Summa
Sacramentor.
Ecclesie.

SVMMA

SACRAMENTORVM ECCLESIAE,

EX DOCTRINA R. P. F. *Francisci à Victoria, ordinis Prædicatorum,*

Et olim Primarij Cathedratici apud Salmaticen.

Cum Indice locupletissimo.

VENETIIS,

APVD DOMINICVM FARREVM.

M. D. LXXX.

A

F. THOMAS A CHAVES, DOMInicanus candido Lectori salutem.

SVperioribus annis exciderat nobis (Candide Lector,) potius quàm æditus fuerat Commentariolus, quo in compendium redactæ erant obseruationes inclyti præceptoris mei fratris Francisci Victoriæ, re,& fama super æthera noti, in quartum librum Sententiarũ, quas ego attẽta cura,& magna auiditate ex ore dicentis & prælegentis, exceperam, mihi ipsi ut thesaurum eximium seruaturus. Quem tamen postea passus sum communicari Reipublicæ, id quod factum fuit alienis manibus potius quàm nostris. Nunc autem ueluti reposi-

ram ad tempus tabulam reui
ſens,& uidēs aliqua etiam,quæ
ſecundam eamq; propriam li-
neam deſiderarent, libenti ani
mo hoc quicquid eſt laboris
aſſumpſi,vt opuſculum ipſum,
in lucem ipſe publicam emit-
terem,caſtigatū,terſum,ſplen-
didúmq; , atque adeò locuple
tatum multis partibus. Reciſa
itaque ſunt a nobis nonnulla
ſuperflua, additæ ſunt plures
quæſtiones dignisſimæ, quæ
prætermiſſæ fuerant.Cuncta e-
tiam adamuſim Concil. Tridē-
tini, ſunt exacta, adhibitis in
proprijs locis decretis ipſius at
que diffinitionibus, quibus &
doctrina ipſa fit auguſtior, le-
gentis animus optatam tran-
quillitatem inuenit, anxietate
& mutatione ſic prorſus exem
pta.Boni conſule,quod maiore
ſumpta luce ab eccleſia, noſtris
eā lucubrationibus deeſſe non
tulimus.Et eā ipſis, additaque
noua

noua diligentia factum sit, ut li bellus ille prior, iam meritò sordere tibi debeat; hic autē quē in præsentia damus omnino sit amplectendus, vtpotè qui tot rationibus illi antecedat, tot cōmoditatibus eum exuperet, ut iam præsto illi nullus censeri queat. Vale.

INGENVO VIRO D. Francisco Perez, ECCLESIAE TOLETANAE Sancti Genesij rectori, Frater Thomas de Chaues. S. D.

OBsecrasti me (admodum obseruande domine, paterque sapientissime, in Christo Iesu animo meo charissime) ac tuis literis efflagelasti, vt septem Sacramentorum Ecclesiæ mysteria in summam quandam redigerent: atque doctrinarum fluenta, quæ doctissimus magister Frater Frãciscus à Victoria inter legendum materiam de Sacramentis in suos discipulos longè lateq; effuderat, in compendium cõgererẽ: Cùm itaque considerarẽ obsecrationem eius, qui potest præcipere uicem urgentis obtinere mandati: quanuis alio me

so

ſolicitudines, quibus asſiduè diſtinguor; euocarent; tua me tamen merita (haud ſpernanda) pepulerunt, ut illi potisſimum meum deſuaderet ingenium, cui iampridē animum conſecraueram. Et licet hoc meum erga te obſequium, cōmunibus alijs laboribus (in quos me totum reiecit obediētia) iniuriam uideatur afferre, non ſum tamē ratus iniquè facere, priuatæ tuæ utilitati inſeruiens, qui ſolus uniuerſitatis merita propemodum æquas, cui etiā longè ſum ego magis aſtrictus, quam cæteris uniuerſis. Omitto interim, quòd huius noſtri ſuſcepti laboris fructus non ad te ſolum, ſed ex te in plures alios debet promanare: qui animum tuum tāquam lucernam ardentē, non ſub modio clauſam, ſed in edito ſitā loco ſuſpiciunt. Itaq; quod cōmuni utilitati in hoc meo ope

re una ratione uidebar ſubtrahere, multis alijs (ſi quis rectè expenderit) cum amplo fœnore reſtituo. Cape igitur ouans, pater integerrime hoc ex munuſculũ, quod licet inglorium, licet exile; nunquam ulli à me niſi tibi conceſſum. Sic ãt ſacramentorũ materiam in hoc breui opuſculo colligi, ut nihil (niſi meus me fallit aĩus) ꝙ ad rem pertinet ſubticuerim, nihil ſupfluum admiſerim: quorum alterum mihi uitio ueteres, alterũ (noui enim te) repudiares. Et quo audius maiorique cum fide opus hoc legeres, nihil ex meo promptuario deprompſi. omnia ex ditisſimo penu mei ſapientisſimi magiſtri ſunt eruta: qui ex integro, meo rogatu, ſcripturam perlegit: quo nullus tibi in animo dubitationis ſcrupulus reſideret.

Vale.

SVMMA SACRAMENTORVM ECCLESIAE.

DE SACRAMENTIS in Genere.

QVIA (vt ait Cicero officiorum primo) Omnis qui de reliqua instituitur sermo, debet à diffinitione proficisci, ut intelligatur q͞d sit, id de quo disputatur. Diffinitio autē secundum eundem Ciceron. debet esse breuis, & dilucida oratio, naturam rei exponens ob id.

QVAERITVR, in primis, quid sit sacramentum? Augusti. lib. decimo de ciuita. Dei, sic diffinit. Sacramentum est sacræ rei signum. Hæc diffinitio habetur de consecra. distinc. 2. cap. sacrificium. Hęc est etiam prima diffinitio earum, quas Magister Sententiarum ponit in 4. distinct. 1. & S. Thom. 3. p. quęstio. 60. artic. 1. Vbi aduerte, quod quando dicit, sacræ rei, non intelligitur quælibet res sa- 1 *Sacramētū quid sit.*

cra, quia sic crux, & nulla alia essent sacramentum, sed res sacra sanctificans nos. Cum.n. sacramentũ sit signũ quoddam signa aũt proprie debeantur hominibus, & sacramentũ sit propriũ hominũm, oportet vt per rem sacram, intelligamus rem, homines sanctificantẽ. Per signum etiam non intelligas quodcunque signũ, sed signum exterius, ꝙ cõiter uocatur signũ, & quod diffinit Augu. 2. de doctri. Christiana dicẽs. Signũ est ꝙ præter speciem, quam ingerit sensibut facit aliquid aliud in cognitionẽ venire. Est igitur sacramentum, signum sensibile rei sacræ nos sanctificantis. Per rem ergo sacram nos sanctificantem, intellige principaliter gratiã gratum facientem, quamuis S. Tho. 3. p. q. 60. ar. 2. dicat tria figurari in sacramentis. Primum causam effectiuam nostræ sanctificationis, s. passionẽ Christi. Lucæ 22. Hoc facite in meam cõmemorationem. Et 1. Cor. 11. Quotiescunque manducabitis panẽ hunc, & calicem bibetis, mortem domini annunciabitis. Secũdũ, cãm formalem nostrę sanctificationis, s. gratiã. Tertium, causam finalem, quæ est gloria. Vnde Eccles. cantat ex officio S. Thom. O sacrum conuiuium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis eius ecce primũ, mẽs impletur gratia, ecce secundũ

&

& futuræ gloriæ nobis pignus datur, ec ce tertiũ.Sunt & alię diffinitiones sacramenti,quæ sub aliis uerbis, idem ꝙ prima iã posita docent. Sacramẽtũ ait Magist.sñiarum,est inuincibilis gratiæ uisibilis forma,ut eius imaginẽ gerat, & causa existat. Et Aug. lib. de corpore Christi.Sacramentum est,per qđ subtegumentis rerum uisibilium, diuina uirtus secretius salutẽ operat̃. Et Hugo de S.Vict.li.đ sacramẽtis.1.p.c.1.sacramentũ est materiale elementũ, foris sẽsibiliter ꝓpositum ex similitudine representans,ex institutione significans,ex sanctificatione cõtinens aliquam inuisibilem & spiritualem gratiam. Et hæc de diffinitate sacramenti sufficiant.

V I S A sacramẽti diffinitione,q̃a de sacramẽtis nouæ legis est noster hic tractatus.Cũ iusta fidẽ certissimũ sit,sacramẽta nouæ legis,a sacramẽtis ueteris legis differre,ut habetur in concilio Tri. sessione.7.đ sacramẽtis in gñe Cano.2. uidere oportet in quibus differãt nr̃a sacramẽta à sacramẽtis ueteris legis,maximè à circuncisione,q̃ secundum Aug. & oẽs docto. conferebat gratiã ex ope operato. Notandum ergo primò certũ est,ꝙ sacramenta ueteris legis non aperiebant cœlum,ut patet ex multis sacræ scripturæ locis omnis enim antiqui patres, etiam sanctissimi fatebantur se in

2 Sacramẽta veteris & nouæ legis quo differãt.

infernum descensuros, ut Iacob Gen. 37. Descendam ad filium meum lugens in infernum. Iob. 14. Quis mihi tribuat ut in inferno protegas me, & 17. Et infernus domus mea est, & Psalm. 88. Quis est homo qui uiuet, & non uidebit mortem, eruet animam suam de manu inferni? Et certũ est ꝙ sacramenta nouæ legis aperiant ianua cœli. Christus in sua passione aperuit eam in cõmuni toti generi humano, in particulari uero aperiunt sacramenta. Matt. 3. Prædicabat Ioannes, Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum cœlorum. Ephes. 2. Cuius gratia estis saluati, & consedere nos fecit in cœlestibus. Rom. 8. si filii, ergo & hæredes. Matt. 25. Venite benedicti patris mei, percipite regnum. Et Matth. 3. Iesu baptizato aperti sunt cœli. Ex hoc sequitur, ꝙ sacramenta ueteris legis, non ponebant homines in statu sufficienti perueniendi ad uitam æternam, & per consequens, nõ dabant salutẽ: quia ultima salus est beatitudo, ac ꝓinde tunc gratia nõ erat perfecta. Vnde tũc, quanto tͤpe hæres paruulus est, nihil differt a seruo, quia. s. non habeat ius adeundi uitam æternã ab extrinseco, quia nõdum aperuerat Christus ianuam cœli. Per pctm̃ .n. Adæ & quodcunq; actuale pecm̃, nõ solũ Adã incurrit indignationẽ, sed ẽt om-

omnes posteri eius, & tota natura humana, & sic duplex olim erat indignatio, s. contra ꝑsonam, & contra naturã. In ueteri autem lege, per sacramenta tollebatur indignatio prima particularis, contra singulos homines, sed tamen manebat adhuc indignata Deo tota natura humana, quæ indignatio nunquam usque ad Christum à toto genere humano fuit ablata, & sic non erant Deo perfectè grati in illa lege ueteri, sicut nunc in noua, q̃do oĩs indignatio particularis, & rationis ablata est. Et ista sufficiãt de sacramẽtis ueteris legis.

QVAERITVR, quot sint sacramenta nouæ legis? Respon. ꝙ septem, Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, Ordo, Matrimonium, Extrema unctio. Hoc determinatum est in conc. Flo. sub Eugenio. 4. & in cap. ad abolendam, extra de hæreticis. Excommunicatur & damnatur, qui de ecclesiasticis sacramentis aliter sentire, aut docere præsumpserint, quam Ecclesia Romana docet, Præterea idem patet ex conc. Trid. sess. 7. de sacramentis in genere. Can. 1. cuius uerba sunt. Si quis dixerit sacramenta nouæ legis esse plura, uel pauciora quàm septem, uidelicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremã unctionem, Ordinem, & Matrimonium, 3 *Sacramẽta quot sint.*

nium,anathema sit. Cùm ergo ecclesia Romana in dictis conciliis, & in usu te neat.7.esse sacramenta nouæ legis.iã ne mini licebit de hoc dubitare.

4 DVBITATVR a quo fuerint institutа septẽ pdicta sacramenta? Resp. Iuxta fidem omnia septem instituta fuisse à domino nostro Iesu Christo. Nam ita expresse diffinitur in Concil. Trid.Sess.7.de Sacramẽtis in gñe Ca.1. Cui⁹ uerba sũt.Si qs dixerit sacramẽta nouæ legis non fuisse omnia a dño nostro Iesu Christo instituta,anath.sit.

5 QVAERITVR,itẽ,an omnia prædicta septẽ sacramẽta sint uerè & propriè sacramenta,Resp. iuxta fidem certissimum esse omnia esse propriè, & uerè, sacramenta.Patet ex prædicto cõc. Tri. Canone illo primo. Cuius uerba sunt. Si quis dixerit aliquod horum septem sacramentorum non esse uerè & propriè sacrm̃,anathema sit. Vnde constat sententiam Durandi, quæ olim sub opinione defendebatur,iam nunc inter hæreses esse computandam.

6 QVAERITVR, An huiusmodi septẽ nouæ legis sacramẽta gratiam contineant ipsam, quia semper & infallibiliter omnibus & singulis dignæ ea suscipientibus conferant, etiã ex opere operato, hoc est, ratione sui. Resp. ad quæst. affirmatiuè, quantum ad oẽs & singu-

ſingulas eius partes. Et oppoſitum eſt hæreſis, patet ex conc. Trid. Seſſio. 7. de Sacramẽtis in gene. Cano. 6. 7. & 8. uerbis ſexti ſunt; Si quis dixerit ſacramẽta nouæ legis non continere gratiam, quã ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicẽ nõ conferre, anathema ſit. Canon. uerò ſeptimi uerba ſunt. Si quis dixerit nõ dari gratiam, per hmõi ſacramenta ſemper & oĩbus, quantũ ex parte Dei, ẽt ſi rite ſuſcipiant, ſed aliqñ & aliquibus, anathema ſit. Cano. 8. uerba ſunt. Si quis dixerit, per ipſa nouæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, anathema ſit.

Sufficientiam, & congruitatem huius numeri docet. S. Thom. 3. p. q. 65. art. 1. dicens. Sacramenta eccleſiaſtica ordinantur ad duo, ſ. ad perficiendum hominem in uita ſpirituali, ſeu in cultu chriſtianæ religionis, & in remedium contra peccatum, & quantũ ad utrunq; cõuenienter ſunt 7. Vita. n. hominis ſpiritualis, ſimilitudinem habet ad uitam corporalem, ꝑꝑ ꝙ eodẽ noĩe uocatur utraq; uita. In uita autem corporali dupliciter aliquis perficitur, uno mõ quãtum ad propriã ꝑſonam, & hoc dupliciter, ſ. aut acquirendo perfectionem, aut remouendo impedimenta. Perficitur autem vita ꝑfectione prima per generationem, qñ acqrit uitam, & loco iſtius 7 *Sacramẽtorũ ſufficientia.*

gene.

generationis succedit baptismus, qui uocatur regeneratio; quia homo cum esset mortuus per pctm̃, recipit uitam, per lauacrum regenerationis, & renouationis, ad Tit. 3. Secũda perfectio est argumentũ, cui succedit secundũ sacramentũ Cõfirmationis, ꝙ principaliter in Pentecoste est institutũ, qñ dominus dixit. Sedete in ciuitate donec induamini uirtute ex alto. Tertia perfectio uitæ corporalis est nutritio, quæ est conseruatio uitæ, & loco huius succedit Eucharistia. Vnde Ioann. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in uobis. Sed quia homo interdum incurrit ægritudines, habere debebat remedium, ꝙ quidẽ est duplex, unum ad repellendum morbũ, ut pharmacũ, alterum ad restituendas uires; Sic etiam in uita spirituali, ad expellẽdas infirmitates peccati, est pœnitentia. Psa. 11. Sana animam meã, qꝛ peccauit tibi. Alterum ad expellendas reliquias pctõrũ, & est extrema unctio, de qua Iacob. 5. Et si in peccatis fuerit dimittentur ei. In ordine autẽ ad cõitatẽ perficitur hõ dupliciter. Vno mõ suscipiendo ptãtem regendi, & loco illius succedit ordo. Alio modo ẜm naturalẽ propagationem, ꝙ fit per matrimoniũ, tã in corporali; quã in spirituali uita,

De

De sacramento Baptismi tractat Magist. 4 dist. tertia, & dicit, quod baptismus est absolutio exterior corporis, facta, sub forma uerborum praescripta, & determinata, tractat de hoc sacramento S. Tho. 3. p. q. 66. Tractatur etiam de baptismate, in Concil. Floren. Et abunde satis in Conci. Trid. Sessione 7. de baptismo, per Canones quatuordecim.

DVBITATVR, quando fuit institutus baptismus? Vtrum ante Christi passionem, uel postea? Resp. per duas propositiones, prima. Certissimum est quod fuit institutus à Christo ante passionem. Patet hoc Ioann. 3. ubi expressè habetur, quòd Christus baptizabat. Et Ioannis 4. declaratur que-

q̃uo baptizat, quanquam Christus non baptizaret, sed discipuli eius baptizabãt de mandato ipsius, quia alias Christus non diceretur baptizare. Non est autẽ uerisimile quod Christus baptizaret baptismo Ioannis, nec etiã apostoli Ioannis baptismo baptizabant, ut dicit Hierony. in epis. ad Seleucianũ & ĩ sermone Epiphaniæ. Alias inter discipulos Ioann. non fuisset inuidia, qui dolebant eò quòd plus baptizaret Christus quàm Ioannes, nam ille baptismus diceretur Ioan. non Christi. Item sacramenta sunt instrumenta nostræ redemptionis, cùm ergo Christus perfecerit redẽptionem in passione uel resurrectione, & baptismus sit potissima pars redemptionis, sequitur q̃d fuit institutus ante Christi passionem scilicet, Ioannis. 3. ibi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non potest interiore in regnum Dei. Et ita tenent omnes doctores, ꝙ fuit institutus ante passionem.

Beda. 2.

Sed quæritur, quando? Quidam dicunt, quòd q̃n Christus baptizatus fuit in Iordane, tũc enim sanctificatus aqua uim regeneratiuam illis contulit. Alii dicunt, quod fuit institutus q̃n Christus dixit discipulis suis. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Marci ultim. Sed hoc refellitur, quia fuit institutus ante passionem, prędicta ãt uerba

dicta

dicta fuere post resurrectionem. Sanctus Thomas, & Nicolaus de Lyra, tenent quod fuit institutus, quando Christus fuit baptizatus in Iordane. Ioan. 1. & ita tenendum est sine aliqua dubitatione.

QVAERITVR, quando baptismus incepit obligare, & consequenter alia sacraméta nouç legis, ac proinde qñ cessauerũt legalia. Respon. per ꝓpositiones Prima propositio, ante passionẽ & mortẽ dñi, circuncisio & alia legalia fuerunt semper sub præcepto. Probentur, nã Christus non soluit ueterẽ legẽ, antequam eam impleret, sed non fuit impleta usque ad passionem, cũ dixit, Consumatum est. Ioan. 19. Ergo ante passionem legalia non cessauerunt, ꝑ passionem .n. suam (ut ait Paulus) liberauit nos Christus à seruitute legis. Secunda propositio, in passione domini oĩa legalia fuerunt extincta, quantũ ad præceptum, & quantum ad uirtutem. Volo dicere, quod post passionem dñi non erat præceptum de circuncisione, nec de aliquo alio in lege scripta, totaliter enim extincta erat quantũ ad vim illam, quamprius habebat, & nullum oĩno habebat effectum. Lex .n. illa fuit instituta ad significandum gratiam noui testamenti, quç per Iesum facta est, ac proinde mortuo Christo, debuit cessare,

10 Baptismi obligatio quãdo ĩcepit.

sare, sicut adueniente luce, cessat umbra. Item legalia non conferebant gratiã perfectam, ergo adueniẽte quod perfectum est, euacuatũ est, quod ex parte erat Hebræos 7. Reprobatio fit prioris mandati propter infirmitatem eius, & inutilitatem; nihil.n. ad perfectum lex adduxit, introductio uero fit melioris spei. Tertia propositio, ante promulgationem sufficientem euangelii, per aliquod tempus, legalia non erant mortifera ad hunc sensum, quia licebat obseruare ea, & non erat peccatum etiam scienti, & non ignoranti legem Christi Prob. quia Paulus circuncidit Timoth. Actuum. 16. & purificauit se Act. 21. Hoc autẽ permissum fuit (ut Aug. ait) ut synagoga cum honore sepeliretur. Vt ostenderetur igitur ꝙ fuerat bona, & sancta non est illi statim post passionem derogatum. De ista propositione fuit magna controuersia inter Hieronymum, & Aug. Hierony. enim uidetur sentire, quòd statim post passionẽ legalia fuerunt mortifera, & factum Pauli & Petri excusat, quia fuerunt quædam præ dispensationes, & simulationes, ut uitaretur scandalum. Sed Augu. opposi tum omnino tenet, & quidam disertè & eleganter disputat; Si enim iã essent mortifera, propter nullum scandalum licuisset Paulo circuncidere Timotheum,

Legalia quando cessauerunt.

theum, nec simulare circuncisionem, etiam pro salute totius populi Iudęorum, quia esset mendacium in facto, Petrus autem incautè se habuit in obseruatione legalium, nimiũ condescendens Iudæis illis, qui legalia obseruanda esse dicebant, ita ut aliqui eius exẽplo inducerentur ad eorũ obseruantiã quasi ẽt necessariã, & ideo Petrus aliquã leuẽ culpã incurrit, & erat reprehẽsibilis, ut ait Paulus. Quarta & ultima ꝓpositio; Post sufficientẽ promulgatione euangelij oĩa legalia fuerũt, & sunt mortifera. Hoc determinatũ est extra de baptis. & eius effect. c. maio. & ĩ cõc. Flor. damnati sunt Cherinthus, & Ebiõ contrariũ tenentes, & ad Gal. 5. Si circũdamini, Christus uobis nihil proderit.

SED dubium est, qñ fuit facta sufficiens promulgatio euangelij? Respõ. ꝙ non est certũ. Non. n. põt dici, ꝙ fuit facta in Pentecoste; quia postea Paulus circũcidit Thimoteum, & Petrus seruabat legalia; ut patet Act. 10. Absit à me dñe, cõe & immũdũ non introiuit in os meũ. Nec põt dici ꝙ in 3. concil. celebrato actu. 15. quia post purificatio Pauli facta est, Act. 21. & in illo concil. continentur aliqua legalia, s. ut abstineant à suffocato & sanguine. D. cũt aliquis ꝙ tunc facta est sufficiens promulgatio; qñ Titus, & Vespesianus de- 11 *Promulgatio euãgelij quãdo fuit facta sufficiẽter.*

struere

ſtruxerunt Hieruſalem, permisſio.n.legalium poſt paſſionem,erat propter Iudeos.Cum igitur illi tunc ſint bene extincti,ſine lege,ſine rege,ſine Deo, ut dicit Lactan. uidetur ꝙ ex tunc omnia legalia ſint mortifera; & licet hoc non ſit certum,non eſt tñ aliquo pacto dubitandum,quin nunc, & per multas an nouem centurias antea fuerint legalia mortifera. Circuncisio.n.fuit inſtituta ad ſignificãdum aliquid futurũ in Chriſto,& ſic modo eſſet mẽdaciũ pernicioſum. De baptiſmo igitur, & de omnibus ſacramentis nouæ legis, ait Sanctus Thomas, quod poſt paſsionem dñi cęperũt habere uim obligatoriã, quia tũc ceſſauerunt legalia,ut aperte dicit prophetia Dan.9. Et in dimidia hebdomada occidetur Chriſtus, ut ceſſabit hoſtia & ſacrificium. Probatur aũt hoc, qa Mar.ult.Chriſtus dixit, Ite docete oẽs gentes baptizantes eos &c.qui non crediderit,condemnabitur. Hoc autem dictum fuit ante Pentecoſten, & apoſtoli prædicabant eo modo, quo Chriſtus præceperat,ſ.Niſi baptizemini, & credideritis, condẽnabimini,ergo tunc tenebantur ad baptiſmũ, & per conſequens ad alia præcepta nouæ legis.

Baptiſmi materia quæ ſit.

QVAERITVR, quæ ſit materia ſacramenti baptiſmi? Reſpondetur, ꝙ aqua ſimplex, quia habet propor-

tionem

tionem ad effectum spiritualem, qm̃ mundat, & est communior materia, q̃ omnes facile possunt habere, patet hoc Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest, &c. Et ita diffinitur in Concilio Flo.1.sub Eugenio.4. Et item in Concilio Tridentino Sessione.7. de sacramento baptismi Cano.2.cuius uerba sunt. Si quis dixerit aquam ueram & naturalem nõ esse de necessitate baptismi, atque ideo uerba illa domini nostri Iesu Christi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sãcto, ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit. Cum niue autem & cum glacie, non posset quis baptizari, quia est alterius speciei q̃ aqua. Posset tamen baptizari aqua resoluta ex niue, aut glacie, seu gelu, quia iam est uera & simplex aqua, quamuis de hoc Marsi. dubitet, & quidem alii. In aqua uero rosacea & aliis artificialibus aquis, non potest quispiam baptizari, quia nõ sunt aquę ueræ.

QVAERITVR, quæ sit forma huius sacramenti. Resp. ꝙ hæc, ego te baptizo in nomine patris, & filii, & spiritus sancti. Patet hoc Matth. ult. & in Conc. Flo Quæritur utrũ mutatio hui⁹ formæ uitiet sacramentum? Resp. ꝙ duplex est uariatio, quædam quæ mutat sñiam, & sensum formę, & talis euacu- *Baptismi forma quæ sit.*

at

at ſacramẽtũ. Altera q̃ nõ mutat ſensũ & ſententiam formæ, & talis, nõ tollit ſacramentum, Vñ in c.retulerunt de cõſe.diſtinct. 4. Zacharias papa determinauit, quòd ille qui dixit, Ego te bapti zo in nomine patrias, & filias, & ſpiritu as ſanctas, uere baptizauit.

14 *Error in forma an nitiet ſacramentum.* QVAERITVR, an ſi diceret Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis, uere baptizaret? Reſp. q̀ S.Tho. hic, & 3.p.q. 66.ar.5. & 6. dicit quod non. Idem tenet Scot. Bonauentu. Ricard. Thom. de Argentina. Gabri. Aliaco. & Petrus Palud. tñ dubitat. Caie. ãt tenet omnino, contrarium, aſſerens quod ibi eſſet uerum ſacramentum, q̀ probat multis argumentis. Nam de conſe.d.4.c.à quodã Iudęo. habetur quid cum quidam Iudæus baptizaretur, determinauit Papa, quòd ſi baptizabatur in nomine Trinitatis uel Chriſti, uel patris & filii & ſpiritus ſancti (unum quippe & idẽ eſt) nõ debebat iterum baptizari. Plus autem differt nomen Chriſti, a nomine Patris, & filii, & ſpiritus ſancti, quam nomen genitoris genitis, & procedentis, ergo. Hanc opinionẽ Caieta. impugnat certã magiſter tenet & Victoria. Fatetur tñ, q̀ taliter mutare formã, eſſet contra præceptum, ac proinde peccatum, baptiſmum tamẽ eſſet ualidus.

Quæ-

QVAERITVR, an dicere, Ego te baptizo in nomine Iesu Christi, sufficeret ad baptismum? Resp. q̄ hoc aliquãdo fuit licitum & sufficiẽs. Patet quia vt dicitur Act. 2. & 8. apostoli baptizabant sub illa forma, q̄ factũ est ex instinctu spũs sancti pp odium, q̄ habebant Iudæi ad nomẽ Christi, ut incitarentur ad amorem eius. Vel forsan, quia apostoli non audebant in principio p̄dicationis suæ aperte noĩare Trinitatem populo ĩ firmo. Sed utrum sufficeret nunc p̄dicta forma. Res. S. Tho. 3. p. q. 66. arti. 6. dicit q̄ nõ, & ita tenẽt cõiter docto. Quia dicitur Matth. ult. Baptizantes eos in nomine patris, & filii, & spiritus sancti. Et c. in synodo, de consi. d. 4. Euge. express. determinãt, q̄ si quis in forma baptismi unã p̄sonã nõ noĩaret, non baptizaret, & ibidem c. si re uera dicitur, quòd si q̄s baptizaret in nomine domini, non esset baptismus. Et Dydimus in li. de spiritu sancto dicit, quòd qui in forma baptismi noĩaret unam p̄sonam Trinitatis sine aliis non baptizaret. Cum apostolis autem dispensauit spiritus sanctus propter rationes iam dictas. Caieta. uero oppositum tenet. 3. par. q. 66. art. 6. & Magister. sentent. hic in litera, & Hugo. de Sanct. Victore libr. de sacramen. part. 6. capitul. 2. Adrian. in 4. quæst. 2. Quia in capitul. à quodam Iudæo dici-

Baptismus in nomine Christi an sit ualidus.

tur quod qui baptizatus est in nomine Christi, non est rebaptizãdus. Sed forte prædictũ caput uoluit hoc determinare tanquam de fide, Res mihi dubia est & ambigua, & ideo mihi uolo determinare, utraque opinio est probabilis, & periculosum est hic tenere in tanta materia, quod certum non est.

16 *baptismi in nomine Trinitatis.* QVAERITVR, an esset baptismus si quis diceret, ego te baptizo, in nomine sanctissime Trinitatis, & indiuiduæ unitatis? Rñdetur, ꝙ oẽs dicunt, qđ nõ. Ita tenet S. Th. Scot. Adrianus, & cæteri. Caietanus tñ tenet, ꝙ est uerus baptismus, ꝑpter illud c. 2 quodã Iudęo. Certe ego hac re, non credo Caietano, sed dico, ꝙ non esset baptismus. Et idẽ dico de eo qui diceret. Ego te baptizo in nominibus patris & filii, & spiritus Sancti, non est baptismus. Ita tenet Palud. 9 dist. 3. q. 1. art. 2. & magister Sententiarum. 4. di. 3. cap. 5.

17 *baptizãs an debeat exprimere propriã personam.* QVAERITVR, an requiraẽ ꝙ minister, seu baptizãs exprimas propriam personã, dicẽs ego? Rñdetur ꝙ sufficit dicere uirtualiter, ut si dicat baptizo te, &c. Sed utrũ sit necessariũ ꝙ exprimaẽ saltẽ uirtualiter, Rñdeo, ꝙ non, & ita tenẽt oẽs. Nã Græci baptizãt sub hac forma, baptizetur seruus Christi in nomine patris &c. Et est uerus baptismus ut tenet S. Th 6. p. q. 66. ar. 5. I. & 2. Et

ita

ita tenendum est sine dubio. Quamuis in c.1. si quis, de baptis. uideatur dici cõtrariũ, sed intelligitur de illis, qui tantũ modo dicunt in nomine patris, & filii, & spiritus sancti, non dicẽdo baptizo, uel baptizetur. Si quis autẽ diceret (causa grauitatis) nos te baptizamus in nomine, &c. non esset baptismus secũdum S. Th. 3. p. q. 66. ar. 5. 4. quia uariatur sensus formę. Nos. n. significat ego & tu. Si autẽ episcopus, uel alia magnifica persona baptizet sub illa forma, ẽ uerus baptismus quia iã ex circũstantiis, & accõmodatione putet tãtundẽ significari, sicut ego te baptizo. Duo autẽ si sic baptizant unus aquam mittat, alter uero dicat, ego te baptizo, &c. nihil faciũt, qa est falsa forma illius, qui dicit ego te baptizo. Si uero simul & semel ambo baptizant (quia contendunt de pręben da) ita quòd quilibet totum faciat, est uerus baptismus, nec de hoc dubito, nisi quilibet dicat, nos te baptizamus. Tunc enim secundum S. Tho 3. p. q. 66. articul. 5. & q. 67. artic. 7. non est baptismus quod ego reputo securius, licet oppositum dicat Caieta. 3. par. q. 77. artic. 7. & Palu. 4. dist. 2. q. 2. & Durand. 4. dist. 3. q. 3. 17 *Baptizare unum an poßit duo simul.*

Sed utrum requiratur q̃ nominetur persona baptizata scilicet te? Respõ. q̃ Scot. 4. di. 3. q. 2. art. 3. & Gabriel. 4. d. 18 *Baptizata persona an debeat [illegible]*

explicari. 3.q.unica,dicunt qđ sic, & ita tenẽdum est, nã requiritur qđ uerba baptizantis applicentur alicui. Sed utrũ quis posset seipsum baptizare? Resp. quòd non, ut patet.c.debitũ, de baptismo.ubi hoc determinatur. Sed utrũ esset baptismus si quis diceret,ego te abluo,uel mergo? Respondetur,quòd sic,quia uerba sunt synonyma,quidquid dicat Glo.in c.multi sunt. Et fœminæ sermone Hispano, uel alio quouis uernaculo idiomate,baptizãtes, melius, faciunt quam illi qui baptizãt sermone latino,q̃a sciũt meliꝰ ꝓnuntiare uerba Hispania, quã latina.

19 *Mersio baptizati an requiritur.* DVBITATVR, an requiratur merito baptizari in aqua, uel an sufficiat tingere ipsum? Resp. ꝙ fuit antiqua cõsuetudó,ut mergerẽt iam uero nõ oportet, sed quilibet seruet morẽ suæ diocęsis.Vnde inGermania ponitur dũtaxat guttula aquæ,&c.In locis ãt ubi cõsuetum est ter mergere puerum,si añ 2am uel tertiã mersionẽ in dicta fortuna baptismi puer moriatur, uere baptizatus est,ut dicit Caiet. licet Palude oppositũ teneat.Si autem timeatur mors pueri si mergeretur nõ debet mergi, sed sufficit eum aqua aspergere, quidquid dicat Palu.4.d.5.q.2.ar.2.nam contra eũ tenent oẽs doctores. Si uero quis diceret, ego te baptizo in nomine patris &c.& mitteret puerũ in flumẽ, utrum esset baptismus?

mus?Respon.Palu.4. d.3.q.1. & Scotus d.5.q.3. Et Marsi.4.q.1.& cõis opinio dicit,quod nõ est baptizatus talis puer Sylu.ẽt tenẽt idẽ,& hoc intelligẽdũ est ẽt si ille, qui sic mittit puerum intẽdat eũ baptizare.Maio. aut in 5 dist.4.q.2. & Panor.c.non ut apponeres.de baptis mo. tenet quod esset uere baptizatus. Pro utraq; parte ẽ apparẽs ratio. Egõ malleo tenere,qđ esset baptizatus nihil enim refert mittere eũ in aquã uel mittere plurimam aquam super eum.

QVAERITVR,utrum baptismus remittat omnia peccata etiam actualia.Et uidetur quod non, quia institutus est contra originale. Respondetur ex sententia omnium doctorum, quod baptismus remittit omnia peccata etiã actualia.Patet Ezech.36. Effundam super uos aquam mundam,& mundabimini ab omnibus inquinamentis uestris.Et est determinatũ ab ecclesia de consecr.d.5.c.paruulo,& c.regenerante,& sunt uerba Augustini,& figuratũ fuit Exod.14.in Aegyptijs, de quibus dicitur, nec unus quidem superfuit ex eis.Vbi dicit gloss.sic peccata omnia in baptizato. Item originale non dimittitur sine gratia, sed gratia non patitur secum peccatum mortale, ergo omnia peccata mortalia remittũtur in baptismo.Hæc conclusio est de fide, & patet 10

Baptism9 an remittat oĩa,ẽt actualia & pœnes illis debitas.

ex multis locis sacræ scripturæ, & ex c. maiores, de baptis. ac proinde non licet de ea dubitare. Sed an remittatur tota pœna debita peccati? Respon. ex c. senten oĩum doctorum ꝙ sic Au. in Enchi ri. c. 43. & habetur de consec. d. 4. ca. per baptismũ, ait. Per baptismũ q̃dquid ab homine dictũ, factũ aut cogitatũ est totum aboletur, & quasi factũ nõ sit, habetur. Et Amb. qui allegatur à magistro sent. 4. di. 4. dicit ꝙ in baptismo non requiritur gemitus peccatorũ, quia gratis omnia condonatur, sed si non remitteretur tota pœna, requireretur gemitus peccatorũ, ergo. Itẽ, quia alias post baptismũ imponeretur pęnitentia sicut in cõfessione, sed nõ imponitur, ergo nullus relinquitur reatus pęnę post baptismũ. Itẽ ut dicitur Ro. 6. in baptismo cõmorimur Christo .i. applicatur, nobis eius passio plene, ergo totam emundat cõscientiã. Et si aliqua ieiunia baptizandis añ baptismum imponebantur uel ꝑmittebantur, hoc erat ꝑꝑ reuerentiam baptismi, uel ad satisfaciendũ pro peccatis, non ãt ad tollendam pęnã. Remittitur ẽt ratione baptismi fomes, & inclinatio ad peccãdum, dicente Augustino de consecra dis. 4. c. nõ ex æquo, ꝙ non ex æquo infestatur à fomite baptizatus sicut non baptizatus. Diminuitur autẽ non per subtractionẽ, sed per additionem

nẽ cõtrarii scilicet gratiæ,& uirtutis.

QVAERITVR,utrũ ĩ baptismo detur gratia, Respon. quod de hoc non põt dubitari. Nã prçterquã quod in sacra scriptura habetur,est ẽt determinatũ in cle.uni.de summ.Trini.& fide catholi.& in c.maiores de baptismo. Et ẽt uirgini Mariæ cõtulit gratia, contra quosdam,errãtes,& dicentes, & ipsam uel non habuisse præceptum baptismis uel non recepisse eius gratiam. Confert etiam uirtutes infusas ut in prædictis cap.est ab ecclesia determinatum. 21 *Gratiae et uirtutes dãtur in baptismo*

QVAERITVR,an baptismus oĩbus conferat çqualem effectum.Resp. duplicẽ esse baptismi effectum, unum ordinatũ, q est gratia & uirtutes, & remissio peccatorum,atq; pçnarũ.Alterũ aliquo modo annexũ, ut donũ prophetiæ & gratiæ gratis data,& de hoc secũdo effectu,manifestũ est quod nõ semper omnibus confertur æqualis.De primo uero est ĩter theologos cõcertatio. Scotus enim & Gabrie.& Caiet.tenent quod licet ratione sacramenti detur determinata gratia tamen ratione deuotionis ministrorum (uel quia unus est prçdestinatus ad maiorem gratiam quam alius) est maior effectus baptismi in uno quam in alio; Sed ego non dubito,quin hoc sit falsum, & contra sanctum Thom.sed dico, quod semper 22 *Baptismi effectus an sit aequalis in omnibus suscipientibus.*

 ratio-

ratione sacramenti datur ęqualis gratia. Ita tenet Maio. 4. d. 4. q. 3. & hoc intellige de puero. Nam de adulto non negarem, quin maiorem gratiā baptismi recipiat, unus q̃ alius ǫa est maior dispositio in uno quam in alio.

23 *an sit baptizandi qui est in actuali uolūtate peccādi.* QVAERITVR, utrum qui ē in actuali uoluntate peccandi sit baptizādus? Resp. S. Tho. 3. p. q. 68. arti. 3. & ar. 8. ad 4. Scotus. 4. di. 14. q. 5. Et Palude. 4. di. 4. q. 1. Et Durand. 4. d. 4. quæsti. 2. quod talis non est baptizandus, & de hoc non est dubitandum, Et Augu. (& habetur de consecr. distinct. 4. capi. omnis qui) ait. Omnis qui iam suæ uoluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentum fidelium, nisi pęniteat, non potest nouam uitā inchoare. Ab hac pœnitentia, cum baptizantur, soli pueri immunes sunt. Item Actu. 2. Agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque uestrum. Pœnitentia autem, quæ ante baptismum requiritur, debet esse contritio, sicut & in sacramento confessionis, nisi excusetur ignorantia, qua putat se sufficientem dolorem habere, cum tamen non habeat, tunc enim sufficit attritio cum sacramento, sicut etiam de pœnitentia. Et per omnia similis dolor requiritur ante baptismum, sicut ante pœnitenciā, quia dolere de peccatis, est de iure

naturali

naturali,quod non impeditur à iure diuino.Baptiſmus autem in peccato mortali ſuſceptus, ualere incipit, fictióne recedente,ut determinat Auguſt.capi. tunc ualere de conſecratione diſtin. 4. maxime ſi habuerit attritionem. Sed quęritur, quare hoc ſacramentum habeat iſtud priuilegium,quod recedente fictione ualeat,cum euchariſtia non habeat illud,imò nec pœnitentia? attritio enim poſt pœnitentiam nihil ualet,quamuis cum pœnitentia ualeat, & tamẽ attritio poſt baptiſmum illius in quo peccati attritio,non erat de quo erat fictio, ſufficit ad hoc ut baptiſmus cõferat gratiã ex opere operato.Reſpõdet ſanctus Thom. 4. diſtinct.4.quæſt. 3.articu.2.quod ratio diſcriminis eſt, quia baptiſmus imprimit characterẽ, quia iã talis eſt uerè baptizatus,& baptiſmus non poteſt iterari,& ſi ſic non repararetur effectus eius, eſſet ĩ uacuũ ſuſceptus. Effectus autem aliorum ſacramentorum iterabilium poteſt recuperari.

QVAERITVR,an ſint plura baptiſmata?Reſpõ.quod ſic, nam triplex 24
eſt baptiſmus,uidelicet, flaminis, ſan- *Baptiſm⁹*
guinis, & aquæ,ut notat Gloſſ. ſuper il *triplex.*
lud Hebręo 6. Baptiſmata doctrinæ. Et de baptiſmo flaminis fit mentio. 1.5.quæſt.1.c.firmiſſime.& ibi Glo. &

de consecrat.d.4.ca.necessarium, & ibi Gloss.& Grego. Nazianzenus, lib. de seculis, Epiphanes, & Bernardus Episto. 77. martyrium uocat baptismum. Et Cassiodo. de origine officiorum capitu. 24. ponit hæc tria baptismata. Et Origen.4. Leuiti.& August.13.de Ciuitate Dei. cap. 7. Baptismus autem flaminis uocatur pœnitentia peccatorum,& quæcunque conuersio in Deum sufficiens ad infusionem gratiæ, qui non uocatur sacramentum, quia non confert gratiam ex opere operato. Nec martyrium uocatur sacramentum, quia iam essent plura quam septem sacramentum nouæ legis. Nec sunt necessariæ, in martyrio res & uerba, materia & forma. Sacramenta autem omnia constãt ex illis.

25 *Pueri an sint baptizãdi.* QVAERITVR, utrũ pueri sint baptizandi? Et uidetur, quod non, quia nemo debet baptizari, nisi uoluntariè, sed in pueris non est uoluntariũ, ergo? Respondeo, nullo modo est dubitandũ, quòd pueri si non baptizantur, dãnantur, si autem baptizantur, seruantur. Hoc expresse determinatur in capitu. maiores de baptismo. & Ioan. 3. dicitur; Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto,&c. Et August. contra Iulian.& de baptismo paruulorum.ca.13. & 30.& de fide ad Petrum.c.6.& in multis.

tis aliis locis determinat, ꝙ pueri ſine baptiſmo damnantur,& cum illo iuſtificantur. Pueri enim habent originale peccatum,ſecundum illud Rom.5. Omnes in Adam peccauerunt, ſed in noua lege, non eſt aliud remedium contra originale, niſi baptiſmns,ergo.

QVAERITVR,utrum amentes & furioſi ſint baptizandi? Reſpon. quod ſi aliquis ſit perpetuo amens, quia ſic natus eſt, & nunquam habuit uſum rationis,talis eſt baptizandus, quia idem eſt iudicium,ac de puero. Secũdo dico, ꝙ ſi amẽs habuit alium uſum rationis, & tunc cum erat ſui compos uoluit baptizari, licet poſtea inciderit in amentiam,eſt baptizandus ſine dubio. Verum eſt quod ſi quando habuit uſum rationis,& uoluit baptizari, conſtet eum eſſe in aliquo peccato mortali, a quo nolebat abſtinere, male facere, qui eũ baptizaret. Si autẽ talis de facto baptizetur utrum conſequatur gratiam? Doctores concorditer dicunt, quod nihil ſibi proficeret baptiſmus. Nec ego oppoſitum auderem determinatè dicere. Probabile tamen exiſtimo, cum baptiſmus ſit in remedium peccatorum, qđ habet efficaciam erga attritum, qui eſt in mortali. Et poteſt etiam baptizari cum ſit in originali talis furioſus, q; ſi baptizetur in caſu dicto, ſaluabitur, ne

26 *Amẽtes et furioſi an ſint baptizãdi.*

ponamus aliquem in uia extra statum salutis. Hoc credo multum probabile. Tertio dico quod si talis cum habuit usum rationis uoluit baptizari, postea lapsus in amētiam non potest baptizari, quia uoluntas præterita reputatur presens, & sic baptizetur, nihil ei ualet baptismus, ut uidetur. Quarto dico, quod si sit taliter amens, de quo creditur, quod redibit pristinam sanitatem, etiam si ante amētiam uoluerit baptizari, non est baptizandus sed propter reuerētiā sacramenti expectanda est eius conualescentia, dummodo non sit periculum de morte eius.

17 *An pueri infideliū sint baptizandi inuitis parētibus.*

QVAERITVR, an puer infideliū sint inuitis parētibus baptizādi? Est quæstio grauis: & tractatur a S. Tho. 3. p. q. 68. art. 10. 4. di 4. Capre. & multi Thomistæ tenent partem negatiuam, scilicet, quod nullo modo licet baptizare filio infidelium quorumcunque, siue illi sint pagani, siue Iudæi, siue liberi, siue serui, inuitis parentib. Scot. 4. d. q. 9. tenet contrarium, scilicet, quod sunt baptizandi. Durand. autem lib. & di. ad quæstio. 6. & Caieta. 2. 2. q. 10. art. 12. tenent uiam mediam. Dicit enim, hæc opinio esse distinguendum de infidelibus. Quidam enim sunt sui iūris, & non serui Christianorum, & talium filii non sunt baptizandi

di inuitis parētibus. Alii infideles ſunt ſerui Chriſtianorum, quales ſunt, qui iure belli ſunt ſerui, & etiam Iudæi ſecundum iſtos, & filii eorum quia occiderunt regem noſtrum, & horum filii poſſunt, & debent inuitis parētibus baptizari. Hanc opinionem putat Caiet. eſſe S.Thom. Pro huius quęſtionis ſolutione notandum, quod per parentes in propoſito, non intelligimus ſolos genitores, ſed etiā eos, in quorum cuſtodia, & cura ſunt filii. Vnde ſi puer infidelis, iuſto titulo, uel etiam iniuſto (ut bene dicit Capre.) uenerit ad terras Chriſtianorum, cum iam nō poſſit eſſe ſua cura genitorum, ſed ſub cura dominorū Chriſtianorum, eſſet baptizandus. Nam ſi tales non liceret baptizare, cum proprii parentes non poſſint eorum curam gerere, eſſent pueri extra ſtatum ſalutis. S.Tho. igitur determinare, & abſolutè reſpondet quod tales non ſunt baptizandi inuitis parentibus, & ita tenendum eſt. Et eccleſia tales pueros, in terris paganorum, ſub cura parentem degentes, nunquam conſueuit baptizare. Quamuis eorum parentes male utantur dominio, quod in ipſos habent. Nos tamē non ſumus eorum iudices, dicente Paulo, de his qui foris ſunt, nihil ad nos.

Sicut ergo non poſſunt cogere Chriſtianum

ſtianam ad audiendam miſſam die dominica, licet habeat præceptum audiendi eam, quia ego non ſum executor huius legis. Et cap. Iudæi. 28. q. 1. & capi. ex licitis de conuerſione infidelium habetur, quod ſi alter infideliũ fiat Chriſtianus, baptizentur eius filii pueri, ergo ſi nullus parentum cõuertantur, nõ debent baptizari.

De miniſtro.

28 *Mali miniſtri, an cõferant uera ſacramẽta* QVAERITVR, mali miniſtri conferãt uerũ baptiſmũ, & alia ſacramenta? Reſpondetur ſecundum omnes doctores quod ſic, & oppoſita aſſertio eſt hæreſis, ut diffinitum eſt in Concilio Tridentino. ſeſſione. 7. de ſacramentis in genere, Cano. 22. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit miniſtrum, in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia quæ ad ſacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſeruauerint, non conficere, aut conferre ſacramentum, anathema ſit. Et hoc idem eſt determinatum ab eccleſia in cap. Roma. de conſecra. diſtinctio. 4. ubi dicitur, Romanus Pontifex non attendit hominem, qui baptizat, ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet paganus ſit qui baptizat, & 1. quæſtione. 1 capit. ſi iuſtus

fuerit. Non est de hoc dubium apud fideles, & oppositum dicere est error Vuiclef ista. Sed de hæreticis ministris fuit olim altercatum inter doctores, an conferrent uera sacramenta? Vnde Cyprianus cum episcopis prouinciæ Aphricæ, & aliarum duarum Carthaginem conuenerunt, ubi Cyprianus determinauit, quod ab hæreticis baptizati essent rebaptizandi, & perseuerauit in ea opinione, ut patet, cap. si quis inquit. 1. & quæst. 1. & ca. quo modo exaudiet, de consec. di. 4. August. autem lib. uno de baptismo, dicit quod si quid erroris, ibi Cyprianus tenuit falsæ opinionis, est remotum. Et de baptismo contra Donatistas. libr. 6. & 5. 13. & in multis aliis locis, dicit quod concilium uniuersale totius ecclesiæ, post illud Carthaginense celebratum, determinauit, quòd hæretici conferant uera sacramenta, & ita ecclesia tenet, & in ca. ad abolendam. de hæreticis dicitur, quod qui aliter de sacramentis ecclesiæ sentit & docet, quàm Ecclesia Romana, hæreticus est. Et si Ambro. libr. de initiandis rudibus. & habetur 1. q. 1. c. non sanat. dicat, quòd baptismus perfidi non mundat, sed polluit, loquitur de baptismo Arrianorum, qui ponebat aliã formam scilicet in nomine filii serui. Et eadem ueritas diffinitur, tanquam de fi-

de

de tenenda, & oppositam assertionem esse hæreticam in Cõcilio Trid.sessio. 6. de baptismo Canon. 4. cuius uerba sunt. Si quis dixerit baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti cum intentione faciendi quòd facit ecclesia, non esse uerum baptismum, Anathema sit.

26 *Ministrans sacraměta, in peccato mortale an peccet mortaliter.*

QVAERITVR, utrũ minister existẽs in peccato mortali peccet mortaliter administrãs sacramentum? Respon. S. Thom. 3. p. q. 65. art. 6. quod sic: quia est notabilis irreuerentia diuinorum, contra pręceptum iuris naturalis. Admonet tamen Caieta. hoc esse sane intelligendum. Nam ad hoc, quod talis actio sit mortalis, requirũtur tria. 1. quod sit minister, ita quod faciat actum religionis. Ex quo patet contra Adrianũ, quod qui eleuaret hostiam iacẽtem in luto, nõ peccaret, etiã ꝙ esset in mortali, quia illa actio, nõ est ministri inquãtum minister est. Secundo requiritur ad hoc, ꝙ sit mortalis, ꝙ actio illa sit sacramentalis. i. quòd procedat à sacramento. Vnde diaconus in mortali legens euangeliũ, peccat mortaliter, quia ila actio procedit à sacraměto ordinis, & terminat̃ ad eucharistiam. Tertiò irreuerentia ista est mortalis, ex genere; Et cũ secretè, & sine solẽnitate in necessitate baptizat, in motali, peccat

nenia-

uenialiter tm̃, quia facit id in persona alterius, & non ut sacerdos.

QVAERITVR, an liceat recipere sacramenta a malis ministris, scilicet à concubinariis, &c. Sanct. Thom. 3. part. quæstione 64. articulo 6. in solutionibus argumentorum, & 4. distinctione. 5. q. 2. tractat hanc materiam, Respondeo, ꝙ duplex potest esse minister malus, unus qui toleratur ab ecclesia quoniam scilicet non est excommunicatus, nec præscisus, & a tali licitum est recipere sacramenta. Non tamen (ut bene notat Caietanus) licet eum inducere ad conferendum sacramentum, nisi in duobus casibus. Primo qñ ipse tenetur conferre sacramentum illud, puta quia est curans, & dominica die possum eum inducere ad celebrandum, licet sit in mortali, quia ego utor iure meo, & exigo quod ipse potest bene facere, & si male agit, ipse uiderit. Secundo in articulo necessitatis, quam in periculo mortis egeo baptismo, possum inducere tunc ministrum quantumuis pessimum ad conferendum mihi sacramentum. Aliter potest esse minister malus, qui sit excommunicatus, & prescisus ab ecclesia, & a tali non licet recipere baptismum, ac proinde nec aliud quo quis sacramentum. Has duas propositiones ponit

30 *Sacramẽta à malis ministris recipere, an sit licitum.*

ponit sanctus Thomas. Caieta. Durand. Palu. Adria. & Scot. qui addit, quod si sim in extrema necessitate, & egeo baptismo & sunt duo qui possunt me baptizare, scilicet laicus bonus, & sacerdos iniquus, potius debeo inducere sacerdotem ad me baptizandum, quam secularem, & bene dicit, nam laicus nō est minister sacramēti baptismi, nisi in defectu sacerdotis. Tēpore uero necessitatis licitum est etiam suscipere sacramentum baptismi ab excommunicato, & præsciso, ut bene dicit sanctus Tho. & Scotus, nam talis minister solo iure positiuo impeditur ab administratione sacramentorū, sed in casu necessitatis est præceptum de iure diuino, ut iste baptizetur, & quod ille eum baptizet, ergo. Et ita determinatur in c. si quem forte, & subdiaconus. 2. 4. q. 1. Et Augu. allegatur ab Adriano in libro de uno baptismo, de quodā, qui in extremis ab hæretico est baptizatus. Super quo Augustinus ait, non solum, qđ fecit, non improbamus, sed etiam securissimè, & uerissimè laudamus. Possunt ergo, & tenentur in articulo necessitatis, ab hæreticis, excommunicatis, præscisisq; suscipere sacramētum baptismi, vt dictum est.

Ab excō municа- Hoc autem quod diximus, non esse licitum recipere sacramenta ab ex-

communicatis, intelligit de solis illis, qui nominatim sunt excommunicati, uel ob notoriam percussionem clerici. Sic enim determinatum est in concilio Constantiensi, & in concilio Basiliensi. Cũ alijs uerò excommunicatis idem iudicium est, sicut de ministris peccatoribus, non enim tenemur eos uitare, etiam in participatione sacramẽtorũ, nisi sicuti malos ministros, non inducẽdo eos sine necessitate ad sacramenta conferenda,

tis, an D cacis sacramẽta recipere.

QVAERITVR, an ad baptizãdum puerum expectanda sit eius natiuitas ex utero? Respond. secundum omnes docto. quod sic, & habetur de consecra d. 4. c. qui in maternis. Verum est quòd si manu obstetricis posset realiter mitti aqua, & uerba dicantur, quod esset uerus baptismus: Si autem periclitetur puer nascens, & appareat caput baptizetur, & erit uerus baptismus, ut S. Tho. 3. p. q. 68. artic. 11. 4. ubi ait, quod si esset omnino natus sufficeret mittere aquam in caput, ergo &c. Si autem alia pars appareat scilicet pes, uel manus, dicit S. Thom. Durand. Palu. & est communis opinio, q licet non sit certum an esset uerus baptismus baptizandus tamẽ est, & postea nascitur, debet sub conditione iterum baptizari. Pal. cõtẽdit probare, q certissimè

An puer in utero matris sit baptizãdus.

mè erit baptizatus, licet non intingatur in aqua nisi pes, uel manus. Sed tamen non est ita certum, ut ipse putat, Panormi. & Innocentius in c. debitum de baptismo uidētur sentire quod quælibet pars sufficiat ad baptismū, & uere est in hoc magna apparentia.

33 *Mulier prægnãs cõdemnata ad mortē uel propinqua, an sit aperienda ut partus baptizetur*

QVAERITVR, quid faciēdum est de prægnãte damnata ad mortem? Respond. quod est expectandus partus. Pater in lege. negat. ff. de statu hominū & in lege. prægnantis. ff. de pœnis. & aliud facere, esset grande sacrilegiū. Sed quid si illa ægrotet ad mortem, an sit aperienda, ut fœtus baptizetur? Respōdeo, quod temporibus nostris quidam medicus consuluit, ut fieret scissio, sed pessimè proculdubio, nam nullo modo licet, non enim sunt facienda mala, ut ueniant bona, & non potest omnino esse certa mors matris, & dato ꝙ esset certa, aperire eam uiuētem esset occidere eam, quod est immane sacrilegium. Postea uero cum mater moriatur aperiēda est, & puer si uiuus reperiantur baptizandus, ut in lege posthum. ff. de inoffic. testamen. Solinus dicit de Iulio Cesare, ꝙ sic fuerit ab utero matris extractus. & idem dicit Palu. Sed hoc nō est uerum, de Iulio Cæsare, sed de alijs Cæsaribus.

QVAERITVR, quo tēpore sint

pueri

pueri baptizandi? Respódeo secundum sanctum Tho. quod statim. Quia ratione baptismi, Deus & angeli habent maiorem curam illorum, non dico statim idest eadem die. Est enim magna abusio in nostris temporibus, qđ semp antequam puer ducatur ad ecclesiam, est baptizatus. Si timeretur eius mors, & esset periculum, bene quidē, sin autem, melius est, ut in ecclesia baptizetur. Si autem adulti sint baptizandi, non dēnt diu differre baptismum, propter pericula interim imminentia debent tamen prius instrui in fide. Tempore etiam interdicti, licitum est baptizare, ut patet in cap. quoniam. de sententia excommunicatio. lib. 6.

Pueri an sint statim baptizandi.

35 *An ĩ baptismo requiratur intentio baptizātis.*

QVAERITVR, utrum ad baptismum requiratur intentio baptizantis. Respondeo secundum Sanct. Thom. 3. p. q. 64. artic. 7. & secundum omnes doctores, quòd sic, & est secundum fidem ita tenendum, & opposita assertio est hæresis, ut diffinitur in Concilio Trident. session. 7. de sacramentis in genere. Cano. 11. cuius uerba sunt. Si quis dixerit in ministris dum sacramenta conficiunt, & conferunt non requiri intentionem, saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit. Idem fuit diffinitum, in Concilio Florentino sub Eugenio quarto, cuius uerba sunt,

Hæc

Hęc omnia sacramenta nouæ legis tribus perficiuntur, scilicet rebus, tanquã materia, uerbis, tanquam forma, & persona ministri conferendis sacramentũ, cum intentione faciendi, quod facit ecclesia. Quorum trium si aliquod defit, non perficitur sacramentum. Præterea eadem ueritas patet. Nam quando ad unum concurrunt multa oportet quod sit aliquid, per quòd ex illis multis fiat unum. In baptismo autem concurrunt multa, scilicet materia, & forma, baptizans, & baptizatus, &c. Ergo oportet, cum sacramentum sit unum, quòd per aliquid fiat unum, sed non videtur quomodo aliter fiat unum, nisi per hoc quod applicantur isti per intentionem, ergo intentio requiritur. Item oportet ꝙ baptismus sit actio humana, nam si insanus baptizaret non esset baptismus, sed non põt esse actio humana sine intentione, ergo requiritur intentio faciendi quod ecclesia intendit. Requiritur intentio baptizandi nec quando baptizat requiritur actualis intentio, sufficit enim uirtualis, idest quod prius uoluerit baptizare, licet tũc quãdo baptizat, cogitet de impertinentibus. Furiosus uero baptizare non potest, quia non habet intentionem quæ requiritur, ut dictum est. Si autem sacerdos putet se baptizare Pe-

trum, & baptizat Martinum, quia iam intendit baptizare, uere baptizat, licet erret in persona. Imo quãuis erret in sexu putans se baptizare Franciscũ & baptizat Ioannem contra Hostiens.

QVAERITVR, an baptismus possit iterari? Respondeo secundũ omnes doctores quod non, & ita est de fide tenendum, ut diffinitur in Concil. Trident. sessio. 7 de baptismo Cano. 11. cuius uerba sunt. Si quis dixerit uerum, & rite collatum baptismum iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negauerit cum ad pœnitẽtiam conuertitur, Anathema sit. S. Th. 3. p. q. 66. art. 9. tractat de hoc. Et patet, quia Ephesios sexto dicitur. Vna fides, unum baptisma. Et ad Hæbreos. 6. impossibile est enim eos, qui semel sũt illuminati, &c. & prolapsi sunt, rursus reuocari pœnitentiam. Quidam hæretici hunc locum intelligebant de pœnitentia. Contra quos August. lib. de uera & falsa pœnitentia. cap. 3. ostendit prædictum locum necessario esse intelligendum de baptismo. Similiter Damasc. di. 4. c. 1. Nam si de pœnitentia intelligeretur, esset contra illud euangelii. Matt. 18. non dico septies sed septuagies septies. Et est determinatio ecclesiæ. de consecra. d. 4. c. rebaptizare, & sunt uerba Augustini

36 *Baptismi an possit iterari.*

ad

ad Maximianum, Rebaptizare hæreticum hominē, omnino peccatum eſt, rebaptizare autem catholicum, immaniſſimum ſcelus eſt. Habetur etiam. 1.q.1.c.quod quidam. Eſt autem ſecundum S. Tho. multiplex huius ratio. Baptiſmus enim eſt quædā natiuitas, & regeneratio, ſed homo in uita corporali non poteſt ſemel iam natus denuo naſci, ergo nec in uita ſpirituali. Item in baptiſmo commoritur Chriſti, ut dicitur Roma. 6. Sed Chriſtus tantum ſemel mortuus eſt, ergo. Itē baptiſmus imprimit characterem indelebilem, ergo. Item quia datus eſt in remedium contra originale peccatum, ſed hoc peccatum ſemel dimiſſum nō poteſt redire, ergo nec baptiſmos poteſt iterari, quod ſi reiteretur, nihil omnino ualet ſecundus baptiſmus. Qui autem bis baptizat manet irregularis, ut patet in capitu ex literarum, de apoſta. Et eſt notandum quod baptiſmus non debet iterari, nec abſolute, nec ſub conditione, ſi cōſtat quod ante ſit baptizatus, etenim qui baptizaret ſub conditione eum, qui iam eſt baptizatus, irregularitatem incurrit, ut patet uerbis Auguſt. quæ Magiſt. ſenten. adducit. 4. diſtin. 5. dubitans, an qui ludicre baptizaret, conferret uerum baptiſmum. Ait Auguſtinus implorandum eſſe diuinum auxilium gemi-

mitibus,& orationibus. Si tantum anxiabatur Aug. quomodo licet rebaptizare etiam,sub conditione? Est pessima abusio in partibus nostris rebaptizare sub conditione,sed debet parochus diligenter quęrere, an puer sit baptizatus,& si comperit quod sic,nullo modò debet eum rebaptizare. si constet oppositum,debet eum rebaptizare.Si autem sit vere dubium, determinat eccle[illegible]a.c. 2.de baptismo,quod baptizetur sub cõditione.Me præsente adductus est quidam puer ad baptismum, quibusdam dicentibus eum iam esse baptizatum, aliis uero hoc ipsum negantibus,admonui clericum,ut quęreret prius ueritatem,qui dixit mihi, O pater non curetis, expectetis modicum, & uidebitis, quid ego facio. Hęc dicens arripuit puerum,& ait. Alphonse, Si tu es baptizatus,ego non te rebaptizo, si non es baptizatus,ego te baptizo, in nomine patris,& filii,& spiritus sancti. Hæc est magna abusio,nec toleranda.

QVAERITVR, an baptizato puero secretè,debeāt repeti solēnes illę ceremoniæ, & benedictione ecclesiæ? Resp quod sic,ut ait Palude,& est cõis sententia. Sed quid si credens curatus iam puerum esse baptizatum, dixit solemniter omnia illa. quę concomitantur baptismũ sine immersione tamen? 70 *Baptizatus secreto,debet publice benedici.*

an postea sciens illum non fuisse baptizatum, debeat baptizare sine solennitatibus prædictis? Resp. quod non, sed debet de nouo solenniter baptizare, quia solennitates non sunt de essentia baptismi. De ritu Baptismi, an sit conueniens consule S. Tho. 3. p. q. 66. articul. 10. & de catechismo, exorcismoque. 3. p. q. 71. Quanti autem habendi sint ritus sacramentorum, qui per ecclesiam sunt recepti & approbati, uide & pondera in diffinitione celeberrima concilii Tridentini, sessione. 7. de sacramentis in genere, Canone 13. cuius uerba sunt. Si quis dixerit receptos, & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in solenni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris prohibito omitti, aut nouos alios per quemcunque Ecclesiarum pastorem mutari posse, anathema sit.

38 *An abrenuntiatio baptizati sit uotum.*

QVAERITVR, an in catechismo puerorum, quando respondent per eis abrenuntio, sit ibi noua obligatio, pueri, an si maneat puer obligatus, sicut si fecisset uotum? Respon. quòd Durandus uidetur dicere quòd sic Palu. tamē bene dicit, quòd ibi nulla est obligatio, etiam si qui baptizatur. sit adultus. Non enim intendit Ecclesia obligare eos de nouo, sed ut acceptent ea, ad

quæ tenetur Christiani. Notandũ etiã quod in catechismo contrahitur quędã cognatio spiritualis inter susceptorem, & susceptum, inter patrinum uero filiosque eius, & baptizatum cõtrahitur affinitas spiritualis. Si autem non baptizatus sed fiant solennitates tantum contrahitur etiam affinitas, sed imperfecta nam prima dirimit matrimonium, non tamen secunda ut habetur de cognatione spirituali cap. 5.

An in sacramento baptismi, oporteat simul concurrere materiam, & formam baptismi? Respond. secundum omnes quòd sic, Patet ex Augustino, & habetur cap. detrahe. q. 1. accedit uerbum ad elementum, & fit sacramẽtum. Ista autem si multas secundum Scotũ intelligitur modo humano, quia euangelistæ loquuntur hominibus, ac proinde satis est, quod materia, & forma sint simul eo modo, quo aliqua dicuntur esse simul apud homines. Non credo tamen quod requiratur, quod antequam immersio aquæ finiatur, incipiantur uerba, sed sufficit quod postquam dixit, Ego te baptizo in nomine patris, & filij & spiritus sancti mittatur aqua. Nec de hoc dubito, iã enim iste est baptizatus in nomine patris, & filij, &c. sicuti in Euangelio præceptum est. Et hæc de baptismo.

39 *Materia & forma baptismi dabent simul cõcurrere.*

SEQVITVR DE SACRAmento Confirmationis.

De Sacramento confirmationis tractat Magister senten. 4. d. 7. & S. Thom. 3. p. q. 72. &c.

40 *Confirmatio an a Christo instituta.*

QVAERITVR, ante omnia, an Confirmatio sit a Christo instituta: & hoc dicũt, quidã quod cõfirmatio nõ fuit instituta à Christo, nec ab Apostolis, sed ab Ecclesia. Hoc tenet Alexãder de Ales. 4. p. q. 23. membro. 1. & S. Bonau 4. d. 7. & Alexãder ait, q cõfirmatio fuit instituta in cõcil. Meldensi. Oppositũ tenet oẽs schola theologorum. Opinio tamen Alexandrino post haretica, quia non negat confirmationem esse sacramentum, sed dicit

cit quod Christus habens potestatem condendi sacramenta cõicauit illam ecclesiæ. Sed nos dicimus confirmationẽ institutam esse à Christo, nam Apostoli confirmabant, ut patet actuum 8. & 19. Et confirmati recipiebant spũm sanctum, et uisibiliter, & non legimus, ꝙ ipsi apostoli hoc instituerunt, ergo. Et quod fuerit, ante concil. Meldensi, patet, de consecra. dis. 5. ubi Melchiades, Vrbanus, & Fabianus, antiquissimi pontifices loquuntur de confirmatione, sicut de re in ecclesia consueta. Et S. Cle. qui Petro successit in epist. 3. ad uniuersos, & Cyprianus in concil. Carthag. & Hierony. aduersus Luciferian. Cum autem sacramenta sint instrumẽta nostræ redemptionis, quam Christus operatus est usque ad resurrectionem, oportet dicere omnia sacramenta instituta fuisse ante resurrectionem Christi. Instituit ergo Christus hoc sacramentum, Ioan. 19. quando promisit apostolis spiritum sanctum, quo confirmarentur uirtute ex alto. Illa. n. missio spiritus sancti in Pentecoste, uel fuit sacramentum confirmationis, uel habuit locum eius.

Quòd ãt confirmatio sit sacramentũ uerè, & propriè, & quod sit à domino nostro Iesu Christo institutum est, ab omnibus fidelibus tanquam de fide firmiter tenendum, ut iam superius diffi-

nitum est cum de sacramẽtis in cõi ageremus q.4.& 5.Itẽ hoc idem probatur ex eodem conc.Trid. sessio.7.de cõfirmatione cap. 1.cuius uerba sunt. Si quis dixerit confirmationem baptizatorum ociosam cęremoniam esse, & non potius uerum & proprium sacramẽtũ, aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesim quandam,quo adolescẽtię proximi,fidei suæ rationem coram ecclesia exponebant,Anathema sit.

41 *Materia confirmationis est chrisma.*

QVAERITVR, quæ sit materia huius sacramenti, necessario enim est danda in eo aliqua materia,ut patet ex ritu ecclesi. & auctoritatibus sanctorum,quia omnia alia sacramenta constant ex materia,& forma, ergo etiam hoc.Et oppositum dicere esset temerarium, nam in forma huius sacramenti signatur materia,dicitur.n.consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis.Resp.quod materia huius sacramẽti est Chrisma.Vt patet ex diffinitione cõcilij Florẽ. sub Eugenio 4. ubi sic dicitur.Sacramẽti cõfirmationis, materia est chrisma,confectum ex oleo, & balsamo, & per episcopum benedicto. Hoc uocabulũ Chrisma est Græcũ, & accepit ecclesia illud ex Diony.c. 4. de ecclesiastica hierarchia,& significat unguẽtum compositum ex oleo, & balsamo, ut patet in c.uno. de sacra unctio-

ne. Balsamũ aũt necessariũ est in materia cõfirmationis necessitate præcepti, ut patet ex c. uno. & c. nouissimo de cõsec. 5. & c. 1. de sacramentis non iterandis. Et ex ritu ecclesiæ. Non est autem necessarium necessitate sacramenti, nã balsamum est in sola Syria terra paganorum, & difficulter potest inueniri, & non uidetur quòd materiam tam arduam uoluerit Deus esse materiã sacramenti, non est ergo necessarium de essentia sacramenti, sicut nec aqua in cõsecratione sanguinis. Hoc tenẽt Caie. 3. p. q. 72. artic. 2. hoc etiam probatur ex c. pastoralis. de sacramentis nõ iterandis. ubi habetur quod quidam per errorẽ fuit cõmutatus oleo benedicto sine balsamo, & quæsitum est, an esset iterandũ sacramentum, & responsum est, nihil esse iterandũ, sed cautè supplẽdum quod incautè fuerat omissum. Si illud fuit sacramentum, ergo chrisma nõ est de necessitate sacramenti, si autem non debuit iterari, ergo certe fuit sacramẽtum, licet postea propter præceptũ chrismate ungeretur. Credo ergo probabilissime, quod chrisma non est de essentia sacramenti confirmationis, alias enim raro esset sacramentum, nam etiam puto negociatores decipere non uendentes non balsamum pro balsamo.

Balsamũ non est de necessitate sacr. conf.

42 QVAERITVR, an sit necessarium

Chrisma in confirmatione debet esse consecratum.

ꝙ chrisma sit consecratum? Resp. ꝙ sic, ita tenet Scotus, Durand. Palu. Marsil. Sylu Flor. & omnes, & uidetur idẽ sentire. S. Tho. 3. p. q 82. art. 3 unde si chrismate nõ consecrato per errorem, quis confirmatur, non esset confirmatus, nã, Christus hoc instituit, quod patet ex ritu ecclesiæ, & auctoritate antiquorũ doctorũ. Cypria. in opusculo de unctione chrismatis, & Dionysius, cap. 4. de ecclesiast. hierarch. Ratio huius assignãtur à S. Thom. Ricard. Alex. & Bonauen. Quia cum sacramentum sanctificetur actione, oportet ut in se sit sanctũ, & ppea congruũ fuit ut ipsa materia habebat in sanctificationem. Sed est differentia inter materias sacramentorũ, nã aliquas sanctificauit Christus immediate, ut sunt materiæ illorũ sacramentorũ, quibus Christus est usus, scilicet, Baptismi, & Eucharistiæ. Aliorum uero sacramentorum, quibus Christus nõ est usus, materias nõ sanctificauit, ut materiã cõfirmationis, &c. Et ideo necesse est, quod tales materiæ cõsecratur. Et licet Christus receperit unctionẽ à Magdalena, & in sepulchro, illud fuit modo humano, non sacramentali uel spirituali, uel ad aliquẽ effectũ spiritualem, sicut sanctificauit aquas in baptismo, non tamen uinum, quãdo bi

bebat, nec pan m, quando comedebat.

SED utrum debeat ab episcopo chrisma consecrari? Videtur quod sic, ut patet in prædicto c. uno, de sacra unctione, & consecratur in die cœnę, & quolibet anno renouatur. Vtrum autē Papa possit communicare consecrationem simplici sacerdoti? Credo probabiliter ꝙ sic, & tunc non esset de essentia sacramenti, quòd confirmatio fieret cū chrismate ab episcopo consecrato, ut notum est. 45 *Chrisma debet ab episcopo consecrari.*

QVAERITVR, quę sit forma sacramenti confirmationi? Respond. ꝙ hæc, consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis. Hoc tenēt oēs doctores, nullo excepto. Et ita habet ritus ecclesiæ, & auctoritates sanctorum. Et si apostoli non utebātur hac forma, ut patet Acto. 8. hoc ideo fuit secundū S. Tho. & oēs, quia oleum ponitur in cōfirmatione pro signo uisibili, sed tunc miraculosè fiebant signa uisibilia, & ideo non ungebant confirmatos. Item propter irrisiones infidelium uitādas, esset enim ridiculum apud infideles, si ungerentur confirmati, & ideo solū cōfirmabāt per manuum impositionem. Cessantibus autem illis signis uisibilibus miraculosè factis, nisi sunt materia. & forma prædictis. 44 *Forma sacramenti confirmationis.*

IMPRIMIT autem confirmatio

45 characterem, ut patet ex concilio Florent. sub Eugenio 4. cuius uerba sunt. Inter hæc septem ecclesiæ sacramenta tria sunt scilicet, Baptismus, Confirmatio, & Ordo, quæ characterē, id est spirituale quoddam signū à cęterū distinctiuum, imprimūt in animam indelebile. Vnde in eadē persona nullum horū triū sacramentorū reiteratur. Idē patet ex concilio Trid. sessione 7. de sacramētis in genere. Cano. 9. vbi sic dicitur. Si quis dixerit in tribus Sacramentis Baptismo, scilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimit characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit. Qui autem bis confirmaret eundem, peccaret quidem, sed tamen non esset irregularis, quicquid dicant Canonistæ. Quia nullus textus in iure ponit hanc pœnam. Et patet ex c. dicto de consecratione. d. 5. ubi fit mentio de iteratione confirmationis, & non ponitur pœna irregularitatis, licet prohibeatur iteratio. Sed quare posita est pœna irregularitatis iterantibus baptismum, & non iterantibus confirmationem? Respon. quia antiquitus fuit contentio, & hæresis de iteratione baptismi, non autem de confirmationis repetitione. Et ideo hoc secūdum uoluit ecclesia ita stricte prohibere

In confirmatione imprimitur character.

bere & punire, sicut primum.

QVAERITVR, utrum quis pos sit confirmari antequam sit baptizatus? Respon. quod non, & si fiat nihil factum est, ut habetur in cap. si quis. de presbytero non baptizato. Vbi præcipitur q; de nouo baptizetur, & iterum ordine. Et eadem est rō de confirmato, & non baptizato. Et ca. ueniens. de presbytero non baptizato, dicitur q; baptismus est fundamentum omnium sacramentorum. Si autem quis ordinaretur ante confirmationem malè faceret sed tamen factum teneret. 46 *Confirmari nemo potest ante baptismũ.*

QVAERITVR, an confirmatio conferat gratiam? Respon. quod sic. Et ita tenendum est tanquam de fide, quia est sacramentum. Item quod sic expresse diffinitum est in conciliis, ut habes superius, quæ. 9. cum de sacramentis in communi egeremus. Item patet ex concilio Trid. sessione. 7 de confirmatione Cano. 2. cuius illa sunt uerba. Si quis dixerit iniurios esse spiritui sancto eos qui sacro confirmationis chrismati uirtutem aliquam tribuunt, anathema sit. Imo confert maiorem gratiam quàm baptismus. Quia iam in confirmatione fit miles, & roboratur ad defendendam fidem, quam in baptismo recepit. Et ita dicit Palude & omnes. Et de consecratio. distinctione. 5. capitulo de his, 47 *In confirmatione confertur gratia.*

dicitur quod confirmatio est dignius sacramentum quàm baptismus, & maiori ueneratione dignum.

48 *An omnes tenentur confirmari.* QVAERITVR, an omnes debeãt cõfirmari: Respõ. secundũ do. oẽs ꝙ sic. Et patet de cõsec. d. 5. c. oẽs fideles, &c. ut ieiuni, ubi dicitur, nunquã erit Christianus, nisi confirmatione Episcopali fuerit chrismatus. Sed utrũ sit de necessitate salutis hoc sacramentum? Resp. quod stando in iure diuino non ē præceptum, nec inuenitur in euangelio locus obligatorius, sicut inuenitur de baptismo, pœnitentia, & eucharistia. Verum est, ꝙ cõtẽptus eius est peccatum mortale, contemneret uerò qui uellet illud recipere, quia non uult obedire, & putat nullius meriti esse. Hoc esset mortale secundum omnes. & S. Thom. 3. par. q 72. ar. 8. dimittere autem illud ex negligentia non esset mortale contra ius diuinum, qualiscunque negligẽtia, sit etiã crassa. Stando autem in iure humano, Adria & S. Thom. tenẽt ꝙ non est præceptum, & ego ita credo, licet oppositum teneãt pene omnes Scotus, Paul. Maio. &c.

49 *Qua ætate confirmatio est suscipienda.* QVAERITVR, qua ætate dandum est hoc sacramentum? Respondeo quod Marsilius & quiddam alij dicunt, quod expectanda est ętas. 12. annorum, sed credo ex S. Thom. non esse necessa-

rium expectare usum rationis. Idē ait Gabriel, & Antonius, & Syluest. Verū est quod B. Antonius dicit bonum esse expectare septemniū pueri propter periculum recōfirmationis, ut scilicet cō firmatus meminerit esse confirmatum.

QVAERITVR, an solus episcopus possit hoc sacramentum conferre? Quærit hoc S. Tho. 3. p. q. 82. artic. 1 ... Respon. quod licet hoc sint uariæ opiniones, dicendum tamen est cum Sāct. Thom. Alexand. Palud. 4. d. 7. q. 5. & Marsil. 4. q. 5. quò propria authoritate non potest simplex sacerdos confirmare, & si tenet nihil faciet. Nihilominus commissione Papę quilibet sacerdos potest confirmare. Hoc patet auctoritate ecclesiæ ex facto Gregorii, vt habetur 95. d. capit. peruenit (ait Gregorius) ad nos quosdam scandalizatos fuisse, quod præsbyteros prohibuimus confirmare. Et post dicit ad Ianuariū. Et si de hac re aliqui contristatur, ubi episcopi desint, cōcedimus quod præsbyteri signent in fronte baptizatum. Et in concilio Florentin. sub Eugen 4. in extrauagan. de unione Armenio. instruendo Armenos, numerantur septē sacramenta, & secundum est confirmatio, cuius ordinarius minister est episcopus. Item idem definitum est in Cōcilio Tridenti. sessio. 7. Canon. 3. cuius

50 *An solus episcopus possit confirmare.*

ius hæc sunt uerba. Si quis dixerit sanctæ cōfirmationis ordinariū ministrum nō esse solum episcopū, sed queuis simplicem sacerdotem, Anathema sit. Nihilominus ex dispensatione sedis apostolicæ, & rōnabili causa simplex sacerdos potest hoc sacramentū ministrare.

51 *De ritu cōfirmationis & susceptore confirmati seu patrino.*

CIRCA ritum huius sacramenti, uide celeberrimam diffinitionem concilii Tridenti. de sacramentis in genere. sessione. 7. Cano. 13. supra q. 36. ubi de baptismi ritibus agebatur. Et est notandum, quod susceptores confirmandi, seu patrini debent esse confirmati, ut patet de consec dist 4. ca. in baptismate. Et si patrinus non confirmatus teneat, non oritur inde cognatio spiritualis, quæ alias oriretur, quia non est uerus susceptor. Quilibet autem confirmatus potest esse patrinus, nisi uir uxoris, & uxor uiri. Si uir tamen teneat uxorem, inde oritur affinitas, & sciens fecerit, non potest petere debitum, tenetur tamen reddere. Et contrahitur in hoc sacramento tanta affinitas, quanta in baptismo. Et non possunt esse susceptores plures, sed unus, & debet esse alius quam in baptismo. Quod autem fiat signatio in fronte, non uidetur esse de essentia huius sacramenti. Quod in Euangelio non legimus, nisi quod imponebant

ma-

manus super illos. Quod autẽ fiat per modum crucis, patet esse necessarium, quia in forma dicitur, Consigno te signo crucis. Oleum etiam necessarium est, & ritus ecclesiæ tenet, quod confirmatus non lauet oleum per 7. dies, sed hoc non est de essentia. Et hæc de sacramento Confirmationis.

SEQVITVR SACRAMENtum Eucharistiæ.

De Sacramento Eucharistiæ tractat Magister sentent. 4. dist 8. & S. Tho. 3. par. q. 73. Et ante omnia.

QVAERITVR, an Eucharistia sit sacramẽtũ? Respondetur ab omnibus Christianis, ꝙ sit, 52 Eucharistia est.

& ma

sacramentum. & maximum omnium sacramẽtorum. Item determinantur multis concilij,& ideo hoc firmiter est de fide tenẽdum, ut habes superius de sacramentis in genere q.5.Itẽ idem habetur in concilio Trident.sessione.13.c.2.Et ecclesia cantat, Tantum ergo sacramentum,&c. Sed quid est illud,quod uocamus sacramentum,an sit actio ipsa, puta consecratio,uel sumptio Eucharistiæ,uel aliquid aliud? Resp.ex S.Tho.3.p.qu. 84. articul.1.ad 3.& 78.artic.1. ad 2. quod nec consecratio,nec sumptio Eucharistię, nec sacramentum nec pars sacramenti,sed sacramẽtum eucharistię perfectum est id,quod remanet post consecrationẽ.Sicut.n. collatio baptismi nõ est sacramentum baptismi,ita nec consecratio eucharistię est sacramentum, nec ipsa sumptio, sed species ipsæ, & corpus Christi sunt sacramentum, ut patet in capi.pen.1.quęstione 1.ubi dicitur.Sunt autem sacramenta, baptisma, chrisma, corpus Christi, & sanguis,ecce aperte dictum Et licet sub diuersis speciebus contineatur corpus Christi, est tamen unicum sacramentum, non unitate naturali, cum species sacramentales differant specie,sed unitate finis, quia omnia quæ in eo ordinantur ad unum finem, scilicet uel ad continendum Christum, uel ad

facien-

faciendam unitatem corporis mystici.

QVAERITVR, utrum sacramentum eucharistiæ sit de necessitate salutis? Resp. quod est præceptum de eucharistia, ut patet Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnē filii hominis, Est etiam sacramentum hoc de necessitate præcepti ecclesię, ut diffinitū est in c. omnis utriusque sexus. de pœnitētiis & remissionibus, & longe efficacius, idem est diffinitum in concil. Triden. sessio. 23. Cano 8. cuius uerba sunt. Si quis negauerit omnes, & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis peruenerint teneri singulis annis saltē in paschate ad communicandum, iuxta præceptis sanctæ matris ecclesiæ, Anathema sit. Secundo dico, qđ hoc sacramentum non est de necessitate salutis, sicut baptismus. Nā nemo pt saluari sine baptismo realiter, uel in uoto suscepto, & tamen sine euchariſtia possunt saluari multi, ut de facto saluantur pueri baptizati, ac proinde nō est ita de necessitate salutis, sicut baptismus. Euchariſtia autē interpretatur bona gratia, ut pater, 1. questio. 2. cap. multi. Ab illis interpretatur, gratiarum actio, synaxis, communio, & sacrificium.

33 *Eucharistiam an sit de necessitate salutis.*

34 *Figura eucharisti Verum do ... .*

HVIVS autem sacramenti potissima figura, secūdum Sanct. Thom. fuit agnus

agnus paschalis.in Canone.lec.55.petens quare in canone sit mentio de sacrificio Abrahæ, Abel, & Melchis. & nō de agno. Resp. hoc ideo esse factū, qui in illis tribus sacrificiis allegatur sanctitas sacrificantiū, quę semper placuit Deo, eius autem agni paschalis nō semper fuit acceptus Deo.

Gabriel dubitat circa hoc.

55 QVAERITVR, quæ sit materia huius sacramenti? Resp. ꝙ panis & uinum ita determinatū est ab ecclesia, c. firmiter de sum. Tin. & fide Catho. Et in concilio Carthaginensi, Et habetur de consec. d.3.c.in sacramentis, & c.cū omnes, & cap.cum Marthæ, de celebratione missarum. Et patet, nam Christus hæc materia est usus: accepit (ait euangelista) panem, &c. similiter & calicem, & non bibam a modo de hoc genimine uitis. Ex quo patet quòd in calice continebatur uinum. Panis uerô debet esse triticeus, ita quòd in alia materia non potest confici, ut ait Sanctus Thomas tertia parte, quæstione 74. articul. 3. Idem tenet Alexand. de Ales. 4 parte, q.22. & Durand. 4. distinctio. 12. quæstione 4. & Scotus distinct. 11. quæstione 6. Idem habetur in concilio Florenti. sub Euge. 3. cuius uerba sunt. Sacramenti Eucharistiæ materia est panis triticeus, & uinum de uite, cui ante consecrationem aqua modicissima

Materia eucharistiæ panis triticus.

dicissima miseri debet. Vnde omnis panis, qui in communi modo loquẽdi uocatur panis, & est ordinatus ad alimentum hominũ, est sufficiens materia consecrationis. Ex quo sequitur, quod panis ordeaceus non est materia cõsecrationis, nec potest in eo cõfici hoc sacramentum, quia non est panis, nec ordeũ est alimentum hominum, sed bestiarum. Panis autem siliginis (de cēteno) quia mere est panis, & ad alimentum hominum ordinatus potest consecrari. Idem dicendum de farre, & spelta, si ex eis conficeretur uerus panis. De farre dicit Palu. quod sufficit. De spelta dicit Antonius, quod sufficit, sed quia hoc nõ est certum, credo esset temerarium consecrare in alio quàm triticeo pane. De mayz apud Indos, dubium est, an esset sufficiens materia, & ideo non est consecrandum in eo. In pasta autem ex tritico [en la massa] non potest fieri consecratio, quia non est panis, sed ex ea fit panis, & habet alias proprietates quàm panis, hic enim nutrit, illa uero interficit in agmidone etiam San. Tho. tenet quod nõ potest fieri consecratio, & ita ego credo, alii tamen dubitant. Et Palu. 4. dist. in. 4. & dist. 11. q. 1. arti. 4. dicit quod potest in eo fieri consecratio, sed hoc nullo modo est tenendum.

QVAE-

Panis azimus materia eucharistiæ. QVAERITVR, an panis consecrationis debeat esse azymus, id est sine fermento? Resp. S. Th 3.p.q.74.artic. 4 quod non est de essentia sacramenti, quod panis sit azymus, sed potest confici etiam in fermentato, quia est uerus panis. Conueniens tamen est quod quilibet consecret secundum ritum suæ ecclesiæ, in ecclesia autem circa hoc non est unus ritus solus, nam Græci conficiuntur in fermentato, ut dicit Grego. in regno. Sed consuetudo latinorũ consecrandi in azymo conueniẽtior quàm consuetudo Græcorum: Nam Christus celebrauit in azymo, ut patet Matth. 16 Prima autem die azymorũ accesserũt discipuli ad Iesum dicentes, vbi uis paremus tibi comedere pascha? Et Lucæ.22. uenit autem dies azymorum in qua necesse erat occidi pascha. Græci uero propter detestationem Nazareorum, qui putabant legalia simul esse obseruanda cum euangelio, quia in lege Iudæorum comedebãtur panes azymi, ipsi elegerunt non consecrare in azymo. Et etiam ut expressius significarent Christum ex carne, & diuinitate factum. Vnde in hoc non sunt hæretici, nec peccant consecrante in fermentato.

57 *An requi* QVAERITVR, utrũ requiratur certa, & determinata quantitas panis

nis ad conſecrandum, uel an poſſet ſa-cerdos conſecrare tantum panis,quantum ſibi placuerit?S.Tho.3.p.q.74.art.3.tenet quod nulla eſt quantitas panis, aut uini tam magna ad conſecrandum, quæ nō poſſit eſſe materia huius ſacraméti,ſicut in rebus habentibus materiã ex parte finis determinatur quantitas materiæ,ut in domo,& in fabricatione nauis, ex parte intentionis determinatur quantitas. Ita etiam tenet Sco. Du. Gab.& omnes,&idem dicendum eſt de paruitate.

raaur certa quantitas.

58

QVAERITVR,tamen an oporteat materiam eſſe præſentem?Reſpon. ab omnibus quod ſic. Patet ex facto Chriſti,qui conſecrauit materiam præſentem accepit panem in ſanctas ac uenerabiles manus ſuas,ſimiliter, & calicem. Item patet quia intentio miniſtri non poteſt diſtincte dirigi, niſi ſuper rem præſentem, cum omnis noſtra cognitio ortum habeat à ſenſu, ſed ad conſecrandum requiritur intentio miniſtri,ergo & præſentia materiæ. Item probatur efficacius ex ritu eccleſiæ quę nunquam materiam abſentem, &c. nec nunquam uiſum eſt quod aliquis ſacerdos bonus, aut malus tentauerit contrarium facere, oportet igitur materiam eſſe præſentem, & apud ſacerdotē. Cum.n.ſacramentum ſit inſtitutum

An oporteat materiam euchariſtiæ eſſe præſentem.

pro

propter homines illa pręsentia requiri tur in materia sacramenti quam cõmu niter homines uocãt præsentiam, & cũ res quę est post parietem non dicatur apud nos, præsens nec etiam quæ est re tro nos, uidetur quòd non possit conse crari.

59 *Vinum uitis est materia Eucharistia.* QVAERITVR, utrũ uinũ uitis sit materia huius sacramẽti? Respõdetur, quòd sic. Quia in uino uitis cõsecrauit Christus ut patet Matthæi 29. non bibam de hoc genimine uitis. Et habetur c. dicimus, & c. cum omne, de conse. d. 2. & in alijs multis locis.

In aceto non potest consecrari VTRVM autem possit consecrari in aceto? Respon. omnino quod non. Et non est dubium de hoc quia non est uinum, sed corruptio uini. Licet glos. ĩ c. sicut (el primiero) de consecratione. d. 2. dicat contrarium, sed misit saltem in messem alienã, & turpiter errauit, nisi intelligatur de uino aliquantulum cor rupto [hoc est que tiene una punta de uinagre] in tali enim consecrari potest, quia est uinum uerum. Sed utrum posset consecrari in uino contẽto in racemis, in musto? Respondetur, quod non debet fieri, prohibitum enim est ĩ cap cum omne. de consecrat. d. 2. Secũdo dico, quod nec posset fieri consecratio in tali uino, quia sicut pasta non ẽ panis, sed ex ea fit panis, ita nec succus ille

Mustum in uuis nõ põt consecrari.

ille intra uuas contentus est uinum, sed ex eo fit uinum, & ideo non potest esse materia consecrationis.

QVAERITVR, utrũ aqua sit miscenda cum uino? Respond. quod sic, Et habetur cap. in sacramento, de cõse. d. 1. & ibi capi. scriptura, & cap. cũ Marthæ de celebratione missarũ. & in multis aliis cap. Est autem necessaria aqua necessitate præcepti, non tamen necessitate sacramenti, ut tenent omnes theologi. 60

Aqua miscenda est uino in calice.

DVBITATVR, an in eucharistia manet substantia panis & uini? Ad hoc S. Thom. 3. p. q. 75. artic. 2. & omnes doctores dicũt quod non, & hoc de fide tenẽdum est. Et fuit determinatum in cõcilio Constantiensi. 8. vbi condemnatus fuit Vuiclef, qui oppositum tenebat. Et in concilio Lateranensi in cap firmiter, de summa Trinitate, & fide catholic. Item in concilio Trident. Sessio. 13. Cano. 4. cuius uerba sunt. Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ sacramento remanere substantiam panis, & uini, cum corpore, & sanguine Domini nostri IESV Christi, negaueritque mirabilem illam, & singularem conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ uini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & uini, Quam quidem con- 61

In eucharistia non manet substantia panis & uini.

conuersionem catholica ecclesia aptissimam transsubstantiationem appellat anathema sit. Definit autem per consecrationem esse ibi panis materia & forma manentibus accidentibus,& incipit ibi esset corpus Christi loco panis. Nō tamen dicitur panis annihilari, licet nihil ipsius maneat, quia omnes motus accepit nomen a termino ad quem, sicut uocamus calefactionem quando ex aqua frigida fit calida, quia illa actio terminatur ad calorem. Cum igitur conuersio illa non habeat pro termino definitionem panis, sed præsentiam corporis Christi sub his speciebus, ideo non est dicenda annihilatio panis, sed conuersio, licet desinat esse materia & forma panis secundum se & quodlibet sui, Disputatio uidetur de nomine, sed hoc modo dicitur conuenientius.

63 *In eucharistia manent accidentia panis et uini.*

VTRVM omnia accidentia panis & uini maneant in hoc sacramento? S. Thom. 3. parte. q. 65. articul. 5. respondet, quod sic, ut habes in Concil. Tridentino, in præcedenti quæstione allegato, ea enim accidentia, quæ nos in eucharistia uidemus, clarum est, quod erant panis. Ex hoc congruit, quia horribile esset, comederet carnem Christi in propria specie. Et quia diminueretur meritum fidei, uide rationes San.

Tho.

Tho. loco allegato. Manent etiã in hoc sacramento aliquæ proprietates panis & uini, nam homo sine miraculo nutritur eisdem.

VTRVM prædicta cõuersio sit instantanea, uel successiua? Respon. secundum omnes, ꝙ sit instanti, nam successio in rebus naturalibus est ex defectu materiæ, uel formæ uel agentis, sed hic propterea nihil istorum est necessarium quod fiat successiue, ergo sit instanti. Et uerba consecrationis sunt causa huius conuersionis, sed illa finiuntur in instanti, ergo conuersio sit instanti, scilicet, in primo instanti non esse uerborum in consecratione autem hostiæ ex ui uerborum est ibi corpus Christi, & etiam anima rationalis, quæ dat formam corporeitatis, est enim ibi corpus Christi, & etiam caro Christi de qua antea dixerat. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, sunt & ossa & sanguinis, dicit enim Christus, Hoc est corpus meum, idest humanum, & per consequens caro & sanguinis, & ossa. Nam corpus humanum (ut dicitur 2. de anima) est corpus physicum organicum, potentia uitam habens, cuius actus est anima. Caro autem capitur pro materia, & forma etiam cum accidentibus. Sanguis uero sub specie panis, est ex naturali

63 *Conuersio panis & uini est instantanea.*

concomitantia, non ex ui uerborum, ſicuti, & anima, & diuinitas ipſa.

64 *Chriſtus eſt totus in tota hoſtia & in quali bet parte*

QVAERITVR, utrum Chriſtus ſit totus in tota hoſtia, & totus in qualibet parte hoſtiæ? Reſpondetur iuxta fidem catholicam, affirmatiuè. Sic enim expreſſe diffinitur in concilio Florentino, ſub Eugenio 4. Et item in concilio Tridentino. Seſſione 13. Canon. 3. cuius uerba ſunt. Si quis negauerit in uenerabili Sacramento Euchariſtię ſub unaquaque ſpecie, & ſub ſingulis cuiusque ſpeciei partibus, ſeparatione facta totum Chriſtum contineri, anathema ſit. Sanctus Thomas, ingenue fatetur neſcire modum, quo Chriſtus eſt in hoc Sacramento. Alexand. uero de Ales. 4. p. 5. q. 40. Altiſiodorenſis, Ricardus, Bonauentu. Palud. Duran. Capreo. Ipſemet etiam Sanctus Thomas, & omnes antiqui ponunt hunc modum, & dicunt, quod Chriſtus eſt totus in tota hoſtia, & totus in qualibet eius parte, & quod omnes partes Chriſti ſunt ſimul cum qualbet parte hoſtiæ, ſed non ſimul inter ſe, nam corpus Chriſti in hoſtia eſt extenſiue & ſeptem pedum. Nec membra Chriſti in hoſtia ſunt ſimul, ſed ſicut in cœlo. Quantitas enim habet duo officia, unum eſt ſeparatim ex parte ſubiecti, ita quòd caput ſit extra pedes, & bra-

brachia extra crura. Alterum est exten dere partes in situ in ordine ad locum. Quantitas ergo in eucharistia exercet officium primum, non tamen 2m, nam si Christi corpus non esset in hostia extensum, non esset organizatum, nec cum figura, & uiueret ibi uiolenter. Hunc etiam modum tenet Scotus, Maio. & Marsilius. Ex quo sequitur, quod corpus Christi in Eucharistia uere, & sine fictione quacunque potest à nobis imaginari cuiuscunque figuræ uoluerimus. Et sic depingitur crucifixus, eo modo se habere, sicut si esset unus puer tantillus, sicut est imago crucifixi in hostia, nam ubi sunt oculi imaginis est, oculus Christi, & ubi manus imaginis ibi & manus Christi quomodocunque figurata sit imago. Hæc non est mala imaginatio.

QVAERITVR, an prædicta cõtinentia & existentia corporis, & sanguinis Christi, & totius Christi sub speciebus panis, & uini sit uera, & realis? 65
Respondetur affirmatiuè, & ita secundum fidem catholicam tenendum est. Ita enim diffinitur in concilio Tridentino sessione 3. Canon. 1. cuius uerba sunt. Siquis negauerit in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento contineri uere, realiter & substantialiter corpus, & sanguinem una cum anima, & diuini-

tate Domini nostri IesuChristi, ac pro inde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo, uel figura, aut uirtute, anathema sit.

66 QVAERITVR, an huiusmodi realis existentia, & continentia totius Christi, & partium eius in hoc sacramẽtó, duret duntaxat pro tempore, quo sacramentum est in usu, hoc est si sit ibi uere, & realiter solum modo quãdo sacramentum sumitur? Respondetur negatiue, quod est ibi ab instanti consecrationis, & transsubstantiationis, usq; dum species ipsæ panis, & uini definat esse in rerũ natura, & ita de fide tenendum est. Sic enim diffinitur in concilio Trident. Sessione 13. Canone 4. his uerbis. Si quis dixerit peracta consecratione in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus, & sanguinem domini nostri Iesu Christi, sed tantum in usu dum sumitur, non autem ante, uel post, & in hostijs, seu particulis consecratis, quæ post communionem reseruantur, uel super sunt, non remanere uerum corpus Domini, anathema sit.

67 *An christus in eucharistia sit adorandus ado-*

QVAERITVR, an in sacramẽto Eucharistiæ Christus sit adorandus adoratione latriæ non solum interno cultu, sed etiam externo. Respondetur affirmatiuè, & ita secundum fidem

dem catholicam firmiter est tenēdum: Sic enim diffinitur in Concil. Trid. Sesſion. 13. canon. 9. cuius uerba sunt. Si quis dixerit in sancto eucharistiæ sacramēto Christum unigenitum Dei filiū non esse cultu latriæ etiam externo adorandum, atque ideo nec festiua peculiari celebritate te uenerandum, neque in processionibus secundum laudabilem, & uniuersalem ecclesiæ sanctæ ritum, & consuetudinem solemniter circumgestandum, uel non publice, ut adoretur populo proponendum, & ejus adoratores esse idolatras, anathema sit. *ratione latriæ, &c.*

68 Ex quæstionibus nunc proxime diffinitis constat, licere sacram Eucharistiam in sacrario seruari, & licere item ipsam ad infirmos honorificè deferre, & opposite assertionis hæreses sunt, ut patet ex Concilio Tridenti. Sesſione 13. Cano. 7. cuius uerba sunt; Si quis dixerit non licere sacram Eucharistiam in sacrario reseruari, sed statim post consecrationem astantibus necessariam distribuendam, aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur, anathema sit. Ex eisdem item definitis quæstionibus liquet, certissimumque est, Christum in eucharistia exhibitum manducari non tantum spiritualiter, sed etiam sacramentali-

ter quod quidem diffinitum est ubi supra Cano.8.his uerbis. Si quis dixerit Christum in Eucharistia exhibitũ, spiritualiter tantum manducari, & non etiam sacramentaliter, ac realiter, anathema sit.

69 *Christus quõ moueatur in eucharistia.* QVAERITVR, vtrum Christus moueatur in hoc Sacraméto S.Th. 3.par.q.76. ponit duas propositiones. Prima, corpus Christi in Eucharistia nõ põt moueri localiter per se, quia nõ potest transire ab una parte hostiæ ad aliam. Secunda, ad motum hostiæ corpus Christi mouetur localiter de per accidens, sicut motis nobis, mouentur ea, quæ sunt in nobis. Item dicit Marsilius 4.q.7.art 3.dub.5. De aliis autem motibus, alterationis, calefactionis, corruptionis, & similibus dicit San. Tho. & Scot. quòd non est ibi capax alicuius actionis, aut passionis naturalis, saltem respectu alicuius extrinseci, respectu cuius habent se corpus Christi sicut si esset substantia spiritualis. Et ita communiter tenent omnes, & hoc non est propter impedimentum Christi, sed naturaliter. Et sic in Sacramento hoc non est mobiliter Christus, nisi solo motu locali. Et si corruptis speciebus desinat, ibi esset corpus Christi, nõ tamen dicitur corrumpi, sicut nec ego desinens esse in hoc loco, dicor corrumpi.

pi. Manet igitur Christus tandiu in speciebus quãdiu maneret substantia panis, & uini, si non essent consecratæ.

QVAERITVR, utrum Christus possit uideri in hostia? Resp. ex S. Tho. 3. p. q. 76. arti. 7. & quod naturaliter loquendo nullus oculus corporeus, præter oculum Christi, potest uidere Christũ in Eucharistia, nec oculus corporis glorificati. Idem dicit Scotus. 4 distinct. 10. q. 9. & Marsilius. q. 7. articu. 3. & Durand. dist. 10. q. 4. Secundo dico, quod oculus Christi in Eucharistia uidet se existentem in Eucharistia. Hoc sanct. Thom. 3. p. q. 76. artic. 7. ad secundum, Et quia litera est ibi mendosa, debet sic legi. Ad 2. dicendum quòd oculus corporalis Christi uidet se in sacramento, non tamẽ potest uidere ipsum modum existendi, quod est sub sacramento quod pertinet ad intellectum. Tertio dico quod oculus corporalis, tã uiatoris quàm beati per miraculum potest Christum uidere in eucharistiam. Hoc S. Tho. & conuenit etiam Scotus. Et hæc de oculo corporali. Vtrum uerò per intellectum possit Christus uideri, eius modus existendi in hoc sacramento. Dico cum S. Tho. loco citato nunc, quod naturaliter loquendo nullus intellectus humanus aut angelicus, coniunctus aut separatus potest

70 *Christus an possit uideri in eucharistia.*

cognoscere Christum in hoc sacramento secundum ꝙ est sub speciebus. Patet, quia iste modus existendi est super naturalis extendens totam naturæ facultatem. Secundo dico, quod beati uident hoc mysterium, sed in uerbo, nam cum hoc sacramentum sit unum præcipuum de substantia fidei, & uisio correspondeat fidei & spei, beati uident illud, sicut audiuimus enim, sic uidimus in ciuitate domini Dei nostri. Psal. 47.

71 QVAERITVR, an quando in hostia apparet puerulus, uel aliquid aliud sicut (sicut sæpe apparuit Gregor. & Paschasio) sit ibi realiter Christus? S. Tho. 3. p. q. 76. arti. 8. dicit ꝙ dupliciter potest fieri huiusmodi apparitio. Primo per modum transeuntis, ita ꝙ subito redit hostia ad suam propriam formam, & tunc à parte rei nulla est facta mutatio, sed solum ex parte oculorum, & sensuum nostrorum, sicut prophetis apparebant uisiones animalium & bestiarum, quæ tamen non erant à parte rei. Fit autem hoc in eucharistia aliquando, ut sciamus ibi esse corpus Christi. Secundo modo potest fieri talis apparitio perseueranter, & tunc à parte rei facta est uera mutatio specierum. Et si in forma carnis, aut sanguinis appareat, non sunt sumendæ pro-

An in miraculo sit apparitionibus eucharistiæ sit Christus.

pter horrorem species illæ,& quia humanis carnibus uesci illicitum uidetur. Essent tamen prędictæ species adorandæ,sicut antea.

QVAERITVR, an accidentia maneant sine subiecto in hoc sacramento,uel an species, quæ sunt in hoc sacramēto,habeāt aliquod subiectum, Sanct. Thom.3. p.q 77. arti.1.& omnes concorditer dicunt, quod accidentia manent sine subiecto in hoc sacramento. Quia non sunt in pane, cum ille iam desierit esse. Nec sunt in corpore Christi, quia accidens migrare non potest de subiecto in subiectum. Et etiam quia Christus habet iam alia accidētia, nec ista conueniunt illi. Et sic est determinatum in cap.firmiter, de summa Trinit.& fide catholica. Quantitas autem est sine subiecto miraculosè à Deo sub stentatæ. Aliæ uerò qualitates, ut albedo,caliditas,frigiditas, & aliæ similes sunt in quantitate sine miraculo, & sine speciali Dei concursu. Sicut enim in actibus naturalibus principale agens est substantia, tamen non mediante se, sed mediante accidente, sic in casualitate causæ materialis principale subiectum accidentium est substantia corporea,sed non immediate, sed quantitate mediante. Et tales qualitates sine miraculo nouo, habent suas operatio-

74 *An accidētia maneant sine subiecto in eucharistia.*

nes, nam ſpecies uini conſecrati frigefaciunt naturaliter, ſi uinum erat frigidum, nam frigefacere nó conuenit ſubſtantiæ niſi frigiditatis ratione, cum ergo ibi ſit frigiditas, naturaliter frigefacit. Sic igitur ſpecies conſecratæ faciūt & producunt quicquid agere, & producere poſſent, ſi manerent cum ſubſtantia panis, & uini.

73 *An uino conſecrato poſſit miſceri alius liquor.*

QVAERITVR, vtrū uino conſecrato, poſsit miſceri aliqs liquor non conſecratus? quod ſi talis mixtio fiat an ſit totum conſecratum, uel pars, aut nihil, uel pars ſic, & pars non; Hæc eſt grauis difficultas. S. Th. 3. p. q. 77. artic. 8 ponit aliquas propoſitiones. Prima, ſi miſceantur duo liquores diuerſarum ſpecierum, ſi ſint in quantitate ſufficienti, & fiat perfecta mixtio, utrunque corrumpitur & fit unum tertium. Secunda, ſi miſceantur duo liquores eiuſdem ſpeciei, & in quantitate ſufficienti, utrumque corrumpitur, & fit unum tertium. Tertia, ſi uino conſecrato apponatur tantundem aquę uel alterius liquoris, non manet ibi corpus Chriſti, iam enim non eſt uinum. Quarta, ſi uino conſecrato miſceatur aliud uinum non conſecratum eiuſdem ſpeciei in quantitate ſufficienti, non manet ibi corpus Chriſti. Sed hoc ultimum intellige, quando per multum tēpus, & per

motum magnum(quod raro continget) fieret perfecta mixtio. Tunc enim non manerent partes uini consecrati, quia essent diuisæ subintrantibus aliis uini super additi. Vnde post sumptionem sanguinis, ecclesia consueuit accipere bis uinum, ut si manserit aliquid sanguinis, assumatur. Dico ergo sine metu, quod etiam additio multo uino non consecrato, mane ibi corpus Christi, & sanguinis eius, & consequenter quod in secunda ablutione melius erit assumere plus aquæ quàm uini, quia tunc corrumpentur species uini.

QVAERITVR, quæ sit forma huius sacramenti? Respondetur secundum omnes, & est determinatio ecclesiæ in cap. cũ Marthæ, de celebratione missarum, in concilio Florentino forma consecrationis panis est hæc. Hoc est enim corpus meum. Et forma consecrationis uini hæc. Hic est enim calix sanguinis mei, noui, & æterni testamenti, mysterium fidei qui pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et oppositum dicere est pessimus error. Et male de hoc dubitat Erasmus in annotatione, primo Corint. 11. ubi ait, utinam Paulus nobis tradere quibus uerbis sacer ille panis consecrari debere. Verè miror, non de erroribus horum gramma- 74 *Formam consecrationis panis & uini.*

 tista-

tistarum, sed de eorum superbia maxima, qui non habentes autoritatem pro se reuocant hoc in dubium. Sed illis dimissis, dicimus hanc esse formam consecrationis eucharistiæ, qua usus est Christus in ultima cœna, Hoc est enim corpus meum. Et ita etiam aperte dicit Sanct. Cypria. de cœna Domini, in principio, & Ambro. lib. de sacramentis, & habetur de conse. di. 2. de conse. &c. Illa autem uerba, quæ procedunt formam consecrationis, scilicet. Qui pridie quã pateretur, &c. licet Scot. dicat esse ita necessaria, ut sine ipsis esset dubia consecratio, melius tamen S. Thom. 3. p. q. 78. ar. 14. & Duran. d. 18. dicunt nõ esse necessaria necessitate sacramenti, cum non sint forma, propter ordinationem tamẽ ecclesia non liceret ea prætermittere. In consecratione uero sanguinis calicis forma est, Hic est enim calix sanguinis mei. Hæc sola uerba secundum communem opinionem sunt sufficientia ad consecrationem sanguinis. Reliqua uero, quæ sequuntur, scilicet, noui, & æterni testamenti, &c. sunt de perfectione formæ, & nõ de essentia sacramenti sicut ly, ego, in forma baptismi. Hoc patet quia Græci ita consecrant sanguinem, nec ob hoc sunt damnati ab ecclesia, & in missali B. Basilii illa sola uerba tanquam forma erant

rubeis

rubeis literis scripta. Scotus tamen admonet, q̃ sacerdos non debet intendere cõsecrare per ista, uel illa uerba, sed debet absolute consecrare, dicens omnia illa uerba, quæ sunt in forma, qua nunc ecclesia nostra utitur. Ly, enim in utraq; forma non est de essentia sacramenti, nullus enim euangelista ponit illud, male tamen faceret qui omitteret illud. Potest etiam forma dici quacunque lingua, sed tamen uariatè illã & alia lingua dicere peccatum esset, licet sacramentum teneret.

QVAERITVR, quid demõstretur in forma eucharistiæ per illud pronomen hoc? Respon. quod licet, de hoc sint uariæ opiniones, tenendum tamen & cum S. Thom. 3. p. q. 78. art. 5. & super epist. 2. Cor. 11. ubi ponit aliquas propositiones. Prima, tã Christus q̃ sacerdos aliquid demonstrat per ly, hoc, quia alias uerba, non applicarentur materiæ. Secunda, per ly, hoc, non demonstratur aliquid singulare, & discretè, sed dicitur in generali & indistinctè, & sensus est, contentum sub his speciebus, est corpus meum. Sicut cum dicimus, Hic est calix, &c. intelligitur, contentus in hoc calice, est sanguis meus, Sicut quando demonstro marsupium, & dico hoc est aurum, sensus est, quod continetur hic, est aurum, Sic etiam

75 Quid demonstretur per pronomen hoc in consecratione panis.

in forma significatur, quod continetur vel continebitur hic, est corpus meum, Idem tenet Ric, 4. d. 8. q. 1. art. 3. & Du. di. 8. q. 2. ad primum argumentũ principale, & Capre. dist. 8. & 9. unica ad argumenta contra 5. conclusionem, & Altisiodo. Gloss. super Matt. 26. & Marsil. 4. q. 6. Et est manifestum, nam illa forma. Hoc est corpus meum, nihil aliud facit nisi quod corpus Christi contineatur sub his speciebus, ergo hoc ipsum significatur per formam.

516 *Effectus eucharistiæ.* QVAERITVR, qui sint effectus huius sacramenti? Respondet S. Tho. 3. p. q. 79. art. 1. di. q. primus effectus est, collatio gratiæ, hac autem gratia confertur in sumptione, ut patet Ioann. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Gratias, quas promittit Christus in hoc sacramento, promittit ratione sumptione ergo ante sumptionem non conferuntur, & de hoc non est dubitandum. Datum autem prædicta gratia immediate in ipsa sumptione. Et omnibus sumentibus eucharistiam confertur æqualis gratia ratione sacramenti ex opere operato Non tamen ideo datur maior gratia, quia recipitur sub utraque specie, nam alias qui maiorem hostiam sumeret, maiorem perciperet gratiam ratione quantitatis continue

 quod

quod est falsum, ac proinde nec ratio quantitatis discretę, cum sub specie panis, & uini sit unicum sacramentum. Et aliàs fraudaretur populus magna gratia sacrificii, cum profecto pia mater ecclesia non negaret illud sub utraque specie, si daretur maior gratia. Iste aũt effectus gratiæ non impeditur per peccatum ueniale, licet.n. quis recipiat eucharistiam in actuali peccato ueniali, non ideo impedit augmentum gratiæ in eo, ut ait S. Tho. 3. p. q 79. artic. 8. quia alias esset magnum periculum. Quis enim sine peccato ueniali accederet sæpe? per peccatum autem ueniale impeditur actualis sensus, gustus, & delectatio spiritualis. Nec etiam requiritur tunc motus liberi arbitrij, actualiter concomitans sumptionem eucharistiæ, sufficit.n. motus liberi arbitrii præcedens, ut etiam dicit S. Tho. 4. dist. 25. q. 1. art. 3 q. 2. ad 2.

QVAERITVR, an per hoc sacramentũ remittatur peccatum mortale, an scilicet, posśit quis accedere ad eucharistiam in peccato mortali, ita ꝙ non peccet mortaliter de nouo? Respõdetur ꝙ dupliciter potest quis accedere cum mortali. Vno modo scienter, & talis semper peccat mortaliter de nouo. Non diiudicans corpus domini, iudicium sibi manducat & bibit. Secundo 77 *Pro eucharistia remittitur peccatum mortale.*

modo

modo ignoranter, quia .s. doluit, & credidit se habuisse sufficiẽtem dolorem, cum tamen in rei ueritate talis dolor non fuerit sufficiens, & talis non accedit indigne, ne peccat mortaliter; quinimo uirtute sacramẽti remittitur praecedens peccatum. Hoc S. Th. 3.p.q.79. art.3. & q.80. art.4. & Alexand. de Ales 4.p.q.46.memb.3. ad secundũ, & Bonauentura 4. dist. 9. q.7. & Gabriel in canone, lectione 8. & Marsil. 4. quae.6. art. 4. conclusione 1. & Gerson in multis locis, & super Magistrum tract. 9. p. 3. & Adrianus. quaest. de Eucharistia, & omnes praeter unum Maio. Patet autem de hoc, nam alias cum non possit homo scire utrum odio, uel amore sit dignus (iuxta illud) Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. 1. Corint. 4. & Iob. 9. Verebar omnia opera mea. Et ibidem, si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea: Et de propitiato peccato non esse sine metu. (Ecclesia 4.) periculosissimum esset accedere ad Eucharistiã, & talis exponere se periculo peccati mortalis, cum nemo sciat se sine peccato accedere: Item Ioann. 6 dicit, Christus panis uerus est, qui de coelo descendit, & dat uitam mundo: Cum igitur accedẽs in gratia, iam habeat uitam, si aliquando existens in mortali inculpabiliter igno-

ignoratio, nõ daret gratiam, nunquam esset verum, quod hic panis vitam daret mundo. Satis est igitur, vt hoc quilibet secutus, accedat ad eucharistiam, & doleat de præteritis, & proponat cauere futura, licet aliquando non sint remissa peccata, & tunc remissionem eorum accipies, non rationem contritionis quæ perficiatur, sed ratione sacramẽti, quod secundum Augustinum & sanctos, uiuificat mortuos, & semper sic accidens habebit gratiam. Et licet de hoc aliqui dubitent, ego tamen nullum dubium habeo. An uero huius sacramenti præcipuus effectus sit remissio peccatorum, dices secundum fidem catholicam, negatiue, ita enim diffinitur in concilio Tridentino, Sessione. 13. Cano. 5. Vbi sic dicitur, Si quis dixerit uel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum uel ex ea non alios effectus prouenire, anathema sit.

78 *Ante sumptionẽ eucharistiæ prærequiritur confessio.*

QVAERITVR, an ante sumptionem eucharistiæ sit necessaria confessio, uel an sufficiat sola contritio cum proposito confitendi peccata semel in anno? Respõ. sententia omnium Theologorum. S. Tho. Durand. Scoti, Palud. Alexand. Bonauent. Gabriel. Ocham, aliorum esse quod necessarium est confiteri omnia peccata mortalia antequam

accedamus ad euchariſtiam. Quæ ſententia adeo certa, & firma eſt, ut nulli iam licet de oppoſito aliquid etiam opinatiuè aſſerere. Hoc patet ex concilio Tridentino, Seſſione 13. & Euchariſtia.c.7. & iterum immediate poſt Canonem undecimum, idem diffinit ſub his uerbis. Et ne tantum ſacramentum indigne, atque ideò in mortem & condemnationem ſumatur, ſtatuit atque declarat ipſa ſancta Synodus, illis, quos conſcientia peccati mortali grauat quantumcunque etiam ſe contritos exiſtiment, habita copia confeſſoris, neceſſario præmittendam eſſe confeſſionem ſacramentalem. Si quis autem contrarium dicere, prædicare, uel pertinaciter aſſerere, ſeu etiam publice diſputando defendere præſumpſerit, eo ipſo excommunicatus exiſtat. Hoc autem præ adducti doctores non ſolum dicunt iure poſitiuo tantum, ſed etiam iure diuino, & hoc habitum eſt ſemper pro certo, & ab antiquo. Vnde Hugo de Sancto Victore, uir magnæ auctoritatis in libr. de Eccleſiaſtica poteſt. dicit, Audacter dico, ſi ante ſacerdotis confeſſionem quis acceſſerit ac corpus & ſanguinem Chriſti, reus erit corporis & ſanguinis domini, quantumuis pœniteat, & uehementer doleat, & ingemiſcat. Hoc autem dixit, 60. an-

e's ante Innocen.3.instituit cap. omnis utriusque sexus. Ex quo patet quod non de nouo in prædicto c.fuit positum præceptum de confessione ante eucharistiam præmittenda. Et Cypria. in epistola ad fratres consistentes in plebe, reprehendit Episcopos sui episcopatus Carthaginensis; eo quod non memores euangelii, & suæ auctoritatis, lapsis dabant eucharistiam ante confessionem. Idem dicit (& adhuc acrius) in libello ad lapsos, & in aliis locis multis. Et lib. 6. ecclesiasticæ historiæ refert Eusebius de Philippo Imperatore; quod cum in die Paschæ communicare uellet, non fuit præmissus ab episcopis nisi prius confiteretur peccata. Omnino igitur tenendum est contra Caie. necessariam esse confessionem sacramentalem ante sumptionem eucharistiæ. Quod etiam probatur ex consuetudine ecclesię; quam frangentes putant grauiter errare. Item eucharistia est sacramentum unitatis ecclesiasticæ, ergo recipiés illam, oportet, non solum ut reconcilietur Deo per contritionem, sed aliam ministris ecclesiæ per confessionem. Item Matth. 6. Christus dicit, si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus ante altare; & uade

reconciliari fratri tuo, hęc igitur sententia tenenda est quamuis non putem hæreticum quod Caietanus dicit.

79 *An aliquando liceat sumere eucharistiã sine præuia cõfessione.*

QVAERITVR, an liceat aliquando sumere eucharistiam ante confessionem? Resp. secundum omnes quòd sic. Primo quando quis tempore necessitatis, quo tenetur sumere eucharistiam non habet copiam confessoris. Cum.n. pręcepta domini suauia sint, nec præcepta positiua militent contra ius naturale non tenemur ea implere cum infamia nostra, ac proinde si parochus rusticanus non habet confessorem, si non celebrat, se diffamat, celebrare potest sine pręuia confessione. Et eodem modo si ego habeam casus reseruatos, & non est episcopus præsens, si non celebro, infamor, possum celebrare sine confessione peccati reseruati. Item propter reuerentiam sacramenti, puta si cœpi celebrare, & in ipsa celebratione meminero alicuius peccati mortalis, nõ oportet, ut relinquam missam, quia facere irreuerentiam eucharistiæ, & hoc etiam si sint in ipso principio missæ, licet solum introitum dixerim. Ita tenet Ricard. Palude, & alij, quod credo uerum, quamuis archiepiscopus Florentinus dicat, quod si ante consecrationem recordetur, & possit sine scãdalo quærere confessorem, debet illum

quære-

quærere: Sed non credo hoc esse uerū, Idē dicēdum est de his, qui sunt ibi parati ad recipiendam eucharistiam, qui si ibi recordati fuerint alicuius mortalis, securè possunt communicare etiam ante confessionē, propter reuerentiam sacramenti. Nec de hoc dubito.

QVAERITVR, utrū sacerdos debeat dare eucharistiā peccatori perseueranti in peccato, & petenti eam? Respō. primo secundū omnes, quod publico peccatori, concubinario, usurario, meretrici, & similibus nō debet dari eucharistia, quia esset mittere margaritas ante porcos, & sanctum dare canibus. Item quia talis publicus peccator non habet ius ad petendum sacramentum, quia est sibi prohibitum 1. Corinth. 11. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, ergo qui negat ei sacramentum, non facit ei iniuriam. Per publicum autem peccatorem intelligimus cum S. Th. 3. p. q. 80. articu. 6. & 4. d. 9. q. 1. eum, qui damnatur à iudice propter euidentiam facti cuius populus est testis, ut dicitur in c. cum dilectus de purgatione canonica, & capitul. euidentia de accusationi. & cap. tua nos. de cohabitatione clericorum, & mulie. talibus igitur neganda est eucharistia. Verū est quod si is, qui est publicus peccator in uno loco, ac-

80 *An eucharistia sit danda peccatoribus.*

cedat

cedat ad me in alio loco distanti, in quo reputatur bonus, nec potest fama facile ad hunc locum peruenire, & petat eucharistiam probabile uidetur mihi, ꝙ teneor illi dare, quia alias offenderem eum grauiter. Si autem publicus peccator secrete pœnituit, & petit eucharistiam in publico, nõ debeo illi dare quodusque ostendat pœnitentiam suã exterius. Si uero secrete pœnituit, & secrete petit debeo illi dare euchari stiam nisi quod existimet, ꝙ hoc factũ ueniet in publicum. Si autem peccator occultus, quẽ ego, & aliqui alii scimus per peccatorem, publice petat eucharistiam, danda est illi, quod etiam fecit Christus cum Iuda, alias diffamarem eum. Admoneat tamẽ eum parochus secrete, si possit, ut dicitur in c. 2. de officio ordinarii. Si autem peccator occultus occulte petat siue sacerdos sciat eius peccatum in cõfessione siue extra confessionem, non debet ei denegare, quia nullo modo ei nocet. Ita tenet S. Th. 4. d. 9. q. 1. arti. 5. q. 2.

81 QVAERITVR, vtrum pollutio nocturna impediat sumptionẽ eucharistię. Pro responsione notat Palud. 4. d. 9. q. 3. quòd pollutio nocturna nunquã est peccatũ, sed signũ aut effectus peccati: Et idem dicit S. Tho. 4. d. 9. q. 1. art. 4. & 3. p. q. 80. arti. 7. quia talis actus nõ

An pollutio nocturna impediat sumptionem euchaistię

est

est immediate in potestate homini. Si igitur ille actus sequamur ex causa culpabili mortaliter, tunc dicit Ricard. & quidam alii, quod impedit sumptionem eucharistiæ, itaq; peccaret mortaliter, qui post illam accederet ad sacramentum. Sed dicendum est absolute qđ nulla pollutio nocturna impedit sumptionem eucharistiæ sub pęna peccati mortalis. Hoc tenet Palud. 4. d. 9. q. 4. conclusione. 2. & Gabriel lectione 10. in canone, & Gerson de materia celebrationis consideratione 7. & Maior. q. 9. q. 2. & Siluest. uerbo Eucharistia, & Bonauentura. d. 12. q. 4. Hoc patet. nam post confessionem non manet nisi quædam immunditia corporalis, sed ut dicitur Matth. 18. Non lotis manibus manducare non coinquinat hominem, ergo. Item, quia uel hoc impedit sumptionem eucharistię propter malitiam, & hoc nõ, quia maiora peccata, scilicet blasphemia & periurium non impediunt. Vel propter distractionem, & turbationem, & hoc non quia legitimus concubitus non impedit, cum tñ æqualiter dissoluat mẽtẽ, sicut intelligimus, imo & amplius cum fit in uigilia, ergo pollutio nocturna, non impedit sumptionem eucharistiæ. Si uero pollutio fuerit mortalis, accedere ad sacramentum erit ueniale propter quandam ir-

reuerentiam, quia mens multum distra cta est. Et sancti consulunt, ut talis per aliquod tempus abstineat, usque ad diem sequentem, uel per 24. horas, ut dicit Alber. Alex. & S. Tho. Et etiam si pollutio fuerit mere naturalis, propter reuerentiam sacramēti melius erit non accedere illa die, Et ita consulunt decreta, c. testamentum, & c. non est, dist. 6. Et hoc nisi fuerit festum aliquod, uel causatur nota aliqua apud uidentes, quod ista non celebrat: tunc enim melius erit celebrare. Ista autem irreuerētia non facit ꝙ sit peccatum ueniale accedere ad eucharistiam, quia talis immunditia fuit mere naturalis: Ita dicit S. Thom. 3. p. q. 80. ar. 7. 1. ubi ait, ꝙ id quod consulunt sancti, totum est de congruitate & concilio. Post concubitum autem coniugalem. Grego. 34. q. 4. c. uir cum propria: dicit, ꝙ si accessit uoluptatis causa, abstineat: si autem ratione prolis, suo iudicio relinquatur. Breuiter dico, quod accedere ad eucharistiam post legitimum concubitum non est peccatum. Post quamcūque uero aliam pollutionem in uigilia fornicationem, aut adulterium, accedere ad eucharistiam ēt post pœnitentiā, & confessionē, magna irreuerentia est, sed non peccatum mortale, secluso contemptu, melius tamen esset tunc abstinere. Post

sumptio-

sumptionem etiam eucharistiæ bonū est, quod uir à propria uxore abstineat, sed non est necessarium.

QVAERITVR, an accedés ad eucharistiā, debeat esse ieiunus? Resp. omnino, ꝙ sic. S. Thọ. 3. p. q 80. art. 8. alle gat August. episto. 118. in responsione ad Ianuarium. Et habetur de consecr. d. 2. c. liquido ubi dicitur, placuit Spiritui sancto, & ita apostoli ordinauerunt, & ita seruatur per totum orbem, ut non sumeretur cibus ante corpus dominicum. Idem dictum in concilio Carthaginensi. Et habetur de consecratio. d. 1. cap. sacramenta. & ca. ex parte, de celebratione missarum, prohibetur sacerdos ne bis celebraturus, in prima celebratione sumat ablutionem. Vide etiam. c. nihil. 7. q. 1. Christus autem eucharistiam dedit Apostolis post cœnam, quia ſm ritum legis, illa hora debebat celebrari Pascha; & prius debuit plene legem obseruare, quam hoc sacramentum instituere. Et uoluit ultimo loco hoc tam grāde donum relinquere, quo uehementius commendaret mysterii illius altitudinē institutio autem apostolorum fuit legitima, ut cum maiori reuerentia ad tātum sacramentum accedatur. Si enim Leuit. 10. prohibetur Aaron & filii eius ne bibant uinum, nec omne, quod inebria- 82 *Euchari stia à ie iunis ut menda.*

re poteſt, quando erant ſanctuarium tratur, ut haberent ſcientiam diſcernendi inter ſacrum & prophanum, inter pollutum & immundum, multò magis ſacerdotibus celebraturis conuenit, ut ieiuni accedant ad tam admirabile ſacramentum. Hoc igitur de fide tenendum eſt, & oppoſitum eſt erroneum, & hæreticum, ut determinatũ eſt in conc. Conſtantienſi, Seſſio. 13.

83 *An tali quando euchariſtia poſſit ſumi à non ieiuno.*

S E D dubitatur, an ſaltem aliquando liceat ſacerdoti celebrare poſt prandium, ſeu conſecrare, ut det euchariſtiã exiſtenti in extrema neceſſitate? Maior. diſtinctione nona. quæſtione tertia, ad quintum dicit quod licet, imo in fermentato, & ſine aliis ſolennitatibus poteſt conſecrare ſecretè, quia diuinum ius derogat poſitiuo, cum ergo eſſe ieiunium, & conſecrare in azymo ſit de iure poſitiuo, communicare uerò ſit præceptum diuinum, ſequitur, quod primum non poteſt impedire ſecundum. Oppoſitum tenet Palud. diſtinctione nona. ubi ait, quod non licet, & hoc credo probabilis. Item uidetur contra ius diuinum conſecrare panem ſine uino, & è contra. Et eſt contra capitul. comperimus, de conſecratione, diſtinctione. 2. Et conſecrare in fermentato, & ſine ſolennitatibus prohibitum eſt, ac proinde non eſt

faciendum. Si commode fieri poteſt propter reuerentiam ſacramen i, detur euchariſtia mane infirmis, antequam aliquid ſumatur. Si autem hoc commo de fieri non poteſt, detur illis etiam poſt cibum ſine ſcrupulo. Ita enim te net uſus eccleſię, & omnes doctores, & merito quidem, nam quod propter iuſtitiam inſtitutum eſt, non debet contra charitatem militare. Debet igitur recipiens euchariſtiam eſſe omnino ieiunus. Verum eſt quod ſi cum quis leuatur, guſtare paululum aquæ, uel uini, præter intentionem, non ideo impeditur ſumere euchariſtiam, dum tamen fuerit in parua quantitate. Et ſic tenet S. Thom. & omnes. Idem dicito, ſi cibi fruſtrum paruum manſerit inter dentes, & pręter intentionem deglutiatur. Si etiam poſt ablutionem inuenerit ſacerdos reliquiam hoſtię, poteſt & debet eam accipere; quia ieiunus incepit, & eius officium nondum eſt terminatum. Item qui alias non poſſet ſufficiente occurri neceſſitatibus, & difficultatibus, nam frequenter poſt ablutionem inueniuntur reliquiæ. Patet etiam. quia in paraſceue ſumitur particula hoſtiæ poſita in uino etiam ſi poſt primum hauſtum particula adhæreat calici.

QVAERITVR, quibus ſit dāda

eucharistia, utrum possit dari non habentibus usum rationis. S. Tho. 4 dist. 9. & 3 p. q. 80. arti. 9. cum aliis doctoribus respondet cum distinctione. Non habentes usum rationis sunt in duplici differentia, quidam dicuntur non habere, quia parum debent, ut sunt hebetes, & rudes, & istis nullo modo est eucharistia neganda. Alij sunt totaliter priuati usu rationis. Et isti sunt in duplici differentia, quidam qui nunquam habuerunt usum rationis, ut sunt pueri, & amentes à natiuitate, & talibus non est danda eucharistia, quia non habent deuotionem, nec dijudicant corpus domini ab alijs cibis. Alij sunt aliquando habuerunt usum rationis, ut phrenetici, & talibus si non sit periculum irreuerentiæ uel uomitus, & prius pœnituerint, & habuerint deuotionem ad eucharistiam, & petierint, licet postea in phrenesim inciderint, non debet negari, quia per ea, quæ naturalia sunt, non debet quis perdere beneficia gratuita. Hoc probatur duobus decretis cap. qui recedunt. & c. is qui 26. q. 6. & tales recipient in sumptione eucharistiæ gratiam, & omnes alios effectus sacramenti, licet in hoc non conueniat Cajeta. 4. p. q. 7. articu. 1. sed oppositum cum S. Thom. credo uerum. De pueris etiam licet cõsuetum fuerit olim apud

aliquas

aliquas ecclesias, ut daretur eis euchari stia, dicimus cum San. Thom quod non tenetur eam recipere, nec conueniens est, quod illis detur. Hoc patet ex usu ecclesiæ, quæ quidem non permitteretur, tam en. rmiter errare. Item quia pueri post baptismum sunt in gratia quam nó possunt perdere sine culpa sua, sed culpam ante vsum rationis committere non possunt, ergo non tenentur de necessitate recipere euchariſtiam, alias baptismus non sufficeret ad salutem, quod asserere est hæreticum. Et ita dissinitum est in concilio Trid. sessi. 12. de communione. Cano. 4. Cuius uerba sunt. Si quis dixerit paruulis antequam ad annos discretionis peruenerint, necessarium esse eucharistiæ communionem, Anathema sit Idem habetur in eadem sessio. Cano. 4. Secundo dicimus quod huiusmodi paruulis nullo pacto est danda eucharistia, propter pericula uomitus, & eructationis, uel alterius irreuerentię, quæ frequens est in pueris. Ideo nunc in ecclesia illis euchariſtiam conferre, sacrilegium esset. Si autem de facto daretur illis, reciperent gratiam.

85 QVAERITVR, vtrū liceat quotidie sumere euchariſtiam, S. Tho. 3. p. q. 70. artic. 10. respondet quod euchariſtia dupliciter consideratur, uno modo secundum se, secundum quod confert

An liceat quotidie euchariſtiam sumere.

gratiam ex opere operato sumenti ipsam. Et quantum ad hoc non solum quotidie, uerum sępe in die quolibet esse sumenda, ut gratia augeretur. Secundo modo potest considerari ex parte nostra, ex qua requiritur reuerentia, & deuotio; & secundum hoc non est conueniens, q; homo accedat, quotiescunque potuerit, sed expectet commodum tempus, quo sit deuotus. Qui igitur se inuenerit cum deuotione, & non distractum, laudabiliter quotidie communicabit, ut patet ex consuetudine primitiuæ ecclesiæ. Et quia nũc etiã laudantur qui quotidie celebrant. Patet etiam Augůst. auctoritate de uerbis domini; Panis (inquit) iste quotidianus est, accipite quotidie, ut quotidie tibi prosit, sic tamen uiue, ut quotidie merearis accipere. Sed quia sunt multa impedimenta, laudabile est aliquando abstinere; ut Augůst. dicit lib. de ecclesiasticis dogmatibus. Et habetur in cap. quotidie. de consecratio. distin. 2. Quotidie communicare, nec laudo nec uitupero. Gerson super magistrum, tractatu. 9. dicit q; illi, qui propterea q; frigidi sunt (alioquin sine peccato) recedunt ab eucharistia, sunt similes illis, qui frigent, & uolunt accedere ad ignem. Effectus enim eucharistiæ est ipsa deuotio; nunquid prius uis effe-

ctum eucharistiæ, quam ipsam Eucharistiam. Presbyteris igitur laudabile est communicare quotidie, Vnde Gregorius, 4. lib. dialogorum capitu. 46. refert Cassium Narniensium episcopum quotidie celebrantem, & in celebratione stantem, Et dicit, mandatum domini accepisse per reuelationem cuidam alteri factam operare quod operatis, non cesset manus tua, non cesset pes tuus &c. Et Ambrosius. Graue est quod ad mensam tuam modo corde, & innocentibus manibus non uenimus, sed grauius est, si quia peccata metuimus sacrificium non reddamus. De secularibus autem dicimus, in primitiua ecclesia eos frequentissime, & forsan quotidie communicasse. Postea cessante numero fidelium, tempore Augustini fiebat hoc rarius, quibusdam quotidie aliis dominicis diebus hoc facientibus, ut ait Augustinus in epistola ad Ianuarium. Et habetur 12. d. capitu. illa autem. Postea Fabianus Papa præcepit, ut saltem ter in anno omne communicarent, scilicet in Pascha, Pentecoste, & in Nati. Domini. Tandem papa Innocentius tertius, uel propter multitudinem fidelium, uel propter eorum indeuotionem, traxit communionem ad hoc, ut satisfacerent sumendo semel in anno, ut patet in cap. omnis

utriusque sexus de pęnitentiis, & remissionibus. Laudabile tamen est ut sæpe fideles communicent.

86 *An sit pceptũ sumẽdi eucharistiã*

QVAERITVR, an sit præceptum de sumptione Eucharistiæ. S. Tho. 3. p. q. 80. arti. 11. ponit duas conclusiones. Prima, Ex præcepto diuino tenentur omnes fideles cōicare. Patet Ioannis. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis uitam in uobis, Item consuetum est in ecclesiæ infirmos cōmunicare, quod non est præceptum in iure positiuo, & qui hoc transgreditur, putat se graue malum fecisse, ergo præceptum est in iure diuino. Hoc tenet Durand. 4. d. 9. q. 2. & Palu. d. 9. q. 1. Et hoc præceptum diuinum obligat, sicut alia præcepta affirmatiua tempore necessitatis quando, s. quis est in tali statu, quod iam probabiliter credit se non habiturum ulterius opportunitatem recipiendi. Secunda conclusio S. Thom. Ex statuto ecclesię quilibet fidelis tenetur cōmunicare semel in anno ut patet in ca. omnis utriusque sexus. Qui autem iam communicauerit in uita, & semel in anno, in articulo mortis non communicans propter negligentiam quandam, non peccabit mortaliter ut bene dicit Syluester, uerbo Eucharistia. 3. Hoc patet, quia damnatis ad mortem non

 datur

datur eucharistia. Verum est, ꝙ hæc ē pessima consuetudo iudicium, prætendunt enim reuerentiam Eucharistiæ, sed sunt fabulæ, non putant se esse iudices nisi occidant, tamen non damnãtur tanquam rei peccati mortalis.

87 *An sit cõmunicandum sub utraque specie.*

QVAERITVR, utrum sit necessariũ sumere Eucharistiam sub utraq; specie? Resp. quod secundum fidem catholicam nec est ex Dei præcepto, nec de necessitate salutis, ut omnes Christi fideles adulti sumant Eucharistiæ sacramentum sub utraque specie, & oppositum asserere est hæreticum, ut diffinitum est in concilio Tridentino, sessio. 21. Canon. 1. cuius hæc sunt uerba. Si quis dixerit ex Dei præcepto, uel necessitate salutis omnes, & singulo Christi fideles utranque speciem sanctissimi Eucharistiæ sacramenti sumere debere, Anathema sit. Dicimus ulterius quòd in primitiua ecclesia fuit consuetudo sumendi Eucharistiam sub utraque specie, ut patet primo Corinthiorum. 10. Vnus panis, & unũ corpus multi sumus, omnes qui de uno pane, & de uno calice participamus. Et hoc etiam dicit Ciprianus in sermone de lapsis. Et dicuntur Græci modo sic populũ cõicare. Sed in concilio Constantiensi, & Basiliensi interdictum est sub pœna excõmunicationis, ne seculares

communicemus sub utraque specie, & damnati sunt ut hæretici, qui dicebant esse necessarium sub utraque specie cõmunicare. Et hoc congrue ordinatum est, quia sæpe contingere periculum effusionis sanguinis, si toti populo dandus esset. Item quia aliquibus est horridum uinum maximè fœminis. Item ut euitáretur error Nestorianorum hæreticorum dicentium, quod sub specie panis non est nisi corpus, & sub specie uini non nisi sanguinis. Ideo sub unica specie cõmunicatur populus, ut ostendatur, ꝙ est totius Christus sub qualibet specie, sunt autem uere hæretici, & tanquam hæretici puniendi, asserentes ecclesiam errasse dum supra dictis prohibuit sub utraque specie cõmunicare. Similiter, & hæretici sunt, & tanquam tales puniendi, asserentes ecclesiam non iustis causis, & rationibus fuisse adductam, dum illud prohibuit. Hęc patent ex eodem Concilio Triden. Sessio. 12. de communione. Cano. 2. Cuius uerba sunt. Si quis dixerit sanctam ecclesiam catholicam non iustis causis, & rationibus adductam fuisse ut laicos, atque etiam clericos non confitentes, sub panis tantummodo specie communicare, aut in eo errasse, Anathema sit. Sacerdos autem necessario debet sumere sub utraque specie,

vt

ut patet in capitul. comperimus, de con ſecra. diſt. 2. & ſunt uera Gelaſii papę, ubi dicitur eſſe grande ſacrilegium con ſecrare ſub altera ſpecie tantum. Præceptum eſt igitur ſacerdotibus ꝙ cõicẽt ſub utraque ſpecie. Et uidetur ꝙ ſit præceptum diuinum, quia alias non eſſet ſacramentum perfectum, quia non eſt perfecta refectio ſub unica ſpecie ſacramentum uero euchariſtiæ eſt quædam refectio.

QVAERITVR, an miniſter huius ſacramenti ſit ſacerdos? Reſp. quod non eſt licitũ dubitare de hoc. Patet in c. firmiter de Summa Trinit. & fide catholica. Et in Concilio Florentin. Et ẽt patet ex ui ipſius nominis, ſacerdos .n. dicitur à ſacrificando, ſed euchariſtia eſt ſacrificium, ergo ad ſolum ſacerdotẽ ſpectat. Itẽ, quia in lege ueteri non ꝑtinebat ab omnes offerre ſacrificia, ſed ſolum ad ſacerdotes & Abraham obtulit decimas Melchiſadech, quia erat Dei ſacerdos, ergo etiam in lege noua ſolis ſacerdotibus licet offerre ſanctum ſacrificium altaris. Quando autem ordinati cum epiſcopo conſecrant, ſi aliqui dicãt formam conſecrationis, antequam epiſcopus, uel poſtquam finiuit epiſcopus, nihil faciunt, ut dicit Palu. & Caietanus. Nam intentio eorum eſt conſecrare cum epiſcopo. 88 *An miniſter euchariſtiæ ſit ſacerdos.*

89 QVAERITVR, an ministrare eucharistiam laicis spectet ad solum sacerdotem? Resp quod propria authoritate, & tanquam ex officio, spectat ad solum sacerdotem, ut habetur in c. peruenit, de consecratione d. 2. ubi puniuntur sacerdotes qui per alios mittebatur sacramenta, & dicitur quod solus sacerdos potest id facere. Tempore uerò, quo populus communicabat sub utraque specie, diaconi ministrabant sanguinem, non tamen corpus domini. Quia in calice non tangebatur corpus domini immediate, & ideo sanguinem ministrare poterant, non autem corpus domini, quia immediate tangitur. At in necessitate, scilicet ægrotante presbytero, potest diacono committi, ut deferat corpus domini. Ita dicit Palud. 4. d. 13. & S Thom. 3. d. 13 q. 1. ar 3. nec est dubitandum de hoc. Et etiam sine commissione posset diaconus in necessitate portare euchariſtiam, ut ait S Thom. non tamen subdiaconus aut alii inferiores. Duran. dicit se uidisse, quod diaconus Cardinalis, Papa celebrante, dat eucharistiam aliis clericis. Ipse dubitat an id rectè fiat. Sed certe nullum sacrilegium ibi interuenit iudicio meo.

An ministrare eucharistiã laicis cõueniat sacerdotib.

90 QVAERITVR, utrum malus sacerdos possit consecrare? Respondeo ne uacunque dubitatio nę quòd sic.

Malus sacerdos

Nam

Nam alias ecclesia esset in magno periculo, delicta enim quis intelligit, Et etiam populus esset in periculo idolatrandi. Oppositum autem fuit error Donatistarum, contra quos multa dicit Augustinus in libro de baptismo. 5. ca. 23. & contra Parmenianum lib. 2. responsione 107. & in multis aliis locis dicit, sacramentum Christi nulla peruersitate hominis siue dantis, siue recipientis uiolari & sacramentum gratiæ dat Deus per malos, ipsam tamen gratiam per se ipsum. Et contra Petilianum. lib. 2. ca. 30. Si quis uerus sacerdos. i. dignus uult esse, induatur iustitia oportet. Qui autem solo sacramento sacerdos est. i. ordinatus, sicut fuit Caiphas pontifex, quamuis non sit sacerdos uerus, bonus, seu dignus, uerum est tamen quod dat. Idem dicit Chrisostomus super Ioannem, ubi ait, quod sicut per asinam Balaam locutus est Deus, sic per malos sacerdotes sacramenta præstat. Et non est dubitandum, uide 1. q. 1. cap. quidam, & 24. q. 1. c. audiuimus.

potest consecrare.

91 *An missa mali sacerdotis prosit tantum sicut missa boni.*

QVAERITVR, utrum missa sacerdotis mali tantum prosit aliis, sicut missa boni. S. Tho. 3. d. q. 72. arti. 6. dicit quod in missa duo sunt consideranda, scilicet ipsum sacramentum, & orationes, quæ in ea dicuntur, ac oblatio

sacrificii

ſacrificii. Quantum ad primum quod eſt principale, non minus ualet ſacerdotis mali miſſa, quam miſſa boni ex opere operatio. Orationes autem poſſunt dupliciter conſiderari. Vno modo inquantum procedunt ab hac priuata perſona, & ex hac parte maioris efficacię ſunt orationes bonis ſacerdotis, quã orationes mali, quia licet aliquando Deus audiat malos, tamen certum eſt, ꝙ potius audit bonos. Alio modo poſſunt conſiderari prædictæ orationes tanquam procedentes à celebrante in perſona eccleſiæ, & quantum ad hoc tantam efficaciam habet oratio mali, ſicut oratio boni ſacerdotis, & èconrra. Et idem dicendum eſt de bonis canonicis, quæ ſi dicantur à miniſtro eccleſiæ, etiam in peccato mortali proſunt, quia dicuntur in perſona eccleſiæ. Quoniam is, cui mittitur aliquid, non reſpicit, per quem mittatur, ſed qui & quid mittat, hæc Sanct. Thom. Si enim quis mitteret ſeruum ad dandam eleemoſynam, licet ſeruus doleret, & repugnaret, nihilominus eleemoſyna ualeret omnibus illis, pro quibus offertur. Sic ſacerdos cum ſit miniſter eccleſię, miſſam celebrans, licet peccet ipſe, prodeſt tamen aliis eius ſacrificium. Ex parte autem orationum, & ipſius oblationis, quo melior fuerit mi-

niſter,

nister, eo magis accepta erit oblatio, facilius enim, & sępius, & amplius impetrat bonus; quam malus. Augetur etiam ualor missæ ex assistentia audientium, offerunt enim sacrificium circunstantes. Vnde in canone dicitur. Pro quibus tibi offerimus, uel qui tibi offerunt. Vnde regulariter maioris ualoris est missa dicta ubi sunt multi, quàm vbi sunt pauci.

QVAERITVR, vtrũ hæretici, schismatici, & degradati possint consecrare. Mag. sent. 41. dist. 13. de hæreticis & schismaticis tenet apertè, quòd quan uis tentent consecrare, nihil faciunt. Idem dicit de degradatis. Sed in oppositum est tota cohors theologorum nemine excepto. Tenent enim omnes; quod postquam quis est semel ordinatus, semper potest consecrare ueram eucharistiam. Vnde Augusti. lib. de corpore Christi, In mysteriis corporis, & sanguinis domini, nihil a bono magis, vel à malo minus perficitur. Item 1. Cor. 11. Qui manducat, & bibit indigne, &c. Ecce Christus permittit se contrectari, & manducari a malis, ergo eadem ratione permittet se consecrari à malis. Item hæretici redeuntes ad eccles. non ordinantur de nouo, ergo antea poterant consecrare. Magist. sen. ent. deceptus est ex uerbis Cypriani, qui

92 *Hæretici schisma tici, et de gradati possũt cõsecrare.*

qui sine dubio fuit illius sentētiæ, quod hęreticus nec poterat baptizare, nec sacramenta conficere. Sed iam fuit illud in concilio reuocatum, ideo non est tenendum. Cum igitur character sacerdotalis in quo fundatur potestas consecrādi, sit indelebilis, non est dubitandum, quin & potestas ipsa sit indelebilis. vtrū autem tales missæ hęreticorum & excómunicatorum, ualeant & prosint, cum sint separati ab ecclesia, à qua ualorem habent, dubitari posset, Verum quoniā adhuc ministri sunt ecclesiæ, & utuntur potestate sibi ab ecclesia tradita, licet male utantur ea, probabilius est quòd ualent, & prosunt alijs. Nec obstat c. qui dam. 1. q. 1. quia non loquitur assertiue, sed inquisitiue, ut ait S. Th. 3. p. q. 82. arti. 8. ad. 1.

93 *Mißam hæretici, schismatici, an liceat audire.*

QVAERITVR, an liceat audire missam & suscipere communionem à clericis hæreticis, schismaticis, & excommunicatis. S. Tho. 3. p. q 82. arti. 8. dicit, ꝙ à publice suspensis ab ecclesia non licet, quia ecclesia prohibet, ut à concubinariis publicis, & à simoniacis, ab aliis autem licitum est. Sed nota qđ hæc determinatio. S. Th. uera est secundum ius antiquum. 23. d. c. nullus. vbi dicitur. Nullus audiat missam sacerdotis, quem indubitanter nouit habere concubinam. Et in ç. sequenti

hoc

hoc idem mandatur sub excommunicatione. Et Gregorius 4. dialogorum, & habetur. 24. q. 2. capit. cœpit, dicit de puero Hermengildo filio Regis Hispaniæ, quòd cùm ægrotaret, mandauit ei pater, ut sumeret eucharistiam ab episcopo Arriano, qui noluit, propter quod à patre interfectus est, & à Gregorio martir reputatur. Sed nunc non uidetur standum in illo iure antiquo, quia in Concilio Constantiensi determinatum est, quod nō teneatur uitare excommunicatos, nisi sint nominatim excommunicati, uel manifeste percussores clericorum. Idem habetur in concilio Basilien. si aliqua habet auctoritatem, & in c. cùm non ab homine de sententia excommunicationis, dicitur quod occulte excommunicatos non debet publice uitari. Admonet tamen Palu. quod quando ego scio sacerdotem esse peccatorem, licet sciam occulte, bene facerem, sine scandalo aliorum me separans ab auditione missæ eius, & à receptione sacramentorum uti illi incutiam ruborem, & moueam filium ad pœnitentiam. Et sic intelliguntur cap. nostra, & cap. nisi de clerico excommunicato.

94 QVAERITVR, utrum liceat sacerdoti omnino abstinere a celebratione? S. Thō. 3. p. q. 82. art. 10. tenet quòd omnino

An liceat sacerdoti

numquã celebrare. omnino tenetur sacerdos celebrare. Probatur ex uerbis Ambro. iam adductis graue (inquit) est quod ad mensam tuam mũdo corde, & innocentibus manibus non uenimus, sed grauius est si dum pœnas metúimus, sacrificia non redamus. Et 3. Corint. 6. Hortamus uos ne in uacuum gratiam Dei recipiatis. Ideo Maio. & Durand. dicunt, quod sine graui peccato sacerdos non potest abstinere à celebratione. Facit etiam ad hoc c. dolente de celebr. missa. paragrapho, sunt, ubi reprehenduntur qui solum quater in anno celebrant. Et 2. Machab. 4. contra, quosdam sacerdotes dicitur, quod iam non circa altaris officia dediti erant, Item Luc. 22. Christus dixit Hoc facite in meam commemorationem, ergo. Sed utrum sit mortale omnino abstinere à celebratione? Caie. 3. par. q. 82. art. 10. tenet quod non est mortale. Et idem uidetur sentire Sanct. Thom. cum non exprimat hoc esse mortale. Et ita tenendum est, quia nullus est præceptum iuris diuini, aut humani de hoc. Sed quoniam defraudat ecclesiam suo sacrificio, ad quod offerendum est cõstitutus minister, non excusatur à peccato. Et aliqui canonistæ dicunt, quod peccat mortaliter propter uerbum Ambrosii dicentis, Ego quia quotidie pecco, quotidie debeo

accipere medicinam. Quod habeatur conse.d 2.c.si quotiescunq;, sed dictum est de consilio. Licet in uitis patrum legatur de quodam uiro sancto, qui ordinatus in sacerdotem, nunquam postea celebrauit. Credendum est quod haberet aliquod impedimentum occultum, uel quod hoc faciebat ex reuelatione Spiritus sancti.

95 QVAERITVR, quod sit opportunum tempus ad celebrãdum? Respõ. S. Tho. quod illud, in quo ecclesia consueuit celebrare. Omnia enim alia uariantur, tamen in omnibus optimus ca non est ecclesię consuetudo. Et de hac ecclesię consuetudine ponit Sanct. Th. duas conclusiones. Prima, oportet quod in ecclesia sit quotidie hoc sacrificium. Patet, quia à Christo uocatur panis quotidianus, & intelligitur de Eucharistia secundum Augustinũ. Item quia si in ciuitate aliqua non celebraretur aliquo die, reputaretur graue scandalum. Secunda missa solennis in ecclesia conuenienter celebratur ab hora diei tertia usque ad nonam, quia tunc est Christus crucifixus. Quos autem obliget præceptum illud, de quo in prima propositione, Canonistę dicunt, quod ecclesias collegiatas, & rectores earum, ita quòd si eorũ defectu non dicatur aliquo die missa, peccarẽt

Celebrã di tẽpus opportunũ quod sit.

mortaliter. Ego credo, ꝙ non eſt peccatum mortale. Panorm. in cap. cum creatura, de celebratione miſſarum dicit, quod in eccleſiis collegiatis debet quotidie celebrari duæ miſſæ, una de die, alia defunctis. Nõ oportet tamen quod ſit de Requiem, eſſet enim male factũ, ſi in die Paſchatis, & ſolemnitatum magnarum diceretur miſſa de Requiem. Et in hoc corrigendus eſt error muliercularum, & indiſcreta laicorum deuotio, cum iubent dicere miſſas de ſanctis, qui non ſunt in cœlo, uel de Requiem. In feſtiuitatibus dicatis miſſam de die. Siluester ait, quod id quod Panor dicit miſſa de Requiem, iam eſt conſuetudine abrogatum. Nec eſt rationabile, quod in die celebri dicatur miſſa de defunctis. Nec hoc poteſt habere ex prædicto cap.

95 *An liceat pluries ĩ die celebrare.*

QVAERITVR, an oporteat plures in die celebrare? Reſpõ. quod in cap. conſuluiſti & in cap. referente. de celebrat. miſſarum, prohibitum eſt pluries in die celebrare, & communicare. Sed ponũtur pluries exceptiones, quas ego non intelligo. Prima eſt in Natiuitate Domini, in qua ter celebramus, & hæc clara eſt. Secundam ponit Syluester, ſi defunctus ſit præſens poſt miſſam celebratem. Tunc forſan hæc erat conſuetudo, quæ iam uidetur abroga-

ta. Si tamen aliquis hoc faceret, non reputaretur peccare mortaliter. Tertia, quando est necessarium infirmis uiaticum porrigere, & aliter haberi nõ potest. Quarta, pro necessitate peregrinorum, si peregrinantes in die festo uenerunt post missam celebratam. Ego miro certe, & puto quod ante non erat in arcta consuetudo semel tantum celebrandi, sicut nunc est. Quinta, pro necessitate nuptiarum, scilicet quãdo tempus haberetur, & non possent nuptiæ differri. Has exceptiones ponit etiam Raymũ. Sexta ẜm Hostiensem quando quis habet duas ecclesias, etiam si una sit in titulo, & alia commendata, & hęc consuetudo adhuc durat. Septima quãdo eodem die, alia occurrũt duę missę, una de die, alia de ieiunio. Hos. 7 casus ponit Pal. 4. d. 12 q. 2. arti. 4 ubi nota quod omnes prædictæ exceptiones intelliguntur, quando sacerdos est ieiunus, alibi nulla necessitate licet. Panor. in d. c. consuluisti ponit 8. exceptiones 7. prædictas, & Octauam, si superueniat aliqua magna persona, ut episcopus, & similes, quos non licet transire sine auditione missæ. Et idem est (ait Syluester) de quolibet alio in die festo, quoniam habet præceptum audiendi missam. Glo. in d. c. ponit Nonam, scilicet si esset consuetum in aliqua

ecclesia

ecclesia dicere duas missas, & non sit nisi unus sacerdos idoneus ad celebrandum. Addunt aliqui decimam propter paupertatem ecclesiarum, & raritatem sacerdotum. Et hoc habetur in iure 21. q.1.ca.clericus, in fine, & de electione. c.dudum, & 10.q.2.c.vnico, & ita habetur etiam consuetudo. Syluester addit undecimam, scilicet, quandocunque occurrit necessitas arbitrio boni uiri. Probat est d.cap.cõsulisti. ubi dicitur, quod propter necessitatẽ licet pluries celebrare. Ex quo dicto eliciunt doctores hoc casus. Notat Palu. quod non licet sacerdoti pluries in die, quàm bis celebrare. Pro quacunque autem necessitate nemini licet bis communicare in die eodem.

Quo tempore missa sit celebrāda. De tempore autem missæ solennis S.Tho.dicit quod est ab hora tertia usque ad nonam.i.usque ad horã tertiam post meridiem. Et quod hæc cõsuetudo fuerit in Ecclesia, patet ex capitu.solent.de consecrat.d.1.& licet non inueniamus pręceptum de consuetudine, quam nunc habemus, quę reuocet præcedentem, nihilominus uirtualiter inuenitur in hoc, quod papa concedit aliquibus priuilegia, quòd possint dicere missam post meridiẽ. De nocte uero nõ est celebrandum, quia est iure cautum, præterquã in nocte resurrectionis, cum in

in præfatione dicatur. Qui hanc sacratissimam noctem, &c. Sed hæc cõsuetudo abrogata est. In aurora autẽ potest celebrari, nec oportet expectare punctualiter, sed seruetur in hoc consuetudo. Credo tamen quod in casibus propter quos licet bis celebrare, licebit etiam noctu celebrare, ut propter infirmos. Vide Gabriel. in canoni. lect. 14. & 15.

98 *Quo loco missa dicẽda sit.*

QVAERITVR, de loco in quo missa est celebranda? S. Thom. 3. p. q. 83. artic. 2. dicit quod non potest eelebrari nisi in locis ab episcopo consecratis. Hoc probat consuetudine ecclesiæ, Vide Gabrielẽ in canone lect. 13. & 14. & oĩa illa, quę ueniunt in usum sacramenti, oportet quod sint sacra, ut in capitu. nullus præsbyter, & c. si quis, de conse. dist. 1. Notandum tamen est, quod quãuis offerantur priuilegia celebrandi in domibus, maxima tamen irreuerentia est dicere missam, ubi dormiunt uir & uxor, eum etiam si in ecclesia dormierint, polluatur. Clericis conuenit istas deuotiones corrigere. Et papa non concedit talia priuilegia nisi cum reuerentia, & in loco honesto. De aliis ritibus si aliquid intermittatur non ex malitia sed ex negligentia, quacunque non existimetur mortale. Vnde si quispiam celebrans obliuiscatur manipuli, uel non

aduer-

aduertat se sine ara celebrare, non timeat peccatum mortale.

99 *Ecclesia quõ uioletur & reconcilietur.* QVAERITVR, quomodo uioletur ecclesia, & qualiter reconciliari debet? Respon. quod ecclesia uiolatur in duobus casibus, ut habetur de cõsecr. ecclesiæ. c. ult. & c. significasti, de adul. Primus est, si in ecclesia effundatur sanguinis, & hoc intelligendum est graui effusione, nam si pugno percussero aliquem in naribus, & fluat sanguis, etiam in magna quantitate, non polluitur ecclesia. Et etiam intelligitur de effusione iniusta. Si enim quispiam se defendendo occidat aliquem in ecclesia, non propterea uiolatur. Nec oportet quod sanguis cadat intra ecclesiam, ad hoc ut uioletur, sufficit enim quod ibi effundatur, etiam si percussus grauiter exeat statim ab ecclesia antequam sanguis cadat. Secundus casus est emissio seminis, non solum illicita, sed etiam licita uiri cum uxore. Pollutio tamen in somnis, quacunque ex causa proueniat, non uiolat ecclesiam. Additur tertius casus, scilicet si in ecclesia sepeliatur excommunicatus denunciatus. De modo autem, quo ecclesia debet reconciliari postquam fuerit polluta, distinguendum est, quia vel ecclesia est consecrata, aut dedicata, & sic à solo episcopo est reconcilianda, nisi

nisi ipse uel Papa alteri commiserit, potest autem committi clerico cuicunq;. Si autem ecclesia non fuerit consecrata sed solū benedicta potest a simplici sacerdote reconciliari. Si autem episcopus ægrotaret, & nolit committere alteri quod eam reconciliet, potest dare licentiam quod celebrentur ibi diuina, quousque ipse possit eam consecrare. Si autem uitia sint oculta, non opus est ecclesiam reconciliari, ut tenet beatus Antonius, Guilielm. & Hostiensis. Si autem sint publica reconcilietur. Fiūt publica uel ex confessione eorum, qui fecerunt, uel ex euidentia facti. Ratio Ioan. Andreæ est quia ecclesia non iudicat de occultis.

QVAERITVR, quando cœpit missa celebrari cum illis ritibus nunc consuetis? Respond. quod ritus ecclesiæ in celebratione missarum est antiquissimus. Nam Dionysius, qui fuit tempore Pauli ponit, pauciores cæremonias & ritus in libro de ecclesiastica Hierarchia. Item in cap. Iacobus. de con secr. d. 1. dicitur. Iacobus frater domini cui primo credita est Hierosolymitana ecclesia, & Basilius episcopus Cæsariēsis (cuius claritas per totum orbē refulsit) in scripturis addiderunt nobis missæ celebrationem. Glossa. 1. ordinem missæ celebrandæ. Isidorus li. 1. de 100 *Missa quādo cœpis celebrari.*

officio & Dionysius dicunt, ꝙ beatus Petrus fuit primus, qui hoc fecit. Hæc non inter se dissonant, potuit enim esse ꝙ alij facerent auctoritate Petri, qui erat pontifex. August. ad Ianuarij Inquisitionem, tractans illa uerba Pauli. Cætera cum ueneno disponam. 1. Corint. 11. loquens quomodo sit accedendum ad eucharistiam, dicit: Paulus apud Corinthios ordinauit ritum illũ, qui ordinatus fuit Romæ a Petro, & Iacobo. Hugo de sancto Victor. li. 2. de sacramentis. d. 8. c. ulti. quod dicit primus omnium celebrauit Petrus Antiochiæ, quod potest intelligi de celebratione cum dignitate pontificali. Et ita intelligit beatus Anton. 1. p. tit. 6. ca. 8. & de his sit satis.

101 *Missæ defectibus q̃uo occurrendum.*

QVAERITVR, de aliquibus defectibus contingentibus in missa, quo modo sit eis occurrendum. Quid si sacerdos celebrans moriatur? uel si impediatur aliqua infirmitate? Dico, q̃d si hoc contingit ante consecrationem, non oportet quod missa perficiatur, si autem post consecrationem, debet missa per alium perfici. Sed quid faciet celebrans si meminerit se esse in mortali, aut in excommunicatione? Respõ. quod si est ante consecrationem, dimittat missam, si non sit nota infamiæ, uel scandali, at si sequatur scandalum

non

non dimittat. Sin uero ſit poſt conſecrationem, omnino non debet dimittere. Idem dicendum eſt de eo qui meminit ſe non eſſe ieiunium. Quid quando aranea, muſca, uel aliud animal uenenoſum cecidit in calicem. Reſpondeo, ſi eſt ante conſecrationem, tollat animal & uinum, & mittat aliud de nouo. Si poſt conſecrationem, accipiat animal, abluat, & comburat, & ablutio & cineres mittantur in piſcinam, & ſumat ſanguinem. Si autem ſit uenenum in calice, non bibat, ſed ſeruet in calice, uel in uaſe apto inter reliquias, & ponat aliud uinum, & iterum conſecret ſolum uinum, ſi nondum ſumpſerit hoſtiam, Si uero ſumpſerit hoſtiam, recipiat a conſecratione hoſtiæ. Idem faciat ſi poſt ſumptionem hoſtiæ, deprehenderit nihil fuiſſe in calice, uel fuiſſe ſolam aquam, reincipiat à conſecratione hoſtiæ. Quamuis ſi iam ſumpſerit aquam, dubitet Palude, an debeat calicem conſecrare. Si autem dubitat, an dixerit uerba conſecrationis, dicat iterum ſecundum Scotum. Si ſanguis fundatur totus, ponat aliud uinum, & conſecret, & ſi cecidit ſuper tabulam, lambatur, & radatur, & mittatur in piſcinam. Si ſuper mappam, & poteſt fieri mundè, ſumat, uel cõburatur mappa, uel ſufficiẽter lauetur. Regula

autem generalis est, quòd quotiescunq; scitur, ubi sunt species sacramenti, non debent comburi, sed seruari. Reliqua uide apud Sanctum Thomam. Hęc sufficiant de sacramento Eucharistiæ.

102 QVAERITVR, an missa sit sacrificium? Respond. quòd unanimis sententia omnium sanctorum, & Doctorum est, & fuit, missam esse sacrificium, & ita firma fide tenendum est, & opposita assertio est hæretica. Ecclesia enim catholica à principio sui ortus sensit, tenuit, confessa est, docuit, & prędicauit, atque executione, & usu monstrauit missam esse sacrificium. Vt enim dicitur Psal. 109. & ad Hebrę. 6. Christus est sacerdos in ęternum secundum ordinem Melchisedech, qui ut dicitur Gen. 14. in pane, & uino sacrificium obtulit. Ergo si in cœna consecrans panem, & uinum Christus non sacrificauit uere, & realiter, nunquam fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Item post statu nouę legis, quę usque in finem seculi est duratura, necesse est dare sacrificium aliquod uisibile ipsi proprium, & peculiare, nam teste Paulo ad Hebrę. 7. Lex, & sacerdotium & sacrificium, ita connexa sunt adinuicem ut nullum ab alio separari possit. Item sacrificium agni paschalis fuit figura agni Christi existentis sub specie-

ſpeciebus panis, & uini. Nam ille agnus repræſentabat Chriſtum ſub ratione comeſtibilis. Item propheta Daniel qui ca 9. dixerit ſacrificium ueteris legis fore in æternum ceſſaturum, poſtea cap. 12. de ſacrificio legis nouæ loquens dixit, iuge ſacrificium [ſcilicet, legis nouæ quod ſub pane, & uino celebratur] ceſſaturum per tres annos cum dimidio, &c. Præterea Malachiæ 1. reprobans dominus ſacrificia legis Iudaicę dicit. Munus non ſuſcipiam de manu ueſtra, ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum magnum eſt nomē meum in gentibus. Et in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomē meum in gentibus, ubi uides quod loquitur de eccleſia tempore legis Euangelicæ, quæ gentium eccleſia eſt. Hæc igitur ueritas quod miſſa ſit ſacrificium diffinita eſt in conc. 12. Toletano cap. 5. & in concil. Lateranenſi ſub Innocentio III. cano. primo. ſuorum Decretorum, & in Synodo generali. cap. 32. ſuorum decretorum. Et in conc. Epheſino in epiſtola ad Neſtorium miſſa, & tandem in concil. Tridentin. Seſſio. 22. cap. 1. 2. 3. & 4. & canon. primo, tertio, 4. &c. uerba primi canonis hæc ſunt. Si quis dixerit in miſſa non offerri Deo uerum, & proprium ſacrificium

aut quod offerri nō sit aliud quā nobis Christū ad manducandū dari anathema sit.

Obtulit autem seipsum Christus in ultima cœna sub speciebus panis,& uini Deo patri pro nobis. Et ita de fide est tenendum, nam Lucæ 22. dicitur,& accepto pane gratias egit,& fregit,& dedit eis dicens, Hoc est corpus meum, quod pro nobis datur hoc facite in meam commemorationem. Datur inquam nunc in præsenti, & hæc nostra assertio diffinitur in prædicto concil. sessi.22.capitu.1. Ex qua habes, quòd Christus pro nobis bis seipsum obtulit in sacrificium. Primo in cruente sub speciebus panis & uini Secundo cruente sub propria specie ueræ carnis humanæ, in ara crucis. Eadem igitur res, scilicet corpus,& sanguinis Christi, & Christus totus bis oblata est pro nobis, semel in cruce, secundo in cęna sub speciebus panis,& uini. Et hæc quotidie repetitur per sacerdotes missam celebrantes. Quod idem patet ex diffinitione concil. Triden.cap.1.ubi supra. Et quia Christus in ultima cœna missam celebrans seipsum obtulit pro uiuis & mortuis. Ideo missa offerri potest pro peccatis uiuorum, & mortuorum, & pro alijs necessitatibus. Est enim uerum sacrificium,& unicum ecclesiæ Christianæ. Et ita firma fide tenendum est. Sic

enim

enim diffinitur in prædicto conci. Triden. ubi supra can. 3. cuius uerba sunt. Si quis dixerit missæ sacrificium tantũ esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in cruce peracti, non autem propitiatorium, uel soli prodesse sumenti, neque pro uiuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, sati-factionibus & alijs necessitatibus offerri debere, anathema sit.

SEQVITVR SACRAMENTUM Pœnitentiæ.

De Sacramento Pœnitentiæ tractat Magist. sent. 4. dist. 14. & S.Th. 3. p. q. 84.

QVAERITVR, utrum pœnitentia sit Sacramentum, & uerum 204 *Pœniten-*

Et quod sacramentum pœnitentiæ & sacramentum baptismi nō sint unum sacramentum, sed duo, firma fide tenendum est. Sic enim dicitur in prædicto concilio, & sessione capite. 2. & cano. item. 2. Si quis sacramenta confundēs, ipsum baptismum pœnitentiæ sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atque ideo pœnitentiam non recte secundum post naufragium tabulam appellari, anathema sit. Vocatur autem Sacramentum pœnitentiæ, quamuis contineat contritionem, satisfactionem, & confessionem, quia sumpsit nomen ab ultimo, ut dicit S. Tho. 4. d. 16. q. 1. art. 1. sicut sæpe usitatū est. Nā licet homo sit animal, corpus, & substantia, nō denominatur nisi ab ultimo, quod ē homo. Sic etiam sacerdos quāuis sit diaconus & subdiaconus, nominatur sacerdos ab ultimo. Quia uero ultima pars pœnitētiæ, quæ est satisfactio, est pœnalis, imo oīa in hoc sacramēto sūt pœnalia, ideo uocatū est sacramentum pœnitentiæ totum aggregatum ex illis partibus, tam actus pœnitentis, quam absoluentis. 105

QVAERITVR, quæ sit materia huius sacramenti. Respond. quod materia remota sunt peccata pœnitentis. Vnde cum beatissima Virgo nullum prorsus peccatum habuerit, falsissi- *Materiæ sacramenti pœnitentiæ.*

 mum.

Christi, ergo sicut Paulus dicit se donasse, sic debet & sacerdos dicere, ego te absoluo. Item ut ait Sanct. Tho. opuscul. 22. Non est parui momenti quod ecclesia canit. Iã bone pastor Petre clemens accipe uota precãtium, & peccati uincula resolue tibi potestate tradita, ac proinde non est blasphemia, ut putãt heretici, quod sacerdos dicat, Ego te absoluo. Itẽ in conci. Flo. sub Eugen. 4. expresse determinatur hanc esse formã pœnitentiæ, s. Ego te absoluo, & expresſius in concilio Trid Sesſi. 14. Cano. 3. cuius uerba uide infra quæst. 179. Hęc igitur est forma conueniens & necessaria. Et licet permittantur alia uerba oĩa sunt de cõgruitate, sicut etiã crucis signum. Et si dicatur in c. nunquid, de consecratione. d. 5. Sacramenta cru ce perficiuntur, sed nõ loquitur de omnibus sacramentis. Manum impositio dicit Palu. ꝙ est de congruitate. Sed S. Th. ait quod nõ debet fieri. Ponãtur autem à capite separatæ. Signat enim copiosum munus gratiæ conferri, sicut in sacramento confirmationis.

107 *Pœnitentia est sufficiens remediũ contra peccata.*

QVAERITVR, utrum pœnitẽtia sit remedium sufficiens contra peccata? Respon. quòd sic. Patet ex illo Ezechie. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, uita uiuet & non morie-

tur, omnium iniquitatum eius, quas operatur est, non recordabor. Et idem dicitur cap. 34 & Sapient. 11. Dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam. Et Matth. 3. Pœnitentiam agite, & appropinquabit regnum cęlorũ. Idẽ dicitur Mat. 4 & Luc. 15. Gaudium est angelis super uno peccatore pęnitẽtiá agente. Et 2. Corinth. 7. Quæ.n. secundũ deũ tristitia est, salutẽ operatur. Luc. 17. Si pœnitentiam egerit, dimitte illi. Et sunt in utroque testamẽto infinita testimonia. Et si obiicias illud Heb. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, &c. rursus renouati ad pœnitentiam. Dico cum S. Thom. 3. p. q. 84. art. 10. ad 1. & cum Chrysosto. & omnibus sanctis doctoribus, quòd ibi negat Paulus, non pœnitentiam, sed renouationem per baptismum secundo acceptum, quia baptismus non est iterabilis. Peccatum uerò in spiritum sanctum, si sit finalis in pœnitentia i. peccatum cum quo homo moritur sine hoc quod egerit pœnitentiam de eo, est irremissibile. Alia autem peccata in spiritum sanctum dicuntur irremissibilia, quia difficile remittuntur, & raro Deus tales conuertit, & sunt in magno periculo. Sed tamen si pœnitẽtiam egerint, in remissionem sine dubio consequentur.

Quæ-

QVAERITVR, an pœnitētia sit remedium necessarium ad salutē post lapsum in peccatum? Responde quòd sic. Nam in sacris literis ubicunque dominus hortatur ad ueniam petendam, nō dat aliud remediū nisi pœnitentiā, ergo. Et hoc adeo uerū est, quòd ēt requiritur pœnitētia de peccatis cōmissis ante baptismum, ad ult. n. qui baptizantur, necesse est quod doleant de peccatis iuxta illud Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque uestrū. Et August. lib de pœnitentia ait, Omnis quia iā suæ uoluntatis arbiter constitutus est, cum ad sacramentum fidelium accedit, nisi eum ueteris uitæ pæniteat nouam non potest inchoare, quod & habetur de conse. dist. 4. c. omnis qui. Ab hac autem pœnitentia cum baptizantur, soli paruuli sunt immunes. De uenialibus autem non est necessaria pœnitentia quia per dilectionem Dei, & multa alia remitti possunt. Si uero peccator præueniatur aliquo periculo maris, uel latronum, uel alicuius alterius: pœnitentia eius erit, quod faciat nunc quicquid possit. Dicat miserere mei Deus, uel aliqd simile, quicquid enim possit etiā in ultimo statu facere hoc animo, ut concilietur Deus & placatus reddatur, pœnitentia est. Talis nanque non est extra salutis statum.

Pœnitentia est necessaria ad salutem post peccatum.

Quæ-

109 QVAERITVR, utrum p pœnitentiam remittatur pœna debita peccatis. Respond. quod per pœnitentiam semper remittitur aliqua pars reatus & si minor, non tamen oportet quod tollatur tota obligatio ad pœnam. Nam omnes fatentur quod postquam pęnituit aliquem, imponenda est aliqua pęnitentia. Nec hoc infert præiudicium aliquod diuinæ misericordiæ qđ post dimissam culpam quærat pœnam ab amico, qui enim peccat lędit iustitiam simul & amicitiam, Iure autem amicitiæ teneor ego dum aduersarius petit ueniam, & est paratus facere quicquid uoluerim, recipere eum ad pristinam amicitiam. Nec debeo dicere, non paream, aut non erit amicus, donec reddat domum quam combussit. Sed nihilominus salua amicitia, possum repetere domum meam. Ex res potest amico suo remittere homicidium, tamen omnino salua amicitia, cogit eum satisfacere alteri pro iniuria. Sic Deus omnino postquam aliquis petit ueniam, redit in amicitiam, & nihilominus exigit iustitiam. Nota unū locum, ex quo expresse constat, quod Deus punit hominem postquam factus est ei amicus. 2. Reg. 12. Postquam dimisit Deus peccatum Dauid, dicitur, Veruntamen filius, qui natus est tibi morietur, &c.

Pœnitentia remittit pœnam peccatorū.

Quæ-

QVAERITVR, quomodo remittantur peccata uenialia. Resp. 1. quod quicquid sufficit ad remittendum mortale sufficit et ad remittēdū ueniale. Est clarum, quia quicquid est in ueniali, est in mortali, & aliquid amplius, ergo Secūdo dico quod ad remissionē uenialis sufficit dilectio Dei. Nam cum Dei dilectio si ei uelle placere, & qui uult ei placere uult uirtualiter non displicere, iā ibi interuenit displicētia interpretatiua, quæ sufficit ad remissionem uenialium, ut ait S. Thom. 3. p q. 87. art. 1. Nam apud homines sufficit ad remissionem leuis offensę dicere ei, quem offendit, ego post hac uolo tibi in omnibus placere ergo multo magis apud Deum qui prōptior est ad miserendum. Item probat hoc Scotus, plus placet Deo dilectio ista, quam displiceat peccatum ueniale, sed homines etiam mali si offendantur leui offensa, & præstentur eis magna beneficia, non exigunt satisfactionem leuis iniuriæ, etiam si non petatur uenia, ergo dilectio Dei sufficit ad remissionem peccatorum uenialiū. Per dilectionem uero Dei, aut per displicentiam generalem dimittuntur omnia illa peccata uenialia, ad quę homo non est actualiter affectus, uel uirtualiter. Si uero quis est affectus, uni peccato ueniali, & dolet de alio, remittitur 110 *Venialia peccata quo remittuntur.*

peccatum

peccatum de quo dolet, manentes aliĩs. Et quoniam in illa potestate ecclesiæ tradita in illis uerbis. Quorum remiseritis peccata, non solum tradita est facultas remittendi peccata, per pœnitentiam, quæ est sacramentum, sed etiam multis aliis modis, cum ad remissionem uenialium non sint necessaria sacramenta, relicta est potestas ecclesiæ ad instituenda media ad eorum remissionem. Et ista sunt oratio dominica, benedictio episcopi, tunsio pectoris, aqua benedicta, & similiter quæ sine quocunque alio motu bono sufficiunt remittere uenialia per hoc quod fiunt, quia sunt ab ecclesia instituita in remedium uenialium. De aqua benedicta Alexander, quintus à Petro dicit, & habetur de consecra. distin. 3 c. aquam. Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur; Quod etiam omnibus sacerdotibus faciendum esse mandauimus. Nam si sanguis uitulæ aspersus sanctificabat, multo magis aqua sale aspersa, & diuinis precibus consecrata, populum sanctificabat De oratione dominica habetur de pænitent. distin. 3 cap. de quotidianis. Et est Chrysosto. dicentis de quotidianis leuibusque peccatis quotidiana oratio fidelium sufficit, scilicet, Pater noster. De benedi-

ctione

ctione episcopali, & Abbatum habetur 5. q. 1. c. benedictio. c. multi. De tunsione pectoris habetur de pœnitentia distin. 1. c. tres sunt actiones & d. 2. c. sicut inquit, & de sacra unctione. c. cum uenissem. §.

111 *Peccata pœnitentiam remissæ an redeant persequens peccatum.*

QVAERITVR, utrum peccata per pœnitentiã remissa redeant persequẽs peccatum. S. Tho 3. par. q. 88. art. 1. dicit quod in peccato duo possunt cõsiderari, unum est ipse culpa, alterum reatus ad pœnam, & tunc ponit tres conclusiones. Prima, peccatum non potest redire quantum ad culpam. Patet, nam si Sortes occidit hominem, & egit de illo homicidio pœnitentiam & iterum post pœnitentiam furatus ẽ, hoc ultimum peccatum furti non habet maculam homicidii. Secunda conclusio. Peccatum non redit quantum ad reatum pœnæ sensus; quia noua pœna sensus dabitur peccato huic nouo, & non illa prior. Tertia conclusio. Peccata præterita redeunt persequens peccatum quantum ad pœnam damni aliquo modo, quia eadem pœna damni erit pro quolibet peccato, & eodem modo priuatur uisione diuina. Et hoc modo intelligitur illud Iacobi 2. Qui in uno peccauerit, factus est omnium reus. Vtrum est, quod peccata præcedentia dicentur aliquo modo re-

dire per quandam ingratitudinem, ad istum sensum, quod grauius est peccatum quod nunc post remissa peccata, sit quam si prius non essent remissa peccata. Post remissionem enim iterum Deum offendere, magna ingratitudo est. Hęc autē grauitas quę ratione ingratitudinis cōsurgit, cum non mutent speciem peccati secūdū omnes, non est de necessitate confitenda. Non enim est opus, ut dicat postquam sunt mihi dimissa peccata, adulteratus sum. Patet igitur quod peccata semel remissa non redeunt per peccatū sequens. Sine pœnitētia enim sunt dona Dei. Ro. 11.

112 *Per pœnitentiā restituitur gratiæ & uirtutes infusæ.*

QVAERITVR, vtrū per pęnitentiam restituantur homini gratia, & uirtutes infusę? Respon. secundum omnes, quod non est dubitandum de hoc. Nam cum in pœnitentia detur gratia, necessario dantur omnes uirtutes infusæ, quæ gratiam concomitantur, sicut in baptismo, quia datur gratia, dantur etiam uirtute morales. Sed tota difficultas est, utrum resurgat pœnitens ad tantam gratiam, quantum habebat antequam caderet, uel ad maiorem, aūt minorem? Ad quod omnibus aliis opinionibus dimissis, dico cum S. Th. 3. p. q. 86. art. 2. 3. & 5. quod pœnitens non semper resurgit ad maiorem gratiā, quàm illā, a qua cecidit, nec ad

ęqua-

æqualem, ſed ſecundum proportionem contritionis, quàm habet. Hæc opinio fuit antiquorum omnium, Alberti Magni, Alexandri de Ales.4.par. q.77.membro.5.& Bonauenturæ, diſt. 14.& Ricardi, & omnium illorum qui ſcripſerunt in theologia grauiter, & modeſtè. Hoc probatur à poſteriori, preter auctoritatem Hieronymi, quam allegat Sanct. Thom. quia experientia oſtendit, quod pœnitens non ſemper reſurgit ad maiorem gratiam, uidemus enim feruentiſſimos uiros, poſt peccatum, & penitentiam, tepidè & non ita ferventer ſicut antea operari, ergo non habent tunc maiorem gratiam, & amorem Dei. amor enim Dei non eſt ocioſus. Videmus uero magnum peccatorem aliquando, feruentiſſime penitere, & exercere in bonis operibus, igitur non omnes reſurgunt ſemper ad maiorem, uel æqualem gratiam. Item ad gratiam requiritur diſpoſitione,& quanto maior eſt diſpoſitio, tanto maior gratia introducitur, ſed contritio eſt diſpoſitio, non ſolum ad nouam gratiam, ſed etiam ad gratiam præteritam, ergo quanto maior fuerit contritio, tanto maior erit gratia, etiam præterita. Dico igitur primo quod cuicunque reſurgenti, extra gratiam quæ datur ei ſecundum menſuram contritionis, quam habet

& quæ daretur etiam siue meritis prioribus, datur ei aliquid ratione præcedētium meritorum, v gra. sit Petrus qui habebat centum meritorum gradus, conteritur nunc post peccatum contritione ut decem, dico quod ultra gratiam ut decem, quæ datur ei ratione contritionis, datur aliqua gratia ratione præcedentium meritorum. Secundo dico, quod quanto pretio prædicta contritio maior fuerit, tanto maior gratia dabitur ei ratione præcedentium meritorum, v. gra. Petrus antea habebat gratiam ut decem, & Plato ut decem resurgunt ambo: Petrus contritione ut decem, Plato contritione ut 20. dico quod Platoni dabitur maior gratia ratione præcedentium meritorum. Tertio & ultimo dico, quod perfectæ pœnitenti, idest, ex toto conatu, semper restituitur tota gratia præcedens. Nam perfectæ pœnitentiæ correspondet perfecta restitutio; non est autem perfecta restitutio nisi restituatur totum, ergo, & consequenter secundum proportionem pœnitentiæ restituitur præcedens gratia. Qui istum est, quod si toto conatui correspondet tota gratia, quod medietati conatus respondeat medietas gratiæ, & tertiæ parti conatus 3. pars gratiæ, & sic consequenter. Vnde optimum est sæpe dolere de pec-

peccatis, ut restituatur tota gratia ratione prçcedentium meritorum. 113

Vtrum autem ratione aliorum bonorum operum restituitur aliquid de gratia prçcedenti probabiliter dicimus, quod sic. Videtur enim omnino, quod bonus princeps si propter delicta abstulerit ab aliquo bona, postmodum illo pœnitente restituerit dictus princeps aliquam bonorum partem, tot obsequia posset deinde Regi exhibere, quod reddat ei omnia, & esset hoc laudabile in principe. Ita prorsus uidetur dignum sentire de Deo, & quod diligenti Deum, uel danti eleemosinam, uel alia bona opera facienti post pœnitentiam restituat aliquid de gratia deperdita, certum igitur est merita prçcedentia non perdi omnino, sed recuperari a pœnitente.

Per omnia bona opera restituitur aliquid de gratia perdita.

De Contritione.

DE partibus pœnitentię tractatum aggredienti. Queritur in primis quid sit contritio, quoniam ea est pœnitentię pars prima? Respondeo, quod est perfectus actus pœnitentię. Pœnitentia enim uirtus est, per quem placamus nobis Deũ iratũ, & consequimur remissionem peccatorum. Ad hęc enim duo, 114

Contritio quid sit.

debet

debet dirigi tota pœnitentis intentio. Est autem iste actus pœnitentis dolor, unde pœnitentiæ dolor est contritio, qui maxime propitiatur Deum Hieronymy.& habetur de pœnitentia. d.1.c.mensuram, apud Deum non tantum ualet mensuram temporis quàm doloris. Et Chrysostomus homilia. 12.super Matthęum non dolere quia peccaueris, magis indignari facit Deum, quam idipsum, quod àntea peccaueras. Sunt de hoc infinita testimonium sanctorum, & sacræ scripturæ attestantia, quod dolor de peccatis est pars pœnitentiæ,ualens ad remissionem peccatorum, ut patet ex conuersione Magdalenæ, fletu Petri post negationem,&c. Habemus igitur, quod contritio est dolor. Et ita diffinitur in concilio Florentino sub Eugenio 4.Et in concilio Tridentino Session.14. Canon.4. Sed notandum duplicem esse dolorem,quia quidam est sensitiuus, alius est intellectus. Contritio autem est dolor intellectiuus,& nõ sensitiuus, ut docet Sanctus Thom.3.p.q.85.artic. 1.& omnes doctores. Quia contritio est in potestate nostra, sed dolor sensitiuus non est in potestate nostra ergo. Et adhuc proprie loquendo contritio non est ipse dolor, sed odium & displicentia peccati, ex quo nascitur dolor. Est igitur contritio odium, &

dolor,

dolor, & deteſtatio peccatorum præteritorum.

QVAERITVR, an ſufficit dolere ſolum de peccatis preteritis, uel an requiratur etiam propoſitum non peccandi? Hæc eſt grauis quæſtio, & de qua ſunt uariæ ſententiæ. Maio. in 4. d. 14. q. 1. & Almain, & Bonauen. 4. d. 14. in expoſitione textus dicunt, quod ſi pœnitens nihil cogitat de futuro, non oportet quod habeat propoſitum cauendi à peccatis, ſed ſufficit quod actualiter non habeat contrariũ actum. Sanct. Tho. 1. 2. q. 123. artic. 5. & in 4. diſti. 14. in expoſitione textus & d. 17. q. 2. artic. 4. quæſtiuncula. 4. & 3. p. q. 85. articul. 3. & q. 90. artic. 4. & 3. contra gentes. ca. 158. & 4. contra gentes capitul. 72. & Adrianus quodlibet. 5. articu. 3. dicunt, quod requiritur actuale propoſitum cauendi à peccatis futuris. Idem tenet Albertus Magnus. 4. diſtinct. 14. articu. 10. & Alexander de Ales 4. p. membro. 9. Quæ harum ſententiarum ſit uera, firmiter tenendum atque intrepide dicendum eſt, quod ſolo ſententia Diuus Tho. quam ſtabilem, & firmam faciunt primum uerba concilii Floren quæ dicunt ad contritionem ſpectat dolere de peccatis commiſſis, cum propoſito non peccandi deinceps. Præterea concilium Tridentinum Seſſio. 14. capitul. 4.

115 *An ſit neceſſarium propoſitum non peccãdi.*

cuius

cuius uerba sunt. Contritio quæ primum locum inter dictos pœnitentiæ actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Item Ioan. 5. & 8. Existenti ad piscinam dixit dominus, & adulteræ, amplius noli peccare, non dixit non peccas, sed noli. Item primum, quod ab eo, qui fecit iniuriã postulandum, & huiusmodi propositũ. [frater nunc amas] Item non habet ueram pœnitentiam qui non diligit Deũ super omnia, sed qui sic nõ diligit Deũ vult ei in omnibus placere, & in nullo displicere, ergo talis habet propositum cauendi futura.

116 *Contritio est de peccatis actualib. sed non oportet, ut de quolibet peccato sit distincta contritio.*

QVAERITVR, de quo debeat esse contritio: Respon. quòd non de peccato originali, sed de peccatis actualibus, Patet tum ex uerbis utriusque Concil. Florentini, & Tridentini in præcedenti quæstione citatis. Item quia pœnitentiæ sacramentum non habet locum neque uirtutem nisi post sacramentum baptismi susceptum. Vnde in Concil. Triden. Sess. 14 Canon. 1. sic dicitur. Si quis dixerit in eccl. catholica pœnitentiam non esse uere & proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur &c. anathema sit. Et qua sententiam nũc diffinit liquido constat, sacramentũ pœnitentiæ

nullum

nullum locum hēre in pueris,nec in illis, qui ād usum rationis, nec in minimo potuerunt. Nam si peccare non potuerunt,nec pœnitere,nec confiteri tenentur. Et est differentia, quia ad peccata mortalia requiritur cōtritio, non tamen ad uenialia. Vtrum āt debeat esse contritio distincta de oībus peccatis in particulari, uel an sufficiat unica contritio de oībus in generali, dubitari solet. Quidā.n. tenuerunt necessaria esse tot contritiones, quod peccata mortalia,quia S.Tho. dicit, quod cōtritio debet esse distinctio de singulis peccatis mortalib. Sed ego credo sicut dicit Caieta. ꝙ hæc opinio sit falsissima. Non oportet reddere pœnitentiā ita difficilē,& inaccessibilē. Quod ego sentio est, ꝙ ad remissionem peccatorum sufficit dolor generalis de omnibus peccatis, & non requiritur dolor in particulari. Patet,quia aliās non possent homo consequi remissionem peccatorum, nisi aliquo certo & determinato tempore, quod est falsissimum; nam in quocunque momento potest homo sufficienter confiteri, iuxta illud Ezechielis 13. In quancunque die ingemuerit peccator, &c. Et sumitur ibi dies pro momento. Sequela autem probatur, quia ad cogitandum peccata, requiritur certum tempus, ergo ad dolendum

in ſpeciali etiam requiritur tẽpus certum. Et hoc primum conceditur, & neceſſario concedendum eſt ab omnibus. Secundo dico, quod nec ante contritionem generalem nec poſt requiritur cogitatio, & deteſtatio ſingulorum peccatorum in particulari ante confesſionẽ, in ipſa n. confesſione tenetur homo confiteri in ſpeciali. Cũ.n. confesſio debeat eſſe diſtincta, tunc cum confitetur, deteſtatur illa, nã alias eſſet fictio. Nec oportet dicere, doleo de iſtis quatuor, & de his 6. ſed doleat de omnibus, & confiteatur diſtincte peccata ſua, & hoc ſufficit, Quia actus interior pœnitentiæ, a quo exterior proficiſcitur ſingula mortalia q̃ ſub confeſſione cadunt, reſpicit.

117 *An quilibet paruus dolor ſufficiat ad remittenda peccata.*

QVAERIVVR, utrum quicũq; dolor peccatorũ quãtum uis paruus ſufficiat ad remittendum peccata, Scotus 4.d.14.q.2. arti. 2. dicit quod licet quis habeat dolorem de peccatis propter Deum, cum omnibus aliis bonis circunſtantiis, niſi talis dolor habuerit certam intenſionem, & continuationẽ, non ſufficit. Quanta autem debeat eſſe iſta intenſio doloris, dicit quod ſolus Deus nouit. Sed hoc eſt mere uolũtarie dictum. In re autem neceſſaria ad ſalutem non debemus loqui ſine auctoritate ſacræ ſcripturæ, aut ſanctorũ. Itẽ arguitur contra hoc, Deus pronior eſt

est ad miserendum, quã ad puniendum, sed quæcunque intensio uoluntatis in peccatum, etiam in vno instanti sufficit ad damnandum hominẽ, ergo quæcunque intensio cõtra peccatum in quocunque instanti sufficiet ad cõsequendã misericordiam & remissionem. Tenendum igitur est [omissa multitudine argumentorũ] quod in contritione non requiritur certa intensio, aut continuatio temporis. Sed tunc dubitatur, quomodo intelligitur, quod contritio debet esse maximus dolor, ut dicunt doctores requiri, quia est de maximo malo scilicet de offensa Dei. Ad hoc dicendum ꝙ sicut dilectio Dei debet esse maxima non intensiuè, sed effectiuè, & appreciatiuè, ita requiritur quod odio habeamus peccatum supra omne odibile, & reuera mallem esse mortuus incurrisseq; quæcunque alia damna quã peccatum, licet talis actus sit remissus gradualiter. Non oportet tamen quod pœnitẽs faciat illam comparationem, mallem pati hanc mortem, uel illud malum, quam incurrisse hoc peccatũ [quãuis hic actus esset ualde perfectus, & multũ ualeret ad pœnæ remissionẽ] sed sicut satis est ad dilectionẽ Dei sup omnia, velle ei in omnibus placere, & in nullo displicere, ita ad contritionem sufficit dicere, ergo nullo modo uellem

offendisse Deum, Et licet experiamur in morte, charorum nos plus dolere quàm in peccatis non turbemur, quia prouenit ex eo quòd præsentia magis mouent quam absentia, & magis con naturalia sunt magis sensibilia, non ap petitum sensitiuum magis mouent. Hic autem dolor sensitiuus debet esse moderatus. Vnde Apostolus. 2. Corin. 2. admonet eos, vt consolentur pœnitentem quendam, ne abundantiori tristitia absorbeat. Dolor autem intellectiuus non potest esse nimius.

118 *An de maiori peccato sit magis dolendum.*

VTRVM de grauiori peccato sit habenda maior contritio quàm de minori? Respondeo primo quòd non est necessarium dolere amplius de uno peccato quàm de alio. Patet, quia ut supra diximus, sufficit ad contritionem dolor in uniuersali de omnibus peccatis, & talis dolor non est tunc intensior respectu unius peccati, & talis, quàm respectu alterius: Secundo dico, quod id esset conuentissimum, ut scilicet maiorem dolorem habeat homo de maiori peccato. Quod autem hoc non sit necessariũ patet, quia alias teneretur pœnitens scire grauitates peccatorum quod scilicet sit grauius peccatorum, fornicatio, an detractio, quod nullo modo est dicendum.

110 *An contri*

QVAERITVR, vtrũ dolor con-

tritionis

tritionis habere debeat hanc circunstantiam finis ut si propter Deum? Vel ad hoc quod contritio sit sufficiens ad remissionem peccatorum, an requiratur dilectio Dei super omnia? Resp. quòd de hoc sunt opiniones. Gab. 4. d. 14. q. 1. & 2. & Palu. dis. 17. q. 2. conclusione 1. & Caie. 1. q. 3. de contritione, & Capr. 2. d. 5. q. 1. ad 1. Greg. tenent, quod requiritur dilectio Dei super omnia. Et idem ui detur dicere S. Th. 3. p. q. 85. arti. 5. ubi dicit, quod quintus actus, qui concurrit ad contritionem, est actus charitatis, & 2. 2. q. 113. arti. 4. dicit quod ad pœnitentiam non sufficit motus fidei nisi sit informatus charitate. & 3. p. q. 85. arti. 7. dicit, quod actus pœnitentiæ nascitur ex actus charitatis. Et probatur, quia in pœnitentia fit integratio amicitiæ (fit enim ex inimico amicus) sed hoc est impossibile nisi inimicus incipiat diligere, ergo. In contrarium est, quia dilectionis actus est perfectior, quam actus pœnitentiæ, ergo remissio peccatorum non deberet tribui actui pœnitentiæ sed actui dilectionis, cuius oppositum dicunt omnes. Pro solutione huius dubij notandum quod actus pniç est actus distinctus ab actus dilectione Dei, qa pœnitentia & charitas distinguũt, ergo et actus earum. Hoc supposito, ut quod non possit esse pœnitentia sine dilectione Dei, quia odium

tio sit dolor propter Deũ.

naſcitur ex amore, ergo odium peccatorũ naſcitur ex dilectione Dei, ſi enim non diligerem Deũ, quare odio haberẽ peccata? nunquid pp amorẽ creaturæ? non certe, ſed pp Dei amorem, cum igitur odiũ peccatorũ ſit ſuper oẽ odibile innuere pœnitenti, ergo procedit ex amore Dei ſuper omnia. Et ita eſt regulariter qđ peccator ex amore mouetur ad pœnitendum. Pōt tñ eſſe quod in uoluntate nõ ſit alius actus quàm iſte, doleo quia offendi Deum, qui nec eſt elicitus nec imperatus à charitate, & iſte talis actus ſine alia dilectione, ſufficit ad remiſſionem peccatorum, qui licet regulariter procedat à charitate, tamẽ remiſſio peccatorum, magis tribuitur pœnitentiæ quàm charitati, quia in ſacra ſcriptura illi actui promittetur remiſſio. Et S. Th, dicens quod pœnitentia procedit ex amore, intelligendus eſt cõmuniter & regulariter, ut patet apud ipſum 4.d.14.q.1. ar.2.q.1. Verum eſt quod ipſe actus pœnitentiæ, nolle Deo diſplicere, eſt uera dilectio. Dolor igitur peccatorũ debet eſſe propter Deũ, non propter timorẽ pœnarum, aut propter quoduis aliud, ſed quia ſunt offenſæ Dei patris piiſſimi.

120 *An qui dolet pp* QVAERITVR, utrũ qui dolet (ut nunc diximus) ſemper recipiet gratiam? Caiet. q.1. de contritione, tenet mirabi-

mirabilem opinionem, s.quod constat quempiam dolere de peccatis perfecte, & perfecte proponere cauere ab illis in futurū, & perfectè diligere Deū super oīa,& non habere gratiam. Ratio eius est quia aliàs sequeretur, q; posset quis habere euidentiam,quod sit in gratia. Oppositum tenēt oēs doctores,& dicūt q; qui primū fecerit aliquid totum qđ in se est statim habebit gratiā. Vide S. Th.1.2.q.112.ar.2. ad 1. & q.113.ar. & 8.& 3.p.q.85.ar.5. & 6. Et in pluribus aliis locis,& oppositum esset cōtra scri pturam sacram dicentem, cōuertimini ad me,& ego conuertar ad uos.i.hic pę nitens conuertimur ad Deum, & Deus non conuertitur ad pœnitētem. Iacob. 4.appropinquate Deo, & appropinqua bitur uobis. Et Ioan. 14. Qui diligit me,diligetur à patre meo. Et Psal. 50. Cor contritū,& humiliatum Deus non de picies: Falsissimum ergo est quod Caieta.dicit, Et dico quod non stat de lege q; taliter pœnitens careat gratia, cum faciat tantum quod in se est. Nec hoc dato sequitur se scire euidēter quod habeat gratiam. Non.n.ego possum ha bere euidentiam,quod doleo de pecca-to super omnia, uel quod proponam p fecte cauere ia futurum. Habemus igi-tur pro certo, quod qui sic dolet habe-bit gratiam.

Deum sem per capiat gratiam.

dire per quandam ingratitudinem, ad istum sensum, quod grauius est peccatum quod nunc post remissa peccata, sit quam si prius non essent remissa peccata. Post remissionem enim iterum Deum offendere, magna ingratitudo est. Hęc autẽ grauitas quę ratione ingratitudinis cõsurgit, cum non mutem speciem peccati secũdũ omnes, non est de necessitate confitenda. Non enim est opus, ut dicat postquam sunt mihi dimissa peccata, adulteratus sum. Patet igitur quod peccata semel remissa non redeunt per peccatũ sequens. Sine pœnitẽtia enim sunt dona Dei. Ro. 11.

112 *Per pœnitentiã restituitur gratia & uirtutes infusæ.*

QVAERITVR, vtrũ per pęnitentiam restituantur homini gratia, & uirtutes infusę? Respon. secundum omnes, quod non est dubitandum de hoc. Nam cum in pœnitentia detur gratia, necessario dantur omnes uirtutes infusæ, quæ gratiam concomitantur, sicut in baptismo, quia datur gratia, dantur etiam uirtute morales. Sed tota difficultas est, utrum resurgat pœnitens ad tantam gratiam, quantum habebat antequam caderet, uel ad maiorem, aũt minorem? Ad quod omnibus aliis opinionibus dimissis, dico cum S. Th. 3. p. q. 86. art. 2. 3. & 5. quod pœnitens non semper resurgit ad maiorem gratiã, quàm illã, a qua cecidit, nec ad

ęqua-

æqualem, ſed ſecundum proportionem contritionis, quàm habet. Hæc opinio fuit antiquorum omnium, Alberti Magni, Alexandri de Ales.4.par. q.77.membro.5.& Bonauenturæ, diſt. 14.& Ricardi, & omnium illorum qui ſcripſerunt in theologia grauiter, & modeſtè. Hoc probatur à poſteriori, preter auctoritatem Hieronymi, quam allegat Sanct. Thom. quia experientia oſtendit, quod pœnitens non ſemper reſurgit ad maiorem gratiam, uidemus enim feruentiſſimos uiros, poſt peccatum, & pęnitentiam, tepidè & non ita feruenter ſicut antea operari, ergo non habent tunc maiorem gratiam, & amorem Dei. amor enim Dei non eſt ocioſus. Videmus uero magnum peccatorem aliquando, feruentiſſime pęnitere, & exercere in bonis operibus, igitur non omnes reſurgunt ſemper ad maiorem, uel æqualem gratiam. Item ad gratiam requiritur diſpoſitione, & quanto maior eſt diſpoſitio, tãto maior gratia introducitur, ſed contritio eſt diſpoſitio, non ſolum ad nouam gratiam, ſed etiam ad gratiam præteritam, ergo quanto maior fuerit contritio, tanto maior erit gratia, etiam præterita. Dico igitur primo ꝙ cuicunque reſurgẽti, extra gratiã quæ datur ei ſm mẽſuram contritionis, quam habet

& quæ daretur etiam siue meritis prioribus, datur ei aliquid ratione præcedētium meritorum, v gra. sit Petrus qui habebat centum meritorum gradus, conteritur nunc post peccatum contritione ut decem, dico quod ultra gratiam ut decem, quæ datur ei ratione contritionis, datur aliqua gratia ratione præcedentium meritorum. Secundo, dico, quod quanto pretio prædicta contritio maior fuerit, tanto maior gratia dabitur ei ratione præcedentium meritorum, v. gra. Petrus antea habebat gratiam ut decem, & Plato ut decem resurgunt amboq; Petrus contritione ut decem, Plato contritione ut 20. dico quod Platoni dabitur maior gratia ratione præcedentium meritorum. Tertio & ultimo dico, quod perfectæ pœnitenti, idest, ex toto conatu, semper restituitur tota gratia præcedens. Nam perfectæ pœnitentiæ correspondet perfecta restitutio; non est autem perfecta restitutio nisi restituatur totum, ergo, & consequenter secundum proportionem pœnitentiæ restituitur præcedens gratia. Qui istum est, quod si toto conatui correspondet tota gratia, quod medietati conatus respondeat medietas gratiæ, & tertiæ parti conatus 3. pars gratiæ, & sic consequenter. Vnde optimum est sæpe dolere de

peccatis, ut restituatur tota gratia ratione prçcedentium meritorum.

113 Per omnia bona opera restituitur aliquid de gratia perdita.

Utrum autem ratione aliorum bonorum operum restituitur aliquid de gratia prçcedenti probabiliter dicimus, quod sic. Videtur enim omnino, quod bonus princeps si propter delicta abstulerit ab aliquo bona, postmodum illo pœnitente restituerit dictus princeps aliquam bonorum partem, tot obsequia posset deinde Regi exhibere, quod reddat ei omnia, & esset hoc laudabile in principe. Ita prorsus uidetur dignum sentire de Deo, & quod diligenti Deum, uel danti eleemosinam, uel alia bona opera facienti post pœnitentiam restituat aliquid de gratia deperdita, certum igitur est merita prçcedentia non perdi omnino, sed recuperari a pœnitente.

De Contritione.

114 Contritio quid sit.

DE partibus pœnitentię tractatum aggredienti. Queritur in primis quid sit contritio, quoniam ea est pœnitentię pars prima? Respondeo, quod est perfectus actus pœnitentię. Pœnitentia enim uirtus est, per quem placamus nobis Deũ iratũ, & consequimur remissionem peccatorum. Ad hęc enim duo,

debet dirigi tota pœnitentis intentio. Est autem iste actus pœnitentis dolor, unde pœnitentiæ dolor est contritio, qui maxime propitiatur Deum Hiero.. ny.& habetur de pœnitentia. d.1.c.mensuram, apud Deum non tantum ualet mensuram temporis quàm doloris. Et Chrysostomus homilia.12.super Matthæum non dolere quia peccaueris, magis indignari facit Deum, quam idipsum, quod àntea peccaueras. Sunt de hoc infinita testimonium sanctorum, & sacræ scripturæ attestantia, quod dolor de peccatis est pars pœnitentiæ, ualens ad remissionem peccatorum, ut patet ex conuersione Magdalenæ, fletu Petri post negationem, &c. Habemus igitur, quod contritio est dolor. Et ita diffinitur in concilio Florentino sub Eugenio 4. Et in concilio Tridentino Session.14. Canon.4. Sed notandum duplicem esse dolorem, quia quidam est sensitiuus, alius est intellectus. Contritio autem est dolor intellectiuus, & nõ sensitiuus, ut docet Sanctus Thom.3.p.q.85.artic. 1.& omnes doctores. Quia contritio est in potestate nostra, sed dolor sensitiuus non est in potestate nostra ergo. Et adhuc proprie loquendo contritio non est ipse dolor, sed odium & displicentia peccati, ex quo nascitur dolor. Est igitur contritio odium, & dolor,

dolor, & deteſtatio peccatorum præteritorum.

QVAERITVR, an ſufficit dolere ſolum de peccatis præteritis, uel an requiratur etiam propoſitum non peccandi? Hæc eſt grauis quæſtio, & de qua ſunt uariæ ſententiæ. Maio. in 4. d. 14. q. 1. & Almain, & Bonauen. 4. d. 14. in expoſitione textus dicunt, quòd ſi pœnitens nihil cogitat de futuro, non oportet quod habeat propoſitum cauẽdi à peccatis, ſed ſufficit quod actualiter non habeat contrariũ actum. Sanct. Tho. 1. 2. q. 123. artic. 5. & in 4. diſti. 14. in expoſitione textus & d. 17. q. 2. artic. 4. quæſtiuncula. 4. & 3. p. q. 85. articul. 3. & q. 90. artic. 4. & 3. contra gentes. ca. 158. & 4. contra gentes capitul. 72. & Adrianus quodlibet. 5. articu. 3. dicunt, quod requiritur actuale propoſitum cauendi à peccatis futuris. Idem tenet Albertus Magnus. 4. diſtinct. 14. articu. 10. & Alexander de Ales 4. p. membro. 9. Quæ harum ſententiarum ſit uera, firmiter tenendum atque intrepide dicendum eſt, quod ſolo ſententia Diuus Tho. quam ſtabilem, & firmam faciunt primum uerba concilii Floren quæ dicunt, ad contritionem ſpectat dolere de peccatis commiſſis, cum propoſito non peccandi deinceps. Præterea concilium Tridentinum Seſſio. 14. capitul. 4. 115 *An ſit neceſſarij propoſitum non peccãdi.*

cuius

cuius uerba sunt. Contritio quæ primum locum inter dictos pœnitentiæ actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Item Ioan. 5. & 8. Existenti ad piscinam dixit dominus, & adulteræ, amplius noli peccare, non dixit non pecces, sed noli. Item primum, quod ab eo, qui fecit iniuriā postulandum, & huiusmodi propositū. [frater nunc amas] Item non habet ueram pœnitentiam qui non diligit Deū super omnia, sed qui sic nō diligit Deū vult ei in omnibus placere, & in nullo displicere, ergo talis habet propositum cauendi futura.

116 *Contritio est de peccatis actualib. sed non oportet, ut de quolibet peccato sit distincta contritio.*

QVAERITVR, de quo debeat esse contritio? Respon. quòd non de peccato originali, sed de peccatis actualibus, Patet tum ex uerbis utriusque Cōcil. Florentini, & Tridentini in præcedenti quæstione citatis. Item quia pœnitentiæ sacramentum non habet locum neque uirtutem nisi post sacramentum baptismi susceptum. Vnde in Concil. Triden. Sess. 14 Canon. 1. sic dicitur. Si quis dixerit in eccl. catholica pœnitentiam non esse uere & proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur &c. anathema sit. Et qua sententiam nūc diffinit liquido constat, sacramentū pœnitentiæ nullum

nullum locum hēre in pueris,nec in illis, qui ād usum rationis, nec in minimo potuerunt. Nam si peccare non potuerunt,nec pœnitere,nec confiteri tenentur.Et est differentia, quia ad peccata mortalia requiritur cōtritio, non tamen ad uenialia. Vtrum āt debeat esse contritio distincta de oībus peccatis in particulari, uel an sufficiat unica contritio de oībus in generali, dubitari solet. Quidā.n. tenuerunt necessaria esse tot contritiones, quod peccata mortalia,quia S.Tho. dicit, quod cōtritio debet esse distinctio de singulis peccatis mortalib.Sed ego credo sicut dicit Caieta. ꝙ hæc opinio sit falsissima. Non oportet reddere pœnitentiā ita difficilē,& inaccessibilē.Quod ego sentio est, ꝙ ad remissionem peccatorum sufficit dolor generalis de omnibus peccatis, & non requiritur dolor in particulari. Patet,quia aliās non possent homo consequi remissionem peccatorum, nisi aliquo certo & determinato tempore, quod est falsissimum; nam in quocunque momento potest homo sufficienter confiteri, iuxta illud Ezechielis 13. In quancunque die ingemuerit peccator, &c. Et sumitur ibi dies pro momento. Sequela autem probatur, quia ad cogitandum peccata, requiritur certum tempus, ergo ad dolendum

in ſpeciali etiam requiritur tẽpus certum. Et hoc primum conceditur, & neceſſario concedendum eſt ab omnibus. Secundo dico, quod nec ante contritionem generalem nec poſt requiritur cogitatio, & deteſtatio ſingulorum peccatorum in particulari ante confeſſionẽ, in ipſa n. confeſſione tenetur homo confiteri in ſpeciali. Cũ. n. confeſſio debeat eſſe diſtincta, tunc cum confitetur, deteſtatur illa, nã alias eſſet fictio. Nec oportet dicere, doleo de iſtis quatuor, & de his 6. ſed doleat de omnibus, & confiteatur diſtincte peccata ſua, & hoc ſufficit, Quia actus interior pœnitentiæ, a quo exterior proficiſcitur ſingula mortalia q̃ ſub confeſſione cadunt, reſpicit.

117 *An quilibet paruus dolor ſufficiat ad remittenda peccata.*

QVAERIVVR, utrum quicũq; dolor peccatorũ quãtum uis paruus ſufficiat ad remittendum peccata, Scotus 4. d. 14. q. 2. arti. 2. dicit quod licet quis habeat dolorem de peccatis propter Deum, cum omnibus aliis bonis circunſtantiis, niſi talis dolor habuerit certam intenſionem, & continuationẽ, non ſufficit. Quanta autem debeat eſſe iſta intenſio doloris, dicit quod ſolus Deus nouit. Sed hoc eſt mere uolũtarie dictum. In re autem neceſſaria ad ſalutem non debemus loqui ſine auctoritate ſacræ ſcripturæ, aut ſanctorũ. Itẽ arguitur contra hoc, Deus pronior

eſt

eſt ad miſerendum, quã ad puniendum, ſed quæcunque intenſio uoluntatis in peccatum, etiam in vno inſtanti ſufficit ad damnandum hominẽ, ergo quæcunque intenſio cõtra peccatum in quocunque inſtanti ſufficiet ad cõſequendã miſericordiam & remisſionem. Tenendum igitur eſt [omiſſa multitudine argumentorũ] quod in contritione non requiritur certa intenſio, aut continuatio temporis. Sed tunc dubitatur, quomodo intelligitur, quod contritio debet eſſe maximus dolor, ut dicunt doctores requiri; quia eſt de maximo malo ſcilicet de offenſa Dei. Ad hoc dicendum ꝙ ſicut dilectio Dei debet eſſe maxima non intenſiuè, ſed effectiuè, & apreciatiuè, ita requiritur quod odio habeamus peccatum ſupra omne odibile, & reuera mallem eſſe mortuus incurriſſeq; quæcunque alia damna quã peccatum, licet talis actus ſit remiſſus gradualiter. Non oportet tamen quod pœnitẽs faciat illam comparationem, ꝯ mallem pati hanc mortem, uel illud malum, quam incurriſſe hoc peccatũ [quãuis hic actus eſſet ualde perfectus, & multũ ualeret ad pœnæ remiſsionẽ] ſed ſicut ſatis eſt ad dilectionẽ Dei ſup omnia, velle ei in omnibus placere, & in nullo diſplicere, ita ad contritionem ſufficit dicere, ergo nullo modo uellem

offendisse Deum, Et licet experiamur in morte, charorum nos plus dolere quàm in peccatis non turbemur, quia prouenit ex eo quòd præsentia magis mouent quan absentia, & magis con naturalia sunt magis sensibilia, non appetitum sensitiuum, magis mouent. Hic autem dolor sensitiuus debet esse moderatus. Vnde Apostolus. 2. Corin. 2. admonet eos, vt consolentur pœnitentem quendam, ne abundantiori tristitia absorbeat. Dolor autem intellectiuus non potest esse nimius.

118 *An de maiori peccato sit magis dolendum.* VTRVM de grauiori peccato sit habenda maior contritio quàm de minori? Respondeo primo quòd non est necessarium dolere amplius de uno peccato quàm de alio. Patet, quia ut supra diximus, sufficit ad contritionem dolor in uniuersali de omnibus peccatis, & talis dolor non est tunc intensior respectu unius peccati, & talis, quàm respectu alterius: Secundo dico, quod id esset conuenientissimum, ut scilicet maiorem dolorem habeat homo de maiori peccato. Quod autem hoc non sit necessariũ patet, quia alias teneretur pœnitens scire grauitates peccatorum quod scilicet sit grauius peccatorum, fornicatio, an detractio, quod nullo modo est dicendum.

110 *An contri* QVAERITVR, vtrũ dolor con-

tritionis

tritionis habere debeat hanc circunstantiam finis ut si propter Deum? Vel ad hoc quod contritio sit sufficiens ad remissionem peccatorum, an requiratur dilectio Dei super omnia? Resp. quòd de hoc sunt opiniones. Gab. 4. d. 14. q. 1. & 2. & Palu. dis. 17. q. 2. conclusione 1. & Caie. 1. q. 3. de contritione, & Capr. 2. d. 5. q. 1. ad 1. Greg. tenent, quòd requiritur dilectio Dei super omnia. Et idem uidetur dicere S. Th. 3. p. q. 85. arti. 5. ubi dicit, quod quintus actus, qui concurrit ad contritionem, est actus charitatis, & 2. q. 113. arti. 4. dicit quòd ad pœnitentiam non sufficit motus fidei nisi sit informatus charitate. & 3. p. q. 85. arti. 7. dicit, quod actus pœnitentiæ nascitur ex actus charitatis. Et probatur, quia in pœnitentia fit integratio amicitiæ (fit enim ex inimico amicus) sed hoc est impossibile nisi inimicus incipiat diligere, ergo. In contrarium est, quia dilectionis actus est perfectior, quam actus pœnitentiæ, ergo remissio peccatorum non deberet tribui actui pœnitentiæ sed actui dilectionis, cuius oppositum dicunt omnes. Pro solutione huius dubij notandum quòd actus pniç est actus distinctus ab actus dilectione Dei, qa pœnitentia & charitas distinguũt, ergo et actus earum. Hoc supposito, ut ꝙ non possit esse pœnitentia sine dilectione Dei, quia odium

tio sit dolor propter Deũ.

mirabilem opinionem, s.quod constat quempiam dolere de peccatis perfecte, & perfecte proponere cauere ab illis in futurũ, & perfectè diligere Deũ super oĩa,& non habere gratiam. Ratio eius est quia aliàs sequeretur, q; posset quis habere euidentiam,quod sit in gratia. Oppositum tenẽt oẽs doctores,& dicũt q; qui primũ fecerit aliquid totum q̃d in se est statim habebit gratiã. Vide S. Th.1.2.q.112.ar.2. ad 1.& q.113.ar.& 8.& 3.p.q.85.ar.5.& 6. Et in pluribus aliis locis,& oppositum esset cõtra scripturam sacram dicentem, cõuertimini ad me,& ego conuertar ad uos.i.hic pęnitens conuertimur ad Deum, & Deus non conuertitur ad pœnitẽtem. Iacob.4.appropinquate Deo, & appropinquabitur uobis. Et Ioan. 14. Qui diligit me,diligetur à patre meo. Et Psal. 50. Cor contritũ,& humiliatum Deus non despicies: Falsissimum ergo est quod Caieta.dicit, Et dico quod non stat de lege q; taliter pœnitens careat gratia, cum faciat tantum quod in se est. Nec hoc dato sequitur se scire euidẽter quod habeat gratiam. Non.n.ego possum habere euidentiam,quod doleo de peccato super omnia, uel quod proponam perfecte cauere ia futurum. Habemus igitur pro certo, quod qui sic dolet habebit gratiam.

Deum semper capiat gratiam.

QVAERITVR, utrum attritio
121 possit fieri contritio? Ad hoc suppono
An attritio possit fieri cōtritio. ex omnibus doctoribus & S. Th quod nihil aliud est cōtritio, quā dolor perfectus, attritio uero dolor imperfectus. Tūc dicit S. Th. 4 d. 17. q. 2. art. quęstiū culā. 3. ꝙ attritio nō potest fieri contritio. Probatur, quia principium cōtritionis est gratia, uirtus infusa, attritionis uero principium est habitus acquisitus uel sola potentia, idem āt actus non p̄t elici à uirtute infusa, & acquisita, uel à potētia, ergo. Sciendū est tamen, quod duplex est contritio, quædam intrinsecè, quæ habet hoc pro obiecto, doleo de peccatis super omnia. Aliam extrinsecè. i. ex circunstantia, & sic omnis dolor qui est cum gratia, uocatur contritio. Eodem modo duplex est attritio. Quædam intrinsecè ex obiecto, ut puta, doleo de peccatis, quia turpia sunt, & infamia, uel propter infernum. Alia extrinsecè puta doleo de peccatis propter Deum, & cum omnibus circunstantiis, sed omitto præceptū aliquod necessarium. Tunc sit conclusio, nunquam ex attritione fit contritio intrinseca, quia differunt ex obiecto, una enim dolet propter Deum, alia propter pœnas, Vnde conclusio S. Th. intelligitur de attritione propriè dicta, & de contritione propriè dicta.

QVAE-

QVAERITVR, utrum tota ista uita sit tempus contritionis? Respondeo primo; quòd est expediens & conueniens sæpe dolere de peccatis. Et sancti ita cōsulūt. Ad amicitiam.n. pertinet sæpe dolere de offensa facta amico maxime qa dolere debemus quousque reparemus detrimētū factū per peccatū, sed multa sunt, quæ nullo modo possunt reparari, puta tempus quod perdimus peccando, ergo per totā uitā dolere debemus de illo. Hoc autem intelligendum est de dolere, qui est in uoluntate. nam de sensitiuo dolere graue esset uidere amicum semper esse tristem. Loquendo autem de dolori tempore, qui est sub præcepto dico, quod de peccato semel dimisso non tenemur amplius dolere quia Deus non indicat bis in idipsum ut dicitur Nahum. 1. Sed de peccato nōn dimisso est dubium, quando teneatur homo conteri? Ad hoc Caietanus quodlibeto. 2. q. 3. dicit quod præceptum contritionis partim est affirmatiuum, quia obligat ad actum, scilicet ad dolorem, partim negatiuum, quia obligat ad non manendum in peccato. Loqendo de hoc præcepto inquātum est affirmatiuum obligat semper, sed non ad semper sicut & reliqua præcepta affirmatiua, scilicet in casu necessitatis, puta cum quis ad

An tota uita sit tēpus contritionis.

ministrat, uel recipit sacramentum uel in articulo mortis. Loquendo uero de prędicto præcepto, inquantum est negatiuũ obligãs ad nõ manẽdũ in inimicitia Dei, obligat sicut & cætera pręcepta negatiua semper & ad semper, & ad statim. Et sicut qui tenet alienum tenetur statim reddere, sic qui est in statu inimicitiæ Dei, tenetur statim ab illo exire. Peccat autẽ cõtra hoc præceptũ, qui habet actum cõmisionis contrariũ puta si dicat uolo manere in hoc statu per diẽ aut per horã. Sicut qui retinet alienũ, nõ semper peccat de nouo, sed cũ habet hunc actũ positiuũ, nolo reddere alienum est tamen semper in malo statu. Magister meus Victoria tenet quòd nullũ est præceptũ de pęnitentia aut contritione quod obliget sub nouo peccato. Quamuis peccatum mortale sine pęnitentia non posit deleri, ac proinde sit necessarium dolore seu pœnitere, sed qui nõ pænituerit, dãnabitur quidẽ propter peccata, quæ commisit, sed non quia non pœnituit. Sed quia mihi magis placet opinio contraria, ideo hanc non prosequor.

127 *An post uitam sit locus pœnitentia.*

QVAERITVR, vtrũ post hanc uitam sit locus pœnitentiæ. Responde quod non, sed prout in corpore gesit siue bonum, siue malum recipiet. 2. Corinthio. 5. Et vbi ceciderit lignum ibi

manebit, Eccle. 11. Veniet nox quando nemo poterit operare. Ioã. 9. Sed cõtra de Traiano, & alijs quos apostoli suscitauerunt, quorum aliqui forsan erant in infernum detrusi? Respond. non dubito quin Deus possit homines damnatos liberare ab inferno, sed hoc est prçter legem. Id autem quod dicitur de Traiano, timeo quod sit fabula, tñ quicquid sit Deus potest omnes damnatos eripere ab inferno, etiã si nõ pœniteãt. Et sic non opus est dicere quod suscitauit illum ad pœnitendum, non enim erat opus.

114 QVAERITVR, utrum saltem peccata uenialia post hanc uitam remittantur, Resp. quod cum multi moriantur in peccatis uenialibus, uel quia non cogitauerunt de illis, uel quia complacẽt sibi in aliquo, necessariũ est dicere quod in alia uita remittãtur. Et ita S. Th. 4. d. 21. q. 1. arg. 2. Et in additionib. q. 4. art. 3. dicit quod peccata uenialia remittuntur in purgatorio, & eodẽ modo sicut in uia remittuntur. In inferno autẽ ideo non remittuntur quia ibi existentes sunt inimici dei, & Deus eorum opera non acceptat. At existentes in purgatorio sint amici Dei, & ideo acceptantur eorum opera, & etiam per displicẽtiã peccatorum remittuntur eis peccata uenialia. Ita Grego. 4. dialog. c. 36.

An uenialia remittantur post hanc uitam.

c.39.& habetur.25 diſtin. capit. qualiter.& Aug.21. de Ciuitate. c. 24. Matt. 12. Non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro. 2. Machabæorum 12. Sancta ergo & ſalubris cogitatio. Opera igitur bona exiſtentium in purgatorio ſunt quidem meritoria remiſſionis peccatorum, non tamen gloriæ.

125 *An contritio remittat totam pœnam.*

QVAERITVR, utrum ſemper rem ttatur per contritionem tota pœna peccatis debita? Reſpondetur iuxta fidem catholicam negatiuè, ita enim diffinitum eſt in Concil. Tridentin. ſeſſione. 14. Ca. 12. his uerbis. Si quis dixerit totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper à Deo, Anathema ſit. Et idem cano. 15. in fine. Præterea pater, nam iam ſatisfacio non eſſet pars huius ſacramenti, quod eſt contra prius diffinita. Item, quia alias nõ eſſet opus purgatorio. Quod autem poſt remiſſionem culpæ maneat reatus pœnæ, probatur unica auctoritate. 1. Reg. 12. Vbi poſtquam peccatum Dauid remiſſum eſt dicitur in pœnam eius, unicus filius qui natus eſt tibi, morietur, Et alius locus Ioſue. 22. An parum uobis eſt quòd peccaſtis in Belphegor uſque in preſentem diem macula huius ſceleris in nobis permanet. Vide Sanct. Thom. 3. q 76. Arti. 1. Poteſt nihilominus tanta eſſe contritio, quod ſufficiat ad remittendum

tendum

tendum totam pœnam, ſicuti credimur de Magdalena. Et hęc de contritione ſufficiant.

SEQVITVR DE CONFESſione, ſecunda pęnitentiæ parte.

De hac materia Confeſſionis tractant doct. in 4. diſt. 17. & S. Th. ibidem, & in additionibus q. 6. Et ante omnia.

QVAERITVR, utrum cõfeſſio ſit de neceſſitate ſalutis? Reſpond. quod ſic, & ita firma fide tenendum eſt, ut patet ex Concilio Tridenti. ſeſſio. 14. Canon. 6. cuius uerba ſunt, Si quis negauerit confesſionem ſacra-

126 *Confeſſio eſt neceſſaria ad ſaſalutem*

ſacramentalem uel inſtitutā uel ad ſalutē neceſſariā nō eſſe de iure diuino, Anathema ſit. Idem patet ex c. Omnis utriuſque ſexus, ad pœnitē. & remiſſionibus, ubi hoc expreſſe dicitur, ex præ allegatis conſtat, confeſſionem eſſe de iure diuino De qua tamē re inferius aliqua dicentur. Sed dubium eſt, an ſi confeſſio non eſſet præcepta de iure diuino poſſet eccleſia ad eam obligare? Nam ſi poſſet parum refert ſcire, an confeſſio ſit de iure diuino, ſufficit.n.ꝙ iam eccleſia in concil. generali obligauit oēs ad confeſſionē. Et uidetur ꝙ eccleſia nō potuerit confeſſionē pręcipere. Nā ſm cōem opinionem eccleſia nō hēt iuriſdictionem ſuper actus interiores, ergo ſaltem non poſſet hoc obligare ad confitendum illos, quod quidam aſſerunt, ſed tamen damnati ſunt. Item eccleſia non poſſet me obligare ēt pro quocunque crimine, ut religionem profiterer. quia eſſet nimis graue onus, ut eſt cōis opinio, ſed ēt eſt onus grauiſſimum, & difficilimum peccata confiteri, ergo ſi non eſſet præceptum diuinum, eccleſia non poſſet ad hoc obligare. Hæc eſt res diſputabilis, & qua parum indigemus, quia habemus pro certo ꝙ de confeſſio
infra numer. 191 ne ſit pręceptum in iure diuino, ut poſtremo probabimus. Notandum tamen quod duplicia ſunt præcepta, quædam

quæ licet sint absoluta, non obligēt ho minem absolutè sed in casu ut de eleemosyna est absoluta, pręceptum, & tamen non obligat nisi in casu necessitatis, & pōt esse quod nunquam occurrat talis casus in uita; & ideo non uocatur eleemosyna necessaria ad salutē. Idem de santificatione Sabbati, maximè si ecclesia non determinasset diem. Item de honorandis parentibus. Alia sunt præcepta, quæ obligāt absoluat, & non ē satis in casu, sed oportet ut uos quæ rati casum, & disponamini ad implendum illa. Et huiusmodi est præceptum baptismi, confessionis, eucharistiæ, circa quæ teneor facere ad illa implenda. Et hęc uocatur necessaria ad salutem.

127 *Confessio non est necessaria sicut baptismus.*

QVAERITVR, an confessio sit adeo necessaria ad salutē sicut baptismus ita quod nunquā liceat illam omittere? Res. primo quod non est adeo necessaria ut baptismus. Nam puer sine actuali baptismo non pōt saluari, pōt aūt homo saluari sine actuali cōfessione. Sed num cum quis pōt cōfiteri, possit aliquando omittere confessionem? Res. pro nunc, quod multa sunt præcepta Dei, & sic quandocunq; quis posset confiteri sine transgresione præcepti diuini tenetur confiteri, etiam si perdat bona. Si uero simul concurrat aliud præceptum diuinum cū confessione, &

præceptum confessionis non possit impleri sine alterius præcepti transgressione; si aliud est (maius maxime de iure naturali) tunc non tenetur confiteri; quale est non scandalizare. Vnde si fœmina sciret confessorem scandalizandum, si ei confiteretur, non tenetur confiteri ei, ut latius infra dicemus.

128 *Confessio non est de iure naturali.* QVAERITVR, an confessio sit de iure naturali? Respõ. quod non. Quia sacramenta ecclesiæ sunt de illis, quæ sunt supra naturam, & pertinentia ad fidem. Quis enim cognoscet aquam mũdare peccatorum?

129 *Peccata uenialia an teneamur confiteri.* QVERITVR, utrũ teneamur confiteri peccata uenialia; Resp. quod omnes conueniunt in hoc, quod qui habet mortalia peccata non tenetur confiteri uenialia, quia si teneretur confiteri unum ueniale, ergo & omnia & cum uenialia sint infinita, esset quasi impossibile omnia confiteri. Sed dubium est, an qui non habet nisi uenialia, teneatur ea confiteri semel in anno? De hoc S. Tho. q.6.arti.3.ad 3.ponit duas opiniones. Prima dicit quod tenetur, quia præceptum de confessione est absolutum, & potest impleri, ergo, Secunda opinio dicit, ꝙ nullus tenetur confiteri uenialia. Et hęc est tenenda, quia præceptum de confessione, intelligitur de mortalibus, ut expresse

presse diffinitur in Concilio. Tridenti. sessio. 4. Canon. 7. ubi sic dicitur. Si qs dixerit sacramentum pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuino cōfiteri oïa, & singula peccata mortalia, &c. anathema sit. Pondera uerbum, peccata mortalia. Item patet ex eo quod dicitur in c. oïs utriusque sexus, &c. confiteatur proprio sacerdoti. Circa uenialia uero non est proprius sacerdos, nam quilibet potest ea confiteri cui uoluerit. Item ecclesia nouit de nouo præcipere confessionē, & præceptum iuris diuini determinare quod tempus executionis, ut à Christo non est præcepta confessio nisi mortalium ergo. Item in illa decretali imponitur non confitenti grauissima pœna, ut. s. uiuens arceatur ab ingressu ecclesiæ, & mortuus Christiana careat sepultura, sed huiusmodi pœnæ imponuntur à pia matre ecclesia perfectiorib. uiris, quales sunt, qui habent solum peccata uenialia, quæ alii peccatores non tenentur confiteri (alias meliores essent peioris conditionis) ergo. Item quia ad remissionem uenialium sunt plura remedia, uidelicet confessio generalis, oratio dominica, tunsio pectoris &c. Cæterum & si nullo iure teneamur confiteri uenialia, laudabile tñ est & ualde utile illa cōfiteri, horum enim

pec-

peccatorũ confeſſio ſufficiens materia eſt ſacramenti pœnitentię. Eſſetq; hęreſis aſſerere quod non liceat confiteri peccata uenialia, ut diffinitum eſt in cõci. Trid. ſeſ. 13. Cap. 7. Cuius uerba ſunt. Si quis dixerit non licere confiteri pctã uenialia, anathema ſit. Talis igitur qui non habet niſi uenialia, petat in paſchate eucharistiam, & ſacerdoti dicenti ꝙ potius confiteatur, reſpondeat ſe non egere confeſſione credat. Sed quis eſt hic, & laudabimus eum?

130 *Mentiris confeſſione quale ſit peccatum.* QVAERITVR, utrum aliquis poſſit confiteri peccatum quod non habet? Reſp. S. Thom. ꝙ ſi nunquam licet mentiri, multo minus in confeſſione. Sed quale peccatum erit? dico probabiliter quod qui confitetur mortale, quòd non habet, peccat mortaliter, quia patet circa ea quę ſunt de neceſſitate confeſſionis, & decipit confeſſorem, qui abſoluit quod non poteſt abſolui, & conſequenter dico quod confeſſio non fuit integra, ac proinde nulla & iteranda, quia non confitetur de illo mendatio pernicioſo. Si autem peccatum de quo dubitat, confiteatur tanquam certum ſi id faciat credens eſſe magis ſecurum ut communiter ſit, non peccat. Si autem faciat animo decipiendi confeſſorem, peccat mortaliter. Sed quid de ſcrupuloſis, ut ſi habeo,

beo suspitionem, ꝙ feci peccatum? Respondeo, ꝙ non solum non teneor confiteri, sed neque debeo facere, si credo quod non consensi. Quia in rebus mortalibus debemus procedere ex crassis coniecturis. Deus enim non est sophista, nec quærit laqueos. In rebus autem mortalibus uocatur demonstratio, ubi habeo cõiecturas pro una parte, & non pro alia, licet habeam formidinem eius. Isti qui sic confitentur infamant sacramenta, & reddunt ea odiosa, satis est confiteri peccata certa, & dubia, sed non de scrupulis qui sunt ueri scrupuli. Nam de his loquor. Exemplum, est aliquis quis omnino habet propositum cauendi à peccatis, & nullo modo ualet consentire tentationibus, & expertus est, quod solet resistere cogitationibus, & illecebris, postea occurrunt cogitationes, & detentus fuit in illis, & postquam discesserunt non recordatur si aduertit, si consensit, uel qualiter se habuit, Dico quod de tali scrupuli non oportet confiteri. Et eodem modo de cogitationibus fidei, & phantasijs, quæ currunt homini etiam parato mori pro fide, si opus esset.

Scropulosi infamant sacramenta.

Dubitatur utrum peccet mortaliter qui confitetur peccatum ueniale quod non fecit. Nam quod peccet uenialiter certũ est. Caiet. in 2, 2. in mate 141

Mentiri circa uenialia.

in confessione quale peccatum sit.

tia de mendacio dicit, quod est peccatum mortale, quia mentitur in iudicio, ubi tenentur dicere ueritatem. Sed respond. quod non est mortale, nam licet sacerdos possint exigere ueritatem a pœnitente, non tamen quamcunq; ueritatem, sed eam quæ pertinet ad materiam iudicij sui, & cum ueniale non sint materia confessionis, mentiri circa illa, non est peccatum mortale. Sicut nec si confessori interroganti, an sim pauper, dixero quòd non, cum tamen re uera sim pauper, non pecco mortaliter. Et quàmuis Caie. in 1. 2. fuerit illius sententiæ, tamẽ in summa confessionis moderatius loquitur dicens, quod si sit intentio pœnitentis facere peccata uenialia materiam confessionis, tunc mentiri [etiam circa uenialia] esset mortale, quia iam ueniale est materia principalis, & pertinens ad iudicium. Si uero non est intentio pœnitentis facere uenialia materiam confessionis, mentiri circa illa non est mortale. Sed adhuc dico, quod etiam si habuero intentionem efficiendi materiam confessionis ex uenialibus, dicens mendatium circa illa, ut si dicam me non fuisse mentitum, non pecco mortaliter, quia per hoc quod nolo dicere mutatur intentio prior, & iam non manet materia confessionis, etiam si non habuero reflexionem illam,

lam nolo, quod hoc peccatum, quod uolo tacere, sit materia confessionis.

QVAERITVR, quando obligat praeceptum confessionis, an statim post peccatum S. Thom. 4. d. 17. & in additionibus q. 9. arti. 4. dicit quod hoc praeceptum potest multipliciter considerari. Vno modo stando in solo iure diuino seclusa ecclesiae determinatione. Alio modo post ecclesiae determinationem. Loquendo igitur secundum primam considerationem, dicunt aliqui, quod obligat solum semel in uita, in casu necessitatis, sicut, & alia praecepta affirmatiua, puta in articulo mortis. Sed contra, quia tunc esset impossibile confiteri peccata, nam cum ad hoc requiratur memoria peccatorum, uidetur impossibile [naturaliter loquendo] quod quis habeat in memoria peccata, quae commisit in 40. annis. & sic frustraretur illud praeceptum, saltem pro maiori parte, quia paucorum peccatorum in fine uitae posset quis habere memoriam. Ideo dicunt alij, quod tenetur quilibet confiteri in articulo necessitatis, qui uocatur quando est periculum obliuionis, sicuti, & alia praecepta tenemur implere, quando est probabile quod si nunc non implentur, postea non poterunt impleri, sicut de auditione missae non teneor eam audire mane, nisi solum

132 *An statim post peccatum teneamur confiteri.*

Quando tenemur confiteri.

ſolum ſit unica miſſa, quæ mane celebratur, & ſic de confeſſione quam tenetur facere intra illud tempus, quod ad memoriam peccatorum retinendã. Sed contra, quia ſi hoc eſſe uerum eccleſia negligenter determinaſſet in cap. omnis vtriuſque ſexus, tempus unius anni pro confeſſione, nam probabile eſt, quod in uno anno obliuiſcuntur aliqua peccata. Certum enim eſt, quod ſi de iure diuino tenemur confiteri peccata noſtra pluries in anno, non poſſe eccleſia dare facultatem, quod differatur confeſſio uſque ad annum, ſed ſunt aliqui qui in vno anno obliuiſcuntur, ergo. Ad hoc faciendum, quod eccleſia non dedit nouam licentiam, ſed coercuit negligentiam, nec uoluit dicere quod non confiteantur ante annum, ſed quo ad forum exterius uoluit arctare. Vnde ſi quis aggrederetur periculum mortis ante annum, eccleſia non deobligabit illum à confeſſione in tali caſu facienda. Sed quia nunc nemo obligatur confiteri, niſi ſemel in anno (aliàs eccleſia deciperet nos) ideo falſum eſt quod iſti dicunt. Itaque videtur mihi, & eſt notandum pro aliis præceptis, quod Chriſtus inſtituit eccleſiam, & dedit ſacramenta præcepta generalia, non autem dedit præcepta particularia, & ordinatione ſpeciales,

les, quibus solis posset gubernari, ut isti hæretici somniant. Quod patet, nam Christus non determinauit episcopos per diuersas diœceses, & tamen nisi esset episcopatus distincti esset impossibile ecclesiam gubernari, quia possent præcipere contraria. Nec in eo fuit prouisio Christi insufficiens, nam idcirco constituit prælatos uti gubernarent ecclesiam, & præcepit fidelibus, Obedite præpositis uestris. Secundo notandum quod Christus reliquit aliqua præcepta generalia sine determinatione, quę quidem non possunt commode obseruari ad Christi intentionem, nisi ecclesia determinasset tempus uel modum, &c. v.g. Christus posuit preceptum eucharistiæ dicens. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, &c. Stando solum in præcepto Christi, quando teneretur homo sumere eucharistiam? Si dicat, ꝙ semel in uita, hoc non est uerisimile, cum secundum Hieronymum. August. Ambrosium, & alios doctores, in oratione dominica per panem quotidianum intelligatur eucharistia. Cum etiam apostoli, & in primitiua ecclesia fideles frequentarent hoc mysterium. Et Christus dixit, Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Et iterum, Hoc facite in meam commemo-

memo-

memorationem. Ac proinde patet, prędictum præceptum non posse commodè obseruari ad intentionem Christi sine ordinatione, & determinatione ecclesiæ. Item pręceptum de celebratione festi quomodo impleretur? nunquid sufficere semel in uita genua flectere, & Deum colere? Sic igitur dico de præcepto confessionis, quod de iure diuino tenemur confiteri, quoniam ecclesia determinauit. Nec enim stando in iure diuino potest determinari, quando obliget, fuit etenim intentio Christi quod ista mysteria frequentarentur.

133 *Casus in quibus tenemur statim confiteri.*

NVNC uideamus utrum stando iure diuino, sint aliqui casus, in quibus teneamur statim confiteri: Aliqui antiqui, & quidam summistę dicunt, quod peccator tenetur statim confiteri, quia aliàs exponeret se periculo, posset.n. mori, uel impediri lingua, uel memoria labi. Item quia secus agendo, iam non facit quod in se est. Huius sententię est Innocentius in cap. Omnis de pœnitentiariis, & remissionibus. Idem uidetur sentire Archid. in cap. ille text. de pœnitentiis, distin. 3. Sed S. Thom. & alii doctores dicunt, quod non tenetur hō statim post peccatum confiteri. Patet, nemo tenetur statim ad cōtritionē, quę est magis necessaria quam confessio,

fessio, ergo nec ad confessionem. Item hoc non determinatur in iure diuino, aut positiuo, ergo est falsum. Item ecclesia determinauit semel in anno, ergo hoc sufficit.

SED utrum homo de iure diuino teneatur confiteri in articulo mortis? Resp. quod sic. Nam peccator tenetur confiteri, & non potest post mortem, ergo qui est in illo articulo, si non uult confiteri, exponit se periculo. Vnde in c. cum infirmitas, de pœnitentiis & remissionibus præcipitur medicis, ut admoneant & exponant infirmis pericula mortis, in quo errant communiter medici, ne contristent infirmum. Sed verum est, quòd debent facere quanto melius potuerint, sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quod propter eorum negligentia damnentur aliqui infirmi. Sed quid uocatur articulus mortis? Respondet Pal. 4. distin. 17. q. 2. quod non dicitur articulus mortis unde quis potest mori (sicut non est articulus mortis instar, iugar à las canas, correr torros, a cauallos, tunc enim nó tenetur homo confiteri ante ista exercitia) sed articulus mortis uocatur, unde communiter & frequenter solet sequi mors, sicut intrare bellum. De intrantibus autem mare, est dubium, si enim esset paruum spacium

114 *In mortis articulo, an teneamur de iure diuino confiteri.*

& mare esset placidũ, non tenetur confiteri. Breuiter arbitrio boni uiri relinquatur iudicium de periculo mortis.

An ante Eucharistiam de iure diuino teneatur hõ confiteri.

QVAERITVR, utrum ante Eucharistiam teneatur homo de iure diuino confiteri? Communis opinio est, quòd sic. Caieta. 3. p. & in summa tenet oppositum. Cuius sententia in concil. Trid. sessione. 13. de sacramento eucharistiæ in calce canonis undecimi, damnata est, & reprobata, ita ut nec opinatiuè possit defendi, et sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. De hoc iam disputauimus suprà. Ex dictis sanctorum non est dubium, quin teneatur confiteri, si habeat copiam confessoris. Si autem non habeat, & debeat celebrare diebus festiuis, bene poterit sine præuia confessione, maxime si non celebrando incurrat aliquam notam infamiæ.

135 *An ad recipiendum alia sacramenta teneamur cõfiteri.*

SED utrum ad recipienda alia sacramenta teneatur homo cõfiteri? De hoc Marsilius 4. q. 12. artic. 1. facit magnam difficultatem, & dicit particulariter de recipiente sacramentum ordinis quod ordinandus tenetur confiteri prius, quia sacramentum ordinis directe ordinatur ad copiam gratiæ, & esset magna irreuerentia non disponere se ad receptionem illius. Sed respondeo absolute (omissis opinionibus)

bus) quod ad receptionem aliorum sacramentorum nemo tenetur confiteri. Vnde de consecrat. dist. 4. ca. ut ieiunij, dicitur, ꝙ qui confirmandi sunt, si sunt perfectæ ætatis, admoneantur ut prius confiteantur. Vbi admonitio potius uidetur consilium quam præceptum. Et si non est necessarium ante hoc sacramentum confiteri in quo recipitur copia gratiæ, multo minus erit in alijs. Quod clarius patet ex uerbis Concilij Tridentini sessione 24. de reformatione matrimonij c. 2. ubi sic dicitur. Postremo sancta synodus coniuges hortatur, ut antequam contrahant uel saltem triduo ante matrimonij consumationem sua peccata diligenter confiteantur: Et ad sanctissimum Eucharistiæ sacramentum piè accedant, hactenus ibi? Verum est, quod quia omnia sacramenta conferunt gratiam, uidetur aliqua negligentia, accedere ad illa sine confessione? Sed quod non requiratur confessio, patet etiam, quia ecclesia hoc non determinauit, nec in iure diuino habetur, ergo non est necessarium. Sed unde magis habemus, quod requiratur confessio ante eucharistiam quàm ante alia sacramenta? Respond. quod hoc habemus ex Paulo dicente, Probet autem seipsum homo, &c. Et ex usu ecclesiæ, ubi qui non

confiteretur, haberet conscientiam peccati mortalis. Item ex dictis sanctorum, & ex capi. omnis utriusque sexus, ubi præcipitur confessio ante Pascham propter eucharistiam in eo sumendam.

136 *Ad administrandũ sacramẽta an sacerdos teneatur confiteri.* SED utrum ad administrandum sacramenta teneatur sacerdos confiteri? Respõ. quod non, qui alia sequeretur, perplexitas. Nam si essent decem sacerdotes omnes in peccato mortali, quis audiret prius alterius confessionem? Sed ex reuerentia, quam debemus sacramentis commodum est, quod antequam illa ministremus, uel euangelium legamus, confiteamur, si potest commodè fieri, Et aliquando negligentia confessionis posset esse uenialis, nunquam tamen mortalis, & hoc teneatur sine quacunque scrupulo: Adrianus, Palud. & Bonauentura, ponunt aliquos casus, in quibus tenetur homo statim confiteri, sed ego non credo eis.

137 *De iure humano quãdo tenentur cõfiteri.* QVAERITVR, quando tenetur homo iure humano confiteri? Dices, quòd semel in anno, ut diffinitum est in illo canone, omnis utriusque sexus. Præterea idem diffinitur in Concilio Tridentino, sessione 14. canone. 8. cuius uerba sunt. Si quis dixerit ad confessionem omnium peccatorum, qualem

lem ecclesia seruat, non teneri omnes & singulos Christi fideles, iuxta magni Concilii Lateranens. constitutionem semel in anno, anathema sit. Sed quæro ego, quando, nam in illo c. Omnis utriusque, non determinatur tempus ac proinde ex illo præcepto non plus obligamur confiteri in quadragesima, quam extra, & ita est. Vnde dico quod si quis extra quadragesimam semel fuerit confessus, si postea habuerit impedimentum sumendi euchariſtiam in paschate non tenetur confiteri in quadragesima. Et si recordetur se in confessione præcedenti oblitum fuisse aliquod peccatum mortale, non tenetur, illo eodem anno iterum confiteri, sed potest expectare aliam quadragesimam.

SED quid faciet obliuiosus: an teneatur scribere peccata, uel aliter mandare memoriæ peccata. Maio. 4. p. 17. q. 2. dicit quod sic. Ego non credo, quòd teneatur, imo nec laudo, quod peccata scribantur. Probo quia non tenetur aliquis magis ad confessionem quam ad contritionem, sed ad contritionem habendam non oportet peccata scribere (sufficit in generali cõteri te oblitis) ergo nec ad confessionem requiritur id. Nec enim oportet iugum dominii reddere grauius, satis est quod 138 *Obliuiosus an teneatur scribere peccata ad confitẽdum.*

quando confitetur debet dare operam, ut recordetur peccatorum, & aliæ sunt fabulę. Ita dicit Syluest. (doctor non spernendus) uerb. confession. 1. §. 1. in fine. Et pręterea difficile est profecto, quod aliquis habens curam animę suę obliuiscatur alicuius peccati mortalis. Certe est difficile.

139 *Qua ætate cõfiteri teneamur.* QVAERITVR, in qua ætate incipit obligare hoc pręceptum de confessione? Videtur, quod non statim post usum rationis. Quoniam nec statim tenetur sumere eucharistiam, cum tamen etiam sit in præcepto. Respondeo secũdum omnes, quod statim post usum rationis tenetur confiteri peccatum mortale, sed cum confessio sit sacramentum, non debet ludicre fieri. Et si non sunt coniecturæ de usu rationis, non sunt pueri audiendi ea intentione, quasi sit ibi aliquod sacramentum, sed instruendi sunt, & docendi. Ad argumentum de Eucharistia, respondeo primo, quod aliquem habere, uel non habere vsum rationis, non potest certò sciri, nisi quibusdam coniecturis, ideo quando non est certum sed habemus coniecturas, quod habeat vsum rationis, tenetur confiteri, quia nullum est periculum, quod confiteantur peccata etiam ante usum rationis. Ad eucharistiam autem non dimittuntur

tuntur accedere quousque certo sciamus, quod habeant usum rationis, propter irreuerentiam. Secundò dico quòd usus rationis non simul uenit de omnibus rebus, potest enim quis cognoscere unum, & non aliud. Nam prius peruenit puer ad tempus, quo possit iudicare de peccatis mortalibus, quàm ad intelligendum tantum sacramentum, & quod ibi sit corpus Christi, quod tamen debet discernere, qui sumit eucharistiam.

QVAERITVR, utrum Papa possit dispensare in præcepto confessionis? Respon. quod non. Quia inferior non potest reuocare, nec relaxare præceptũ superioris, cùm nec par in parem haberi potestatem. Cum ergo præceptum confessionis sit de iure diuino, nemo poterit dispensare nisi solus Deus. Sed contra Papa potest dispensare in uoto simplici, ut est communis opinio, & tamen obligatio uoti simplicis est de iure diuino, ergo. Item secundum opinionem commuuem Canonistarum Papa potest dirimere matrimonium ratum per uerba de præsenti (in quo etiam consentit Caietanus) ergo Papa potest dispensare in iure diuino positiuo, quod & concedunt Canonistę, sed non ita opinor profectò, mittunt enim falcem in messem alie- 110 *An papa possit dispẽsare ĩ præcepto cõfessionis.*

nam. Ad argumentum igitur, poteſt diſpenſare in uoto, concedo, & in matrimonio rato, transeat, ergo, in iure diuino, diſtinguo conſequens. Duplex eſt ius diuinum, unum quod non dependet ab actibus noſtris, & hoc non poteſt papa diſpenſare. Alterum quod dependet ab actibus noſtris, ita quod per ſe non eſt ſufficiens ad obligandum ſine noua noſtra obligatione, ſicut eſt uotum, & in hoc ratione illius propriæ obligationis, quam ego ſuper induxi, Papa poteſt diſpenſare, imo & parentes diſpenſant in uotis filiorum ante 14. annum. De matrimonio autem rato dico ꝙ eſt contractus quidam unde ſi ius diuinum obligaret Petrum ad accipiendam Mariam in coniugem, Papa nihil poſſet, ſed quia ex actu iſtius pẽdet hæc obligatio, & ex contractu humano particulari, ſi Papa in hoc poteſt diſpenſare (de quo tamen nihil dico) eſt ex ea parte, qua eſt ibi aliquid humanum, & quia pręceptum confeſſionis eſt per ſe ſufficiens ad obligandum nos, eſt proprie ius diuinum, ac proinde non poteſt Papa in eo diſpenſare.

QVAERITVR, an ſit neceſſarium confiteri ſacerdoti? Reſp. quòd ſic. Et ita firma fide tenẽdum eſt. Sic enim eſt diffinitum in concilio Florentino,

sub Eugenio.4.cuius uerba sunt. Sacramenti pœnitentiæ minister est solus, & omnis sacerdos, habens authoritatem absoluendi, uel ordinariam uel ex commissione superioris. Præterea illum idem diffinitur in concilio Tridẽtino, Sessione 14. cap. 6. Item Canone 9. & Canone 10. Item probatur, quia solis Apostolis dictum est. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Et quodcunque solueris super terram, & soli Petro, pasce oues meas. Confirmatur, ex usu ecclesiæ, nam solis sacerdotibus, quando ordinantur, dicuntur illa eadem uerba, quæ Christus Apostolis dixit, scilicet. Accipite potestatem ligandi, & absoluendi. Hæresis fuit Vualdensium, vt refert Marsilius 4. q. 12. dicentium, quod indifferenter poterat quilibet confiteri, cui uellet. Dicit etiam, quod in aliquibus locis illi, qui damnabantur ad mortem, non permittebantur cõfiteri sacerdotibus, sed laicis, quod quidem est error intolerabilis. Sed de his in materia de clauibus dicemus.

QVAERITVR, vtrũ uenialia possint laicis confiteri. Respon. quod talis confessio non erit sacramentalis. Sed proficiet, sicut cum vnus laicus recitans cum alio horas canonicas, dicit confessionem generalem. Immo ipse 142 *An laicis uenialia confiteri possimus.*

sacerdos cum celebrat, absoluitur de uenialibus à laico in confessione generali auctoritate ecclesiæ, quæ habet potestatem supra uenialia, sicut per tunsionem pectoris, uel aquam benedictam. Quia licet talis confessio non sit sacramentum, est tamen quoddã sacramentale.

143 *Confessio mortaliũ an possit fieri laico.* QVAERITVR, utrum confessio mortalium possit fieri laico? Respondet magister sentenci. 4. 17. & Sanct. Thom. ibidem q. 3. & in additionibus q.8.ar.2.℘ in necessitate, urgente periculo mortis, confessio etiam mortalium est facienda laico. Magister in litera allegat Augustinum dicentem: Tanta uis confessionis est, ut si deest sacerdos, confiteatur proximo. Et Beda, Sed & grauiora coæqualibus pandenda sunt, cum deest sacerdos, & urget periculum. Hanc opinionem tenet communiter omnes doctores Durand. Palude, Ricard. Gabriel, Maio. Marsilio. Sed Scotus ibi dicit, quòd in casu licitè sit laico, scilicet, quando ab eo spero consilium, uel maiorum peccatorum dolorem, sed cæteris paribus melius est non facere. Et in 4.d.14.arti. 2. in fine dicit etiam Scotus, Dubium est in talis confessio sit detrimentum salutis, quia talis diffamat se sine utilitate, ergo non est opus sic confiteri. Ipse libé-

ter

ter negaret, nisi moueretur dictis sanctorum, sed plus sancti credẽdum est; quàm uni rationi leui. Et tenendum est omnino quòd licet confiteri laico in tali necessitate, licet hoc multum abierit à consuetudine, quam credo antiquis temporibus magis usu fuisse. Nunc etiam fit aliquando, ut in naufragio. Ad argumentum uero Scoti, nego, quod talis diffamat se, nam etiam extra confessionem passum dicere peccatum meum, ut detur auxilium, uel consilium. At dices hoc esse uerum, quia sequitur inde aliqua utilitas. Dico, quod etiam in confessione facta seculari, est aliqua utilitas, scilicet subiectio ipsa, qua subijcit homini laico propter Deum, est pars satisfactionis, Et etiam propter uerecundiam. Si autem timeretur infamia, aut reuelatio confessionis, tunc nec sacerdoti esset facienda. Si uero hoc dicimus licitum, ut nullo modo dicamus præceptum. Vnde malè summa Angelica, & alii summistę imponũt Magistro, & S. Th. quòd dixerunt esse præceptum. Nam Sanct. Thom. dicit, quòd potest fieri, & in solutione ad primum dicit quòd debet fieri, sed tamen hoc uerbum non dicit pręceptum. Laicus autem, qui sic confessionem audierit, nullo modo debet absoluere, quia non habet potesta-

tem, nec possunt ei committi claues, ecclesia enim non habet potestatem supra peccata mortalia nisi per sacramẽta, ideo talis nõ debet absoluere, sed deprecari. Si autem de facto absolueret, nihil faceret, sed non manet irregularis, quia cum irregularitas sit pœna iuris positiui, & in iure non sit expressũ, quod talis incurrat irregularitatem, nõ incurrit. Quia in cap. is qui. de sententia excommuni. lib. 6. ponitur regula generalis; quod nullus incurrit irregularitatem propter quodcunque delictum, nisi sit in iure expressum. Et ita tenet Siluest. verbo Confessor. 1. & Palude 4. distinctio. 17. quæstio. 1. Veruntamen omnia prędicta admitti possunt, si sermo sit de confessione non sacramentali. Cæterum si de sacramentali confessione sermo fiat, firma fide tenendum, & dicendum est, cõfessionem sacramentalem nunquam fieri posse laico, sed duntaxat sacerdoti, qui charactere sacerdotali insignitus sit. Sic enim diffinitur in concil. Tridenti. Sessio. 14. de pœnitentia, cano. 10. cuius uerba sunt. Si quis dixerit non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus, & singulis Christi fidelibus esse dictum. Quęcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunque solueritis super terram

ram erunt soluta, & in cœlo. Et quorũ remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, anathema sit.

QVAERITVR, an sacerdotes in peccato mortali existẽtes, potestatẽ habeant absoluendi pœnitentes in confessione sacramentali. Et proinde ueram, & realem absolutionem conferãt cum actualiter absoluunt? Respondetur affirmatiuè, & ita firma fide tenendum est. Sic enim diffinitur in cano. 10. proxime allegato. cuius uerba sunt. Si quis dixerit, sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi, & soluendi non habere, anathema sit. 144 *An sacerdotes in mortali exigentes absoluere quent.*

QVAERITVR, vtrũ confessio possit fieri cuilibet sacerdoti, uel soli proprio? Responde. quo solum proprio. Patet ex cap. Omnis utriusque sexus. ubi hoc præcipitur. Item quia cum sacerdos sit iudex oportet quod habeat iurisdictionem. Si enim iudex superior diceret alicui, (yo te hago alcalde) nihil esset nisi ei dare subditos, ergo etiam in confessione. Potestas enim iurisdictionis non potest esse sine subditis. Ideo oportet confiteri proprio sacerdoti. Sed quis est iste proprius sacerdos? Respon. ꝙ Papa, Episcopus, curatus, & quicunque ex officio 145 *Confiteri debemus proprio sacerdoti.*

suo habet curã animarum, siue hoc fit ex electione, ut Priores, & Abbates in religione; superior non est ordinarius nisi mortuo priore, uel amoto. Aliqui doctores uocant proprium sacerdotem omnem eum, qui potest confessionem audire, siue hoc faciat ex officio, siue ex sola commissione. Sed utrum in absentia sacerdotis proprii, uel quando pœnitẽs ex rationabili causa non uult cõfiteri proprio sacerdoti (excludimus omnia priuilegia, & loquimur stando solum in iure communi) liceat alteri confiteri. v. g. fuit proprius sacerdos tempore paschatis, uel in ipsa cõfessione solicitat fœminam ad stuprum, petit illa licentiam, ut possit alteri confiteri, & ille non uult concedere, & urget necessitas sumendi Eucharistiam, quia est pascha, & si non sumat excommunicabitur, est dubium quid faciet? Respondent ad hoc multi summistæ, quod in tali casu manet libera ad subiiciendum se cuicunque uoluerit sacerdoti, quia in d.c. Omnis utriusque dicitur, quod petat licentiam a proprio sacerdote, & sic illa petendo facit, quod in se est, ac proinde manet libera. Sed hæc opinio non est secura, quia non habetur in iure, & ideo doctores, qui sanius sentiunt de hoc, dicunt, quòd mulier in tali casu debet

recur-

recurrere ad superiorē, & dicere quòd non expedit sibi confiteri tali sacerdoti, & superior debet credere. Et quòd non possit alteri confiteri sine licentia superioris, patet, quia mortuo sacerdote proprio non posset talis mulier confiteri cuicunque indifferenter, ergo nec poterit in casu prædicto. Item si proprius sacerdos excommunicaretur, nō posset alteri confiteri, nisi de licentia superioris, ergo nec in isto casu. Sed quid si non sit recursus ad superiorem, uel si ille neget licentiam? an licebit tunc confiteri cuicunque. Palud. in 4.d.17.q.3.art.2.dicit, quod in tali casu potest liberè confiteri, cui uoluerit. Idem Syluester in summa. Ratio Palud. est, quia ipse tenet, quod stando in iure diuino, quilibet sacerdos potest quemlibet absoluere, & quod modo non possit, est propter ius humanum, & cum ecclesia non possit hoc ius statuere, ut scilicet confiteatur cum scandalo, sequitur, quod tunc cessat ius humanum & standum est iuri diuino. Sed uerè hæc sententia est mihi multū dubia, & primò puto quod sit contra San. Thom.4.d.17.q.3.arti.2.quæstiuncula 4.ad 5. ubi ad aliteram proponit casum, & dicit, quod si superior nolit committere facultatem, idem est iudicium, ac si non habeat copiam confessoris

fessoris, Quod etiam dicit in additionibus quæst. 8. art. 4. 5. Hoc etiam Caiet. in summa uerb. Absolutio. Vnde propter nullum casum (excepto mortis articulo) poterit absoluere, qui ante illã necessitatem non poterat absoluere, & meritò quidem. Nam alias quilibet fingeret sibi causas alteri confitendi. Et consequenter dico de casibus reseruatis; quod si superior non uult concedere (licet male faciat) inferior nõ poterit absoluere. Vt patet ex concilio Tridentino, Sessione 14. de pœnitentia, cap. 7. & cano. 11. cuius canonis hæc sunt uerba. Si quis dixerit Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quo ad eternam politiam, atque ideo casuum reseruationem non prohibere quo minus sacerdos à reseruatis uerè absoluat, anathema sit. Dicit tamen Sanct. Thom. ubi supra ad sextum (& est notandum) quod malè faciunt prælati, qui in hoc reddunt se difficiles, & iniiciunt laquem animabus, nolentes dare licentiam absoluendi. De illo autem quod dicit Palude, quod stando in iure diuino, quilibet sacerdos potest quemlibet absoluere, dicimus quod fortè hoc est falsum.

146 SED quid faciet pœnitens, cum non potest obtinere licentiam à superiori

Cum non

riori & inſtat communio? Reſpondeo, quod communicet ſecurè,& tutè. Idem enim eſt iudicium tunc de eo, ac ſi careret confeſſore, y (uaya ſobre mi conſcientia.) Sed tamen aduertant tales, quod habeant rationabilem cauſam non confitendi proprio ſacerdoti, Verecundia enim, aut timor, quod ille male de me ſentiet,poſtea,non eſt cauſa ſufficiens, quia alias nemini tenetur confiteri,quia ſemper accidunt illa cuicunque confitearis. Si tamen nocui iam mihi, uel indirecte me diffamauit iam iſta eſſet cauſa legitima non confitendi ei.

expedit proprio ſacerdoti cõfiteri, quid faciẽdum.

SED dubitatur, an poſtquam talis communicauit in Paſchate, abſoluatur à præcepto confeſſionis? Videtur quidem quod ſic, quia non ſtetit per eum quin confiteretur, cum non peccauerit non confitendo,ergo. Item quia confeſſio uidetur inſtituta propter eucha riſtiam cum ergo iã communicauerit, uidetur quod illud anno non teneatur iterum confiteri. Sed dico, quod adhuc tenetur confiteri, habita opportunitate, quia adhuc poteſt implere præceptum de confeſſione ſemel in anno. 147

Qui cõicauit in paſcha ſine preuia cõfeſſione,an teneatur illo anno cõfiteri.

MALVS dubium eſt,an qui legitima cauſa non communicauit in paſchate, quia fuit in mari, uel in uia po- 148

Qui ex cã non cõica-

uit in pascha, an teneatur postea cõicare. stea teneatur ad communicationem. Palu. uidetur dicere, quod sic. sed certe nescio, quare cũ sit determinatum certum tempus ad communionem, m transierit iam. Item confirmatur, quia si ex malitia non communicauerit, posteà non tenetur communicare, ergo multò minus si ex legitima causa non communicauit. Consulendum esset talibus ut communicarent, sed credo, ꝙ non tenerẽtur iam pro illo anno.

149 *Ex cõmissione proprij sacerdotis possimus alteri confiteri.* QVAERITVR, an ex commissione proprii sacerdotis liceat confiteri alteri; Resp. quòd sic, ut patet ex d.c. Omnis utriusque. Et sic est consuetudo ecclesiæ, & utinam non esset tanta, quia iã nullus curatus audit subditos suos. Hanc autem commissionem & licentiam potest dare curatus, episcopos, papa. Sic habetur expresse, de officio ordinarii cap. inter cætera. Et qui sic confitentur clerico seculari, uel fratribus expositis, non tenentur iterum confiteri proprio sacerdoti, ut determinatum est ab Alexandro 4. & à Clemente 4. & à Benedicto, & à Ioann. 22. & à Calixto.

150 *An uirtute indulgentiarum possimus eligere.* QVAERITVR, utrũ qui hẽt auctoritatem eligendi confessorem per bullas, uel alia ratione, quacunque possit eligere simplicem sacerdotem, non dũm expositum ad audiendas confessio-

ſione? Reſpondeo abſolute (eſto dubitent canoniſtæ) quod ſine quocunque ſcrupulo poteſt eligere quemcunque ſacerdotem, ut etiam dicit Caiet. in ſumma uerb. Abſolutio. Ratio eſt, quia in hoc ſolo differt ſacerdos habens iuriſdictionem à non habente, quod ille habet materiam, hic autem non, & huic nihil aliud deficit ad hoc, ut poſſit abſoluere, niſi materia circa, quam exerceat poteſtatem, quam accepit, dum fuit ordinatus. Cum ergo recipiendi bullas detur poteſtas ſubiiciendi ſe cui uoluerit, iam talis ſacerdos electus habet materiam, & iuriſdictionem circa illum, unde nihil ſibi deficit. Et ita tenendum eſt. Sed quamuis prædicta doctrina fuerit ante Conciliũ Tridentinum inter doctores triuialis multumque recepta, iam tamen poſt prædicti Concilii determinationem, Seſſione 13. c. 15. reformationis, nullus eſt idoneus ad confesſiones audiendas reputandus, niſi beneficium parochiale habeat, aut epiſcopis per examen (ſi illis uidebitur neceſſarium) aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem ab eis obtinaet.

confeſſorẽ ſimplicem ſacerdotẽ.

155. QVAERITVR, ubi poteſt pro prius ſacerdos audire confesſionem utrum curatus unius epiſcopatus poſſit audire ſibi ſubditum in alio epiſcopatu

Sacerdos proprius an extra ſuã diœceſim.

possit audire suorum confessiones. patu. Resp. omnino ꝙ sic. Quia fit sine strepitu iudicij, & nemini fit iniuria. Et idem poterit frater præsentatus, & extra diœcesim, ut etiam determinauit Sixtus. 4. Et si quando duo fratres, de licentia prælati peregrinantur; possunt se mutuo absoluere, etiã dum peruenerint ad alium episcopatum.

152 *Copiam eligẽdi cõfessio rem quis possit dare.* SED vtrum hanc commissionem eligendi confessorem, facere possit habens curam animarum antequam sit sacerdos, uel sacerdos excommunicatus? Resp. de primo quod sic, quia habet titulum, quamuis aliqui dicant ꝙ illa est cõmissio iuris, sed nihil de hoc curo. De excommunicato autem dico, quod non potest, quia commissio illa est actus iurisdictionis, quem nõ potest excommunicatus habere. Sed vtrum commissio talis legitime facta, superueniente excommunicatione committẽtis spiret & sit nulla uel an duret. Dubium est Palude putat probabile, quòd durat. Quia illum actũ fecit legitime. Et credo, quod ita est in usu, quòd talis commissio ualeat.

153 *An ratihabitio det facultatẽ absoluẽdi.* QVAERITVR, vtrũ ratihabitio det facultatem absoluendi. ver. gra. ego non sum expositus ab episcopo, credo tamen, quod si adirem eum & peterem potestatem audiendi confessiones, daret mihi, est dubium, an mo-

do

do possim audire pœnitentem, & postea dicere episcopo, ut ratum habeat, quod feci. Respondeo secundum quosdam, ꝙ duplex est ratihabitio, una de futuro, puta quoniam episcopus cognouerit sufficientiam meam, ratum habebit quod feci, & quæ ratihabitio non sufficit, & in hoc omnes conueniunt. Quia essentia sacramenti non pendet ex aliquo futuro, ac proinde ratihabitio non potest ualidare aut inualidare sacramentum. Alia est ratihabitio de præsenti puta quia episcopus de præsenti uult, ut audiam, licet nihil mihi dixerit, sed ego scio eius uoluntatem, & hæc ratihabitio dicunt aliqui, quòd sufficit. Quia episcopus cõmittit uicem suam per uoluntatem, Ego nescio ad hoc sit securum, nam quam iudex ecclesiasticus liberè exerceat suam iurisdictionem, tamen quia hæc potestas est in foro ecclesiastico, uidetur quòd non possit exercere illam iurisdictionem, nisi actu exteriori, sicut non posset episcopatus actu interiori excommunicare, uel absoluere aliquem, ut tenet probabilior & uerior opinio. Si ergo hoc uerum est (ut ergo credo) sequitur, quòd per solam complacentiam episcopus non potest communicare suam potestatem, cùm hoc sic uti iurisdictione, sic igitur

si per ratihabitionem de præsenti, intelligamus complacentia uirtualem, puta quia si nunc diceretur Episcopo, placeret ei, dico certè quod talis ratihabitio non sufficit, si autem signis exterioribus episcopus alias ostenderet, ut si dixerit, gauderem quod talis audiret confessionem, dico quod uidetur mihi quod talis ratihabitio sufficiat. Exemplum, clerici seculares habent hanc libertatem, quod indifferenter confitentur quibusque non ex iure diuino, nec ex commissione Papæ, sed quia prælati hoc uident, & sciunt, & tacent, quod est quoddam exterius, & hoc sufficit. Et sic in proposito dico quod sola ratihabitio de præsenti, ostensa signis exterioribus, sufficit ad confessiones audiendas.

154 SED quæritur in particulari, quis sit proprius sacerdos? Respond. quod proprius sacerdos Papæ est ille, quem ipse elegerint, qui habet potestatem absoluendi eum ab ipsomet papa. Et qui sunt de familia papæ, habeat pro confessores ipsum pœnitentiarum. Cardinales qui non sunt episcopi nullum habent à iure, sed ex consuetudine, nec subsunt curatis, nec episcopis, sed papæ. Et eorum familiæ (etiam de consuetudine) non subest ordinariis, sed illis quibus Cardinalis uoluerit. Cardina-

Quis sit proprius sacerdos.

dinales uero episcopi, & omnes Episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ habent à iure potestatem eligendi, quamcunque uoluerunt, & etiam familiæ eorum. Sed quando sunt extra diœceses suas, dicunt summistæ, quod non possunt prouidere familijs suis, quod confiteantur, cũ quibus uoluerint, nescio de hoc. Sed iã sunt tot bullæ quòd non est opus horum. Sed quid de curato? Dico quod quando in una parochia sunt duo uel plures ordinarii, stando in iure diuino, quilibet est ius sacerdos. Si uero fuerit unus, habet pro ordinario solum episcopum. De consuetudine autem semper curati confitentur, cui uolunt. Sed contra, quia in c. si episcopus, de pœnitentiis, & remissionibus, libro 6. dicitur expresse, quod nulla consuetudine introduci potest, ꝙ quis eligat sibi confessorem sine superioris licentia. Cum igitur curati à iure non habeant talem facultatem, ergo non possunt habere eam à consuetudine. Sed dico, quòd eorũ confessio est rata, & ualida. Quia habent facultatem à prælatis uidentibus, & tacentibus ac per hoc consentientibus. Vnde si episcopus eis hoc prohiberet, non possent sine dubio facere. Vtrum autem curatus possit eligere fratrem siue sacerdotem non confessorem? Re-

spondeo,

ſpondeo, quod ſic ſine dubio. Quia iam talis ſacerdos ſeculari habet talem licentiam ab epiſcopo, ut cõfiteatur cuicunq; uoluerit. Sed tñ de hac re dic, ſicut habetur ſupra iu fine. q. 161.

155 *Itinerantiũ & peregrinorũ quid ſit proprius confeſſor:*

DE ſecularibus nihil prorſus eſt in iure, ſed de uagabundis (mudauientos) qui ſemper ambulant, dico quod tales qui nuſlibi habitant confiteantur cuilibet confeſſori, quia non eſt maior ratio de uno quàm de alio. De aliis qui quærunt ſibi domicilium, & nondum ſtatuerunt ubi pedem ſignant, idem eſt iudicium, ſicut de uagabundis. Nec quantum ad hoc oportet reſpicere ubi hoſpitentur, non enim tenentur confiteri parocho illius parochiæ. De peregrinis uero qui ueniunt ab aliis locis, ut uiatores & mercatores, &c. Dicendum, quod ſi habeant expreſſam licentiam peregrinandi à ſuo proprio ſacerdote (ſicut aliquando fuit conſuetum) iam poſſunt eligere ſibi quémcunque confeſſorem ex licentia interpretatiua proprii ſacerdotis. Sed ſi non habeant licentiam, ut mercatores, quia habent alicubi ratihabitionem, animo manendi quinque uel 6. menſibusq. dico, quod debent confiteri proprio ſacerdoti, ad cuius parochiam pertinet domus, quam inhabitant. De uiatoribus autem peregrinationibus ſine licen

ria suorum sacerdotum ordinariorum, dico; quod debent confiteri in ecclesia cathedrali, & non possunt eligere confessorem ad libitum, si non habeant aliam autoritatem, aut facultatem, Reliqua uide apud summistas.

QVAERITVR, utrum in articulo mortis quilibet possit absolui a quolibet sacerdote? Respond. quod si proprius sacerdos sit ibi, uel possit facile haberi, non potest nisi ab eo absolui, capiendo large proprius sacerdotem. Sed si proprius sacerdos non sit præsens, quilibet potest absoluere. Hoc habetur expresse cap. eos de sententia excōmunicat. lib. 6 Et extra de furtis. Et de officio ordinarii capit. pastoralis. Et ita tenent omnes communiter. Patet etiā ex uniuersali consuetudine ecclesiæ. Quando enim Papa, uel episcopus reseruant aliquem casum, semper dicunt, nisi in articulo mortis, ubi etiam possunt absolui non solum a peccatis, sed etiam a censuris. Vtrum autem sit de iure diuino; quod in tali casu possit quilibet quemlibet absoluere, parum interest Palud. 4. dist in. 20. q. 1. articul. 2. ad 1. dicit quod est de iure diuino. Maio. quod de iure positiuo. Capr. d. 16. q. unica. Duran. dicitur cum Palude. & quod Papa non potest hoc impedire. Probabile est utrunque probabilius

156 *In articulo mortis an quilibet possit à quolibet sacerdote absoluat.*

tamen puto quod eſt de iure poſitiuo.

An confeſſio informis ſit ualida.

QVAERITVR, an confeſſio informis [, i in qua propter aliquod impedimentum non confertur gratia] teneat, & ſit ualida, & per conſequens nõ iteranda. Eſt quæſtio ardua, & de qua plurimum noſtra intereſt, tractaturq; a doctoribus. 4. d. 17. & ibi à S. Tho. q. 3. & in additionibus q. 9. arti. 1. Reſpondeo, quòd de hoc ſunt opiniones extremæ, & una media. Opinio prima eſt Maio. 4. d. 17. q. 3. 1. & q. 9. dicentis, quod omnis confeſſio in formis eſt iteranda, uel ſi non fuit integra, uel ſi habuit defectum contritionis. Secunda opinio extrema eſt Bernardi de Gena co in impugnationibus Gotfredi quolibeto. 9. q. 14. ubi ait, ꝙ confeſſio fuit integra, & ex quocunque defectu non detur gratia, non eſt iteranda; ſed gratia ualida, & uerum ſacramentum, etiam ſi placeant peccata præterita, & proponant amplius peccare; quia ibi eſt materia & forma: Alia eſt opinio media uériſimilior, quam tenent Capr. d. 17. q. 2. & Caiet. in quæſtion. quam de hoc facit, & in ſumma. Oportet igitur hic uitare duos errores extremos. Primus nulla confeſſio in formis eſt iteranda, eſt error intolerabilis. Secundus, omnis confeſſio in formis de iterando. Nam hoc eſſet uerum cum

homo

homo non possit esse certus, an confessio sit integra, oportet in infinitum confiteri, & nulla est tranquillitas. Cum igitur aliqua confessio in formis sit iteranda, & aliqua non, ad quærendum quæ sit ualida, & quæ non, non est attendendum, an sit in formis uel nõ, sed debemus respicere ad causas informitatis. Item notandum, quod causæ informitatis tenent se ex parte pœnitentis, supposito, quod sacerdos sit legitimus. Duo autem sunt actus pœnitentis ante absolutionem, scilicet contritio, & confessio, & ex his duobus debet prouenire informitas. Si igitur sit informis, quia ex intentione non est integra, confessio non est ualida, sed est iteranda, & in hoc omnes conueniunt. Et ita firma fide tenendum est. Sic enim diffinitur in Concil. Floreutino sub Eugenio 4. ubi sic habetur. Oris confessio, ad quam pertinet ut peccator omnia peccata sua quorum memoriam habet sua sacerdoti confiteatur. Præterea in Concilio Tridentino, Sessione. 14. capit. 5. idem dicitur, & item in Cano 7. Cuius uerba sunt, Si quis dixerit in sacramento pœnitentiæ ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione

tione habeatur etiam, occulta, & quæ sunt contra duo ultima decalogi præcepta, & circunstantias, quæ peccati speciem mutant, &c anathema sit. Et iterum ibidem Canone 7. cõfirmatur hoc ipsum. Si uero sit informis ex defectu contritionis, si quidem nullum dolorem habet, nec aduertit dico, quod talis confessio est nulla, ac proinde iteranda. Quia est inualida non propter defectum contritionis, sed quia non est uera confessio. Nam cum confessio sit pars sacramenti pœnitentiæ, & pœnitentia dicat detestationem, oportet ꝙ ipsa confessio sit detestatio, & quia talis solum recitat peccata sua alteri, non confitetur, sed simulat se confiteri, & nouum peccatum incurrit. Si uero habeat dolorem, sed tamen imperfectum, uel ille percipit se non habere sufficientem dolorem, uel non percipit. Si pœnitens non percipiat, dico quod talis confessio est ualida, ac proinde non iteranda. Et hoc est notandum ad tollendos scrupulos. Si autem percipiat imperfectionem doloris, uel aduertit esse peccatum confiteri cũ illa imperfectione doloris, uel nõ. Si secundum, talis confessio est ualida, quia integra ex intentione. Si uero aduertat esse peccatum sic confiteri, & confiteatur imperfectionem illam doloris, etiam

etiam talis confesſio eſt ualida, quia eſt integra, & uera. Si autem percipiens ſe non habere perfectum dolorem, & intelligens illud eſſe peccatum, & fictione non confiteatur de illo, dico quod talis confesſio eſt inualidè & iteranda, quia eſt dimidiata ex intentione.

Sed utrum ſacerdos debeat abſolue re eum, qui imperfectè dolet, & confite tur illam inſufficientem doloris? Et ui detur quòd ſic, quia talis confesſio eſt ualida, & non iterãda ſecundum S.Th, & Caiet. & omnes, ſi autem non abſoluatur, eſt iteranda ergo? Reſpondeo quod ſacerdos nullo modo debet talem abſoluere. patet manifeſte, quia eſſet fictio in abſolutione, quia ibi non remittuntur peccata, & tamē ſacerdos dicit, ergo remitto tibi peccata: Item talis ſacerdos abſoluit auctoritate Dei, ſed Deus non abſoluit, ergo nec ille debet abſoluere. Item qui ſcit imperfectionem doloris ſui, peccat peccato ſacrilegij petendo abſolutionem, ergo multo magis ſacerdos abſoluens. Sed contra, quia ſic confitentur omnes, quod non habent dolorem ſufficientem? Reſpondeo, quod ita confitentur propter ſuſpitionem quam habent. Si autem ſcirem me imperfectè dolere, nec deberem petere abſolutionem, nec ſacerdos deberet abſoluere. 158 *An dolēs imperfectè ſit abſoluēdus.*

Confeſſio aatem, quæ ſecundum S. Th. eſt ualida, & non iteranda eſt, quando non perficit imperfectionem doloris & abſoluitur, uel quando de facto abſoluitur à ſacerdote ſciẽte imperfectionẽ doloris eius.

156 *Confeſſio an integra eſſe debeat.* QVAERITVR, utrum oporteat, quod confesſio ſit integra? Reſpond. ex ſententia omnium ꝙ ſic alias eſt inualida, ſacrilega, & iteranda. Probat S. Th. quia ſacramentum pœnitentiæ eſt quædam medicina, contra morbum, at medicus non poteſt conuenienter admouere medicinam, niſi intelligat totum ſtatum infirmi. Si enim habet dolorem ſplenis, & iecoris, & medicus intelligat primum ſolum, poterit applicare medicina, quæ noceant iecori. Et idem de medicina ſpirituali confesſionis, &c. Item probatur ex uſu eccleſia, nullus enim ſacerdos audiret dimidia peccata. Item quia ſacerdos abſoluit auctoritate Dei, Deus ſunt nõ abſoluit ab uno, & non ab alio [impiũ enim eſt à Deo ſperare dimidiam ueniam] ergo Itẽ confesſio dimidiata eſt contra formam abſolutionis, qua dicitur, ego te abſoluo ab omnibus peccatis tuis erga. Item Auguſtinus dicit, ꝙ eſt hypocrita qui non confitentur omnia peccata, ergo. Hæc concluſio eſt inuiolata, & quæ ab omnibus tenetur:

Sed

SED quid si confessio sit dimidiata ex negligentia, quia non fecit sufficientem indagationem? Resp. quod si ex industria fuerit negligens, uel si ita contemnat, ut quasi ex industria nolit examinari, sicut qui per unum annum integrum non est confessus, & accedit ad cõfessionem sine aliqua examinatione, uolens quidem quod omnia uenirent ad eius memoriam, talis confessio est nulla ac proinde iteranda. Si uero omiserit aliquod peccatum, putans se fecisse sufficientem indagationem, etiam si illa ignorantia sit culpabilis mortaliter, confessio est ualida, & non iteranda. 160 *Confessio ex negligentia dimidiata an sit reiteranda.*

QVAERITVR, quæ diligentia requiritur ad examinandum conscientiam? Resp. quod raro continget, quod uelit quis examinare conscientiã suam & putet se fecisse sufficientem diligentiam, quin fecerit diligentiam. Quando est mihi probabile quod satis est, quod feci, obliuio peccati non erat culpabilis mortaliter saltem? Respondeo quod præceptum de examinatione conscientiæ est idẽ, quod de cõfessione & de integre confitendo, & quia nemo integre confiteretur si non examinaret se, tenetur examinare, & non examinans, peccat contra præceptum confessionis. Et cum non sit peculiare præce- 161 *Examinatio cõsciẽtiæ ad cõfessionẽ, quãta diligentia facienda*

ptum de examinatione, uidetur quod non tantum teneatur ad illam, ficut fi fuiffet particulariter præcepta, maior enim diligentia requiritur circa finem quam circa medium. Satis eft ergo, qđ faciam diligentiam mortalem, ficut ne teneor fcribere peccata ut fcordet eorum. Si autem particulari præcepto tenetur recordari peccatorum, teneretur etiam fcribere. Dico igitur, quod poftquàm quis uoluit adhibere diligẽtiam, & facit aliqualem examinationem quàm putauit fufficientem, credo quod rarò talis committet negligentiam. Dico præterea, quod quando ego puto, quod per paucam diligentiam ulterior materiam in cognitionem peccatorum preteritorum, fi non fecero illam, nõ erit fufficiens examinatio. Sufficit autem taliter examinare, quod etiam fi amplius examinaffem per aliquid aliud tempus, nõ recordaret aliorum. Et hæc fufficit. Credo quod uiri qui habent animæ fuæ curam, nunquam deficiunt in examinatione confcientiæ fuæ. Ex hac conclufione, qua diximus, quod confeffio non integra ex negligentia examinationis, non eft ualida, fequitur quod confeffor non debet audire eum, qui non fecit examinationem, maxime fi fit de numero eorum, qui non confitentur nifi femel, aut bis

in

in anno. Satis est tamen quod adhibuerit aliquam diligentiam, nec eum, qui dicit se aliquam fecisse, debet confessor repellere.

162 QVAERITVR, qui habet peccata reseruata, & ét non reseruata, quo modo poterit confiteri maxime si superior nolit audire nisi reseruata? De hoc casu fuit multa contentio apud doctores, quorum opinionibus dimissis, dico quod si iudex superior, & inferior sint præsentes, inferior non potest absoluere à non reseruatis, nisi prius petatur facultas absoluēdi à reseruatis. Quia integritas confessionis est de iure diuino. Cum ergo ille pęnitens habeat copiam confessoris, cui potest integrè confiteri, non potest inferior diuiderè absolutionem. Sed superior audiat omnia peccata, uel det facultatem absoluendi à reseruatis. Hoc Adrianus quæst. 4. de confessione. Et Durandus 4. distin. 17. quęst. 15. contra Caietanum. Et si superior solum absoluat à reseruatis, talis absolutio non est sacramentalis, sed solum à censuris, & datur facultas inferiori ut absoluat ab omnibus peccatis. Si autem superior absens sit, & non pateat facilis aditus ad eum, & instet tempus celebrandi, inferior absoluat à non reseruatis, & pro reliquis expectat absolutionem superioris, nisi illis sit

Reseruatos casus habēs an dimidiabit confessionem.

annexa aliqua excommunicatio reseruata, ut in casibus bullæ de cœna domini, tunc enim non debet absolui a non reseruatis. Et hæc est contra Adrianũ, & Durandum. Et in hoc casu intelligo D. Tho. loqui in additionibus. q. 9. art. 2. ad 4. Sed quid faciendum, quando superior non uult committere facultatem absoluendi à reseruatis, & non expedit confiteri eidem? utrum inferior possit tunc absoluere à reseruatis? Respond. quod iam supra dictũ est, quod in quocunque casu potest quis licite non confiteri superiori, licet accedere ad sacramentum eucharistiæ, si superior nolit committere facultatem absoluendi, nihilominus inferior non potest absoluere à reseruatis. Pœnitens tamen poterit accedere ad eucharistiam ita bene, ac si esset decies absolutus. Quia in tali casu est censendus non haberet copiam confessoris. Tamen habita opportunitate tenetur confiteri de illo peccato. Videat tamen pœnitens (uti iam diximus) ut habeat sufficientem causam non confitẽdi proprio sacerdoti.

163 *An impleatur præceptum ecclesiæ de confessio.*

QVAERITVR, utrũ per cõfessionem non integram, uel alias informem satisfiat præcepto confessionis? Durand. 4. d 17. q. 14. & 15 dicit duo. Primum, in quocunque casu confessio

non

non est iteranda, adimpletur præceptum de confessione. Quia ecclesia non obligat ad faciendum opera in gratia sed ad substantiam actus. Et de hoc nemo dubitat. Secundum in quocunque casu confessio non sit ualida, non adimpletur præceptum de confessione. Patet in decr. capitul. Omnis utriusque sexus debet confiteri omnia peccata, & pœnitentia imposita, &c. Clarum est quod si non impletur præceptum, confessor non debet imponere pœnitentiam, nec pœnitens tenetur acceptare, quia non est ibi sacramentum. Sed dubia est mihi hæc propositio, cum ecclesia uel nõ possit obligare, uel nõ obliget ad actum interiorem, & iste confiteatur omnia peccata sua, etiam si non habeat dolorem, si confiteatur hoc ipsum q non habet dolorem, siue absoluatur, siue non, credo q satisfacit præcepto ecclesiæ, ego certe non damnarẽ talem.

ne per cõfessionẽ aut nõ ĩtegram.

140 *Confessio dimidiata in necessitate an sit ualida.*

QVAERITVR, an confessio dimidiata in necessitate sit ualida? V.g. Percussus est aliquis lethaliter, & habet centum peccata, incipit cõfiteri, & postquam dixit decem moritur uel impeditur, an talis possit absolui. Certe dubitari posset, sed probabilius puto & magis pium, quod sit confessio totalis & ualide. Si enim damus confessiones

dimidiatas propter obliuionem, uel propter casum reseruatum quare non dabimus etiam propter impotentiam isti us? proderit ergo illa confessio & ex attritio faciet contritum.

165 *Peccata nō confessa an remittātur in confessione.*

QVAERITVR, utrum uirtute absolutionis remittantur peccata etiā non confessa in particulari. Resp. quod sic omnino eadem ratione; si ex opere operato habet absolutio remittere peccata non est dubium, quia remittatur isti, quin confitetur modo quo potest, sicut de peccato dubio, de quo cōfiteor cum dubitatione, remittitur mihi, esto illud fecerim. Et cōfirmatur quia alias frustra esset confessio, in generali accuso me de aliis, quorum memoriam non habeo, cuius cōtrarium habet communis usus piorum hominum.

166 *An in cōfessionib. generalibus liceat dimidiare cōfessionē peccatis confessis.*

QVAERITVR, utrum licet in confessionibus generalibus de peccatis alias confessis dimidiare confessionem & dimittere aliquod turpe dicendo reliqua. Videtur quidem ꝙ non, quia integritas confessionis est de iure diuino ergo non licet celare aliquod peccatum m. Respondeo, quod non licet celare aliquod peccatum mortale, & si celatur non est confessio, sed fictio circa materiam principalem sacramenti. Non est dubium quin si quis uelit generaliter cōfiteri, & dicat sacerdoti, quod

vult

vult generaliter confiteri de omnibus peccatis suis, si celet aliquod, peccat mortaliter, quia est fictio manifesta circa principalem materiam sacramenti, & mentitur perniciose, & decipit confessorem. Dico tamen quod pœnitens potest ex peccatis iam confessis eligere aliqua, quæ confiteatur aliquibus prætermissis si non decipiat confessorem dicens illa esset peccata totius uitæ suæ. Nec ad confessionem generalẽ requiritur tanta conscientię examinatio & consequenter potest fieri per plures dies, vt scilicet hodie confiteatur quinque peccata, cras sex, &c.

167 *An qui nõ ĩplevit pœnitentiam teneamur confessionẽ.*

QVAERITVR, utrum ex defectu satisfactionis, puta quia non impleui pœnitentiam mihi iniunctam à confessore, sit iteranda confessio. Multi sũmistæ tenent, quod est iteranda inter quos Syluester uerbo. confessio primo parapho. 3. Quia quomodo imponet pęnitentiam oblitam uel neglectam, qui non audiuerit de nouo peccatum. Sylu. allegat Ricardum pro se, quem non uidi nunc. Allegat etiam Psal. sed potius uidetur tenere oppositũ. Respõdeo igitur ad quæstionem sine quocunque dubio & scrupulo absoluere, quod talis cõfessio non est iteranda propter pœnitentiam oblitam, uel ex malitiã neglectam. patet quia confessio præcedens

fuit

fuit iam ualida, & per consequens fuerunt remissa peccata, ergo quicquid postea sequatur, non efficiet eam inualidam ac iterandam. Et ita tenet Maio. 4. dist. 17. q. 6. dubio ultimo. Dicemus tamen aliquid de hoc in materia de satisfactione.

160 *An q̃ cõfitetur sacerdoti ignoranti satisfaciat præcepto.*

QVAERITVR, utrum si aliqs confiteatur sacerdoti ignoranti, quid sit peccatum mortali [sunt enim aliqui in mundo] teneatur iterare confessionem. Respon. primo, quòd si pœnitens est doctus quantum ad hoc, ꝙ scit quale sit mortale, & quale ueniale, parum refert qualis sit confessor, doctus scilicet, an indoctus, nec tenetur iterare cõfessionem. Verum est tamen quod si cognosceret confessorem nescire discernere inter peccatũ & peccatum, debet illum ingruere dicens, hoc nõ est mortale, hoc sic, alias confessio non esset ualida. Nam si ego dicerem, ego occidi hominem, sed bene feci, quia ille occiderat patrem meum, nõ esset confessio. Sic quoque confessio, non est quando confessor audiens non intelligit esse peccatum mortale. Si uero tam pœnitens quàm confessor ignorent, si ista ignorantia sit circa ea quæ communiter ignorantur, talis non impedit, nulli enim contingit inter omnia peccata scire de quolibet, an sit mortale uel

non.

non. Si autẽ ignorantia sit tãta quod sit eorum, quæ à paucis ignorantur [ut & iuramentum falsum uel quod uindicare se de iniuria accepta non sint peccata] crederem profectò quod teneretur iterare confessionem. Quia confessor non intelligit peccata illius, ergo ille non confitetur. Nam quomodo imponet pœnitentiam, aut quomodò absoluet eum; Et hæc est communis opinio. Non oportet tamen formare nouos scrupulos, nám raro cõtingit talis sacerdos confessor. Satis est enim quòd confessor sciat communia, s homicidium, furtum, &c. esse peccata, & quod sciat dubitare.

Sed quæritur, an si confessor alioquin sapiens, non aduertit ad peccata pœnitentis, confessio sit ualida? Respõdeo, quod sine dubio ex quacunq; causa confessor non aduertat peccata pœnitentis, confessio est iteranda. Sed tamen pœnitẽs potest ignorare inuincibiliter, an confessor audierit, uel non. Si tamen constaret aliquo pacto, quod confessor, uel nõ audiuit, uel non intellexit peccata, omnino tenetur iterare confessionem, quia prior fuit nulla. 169 *Confessore nõ aduertente ad pœnitẽtis peccata, an iteranda sit confessio.*

QVAERITVR, an liceat cõfiteri peccata semel confessa, & si fiat, an confessio secunda sit sacramentum? Respondeo, quod de hoc sunt opiniones 170 *Peccata semel cõfessa, an possumus*

Sco-

iterū confiteri.

Scotus 4.d.18.ad primum dicit, ꝙ sic, hoc est quod talis confessio est ualida, & meritoria, sed tamen ibi non est sacramentum, aut aliqua uirtus clauium quia non potest eadem forma replicari super eandem materiam, impossibile est enim ut eadem forma informet plu ries eandem materiam. Item iudicium semel ritè factum non potest infringi, ergo non debet iterari[como se puede pleytear una sententia en grado de re uista confirmande?]Contrarium tenet S.Tho.Bonauentura,Marsilius, Gabr. Alexand.& Maio.& omnes,quos mihi contigit uidere. Et probatur, peccata oblita sunt absoluta sacramentaliter, & tamen cum ueniunt ad memoriam, sunt necessario confitenda, & debet homo ab illis absolui, ergo non inconuenit, ꝙ quis absoluatur bis ab eodē peccato.Nota igitur ꝓ hac opinione,quòd potestas clauium data est ecclesię ad remissionem peccatorum non solum ad remissionem culpæ sed etiam ad remissionem pœnæ: Cum ergo illa potestas maneat in ecclesia post primam absolutionem, & remanet etiam reatus pœnæ in eo,qui iam est confessus, sequitur quod secunda confessio ualebit ad remissionem peccatorum & pœnæ.Maximum argumentum pro hac parte est consuetudo bonorum, qui sępe confi-

tentur

tenetur eadem peccata. Et ad argumentum Scoti, nego quod eadẽ forma non possit replicari super eandem materiã, nam cum eadem aqua possunt baptizari centum. Item illo dato peccata sunt materia remota, sed peccata confessa sunt materia proxima, unde si in eadẽ confessione absolueretur bis, absolutio secunda nihil omnino ualeret. Sed in pluribus confessionibus quare non erit ualida.

QVAERITVR, an possit aliquis confiteri absenti sacerdoti per nũcium puta quia est in carcere & non datur aditus sacerdoti. Responde. quod nullus tenetur isto modo confiteri. Quia forum confessionis debet esse secretum, & nemini tenetur homo reuelare peccata nisi sacerdoti. Secundo dico (licet Palu. uideatur dicere contrarium 4. dist. 17. q. 2) quod non est licitum hoc modo confiteri nec talis confessio si fiat potest esse sacramentalis nec sacerdos potest talem absoluere, nec est rationi conforme. Quia confessio debet esse forum secretissimum, nam licet non sit de essentia confessionis quòd sit secreta, tamen quia sacramenta non sunt cõtra legẽ naturæ, secundum q̃ non licet publicare peccata, idcirco confessio sit secreta, & non ratione clauium, Ratio igitur quare talis nõ potest absolui, est 171 *Confiteri per nuncium an sit licitũ.*

quia

quia re uera non confitetur, confitetur quidem internuncio, internuncius tamen non confitetur, sed est testis. In foro contentioso sufficeret illud, quia non posset retractari, & si retractaret, non crederetur. In confessione uero sic quia semper manet liberas ad confitendum, quando enim nuncius loquitur sacerdoti, potest pœnitens se retractasse, ac proinde non potest absolui, nec confiteri modo prædicto. Non dubito de hoc.

172 *Confessio an fieri possit per interpretem.* QVAERITVR, an per interpretem possit quis confiteri sacerdoti præsenti? Respond. primo sicut ad dubium præcedens, quòd homo non tenetur sic confiteri. Quia non tenetur prodere peccata sua, in tali autem casu manifestat ea interpreti, ergo non tenetur. Secundò dico quòd potest licite eo modo confiteri. Sed contra quoniam talis nõ confitetur sacerdoti, sicut dicebamus de eo, qui cõfitetur per internuncium, ergo talis confessio non est ualida? Respond. quod est differentia clara. Quia quando internuncius refert peccata sacerdoti, pœnitens se habet mera negatiue, & nõ est præsens. Per interpretem autem signo & nutu actualiter ostendit pœnitens, quod ipse dicat sacerdoti, quod interpres dicit, & sic est uerũ sacramẽtũ. Et interpres omnino tenetur occultare

cultare, peccata, quæ audiuit.

QVAERITVR, an aliquis possit confiteri per scripturam, maxime quando non potest uoce. Palud. 4. d. 17. q. 2. & Maio. 4. d. 27. q. 1. dicunt quod si sacerdos sit præsens, qui non potest uoce, tenetur scripto confiteri. Sic dico cum Caiet. Scoto, & Ricardo, quod talis non tenetur sic confiteri. Quia nemo tenetur prodere peccata sua extra confessionem, talis autem proderet peccata, quia ex natura rei scripta manent transacta confessione, ergo non tenetur, præcepta enim Christi debent esse suauia, Sed utrum possint confiteri scripto dubium uidetur. Nam scriptura, & nuncius in hoc conueniunt, quod scriptura non est confessio, quamuis posset qui dat scriptum annuere, quod confitetur illa peccata scripta, & iam uidetur quod esset idem iudicium, sicut de confessione per interpretem quę est uera confessio. Et tandem ita credo, & teneo quod licite tunc fit scripto, signis annuat, quod confitetur illa. Sine necessitate uero à potente loqui non reciperent talis confessio. Quia inter signa uoces obtinuerunt principatum, & magna irreuerentia esset confiteri scripto. Multi autem si possunt confiteri nutibus, non manifestando aliis peccata, tenentur confiteri. Caiet. in summa,

173 *Confiteri per scripturã an liceat.*

ma, poni modũ, quo tales possent confiteri, ut peccata scribantur in una carta, & in alia numeres peccatorum, &c. Sed credo quod non tenentur illo modo confiteri meo iudicio.

174 *Consortẽ peccati an possimus reuelare ĩ cõfessione.* QVAERITVR, utrũ quis teneatur eo modo confiteri circunstantias peccatorum quo reuelentur consortes. v.g. commisi incestum cum matre, curatus cognoscit me, & matrem meam, an teneat confiteri illã circunstantiam cum qua, quæ quidem non potest dici sine reuelatione personæ consortis in crimine? Respondeo ex sententia omnium, quod talis tenetur quęrere alium confessorem, qui non cognoscat matrem, quia multum noceret matri talis confessio, ac proinde nimis cauere debent pœnitentes, ne in confessionibus aliorum peccata detegant. Si uero non inueniatur confessor ignorans talem personam, dico quamuis aliqui uoluerunt dicere quod tunc non tenetur dicere illam circunstantiam personæ ex sententia Sancti Thomę, Bonauenturæ in 4. dist. 21. & Gabri. 4. dist. 17. quæst. 1, conclusione. 5. quod talis tenetur confiteri circunstantiam illam, & omnes alias circunstantias necessarias, esto confessor ueniat in notitiam tertiæ personæ. Quia præceptum de confessione est maius, quam

præ

præceptum de seruanda fama alterius, & ego utor iure meo, maxime quia nõ diffamo consortem, cum sacerdos teneatur peccatum meum, & sum ęque celare. Imo Bonauētura dicit ꝙ si sacerdos sit talis, de quo æstimatur ꝙ non nocebit, sed proderit pœnitēs posset ei dicere personā, ēt si alias nesciret, ut adhiberet remedium.

QVAERITVR, quæ circunstantiæ sint necessario confitendæ? Respon. quod triplices sunt circunstātię. Quędā minuentes peccata aliæ quæ grauant peccata, aliæ uero quæ nec grauāt, nec imminuunt, quas quidem antiqui non uocant circunstantias, ut si spectant nocte uel in die; & propterea istæ dimittantur. Primæ circunstantiæ si tales sint quod faciant ex peccato mortali ueniale, uel ex peccato non peccatum, confitendæ sunt necessario, alias esset mendacium ver. grat. participare cum excommunicato est mortale, si quis autem cum negligentia ueniali communicet in diuinis, illa circunstantia ignorantię reddit peccatum ueniale, & ideo est confitenda. Vel si ex excommunicatur metu mortis compelleret me celebrare coram eo, talis circunstantia u detur facere de peccato non peccatum, & ideo est necessario confitenda. At si huiusmodi circunstantię, quæ non tātum 175 *Circunstantiæ peccatorum.*

excusant, quod faciant mortale ueniale, uel peccatum non peccatum, ut egestate furari, passione mœchari, dicunt aliqui φ esse melius, quod non confiteretur. Sed dico, quod si uere sint circunstantię, quę multum excusant, debere confiteri. Quia unum furtum potest esse in duplo peius quàm aliud, & stuprũ ex libidine multo peius est quã ex tremore mortis. Tales igitur circunstãtiæ confitendæ sunt, non ad excusanda peccata delicta ve, sed ad confitendum ea purè, & nudè.

175 *Quæ circunstãtiæ cõfitẽdæ* SED tota difficultas est de circunstantiis aggrauantibus; quæ quidẽ sunt in duplici differentia. Quædam enim mutant speciem, sicut furari uel occidere in ecclesia, fornicari cũ uirgine uel fornicari in ecclesia, si est dubium an tales sunt necessario confitendæ? Respondet S. Tho. 4. d. 17. & Bonauentu. Palud. Siluest. & est communis sententia, quod ille circunstantię quæ mutant speciem, sint necessario confitendæ; quia peccatum habens illam circunstãtiam, ęquiualenter est duo peccata. Furtum enim per se est peccatum, & iniuriæ ecclesiæ etiam peccatum per se, & ideo furtum in ecclesia æquiualet duobus peccatis, & ob id est necessario talis circunstantia confitenda. Item fornicatio est peccatum, & iniuria

ria uiri est peccatum,& ideo fornicatio cum uxorata æquiualet duobus peccatis, ac proinde talis circunstantia est necessario confitenda, & sic de similibus. Item probatur, per illa peccata franguntur duo præcepta ecclesiæ; furtum enim in ecclesia est primo contra præceptum de nō furando,& etiam contra præceptum cultus diuini, ergo circunstantiæ istæ sunt necessario confitendæ. Aliæ uero sunt circunstantiæ aggrauantes quidem sed non mutantes species, & tales non sunt necessario confitendæ, qui alias nunquam posset homo purè & integrè confiteri. Marsili. 4. distinct. 2. & Gabriel. 4. dist. 17. & Maior ibidem dicunt primo, ꝙ omnes circunstantiæ mutantes speciem, sunt confitendæ. Secundo dicunt, quod etiam sunt confitendæ aliquæ non uariantes speciem, scilicet quæ faciunt maiorem malitiam mortaliter, tales inquiunt circunstantiæ, necessario sunt confitendæ. Quia alias aliquando contingeret, quod maior esset pars malitię, quæ celatur, quàm quæ manifestatur. Ver. gra. ego semel consensi in homicidium, & continuaui consensum per diem integrum, si confiteor quod consensi semel in homicidium, & taceo tēpus continuationes nonne clarem maiorem partem grauitatis, Item furari

decē eſt mortale, furari uero mille eſt eiuſdem ſpecie cum primo furto; ſed nunquid ſufficeret dicere, accuſo me quod furatus ſum, non nominando q̃titatem? Ad hanc igitur quæſtionem dico, quod ego non auderem condemnarę eum, qui confitetur ſolas circunſtantias mutantes ſpeciem: Nam cum illud dicat Sanct. Thom. & Bonauentura, uel ueſtrum, uel ad minus, qui ſequitur illos excuſatur ignorantia inuincibili. Secundo dico, quod nemini conſulerem, nec ego eſſem contentus illo modo confiteri, ſed confiteret etiam illas circunſtantias, quæ manifeſte multiplicant malitiam mortalem Sicut in exemplis poſitis de tempore continuationis, & de quātitate furti, quia latus confeſſor non intelligeret totam malitiam confitentis. Placet etiam mihi, quod Caietanus dicit, ſcilicet quod aliquæ circunſtantiæ mutantes ſpeciem non ſunt neceſſario confitendæ quando grauitas circunſtantiæ eſt parua. Sicut diuinare per terram eſt alterius ſpeciei, quàm diuinare per aquam, & tamen ſufficit quod dicat, accuſo me quod fuit ſuperſtitioſus uſque ad peccatum mortale, Credo igitur neceſſarium confiteri magnitudinem rei furatæ, & continuationem in peccato.

QVAERITVR, utrum confessor possit pœnitentem absoluere contra propriam opinionem? Verb.grã. sit casus, de quo sunt duæ opiniones, an sit usurarius, uel non, qui uendit frumentum ad certam diem, ut sibi soluat quãti ualebit in mense Maii. Quidam dicunt, quod est illicitum, & ego ita credo. Alii quod est licitum, & ego ita credo. Alii tamen dicunt quod non est illicitum, sunt pro utraque parte probabilitates, ego tamen sum opinans quòd illicitum, & pœnitens tenet quod non est illicitum, & sic confitetur, quod uendidit frumentum illo modo, & qđ habet propositum ita deinceps faciendi, quia audiuit uiros doctos dicentes, quod id licet. Est dubium quid faciet hic confessor, qui tenet illud esse mortale, nunquid poterit absoluere eum contra propriam opinionem. Sit aliqd exemplum, si iudex sequens opinionem Sanctus Thom. occidat hominem, quem ipse certo scit innocentem, & confessor sit opinionis Nicolai de Lyra, qui tenent id non licere. Vtrum possit absoluere iudicem uolentem semper in illa opinione persistere? Est magna quæstio, & mouet eam Conradus cælebris doctor tractatũ de contractibus, quæstione ultima. Et ante omnia quæstio hæc habet locum, quan-

109 *Confessor an possit absoluere contra propriã opinionẽ*

do ambæ opiniones sunt probabiles, nam, si opinio pœnitentis non habeat probabilitatem, non debet eum absoluere, quia eius ignorantia non est inuincibilis, sed uincibilis. Vt si ego teneo opinionem, quod nemo potest possidere plura beneficia simul; si opposita opinio non sit probabilis, sicut forsan non est, clarum est, quod non debeo eum absoluere, quia puto non esse in peccato mortali, & non excusatur ignorantia inuincibili. Sed quid faciet quando ambæ opiniones sunt probabiles, & habent proprios assertores? Respondeo quod siue sit eius proprius sacerdos, siue non tenetur eum absoluere in tali casu, Ita tenet Palud. 4. distinctio. 17. quæstio. 2. articu. 1. Et Gotfred. quolibeto. 9. Probatur aperte talis pœnitens est in gratia, & confessor habet probabilitaté quod sit in gratia, quia scit esse probabilem eius opinionem, ergo nec debet ei negare absolutionem.

173 *Numerus peccatorum necessario confitendum.* QVAERITVR, an numerus peccatorũ sit necessario confitendus? Respon. ex omnium sententia quod sic, licet multi confessores parum de hoc curent. Probatur, quilibet tenetur confiteri omnia peccata sua, sed qui nõ confitetur numerum, nõ confitetur om-

omnia peccata sua, ergo tenetur eū confiteri; aliàs esset fictio. Sed utrum iste numerus sit determinare dicendus, puta furatus sum decies, iuraui falsum miles, &c. Caietanus respondet quod numerus peccatorum ideo manifestari debet, ut sciat confessor, à quo debet absoluere, & qualitatem pœnitentis, & quia ad hoc parum præstat, quod confessor sciat an sint decem, uel undecim; ideo non est exquisitè numerus perquirendus. Dicendum ego primo, quod quicunque certum numerum peccatorum suorum, ut si certo sciat quod peccauit decem, tenetur dicere determinatè se decies peccasse hoc peccato. Quia aliàs declaret aliquod peccatum, & esset fictio, ut si diceret se fecisse aliquod peccatum nonies, & scit certo, quod fecit decies. Secundo dicit Caietanus, non esse necessarium magnam adhibere diligentiam ad cognoscendum distinctè certum numerum peccatorum. Cogitat aliquis, & scit se falsum iurasse multoties, semel in qualibet septimana, parum plus, uel minus, & si amplius pensaret, & fatigaret se, posset reperire certum numerum, dico, quòd illud non est necessarium. Nam dummodo parum plus, uel minus attingat numerum peccatorum, licet

non determinatum, nihil impeditur eorum, quæ sunt in confessione facienda. Non enim impeditur absolutio, quia sufficit illa notitia. Nec pœnitentia, quia non est imponenda ad æqualitatem, cum sit arbitraria. Nec consilium, &c. ergo nihil impeditur. Satis est igitur quod quis contingat numerum crasso modo, parum plus, uel minus. Pręcepta enim Dei debent esse clara, is uerò qui sæpe solet peccare, non posset scire numerum determinatum. Tertio dicit, quod etiam aliquando non est necesse adhibere, diligentiam ad sciendum numerum, etiam sic crasso modo. Verbi gratia est meretrix, quæ fuit in lupanar decem annis, nunc conuertitur, & uult confiteri, satis est, quod dicat peccata fornicationis hoc modo, mansi in lupanari per decem annos admittens cunctos, nec oportet quod cogitet, quod in hebdomada, mense, aut anno. Patet, quia per hoc confessor habet tantam notitiam, quantam illa potest ei dare. Quid enim refert, quod illa dicat se peccasse triginta mille uicibus, Et idem de concubinario, qui habet fœminam per annum qualibet nocte, non est opus, quod numeret uices. nec expedit illud dicere. Idem de illis qui frequen-

quentissime blasphemant. satis est quod dicant hanc esse suam consuetudinem, ne faciamus eos mentiri: & eodem modo de circunstantia magnitudinis rei furatæ, non est opus quod sciatur punctualiter. Non dubito de hoc.

QVAERITVR, si quis confitetur se peccasse decies, uel duodecies, non recordatur tamen tunc nisi decem, & postea recordatur distincte alterius peccati, an teneatur illud confiteri in particulari? Respondeo quod non, si includitur in numero prius dicto. Quia si tunc quanto confessus fuit meminisset illius, sufficeret dixisse, iuraui falsum decies parum plus uel minus, si autem dixit iuraui falsum decies, & postea sit memor, quod iurauit quatuordecies, tenetur confiteri ea quæ numerum prius dictum excedunt. 179 *Quod in numero peccatorum obliuiose dimisimus an teneamur confiteri.*

QVAERITVR, an modus secrete cōfitendi soli sacerdoti, sit alienus ab institutione, & mādato Christi. Respōdetur negatiue, & ita firma fide tenendū est, sic enim diffinitur in Conc. Tridentino sessione 14. de pœnitentia Cano. 7. cuius hæc sunt uerba. si quis dixerit modum secreti confitendi soli sacerdoti, quem ecclesia catholica ab initio semper obseruauit, & obseruat 180 *Confiteri dum est secrete.*

alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inuentum esse humanū, anathema sit.

An sacerdos absoluês, uerè absoluat QVAERITVR, an absolutio sacramētalis sacerdos sicut actus uerè, & realiter iudicialis, hoc est uerè, & realiter præstans, & efficiens realem absolutionem uel non, sed duntaxat declarat pœnitentem iam esse absolutum. Respondetur, firma fide tenendum esse quòd sit actus uerè, & realiter iudicialis, hoc est uerè, & realiter præstans, & efficiens absolutionem, quantum est ex se. Hoc patet, quia ita diffinitur in concil. Tridentin. ubi supra. Canon. 9. cuius uerba sunt. Si quis dixerit absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum iudicialem, sed nudum ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata confitendi, modo tantum credat se esse absolutum, aut sacerdos non serio, sed loco absoluat, anathema sit.

182 *Sacerdos non potest absoluere quē non audiuit confitentem.* QVAERITVR, deinde, an sacerdos possit sacramentaliter absoluere pœnitentem cuius confessionem non audiuit. Respondetur negatiuè. Et ita firma fide tenendum est quoniam sic diffinitum est in Canon. 9. proxime allegato, his uerbis. Si quis dixerit, non requirit confessionem

nem pœnitentis,ut sacerdos eum absoluere possit,anathema sit.

183 QVAERITVR,utrum sigillum confessionis sit necessarium? Respond. secundum oēs doctores. 4. d. 21. quod sacerdos tenetur ad sigillum confessionis,ad celanda peccata,quæ in confessione audiuit sub pœna peccata mortalis.Probatur primo ratione naturalis, quia facerem illi iniuriam. Item quia in cap. sacerdos de pœnitentis.distinct. 6. prohibetur omnibus sacerdotibus reuelare peccata, & apponitur pœna grauissima oppositum facientibus, scilicet,ut omnibus diebus uitæ suę ignominiosus peregrinãdo pergat. Et sunt uerba Gregorii. Idem habetur cap. Omnis utriusque sexus, de pœnitentiis,& remissionibus, & dicitur, quod qui non celauerit,detrudatur in arctissimum monasterium,ibi perpetuum faciat pœnitentiam. Et quia si in hoc daretur aliqua exceptio tolleretur confessio,nemo enim audiret confiteri peccata grauia. Idcirco propter nullum bonum quodcunque sit illud, licet sigillum confesssionis frangere, quia nullum potest esse ęquale bonum, nec tã necessarium,ut est confessio.

Confessionis sigillũ necessarium.

184 SED quid faciet confessor cum interrogatur de peccato, quod audiuit in confessionè, an possit dicere se nescire?

Peccata ĩ cõfessio

ſcire? Reſpondeo ſecundum omnes quod ſic. Sed quid cogantur iurare? Dico quod poteſt, & debet iurare ſe ne ſcire, quia intelligitur ſe neſcire extra confeſsionem, & ſic uerum iurat. Sed fac quod iudex, uel prælatus ex malitia exigat à me iuramentum, an ſciam in confeſsione? Reſpond. quod coactus iurer ſe neſcire in confeſsione, quia intelligitur ſe neſcire ad reuelandum, aut taliter quod poſsit dicere. Sed contra ſi iuret ſe ſcire in confesſione iuraret uerum, ergo cum iurat ſe neſcire in confeſsione iurat falſum, quia ſunt contradictoriæ? Reſpond. quod non ſunt contradictorię. Quia in illa negatiua intelligitur conditio ſubintellecta, ſcilicet quod non ſcit tali modo, quod poſsit illud dicere.

neaudita poſſumus iurare nos neſcire.

185 QVAERITVR, ſi cõfeſſor ex ignorantia abſoluit aliquem, quem non poterat à caſu reſeruato, uel ab excommunicatione, uel ſi oblitus eſt eum abſoluere; quomodo reparabitur defectus confeſsionis ſine reuelatione? Nider in ſuo confesſionario dicit, quod in concilio Conſtantienſi, uel Baſilienſi fuit inter patres hęc quęſtio tractata, & quod tunc fuit uaria ſententia, ego dico cum diſtinctione, quia uel confeſſor timet probabiliter ſcandalum reuocando pœnitentem, & quod conquereretur

Error in cõfeſſione factus quõ reparandus ſine fractione ſigilli.

de reuelatione confessionis, & in tali casu relinquendus est, quia si habuit contritionem, erat in gratia. Si autem non, timetur, quod pœnitens dicet se non fecisse tale peccatum, & quod non conqueretur de reuelatione confessionis, dico, sine quocunque scrupulo quod possum illum uocare ad confessionem & absoluere. Sed contra, quia obiicit peccatum extra confessionem. Respondeo, quod non facio ei iniuriã, si dicam; tu confessus es mihi alia die, redeamus ad confessionem, quia uolo tibi dicere unum uerbum quod expedit tibi: si nolit, dimittatur. Si autem acquieuerit, si dicam ei confitearis peccata in generali, & si aliqua alia fecisti confitere ea, quia feci talem defectum in alia confessione. Et probo ꝙ hoc liceat, quia ut infra dicemus, de pœnitentis licentia, licet reuelare peccata eius alteri, ergo multo melius sibi ipsi, uel formaliter, uel interpretatiue, si dederit licentiam, ut si beneuole audiat me dicentem sibi, scias quod in confessione præterita fuit defectus quidam commissus, uis illum audire? Si dixerit quod sic, sine quocunque scrupulo dicatur ei, sciat quod erat excommunicatus, & ego non potui te absoluere, &c. Palude in fine distin. 31. ampliorem concedit li-

 cen-

centiam, dicens q̄ non solum quando fuit commissus defectus in confessione, sed etiam ratione correctionis fraternæ, possum secreto admonere illum de peccato semel confesso mihi. Sed credo certe quod est falsum omnino, & quod nullo modo licet.

186 *Peccatũ publicũ in confessione auditũ an possimus reuelare*

QVAERITVR, an quando peccatum, quod in confessione audiui est publicum, teneat illud silere? Respon. Caietã. in summa, quod de tali peccato possum loqui post confessionem eodẽ modo sicut ante? debeo tamen procedere postea cautius, & nullo modo dicere, quod scio illud in confessione, quia redderem audientes certiores. Sed quid si à confessione petat quis an ille fuerit confessus illud peccatum publicum? Respondeat confessor, confessus est omnia peccata sua. Potest etiam dicere absolui istum, quia per hoc nihil reuelo. Admonet tamen Caietanus bonum esse quod quando peccata sunt publica, petat facultatem confessor à pœnitente ad loquendum de eis ad bonum finem. Sed quid si usurarius iactet se, quod absoluit illum cum non sit verum. Nam si dico quod sic, mentior. Si autem dico quod non absolui eum reuelo confessionem. Dicat confessor quid ad nos? ego feci officium meum. Sed quid faciet proprius sacerdos pe-

tentibus eucharistiam concubinæ, uel usurario, quos non audiuit de confessione. Respondeo, quòd non det illis. Sed quid si dicant, confessi sumus tali fratri, & interrogatus frater non audet dicere quod non absoluit ne eorum statum reuelet, nec quod absoluit, ne mentiatur. Respondeo absolute, quod si sint peccatores publici, debet eis eucharistiam negare. Quod si fuerint confessi cũ proprio sacerdote & non absoluti, & nihilominus petat eucharistiam, dico etiam quod debet eis negare, & si dixerint, iam tu absoluisti nos, dicat ego nescio de hoc.

187 QVAERITVR, utrum de licentia pœnitentis liceat confessionem reuelare. Alexander, & Scotus 4. dist. 21. q. 21. & Durandus ibidem dicunt quod non licet. Quia sigillum cõfessionis est de iure diuino, ergo pœnitens non potest dare licentiam. Item quia esset scãdalum. Sed respondeo absolute, quòd pœnitens potest dare licentiam, confessor tamen non potest accipere, aut reuelare confessionem in detrimẽtum pœnitentis, qui sibi talem facultatem dat.

Peccata in confessione audita reuelare possumus de pœnitentis licentia.

188 QVAERITVR, utrum alia quę in confessione sciuntur præter peccata, cadant sub sigillo confessionis. Respondeo, quod sub sigillo arctissimo,

Sigillum confessionis an se extẽdat.

ad alia quam ad peccata. confesſionis non cadunt niſi peccata pœnitentis, uel tertiæ perſonæ, & ſolum huius ſigilli fractor incurrit pœnas canonica. Secundo dico, quod ſub ſigillo cõfeſſionis cadunt omnia alia quæ expreſſè, uel interpretatiuè pœnitens tradit ſub ſigillo confeſſionis, ut ſi dicat, accipiatis hoc ſub ſigillo, & qui hæc reuelat, credo peccaret mortaliter propter detrimentum quod facere ſacramento, redderet enim confeſſionem fraudulosam. Non enim omnes intelligunt hanc differentiam ſigilli maioris uel minoris. Ideo confeſſor ſit cautus, ut taceat omnia illa, quæ ſunt alicuius grauitatis. Alia uero quæ non ſunt de neceſſitate confeſſionis, nec refert pœnitenti quod reuelatur, non tenetur celare, ſed tamen non dicat ſe in confeſſionem audiuiſſe. Breuiter in hac parte, Mas uallesser corto que largo.

189 *Peccata ĩ cõfeſſione audita an liceat in cõmuni reuelare.* QVAERITVR, an in communi liceat reuelare peccata audita in cõfeſſione, taliter quod nec directe, nec indirectè, perueniãt in notitiam pœnitentis. V.g. ſi dicam, quidam confeſſus eſt mihi ſemel hoc peccatum? Respondeo quod hoc non eſt reuelare confeſſionem. Quia re uerà multi uiri ſancti hoc fecerunt, maximè Doctores qui ponũt caſus, quos in confeſſione audierunt. Secundò dico, quod melius eſt hoc rarò

fa-

facere, Sequuntur enim quandoq; scandala ex istis, ideo abstineant sacerdotes ab his narrationibus.

QVAERITVR, de illis, qui cõmittunt aliis secreta sub sigillo confessionis, an tale sit secretum confessionis; 190 *Secreta extra cõfessionẽ sub sigillo cõmendata quõ obligãt.*
Respond. quod qui recipit, tenetur seruare illud secretum plusquam alia. Quia ex pacto additur nouum uinculum; & per consequens dico non esse conueniens, quod homines sæpe recipiant talia secreta. Secundo dico, quod illud non est sigillum confessionis, nec frangens illud, incidit in pœnas canonis. Quia ibi nulla iniuria fit sacramento, cum nullum fuerit sacramentum, licet frangitur fides. Notandum est etiam, quod ea quæ dicuntur de sigillo confeßionis, intelliguntur de quacunque confessione, siue perfecta, siue non, siue incæpta, siue non; & de omnibus illis quæ ordinantur ad confeßionem uel facultatem, ut ab illo absoluatur à reseruatis, non potest ille plus reuelare, quam si iam accepisset in confessione.

QVAERITVR, utrum cõfessio uocalis, quæ est in usu ecclesiæ sit instituta à Christo? 191 *Confessio uocalis ẽ à Christo instituta*
Antiquitus quando erant tempora meliora, non tantùm hęc quæstio iactabatur, quia tempore pacis arma non sunt in tanto prætio, & usu

Nunc

nunc uero, quia iam sunt hæretici qui negent confessionem, propter peccata nostra, oportet quod simus ad hoc bellum armati. Idcirco quęritur, an confessio sit de iure diuino. Responde. ex sententia omnium doctorum quod sic. Patet, ecclesiæ claues sunt ad remittenda peccata, secundum illud Matth. 16. tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque solueris super terram, &c. Sacerdotes autem habent has claues, q. sunt iudices peccatorum, iudices uero nō possunt iudicare nisi causam cognoscant, ergo alii tenentur subdere se huic iudicio, alias frustra esset illa potestas, hæc autem subiectio fit per confessionem, ergo de iure diuino tenentur confiteri. Idem Iacob. 1. Confitemini alterutrū peccata uestra. Quod August. Beda, & alii sanct. & Hugo de sancto Victore. libr. 2. de sacramentis, 14. cap. intelligunt de præcepto confessionis. Item (& hic est tota uis secundum Adrianum & ueritatem) Ioan. 20. quorum retinueritis, retenta sunt. i. quorū peccata non absolueritis, non erunt absoluta ante Deum, ergo, secundum Euangelium debent confiteri & absolui in terra, alias non erunt absoluta in cęlo. Hic est locus ualidissimus, & quod omnes sancti hoc dicant in comperto est. Vide Thomam Valdensem, libr.

de sacramentis, & Roffensem colligen-
tes dicta sanctorum omnium. De hac
confessione necessario sacerdoti facien-
da multa egregia apud utrunque inue-
nies. Et cognosces, an expediat hac ec-
clesiæ columnas sequi potius quam no-
uos istos grammaticastros. Opinor nemi-
nem usque adeo cæcum, & insanum esse,
se, qui ob unius Lutheri amentiam ue-
lit tanto discrimini seipsum exponere,
quatenus ea peccata quæ uel nouit,
vel dubitat esse lethalia, sacerdoti non
aperiat. Et maxime cum intelligat an-
tiquissimo simul eruditissimos ac san-
ctissimos patres tantam confessionis
huius necessitatem esse dicentes, ut qui-
cunque mortaliter deliquerit, eum
oporteat, uel publice, uel priuatim sa-
cerdoti sua peccata detegere. Nec fa-
cile crediderim patres ipsos hanc usq;
adeo duram prouinciam nobis impo-
suisse priusquam exploratissimam ha-
berent hanc confessionem, aut ab Apo-
stolis institutam, aut in sacris scriptu-
ris dilucide, traditam fuisse, ceu rem
cunctis peccatoribus apprime necessa-
riam, & quam contemnere non possent
atque dispendio salutis animarum.
Expendat igitur quisquis secum, an tu-
tius fuerit horum patrum simul & scri-
pturarum assertione admittere, suasq;
animas à tanto periculo custodire, an

Lu-

Lutherum de confessione impie oblatrantem, & sentientem, suo capiti duntaxat non patrum, aut scripturarum testimonio innixum sequi, & cum eo funditus perire.

192 *confessio olim fiebat i principio quadragesime.* NOTANDVM etiã de confessione quod beatus Renanus in annotationibus, quas fecit super Tertul. dicit se esse nactum librum quendam antiquissimum Conciliorum, & inter ea dicit fuisse unum factum antequam esset institutum ab ecclesia ieiunium quatuor dierum ante Dominicam in prima Quadragesima, quod sic habebat. Presbyteri debent admonere plebem sibi subiectam, ut omnis qui se sentit mortifero peccati, uoluere sauciatum, feria quarta ante quadragesimam cum omni festinatione recurrat ad uiuificatricem matrem ecclesiam, ubi quod male commisit, cum omne humilitate & cordis contritione simpliciter confessus, suscipiat remedia pœnitentię secundum modum canonicis autoritatibus præfixum: non solum autem ille, qui mortale aliquid commisit, sed etiam omnis homo, quicunque se cognoscit immaculatam Christi tunicam, quam in baptismo accepit, polluisse, ad proprium sacerdotem festinet uenire, cum puritate mentis omnes trãsgressiones, omnia peccata, qui-

bus Dei offensam incurrisse meminit, hum liter confiteatur, & quicqu d a sacerdote fuerit injunctum, ac si ab ipso omnipotentis ore fuisset prolatum, ita diligentissime attendat & sequatur, hec ibi. Idem habetur in pœnitentiario Romano, quod creditur profectũ ab Apostolis ipsis ubi dicitur, Hebdomada ante quadragesimam confiteantur omnes. Iste erat conuenientissimus modus, & multo melior, quam qui nunc est, quod confitetur in fine quadragesimæ, sic ieiunium non multum ei prodest. Optimum esset si posset reuocari ista consuetudo, nos tamen non possumus illam reuocare. Sed peculiares possent suos pœnitentes admonere quod confiteantur ante quadragesimam.

QVAERITVR, an sit necessarium, ut confessor interroget pœnitentem? Respondeo primum q; est necessarium, ut confessor plerunque aliquid interroget. Patet, nam ut supra diximus, si pœnitẽs non fecerit aliquam conſciẽtiæ examinationem, confessio non solum erit inualida, sed etiam mortalis. Si hoc circunstantiis appareat, debet confessor interrogare, an examinauerit consciẽtiam suam, & si dixerit quod non audiat eum. Si non timeantur maiora mala, uidelicet quod pœnitens nunquam confitebitur, tunc enim in-

193 *Confessor an teneatur ĩterrogare pænitẽtẽ*

interroget sacerdos. Opportet enim quod confessores non mittãt pœnitentes in desperationem. Omnes sancti, & Sanct. Tho. ita consulunt. Quando ergo confessor uidet circunstantias, necessarium est quod interroget. Et si est probabile confessori, quod pœnitens dimittit aliquod peccatum, tenetur interrogare de eo, quia tenetur quantum poterit non solum ad absoluendum sed etiam ut pœnitens recipiat gratiam quam quidem non reciperet, si ex magna negligentia aliquod peccatum dimittere. Dico præterea quod si est mihi probabile, quod pœnitẽs fecerit sufficientem examinationem, licet credat confessor quod habeat alia peccata præter ea quæ dixit, si commodè potest interroget, sed non tenetur tunc interroget, sunt enim aliqui, (que saca en el alma à los pœnitentes.) Sufficit quod sit mihi probabile quod confessio sit sufficiens ad consecutionem gratię. Probatur, quia pœnitens non tenetur facere maiorem diligentiam, quam fecit, ergo non teneor eum interrogare, quare cum uexabo interrogantibus? confessor debet laborare ut sit beneuolus. Et his sequitur quod oportet interrogare pœnitentem de omnibus peccatis mortalibus. Quidam

pueris

pueris quærunt, an sint simoniaci, &c. Isti faciunt confessiones odiosas, & superstitiosas. Sed oportet interrogare pœnitentes de peccatis, quæ probabiliter putantur habere, nec id nimis anxie. Confessor etiam sit nimis cautus interrogando, non quærens noua peccata, quia poterit ea docere pœnitentem, & scandalizare maximè circa peccata criminalia, quæ non debet interrogare nisi ex confessione haberet aliquod iudicium quod habeat illa, tunc enim non debent omitti, quæ sunt de essentia confessionis, sed fiat sapienter, v. g. si confessor probabiliter credit pœnitentiam habere aliquod peccatum turpe, & uerecundum, interroget, non apertè, sed dicat, cogitasti aliquando de hoc? Si dicat sic, quærat ulterius, & consensisti, si dicat sic, procedat, dicens, & fecisti, quo dicente sic, uel non, nihil amplius interroget. Sed dimittat alias fabulas.

QVAERITVR, vtrum circunstantia loci sit necessario confitenda. 354 *Circunstantia loci quando confitenda.*
Respon. quòd solum in tribus peccatis est, necessario confitenda, scilicet in furto, effusione sanguinis, & effusione seminis in ecclesia. Credo quod non sufficeret furari in ecclesia, ad hoc ut sit sacrilegium, nisi esset de ecclesia.

Et

Et effusio sanguinis debet esse notabilis, ut supra diximus. Et si quis habeat in ecclesia uoluntatem perpetrandi prædicta tria, uel aliquod eorum extra ecclesiam, non est sacrilegus; si uero extra ecclesiam cõsentiat in aliquod horum faciendum intra ecclesiam, tenetur cõfiteri de hac circunstantia, quia iam fit iniuria loco.

195 *Circũstãtiæ tpis an sint cõfitẽda.* Sed utrum circunstantia temporis necessario sit confitenda, puta peccare in festo. Respõdeo absolutè, quod non. Ita tenent Caietanus, Syluester, Nider, & alii. Grauius est peccare in die festo, sed non est grauitas necessaria ad confitendum. Et confessores debent de hoc admonere pœnitentes.

196 *Confessores duos habere, unũ pro grauib⁹ aliũ pro leuibus, an liceat* QVAERITVR, an qui ex industria habet duos confessores, unum cui omnia confiteatur peccata, alterum cui leuia duntaxat ad æstimationem, bene faciat. Respõdeo sine dubio, hoc esse sacrilegium, & uidetur magna fictio, & irridet confessorem, faciens credere eũ quod sit probus. Et certè uidetur mortale, quando propter hoc facit. Non damnarem tamen eum, qui semel incidit in mortale, non solitus peccare, si confiteatur alteri, ne perdat opinionẽ, quam habet ergà primum confessorem suum.

QVAERITVR, si quis propter

magnam consuetudinem, quam habent peccandi, credit se iterum peccaturum, ipse tamen omnino uult cauere, & pro ponit, non peccare, an sit absoluendus? Respond. omnino q̄ sic. Quia si tunc non esset absoluendus, nec etiam quan do dubitaret. Item iste potest facere quod in se est, & tamen quod non pos sit tollere hanc formidinem à se. Con suetudo enim relabendi non impedit eum habeat propositum, & nihilomi nus propter experientiam non poterit credere se deinceps non peccaturum, ergo. Et hæc de confessione sufficiant.

Credens se peccaturū proponēs tamen non peccare, an sit ab soluēdus

SEQVITVR DE SA- tisfactione.

TERTIA POENI- tentiæ parte.

QVAERITVR, in primis, Vtrū postquā homo habuit con tritionē de peccatis suis, & con fessus est ea, & est ī gratia, maneat ei ali quis reatus pœnæ, ꝓ quo debeat satisfa cere? Respon. q̄ sic. Et patet 2. Regū 11. de Dauid, cui postq̄ dictū fuit, trāstulit dominus peccatū tuū a te, iniuncta est pœna, ut moreretꝰ puer ex Bersabe natꝰ; 198

Reatus pœnæ an remaneat post contritionem.

Luc.

Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ,& hoc fit per satisfactionem. Et Roman. 6. Sicut exhibuistis membra uestra,&c.quia si in Tyro,& Sidone,&c. Matthæi xi. Item ecclesia orat pro mortuis. Et habetur etiam 2. Machabæor. 12. Vt à peccatis soluantur,& non solum à uenialibus, sed etiam à mortalibus, cum dicat, omni uinculo delictorum, ergo post remissam culpam manet reatus pœnæ. Et hoc est certum, & de fide.

199 *Satisfactio quid sit, & quo possimus Deo satisfacere.*

QVAERITVR, Quid sit satisfactio? Respond. Sanct. Thom. ex Anselmo, quòd satisfactio est compensatio ostensæ præteritæ ad æqualitatem iustitiæ.

QVAERITVR, ergo utrum aliquis possit satisfacere? Respon quod satisfactio est pars iustitiæ, iustitia autem exigit æqualitatem. Et si loquamur proprie de æqualitate, ut satisfactio importat reddere æquale, dico quòd nemo potest satisfacere: Quia nemo potest reddere Deo æquiualens, etiam si non peccassemus. Nā Diis, parentibus, & magistris, nō potest reddi æquiualēs, ut ait Arist. Si uero loquamur de æqualitate proportionabili, quando ergo facio quod possum, dico quod hoc modo possumus satisfacere Deo, etiā propriè capiendo satisfacere, uel si dultis ex beniguo

lentia acceptantis. Ad quæstionem igitur cum dicitur, an homo possit Deo satisfacere, dico quod si consideretur homo secūdum sua naturalia, seclusa gratia, nullo modo potest satisfacere pro peccato. Quia quicquid possumus dare Deo sine gratia, est nullius momenti. Cum etiam omnes iustitiæ nostræ sint coram Deo tanquam pannus menstruatus, ut ait propheta. Item quicquid possumus facere debemus Deo propter beneficia recepta. 1. Paralipom.cap.29. Tua sunt domine omnia; & quæ de manu tua recipimus, reddimus tibi. Et sic, sine gratia est impossibile satisfacere Deo ad æqualitatem. Nec etiā sine gratia ex acceptione Dei possumus satisfacere. Dicere enim q̄ Deus acceptat opera nostra, est dicere quod illa sunt accepta & grata Deo; sed si homo non habet gratiam, nō poterunt eius opera esse grata Deo. Posset quidam Deus remittere sua omnipotentia peccata propter actus existentis in peccato, sed hæc non esset satisfactio; sed condonatio pura, & remissio. Secundo potest homo considerari in gratia. Et secundum hanc considerationem, si non habeamus respectum ad passionem Christi, adhuc non potest satisfacere ad æqualitatem. Quia non sunt condignæ passiones hu-

ias temporis ad futuram gloriam. Item quia illa opera sunt nostra, & si habent fructum est ex atre Dei. Potest tamen talis satisfacere ex liberalitate acceptã tis. Si uero consideretur homo in gratia, prout gratia est effectus passionis Christi, & sic proprijssime, & ad æqualitatẽ satisfacit Deo; si iungamus merita nostra meritis Christi; qui etiam in q̃tum homo satisfecit ad æqualitatam iustiæ & quantitatis.

200 *Satisfacere põt unus pro altero.*

QVAERITVR, utrum unus homo possit pro alterius hominis pœna satisfacere. Verb gra. Petrus post co nfessionem manet reus ad pœnam in decem, est dubium, an ego possim satisfacere pro illo? Respond. ex omnium sententia quod sic. Ita habet usus ecclesiæ. Nihil enim tam naturale est homini quam ut quilibet utatur re sua ut uult, quare ergo non potero uti hoc ieiunio meo ut uoluero? ubi hoc prohibuit Deus? Possum dare temporalia mea, quare non spiritualia? Item sufficientissime probatur ex consuetudine ecclesiæ in qua unus pro alio satisfacit. Item Colo. capitul. 1. dicit. Non gaudeo in passionibus meis pro uobis, & adimpleo, quæ desunt passione Christi in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia. Item oratio mea ualet alteri ad gloriã, juxta illud orate pro inuicem

cem ut ſaluemini, Iacob. 5. Ergo etiam ad remittendam pœnam. Et ſi oratio, ergo etiam alia opera bona. Itẽ omnes ſumus inuicem membra, ut dicitur Roman. 12. & Epheſ. 8. Sed mẽbra unius corporis influunt inuicem, ergo.

201 QVAERITVR, utrum homo poſſit ſatisfacere pro uno peccato non ſatisfaciẽdo pro alio; utrum homo exiſtens in mortali, poſſit ſatisfacere pro pæna peccata mortalis, iam remiſſi? Reſpondeo ex ſententia omnium, impoſſibile, eſt qđ quis ſatisfaciat prius pro pœna, quàm pro culpa. Et hoc eſt uotum, & à nemine dubitatum. Si uero ſit in peccato, an poſſit ſatisfacere pro pœna peccati iam dimiſſi? Reſpondeo, quod uel iſta opera ſatisfactoria ſunt iniuncta à confeſſore, uel non, ſed uoluntarie aſſumpta. Si ſecundum communis ſentẽtia omnium eſt, quod mihi profuſunt. 1. Corinth. 3. Si tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem nõ habuero nihil ſum; nihil mihi prodeſt. Item opera illa ex ſe non ſunt æqualia ſatisfactioni quam debet, nec etiam ex libera litate acceptantis, quia non acceptantur, cum procedant ab inimico Dei, ergo non ſunt ſatisfactoria. Si autem ſint iniuncta à confeſſore, licet Scotus uideatur dicere quod ualent;

Satisfacere pro uno peccato, & non pro alio, an poſſit peccator, uel pro peccato iã dimiſſo.

tamen S.Tho.4.d. 15. & Henricus quo libeto.8.q.18. & Adrian q. quã de hoc facit.4. Palud.4.d.15.& 22 dicunt quod nullo modo ualent. Et patet rationib. nunc factis, nullus potest satisfacere sine gratia remissio enim peccati est maxima amicitia Dei, qua non utitur nisi erga amicos, ergo. Verum est quod talia opera iniuncta à confessore, & facta in peccato mortali, adueniente charitate, siue relinquant post se effectum siue non(hæc enim distinctio friuola est, & nunquam placuit uiris doctis) uiuificantur & acceptantur à Deo, ut bene dicit Caietanus, quia satisfactio est pars sacramenti. Vnde si uirtus confessionis redit, quare non & satisfactio nis?hoc pium est, sed tutius est implete in gratia pœnitentiam iniunctam. Verum est, quod illa opera satisfactoria iniuncta à confessore, & facta in mortalis quamuis non ualeant ad remissionem culpæ, tamen per illa impletur præceptum confessoris, & nõ tenetur pœnitens iterum implere pœnitentiam iniunctam.

202 *Satisfactio fit per opera pœnalia.* QVAERITVR, utrum satisfactio debeat fieri per opera pœnalia? Pro huius intelligentia oportet prius intelligere, quod sit opus pęnale. Opus pœnale idem est, quod malum pœnę, & malum nihil aliud est quàm priua-

tio boni. Triplex uero est bonum, honestum, utile, & delectabile. Pœna[proprie loquendo] non est priuatio boni honesti, quia hoc est peccatum, sed est priuatio boni utilis uel delectabilis, sicut dare eleemosynam, ieiunare, orare, &c. Nunc dico, quod satisfactio debet fieri per opera pœnalia. Ita est communis doctorum sententia. Probatur quia satisfactio est opus iustitiæ, offensa sunt consistit in hoc, quòd subtrahimus Deo obedientiam, & accipimus facultatem peccandi, quam iure non habebamus. Cum ergo iustitia tendat ad qualitatem, dignum est, quod satisfaciamus per hoc quod subtrahamus, a nobis quod iustum est, & nostrum est scilicet pecuniam, uel pœnam sicut in lege fiebat satisfactio per contra passum, oculum pro oculo, &c. Confirmatur exemplo Christi, qui potens per solam dilectionem Dei satisfacere, satisfecit per opera pœnalia. Et quanto opus fuerit magis pœnale, tanto erit magis satisfactionum cęteris paribus. Secundo dico[& credo esse probabile ac uerum] quod per omne opus bonum possumus satisfacere etiam per dilectionem Dei. Hoc tenet Scotus. Et patet quia etiam inter homines fit satisfactio non solum per opera pœnalia, sed etiam per omnia opera illa, quæ

ipso complacent. Item probatur, quia nullum est opus bonum, quod non sit pœnale, ergo omne opus bonum est satisfactorium, quia lassat, & defatigat hominem, ut contemplatio, & dilectio quæ licet sint opera animæ, tamen sunt animę coniunctæ corpori, & haberemus magnum laborem si uellemus Deum diligere, uel proximum per vnam horam. Item per dilectionem Dei satisfacimus pro pœna peccati uenialis, nam per illam remittitur ueniale, ut diximus, ergo dilectio Dei est opus satisfactorium. Item quia dicere, quod per dilectionem Dei, & contemplationem, & alia id genus opera non satisfacimus, esset motiuum magnũ ad deterrendum homines à melioribus bonis.

205 *Satisfacere an possimus per opera alias debita.*

QVAERITVR, vtrum sit necessarium, quod opera, per quæ homo debet satisfacere, sint libera, uel an possimus satisfacere per opera aliàs debita, ut per ieiunium quadragesimæ, uel orationem canonicarum horarum? Palu. 4. distin. 15. 1. articu. 2. dicit absolute, quod nemo satisfaciat per opera aliàs debita, & præcepta. Vnde qui dat pauperi existenti in extrema necessitate omnia bona sua non satisfaciat. Idem dicit Maio. 4. dist. 15. q. 2. & Almain q. 1. & Syluest. Et probant, quia unico pre-

tio-

tio non poteſt ſatisfieri duobus debitis, ergo eodem ieiunio non poteſt ſatiſfacere qui pro peccatis, & eccleſiæ. Item quia ſequeretur, quod confeſſor poſſet iniungere clerico, quod diceret horas canonicas in pœnitentiam, aut ꝙ ſolueret decē aureos quos debet, quod quidem eſſet irriſio. Sed his non obſtantibus, ego non dubito quin poſſimus ſatisfacere per opera aliàs debita, & puto errorem dicere contrarium. Ita tenet Adrianus. q. quam de hoc fecit. Et probatur, eccleſia inſtituit ieiunium quadrageſimale & alia, ut pro peccatis ſatisfaciamus, hæc fuit eius intentio, & ſæpiſſime orat in quadrageſima ut acceptet Deus noſtra ieiunia in remiſſionem peccatorum, ergo illa ſunt ſatisfactoria pro peccatis. Ita dicendum eſt omnino & utinam uel ſola ieiunia ab eccleſia inſtituta ieiunemus. Ad argumentum igitur confeſſor poſſet imponere clerico quòd diceret horas canonicas in pęnitentiã? Reſpondeo primo quòd non debet hoc facere, quia dēt iuuare eum ad ſatisfaciēdum, ac proinde debet aliquid de nouo imponere. Secundo dico quòd ſi faciat, factũ erit, & aliquando expediet, ut ſi nobiles nunquam ieiunent quadrageſimam, benefaciet confeſſor præcipiens illis, ieiunetis hos quindecim dies, qui re-

manet de quadrageſima. Alia argumenta facilè ſoluuntur. Nam cum ieiunium quadrageſimę ſit ſatisfactorium, ergo pro aliquibus eſt ſatisfactorium, ergo pro me. Mirabile enim eſt quod ſit ſatisfactorium pro aliis, & non pro me. Perderem ergo præmium ſatisfactionis in ieiunādo quadrageſimæ propter Eccleſiæ pręceptum: Certe non credo.

204 *Pœnitentiam impoſitam an poſſumus implere in miſſa de præcepto.*

QVAERITVR, utrum flagella pœnitentiam confeſſoris, cum audit miſſam de præcepto, ſatisfaciat? V.g. iniungit confeſſor ſeptem Pſalmos, recito eos inter audiēdam miſſam die Dominica, an ſatisfaciam præcepto confeſſoris? Aliqui ſummiſtæ dicunt, quod nō implet, & non peccat. Aliqui ꝙ tñ implet, ſed Adrianus dicit (& bene) quod facit irreuerenter.

205 *Pœnitentia ponatur in rebus alias nō debitis.*

SED quid ſi alicui ſit iniunctum ꝙ ieiunet tribus diebus quatuor temporum, uel quadrageſimæ, an ſatisfaciat præcepto confeſſoris? Reſpondeo, quod non, quin oportet ſtare ad intentionem confeſſoris, qui ſi non explicet contrarium, intelligitur de diebus alias non debitis. Secus eſſet de eleemoſyna, nam non dubito quia ſi confeſſor iniungat pœnitenti, quòd det aureum pauperi, melius faceret & magis ad intentionem confeſſoris, ſi det illum paupe-

ri existenti in extrema necessitate.

DVBITATVR, an oporteat quod homo satisfaciat per seipsum? Resp. quod quilibet per se debet implere pœnitentiam sibi iniunctam. Patet, quia id est præceptum, ut tenebimus: pro nunc. Item, quia pænitentia est, ut medicina, modo medicina, quæ post nihil necessaria, non confertur alteri, nisi confessor imponet sic pœnitentiam, ieiunia tribus diebus, uel fac quod alius ieiunet pro se. Si autem ego non possum bonum est, quòd alteri committam, ut ieiunet pro me. 266 *Homo per seipsum satisfaciat*

QVAERITVR, utrum flagella inflicta à Deo in hoc mundo, sint satisfactoria pro peccatis? Vt Nabuchodonosor ambulat in solitudine sicut fera, & Dauid quando occisus fuit à Deo puer eius. Videtur quod non, quia talia opera non sunt uoluntaria, actus uero debet esse meritorius ad hoc quod sit satisfactorius, sed non potest esse meritorius, nisi sit uoluntarius. ergo. In oppositum est, quia Nahum. 1 dicitur, non insurget bis tribulatio. Quod septuaginta interpretes uerterunt, non iudicabit Deus bis in idipsum, ergo si per has tribulationes quas patimur in hoc mundo, non satisfacimus, bis de eodem iudicamur. Ad hanc quæstionem respondet S. Th. 4. d. 15. & 267 *Flagella inflicta à Deo sunt satisfactoria.*

in additionibus.q.15.ar.2. ꝙ pœna pro peccato poteſt dupliciter exigi, Vno modo ab illo cui non debetur ſatisfactio, ſicut ſi occidi hominem, debeo ſatisfactionem Deo. Si autem alius homo uerberaret me propter hoc, hæc pęna non habet rationem ſatisfactionis, ſed uindictæ, ſicut ſi debeo tibi uiginti, & alius accipit a me, per hoc ergo nõ ſatisfacio tibi. Secundo modo poteſt exigi, ſeu infligi pœna ab eo cui debetur ſatisfactio, & talis pœna, uocatur propriæ ſatisfactio ſicut illi qui puniuntur a communitate & iudicibus. Hoc ſuppoſito dico, ꝙ pœna a Deo inflicta poteſt eſſe ſatisfactoria. Probat S. Tho. quia pœna illa poteſt eſſe opus peccatoris, per hoc quòd uoluntarie acceptat, & patienter ſuſtinet. ſicut Iob qui dicebat, ſicut domino placuit factum eſt, ſit nomen domini benedictum. Illud erat ſatisfactorium, quia non erat proprium iſtius, Et ita de fide tenendum eſt, quia ſic diffinitur in concilio Triden. Seſſio. 14. de pœnitentia cano. 12. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit pro peccatis ad pœnam temporalem, minime Deo per Chriſti materia ſatisfieri, pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, anathema ſit. Si autem quis remittatur tali pœnæ, non eſt ſatisfactoria, ſi talis reſiſtentia ſit uſque ad peccatum mortale. Vnde

de infirmis qui uellet sanari si possent, sed quia non potest, fert bona animo, in nomine domini satisfacit, non solũ per patientiam quam habet, sed quia ipsæ pœnæ à Deo inflictæ sunt satisfactoriæ de se, sicut etiam pœnæ purgatorij, & multo melius. Dico præterea (& hoc est multum probabile, & uerisimile) quod quicũque in gratia punitur à Deo in isto mundo, sufficienter punitur, & non punietur in alio seculo, & maximè si in morte eũ puniat, tunc enim nõ dubito quin mors inflicta à Christo (non loquor de morte naturali) omnem pœnam deleat. Probatur quia nulla est ratio, iam quod Deus punit aliquem in uita, cur puniat partem, & non totum. Hoc non negat Hieronymus, qui uerbum mirabile dicit super illud Nahũ. 1. Non consurget duplex tribulatio. Quod uos potest uidere [si placuerit] in suo fonte.

208 QVAERITVR, quæ sint opera satisfactoria pœnalia, utrum sint tria, quę communiter ponuntur à doctoribus, & à Magistro sent. 4. dist. 15. scilicet ieiunium, eleemosyna, & oratio. Respõ. quod sic. Probat S. Thom. quia vt supra diximus, in satisfactione oportet ꝙ sicut peccator usurpauit sibi quod nõ debet, ita auferat sibi aliquid qđ ei competebat, puta bona naturalia per ieiuniũ, *Pœnalia opera satisfactoria præcipuè tria, ieiunium, eleemosyna, et oratio.*

bona temporalia per eleemosinam. Bona autem spiritualia non debent auferri, sed satisfacimus operibus spiritualibus cognoscendo, quod sunt Dei, & petendo auxilium, quod fit per orationē. Et in his includuntur omnia opera pœnalia. In ieiunio opera afflictiua ex natura sua, puta peregrinatio, silentium, &c. Prædicare uerò, legare & similia intelliguntur sub eleemosina, quia sunt bona proximis exhibita.

20) *Confessor potest obligare pœnitentem ad aliquam satisfactionem.*

QVAERITVR, an confessor audiens confessionem possit obligare pœnitentē ad aliquam satisfactionē, puta ad hoc ut ieiunet uel det eleemosynā? Sco. 4. d. 18. & 19. tenet quod confessor nō pōt obligare pœnitētē, si ipse noluerit acceptare. Si autē semel acceptauerit, tenetur implere pœnitentiam sub pœna peccati mortalis. Idem tenet Gabriel, dist. 16. q. 2. dubio. 1. & 5. quia potest satisfacere in alia uita. Idem tenet Syluestr. uerb. confessio 1. parapho. 15. & 26. licet cum aliquibus limitationibus. Caieta. etiam q. 2. de satisfactione tenet quod pœnitens non tenetur acceptare pœnitentiam, saltem sub pœna peccati mortalis, & si acceptet, non tenetur eam implere sub pœna peccati mortalis. Sed quicquid sit de his opinionibus, puto esse probabilius, quod pœnitens sub pœna peccati mortalis te-

netur

netur acceptare pœnitentiam ſibi iniũ-ctam. Ita tenet Magiſt. 4. d. 18. & S. Th. ibid. & in additionibus. quæ. 18. ar. 3. & d. 6. in expoſitione textus, & Palud. 4. diſt. 20. q. 3. & Maio. diſt. 17. q. 2. & Alma. di. 18. & uidetur ſententia omnium ſanctorum antiquorum, qui ſi peccatori graui iniungerent pœnitentiam, & ille nollet acceptare, nõ reputarent eũ (ut credo) eſſe in ſtatu ſalutis. Et probo, q teneatur acceptare quia in ca. Omnis, dicitur, & iniunctam ſibi penitentiam pro uiribus ſtudeat adimplere in prædicto. c. eſt præceptum obligans ad confitendum ſemel in anno, ſed ſub iiſdem uerbis dicitur, quod impleat pœnitentiam iniunctam, & cõfiteatur, ergo etiam illud eſt præceptum. Item ca. ſtatuimus de maledicis, dicitur, ſi pœnitentiam retinuerit peccator iniunctam a ſacerdote, interdicatur ei ingreſſus Ecclesiæ, i. excommunicetur, & eccleſiaſtica careat ſepultura. Et licet hoc intelligatur de pœnitentia publica, tamen eadem ratione intelligẽdum eſt, de ſecreta, quia quãtum ad claues nihil refert. Vtrum confeſſio fiat publice, uel ſecretè. Et credo, q qui antiquitus publice confitebatur, non iterum confitebantur ſecrete. Probatur etiam, ſacerdos habet poteſtatem remittendi & ſoluendi culpam & pœnam, ergo & ligandi quo,

culpam & pœnam. Item quilibet iudex in foro contentioso habet potestatem imponendi pœnam pro crimine, & alius tenetur acceptare, quare ergo iudex ecclesiasticus non habebit hanc potestatem in suo foro? Sed iam de fide tenendum est ꝙ cõfessor potest obligare pœnitentem ad aliquam satisfactionem, quia sic diffinitur in concilio Tridentino. Sessione 14. de pœnitentia cano. 15. cuius uerba sunt. Si quis dixerit claues ecclesiæ datas tantum ad soluendum, non etiam ad ligandum, & propterea sacerdotes dum imponunt pœnam confitentibus, agere cõtra finem clauium, & contra institutionem Christi & fictionem esse, quod uirtute clauium, sublata pœna æterna, pœna temporalis plerũque exoluenda remaneat, anathema sit.

210 *Confessor non potest inponere quamcunque uoluerit pœnitẽtiam.*

QVERITVR, utrum sacerdos habeat potestatem imponendi q̃cunq; penitentiam uoluerit pro suo arbitrio, Respon. quod oportet ꝙ per pœnitentiam iniunctam à confessore pœnitens satisfaciat pro tota pęna omniũ peccatorum suorum Nam alias frustra, esset purgatorium. Secundo dico quod sacerdos non potest imponere quantam cunque pęnam grauem, & quanto possit intolerabilis, pœnitens non tenetur obedire. Vtrum autem debeat sacerdos

ponere

ponere aliquam pœnitentiam sub consilio, fac hoc, & si uolueris fac ēt istud. Palud. cōsulit ita facere, & Syluester & alii, Hoc etiam laudat. S. Th. Propter quod dico, quod talis pœnitentia propter consilium sacerdotis est magis meritoria quàm si eam faceret ex arbitrio proprio solummodo.

211 QVAERITVR, utrum secundus confessor possit commutare uel tollere pœnitentiam impositam a primo confessore: De hoc sunt opiniones, Syluester & isti dicunt q̄ non potest, nisi confiteatur. Sed puto probabilius, quod potest, quia secundus confessor est iudex & habet potestatem super istum, & iō satis est, quod penitens confiteatur peccatum illud, quod non fecerit pœnitentiam sibi iniunctam ab alio, & potest confessor uel tollere totam, uel minuere, uel etiam commutare, Vtrum autē confessor teneatur semper aliquam iniungere pœnitentiam pœnitenti, posset dubitari. Sed dico, quòd sic, quia est iudex, & grauiter peccaret, si nullam imponeret nisi esset ex magna & rationabili causa in articulo mortis, uel si uideret, quod penitens nullam acceptaret pœnitentiam (si tamen hoc contingere posit unquam.) Hęc de satisfatione dicta sufficiant.

Confessor potest mutare uel tollere pœnitentiam ab alio cō fessore iniunctam.

SE-

SEQVITVR DE SACRAmento Extremæ Vnctionis.

De quo (licet sit sacramentum exeuntium) prius tractatur quàm de matrimonio & de ordine. Quia prius agendum est de sacramentis, quæ pertinet ad omnes Christianos, quam de ÿs quæ spectant solum ad certum genus personarum. Et de hac materia tractatur a doctoribus 4. d.23.

PRimo quæritur, an extrema unctio sit sacramentum. Resp. secundum oẽs catholicos, ꝙ sic. Quia est inuisibilis gratiæ uisibilis forma, nam significat gratiã interiorem, cum eius effectus sit remouere reliquias peccatorum. Et confert gratiam, iuxta illud Iacob 5.

Extrema unctio est sacramentum.

cob. 5. & in peccatis fuerit, dimittentur ei. Ex quo patet ꝙ ſi peccator cũ ſola attritione recipiat hoc ſacramẽtũ recipiet gratiam uirtute illius, & remiſſionẽ peccatorũ mortaliũ. Itẽ probatur ꝙ ſit ſacramẽtũ quia in c. ad abolendã. de hæreticis, excõicantur quia aliter ſentiũt de ſacramẽtis, q̃ ſentit Romana eccleſia, ſed eccleſia Romana in concilio Florẽtino ſub Eugenio 4. determinauit ꝙ extrema unctio eſt unum de ſeptem ſacramentis eccleſiæ. Et in cap. illud ſuperfluum. 95. diſt. idem determinatur, ergo ita tenendum eſt de fide, & oppoſitum eſt hæreticum.

QVAERITVR, a quo ſit hoc ſacramẽtum inſtitutũ, an à Chriſto? Magiſter 4. d. 24. ex uerbis Hugonis ait ꝙ ab apoſt. Ia. 5. Sed cum ſacramenta nouę legis cõferãt gratiã, quã ſolus Chriſtus confert: tenendum eſt oĩno quod Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum. Nam inſtituere ſacramenta pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quam ſolus Chriſtus habuit. Quod aũt dicit Magiſter, quod fuit ab apoſtolis inſtitutum, intelligendum eſt ſm S. Th. quod eſt ab apoſtolis promulgatum. Sed ubi legitur in ſacra ſcriptura huius ſacramenti inſtitutio? S. Thom. & omnes alii dicunt quod nõ eſt expreſſus locus ubi fuerit inſtitutũ. Habemus tamen quod ſit ſacramentum

213 *Extrema unctio an à chriſto inſtituta ſit.*

ex traditione ecclesiæ, q̃ in his quæ sũt fidei, errare non põt, & hoc sufficit nobis. Euangelistæ nõ curauerunt tradere nisi necessaria ad salutẽ, ut de baptismo pœnitẽtia, eucharistia quę sũt sacramẽta necessaria. De cõfirmatiõe vero & extrema unctione propterea siluerũt, q̃a nõ sũt necessaria ad salutẽ, quãuis Marci. 6 uideat̃ fieri de hoc sacramento mẽtio, cũ duodecĩ ungebãt infirmos oleo.

214 *Vnctionis extremæ effectus.* QVAERITVR, quis sit effectus huius sacramenti? Re. ꝙ hoc sacramẽtũ nõ imprimit characterẽ, & ideo est iterabile, patet, q̃a in cõcilio Florẽtino dicitur ꝙ solum tria sacramẽta imprimũt characterẽ, Baptismus, Confirmatio, & Ordo. Secundo dico q̃d effectus huius sacramẽti sunt tres, scilicet, gratię collatio, peccatorum, remissio, infirmantium alleuiatio. Ita. n. iuxta fidẽ asserẽdum est. Nam in Concil. Trid. sessio 14 de sacramento extremæ Vnctionis ca. 2. ita diffinitur. Si qus dixerit, sacram infirmorum unctionem, non conferre gratiã, nec remittere peccata nec alleuiare ĩfirmos, sed iã cessasse quasi olim tm̃ fuerit gratia curationũ, anathema sit. Tertio dico, quòd effectus principalis hui⁹ sacramẽti est remissio peccatorum ꝑ gratiæ collationẽ, minus principalis est sanitas corporis, dicente Iacobo, & alleuiabit eum dominus, & si in

peccatis fuerit dimittentur ei. Sed tota difficultas est, ad remisſionem quorum peccatorũ ordinetur. Ricardus, Bonauētura, Scotus, Durandus, & Maioris, dicunt, quod ordinatur ad remisſionem uenialium. Sed contra, quia contra uenialia sunt multa remedia, & faciliora, ut aqua benedicta, oratio Dominica, tũſio pectoris, &c. & in cæremoniis huius sacramenti, una est confesſio generalis, in qua remittũtur uenialia, ergo nõ ordinatur ad remisſionẽ uenialiũ. Itẽ, qa si ordinaret ad remisſionẽ uenialiũ, debet conferri sanis. Dico igitur cum S. Thom. quod ordinatur ad reliquias peccatorum, quæ sunt debilitatis potationum tristitia, & alia quę impediunt animam cogitare de Deo. Et ppea conferẽ hoc sacramentum infirmis, ut posſint facilius resistere tẽtationibus demonũ quæ tunc maxime in surgunt; & remotio illa est exhilaratio cordis, ut habetur in capitu. unico. de sacra unctione. Idem dicit etiam Palude. Non negamus tamẽ quin remittat uenialia, imo & aliquando remittit mortalia. In peccato ergo sunt tria, macula, pœna, & reliquiæ. Ad tollendam maculam in ingresſu nouæ uitæ ordinatur baptismus. Post prestitam uero uitam spiritualem ordinatur pœnitentia ad tollendam maculam. Ad pœnam uero non est aliqd

de

de per se ordinatū. Manet ergo ad reliquias peccatorū extrema unctio. Et reliquiæ illæ sunt q̄dam qualitates infectiuæ animæ, & naturalis impotentia, & ineptitudo quæ remanet post peccatū ad exercēdū bona opera & ligamē quodā animæ ad opera uirtutis, quod prouenit à peccato. De secundo effectus q̄ ē sanitas corporalis, dicitur in cōcilio Florentino quod non semper sequitur sed quando expedit infirmis bene ualere.

215 *Extrema unctio est unicum sacramentū.* QVAERITVR, cū hic sunt multę unctiones, & multę formę, an unctio sit unicū sacramētū, uel plura? Resp. ẽm omnes quod est unum sacramentum, sicut unū artificiale, ut una domus, & una curatio, quæ fit in radicibus peccatorū: hoc est in quinque sensibus. Sed quæres in qua illarū unctionū datur gratia. Respondet S. Thom. quod in ultima.

216 *Oleum oliuarum est materia sacramenti unctionis.* QVAERITVR, q̄ sit materia huius sacramētī? Resp. q oēs conueniunt, quod est oleū. Et habetur ex uerbis Iacobi. 5. Orant super eum ungentes eum oleo, Et in c. unico de sacra. unctione, Et in concilio Florentino. Et rō conueniētiæ est, quia hęc curatio est ultima, & debet esse perfecta, ac debet significare spé, quia tunc infirmus maxima indigēt, quæ quidem spes significatur per lenitatem in olei, Oleū enim est optimū ad curandū, quia maxime penetratiuū est.

est. Nomine aūt olei intelligitur oleum oliuarum, sicut nomine panis intelligitur triticeus, & nomine uini, uitis. Sufficeret aūt oleum rosaceum, nisi sit multum corruptum in c. unico. de sacra unctione præcipitur, quod non mittatur balsamum. Idem habetur in concil. Floren. Hoc autem oleum de necessitate præcepti debet esse benedictum, ab episcopo, ut patet in dicto c. unica. Ratio quare debet esse benedictum est, quia materia omnium sacramentorum habentium materiam, præter actus recipientis debet esse consecrata, seu sanctificata, quia est instrumentum ad conferendam sanctitatem. Materia autem sacramentorum, quibus Christus usus est, non indiget alia sanctificatione, quia per contractum sui sacratissimi corporis eam sanctificauit, ut aquam in baptismo, pane in eucharistia. Materia uero extremæ unctionis, & materia confirmationis indigent benedictione quia his sacramentis non est usus Christus. Posset autem simplex sacerdos ex communicatione Papę oleum cōsecrare, ut tenet Palude, Scotus, & Caietanus. 3. 72. ar. 3. 217

Oleum unctionis oportet esse consecratum.

QVAERITVR, an esse uerum sacramentum, si quis ungeret oleo non consecrato, Palude, & Duran. dicitur q Papa non posset ungere oleo non consecrato

ſecrato. Caietanus dubitat, an conſecratio olei ſit de neceſſitate ſacramenti. Et ideo probabiliter credo, quòd nõ eſt de neceſſitate ſacramenti, licet ſi de neceſſitate præcepti. Patet quia Iaco. 5. Eſt expreſſa materia huius ſacramenti & forma, & miniſter, & tamen nulla fit mentio de conſecratione olei, ergo. Item in c. paſtoralis. De ſacramentis non iterandis. Innocentius tertius requiſitus, an ille qui erat confirmatus oleo non benedicto, eſſet iterum confirmandus? Reſpondit nihil eſt iterandum, ſed caute ſupplendum, quod incautè fuit omiſſum ergò non erat repetenda forma, ac proinde fuit uerum ſacramentum. Et eadẽ ratio erit de extrema unctione.

218 *Forma ſacramenti unctionis.* QVAERITVR, quæ ſit formæ huius ſacramenti? Reſp. quod forma eſt deprecatiua, quam non tenet eccleſia. Quia ex Iacobo patet ſic debere eſſe, cum dicat, orent pro eo, oratio autem idem eſt quod deprecatio. Ratio uera quare forma huius ſacramenti non eſt indicatiua ſed deprecatiua, eſt, quia iam infirmus eſt a ſe deſtitutus, & eget aliorum precatione. Itẽ quia iam trãſit ad aliud forum, & commendatur alteri foro per hoc ſacramentũ, Forma ergo: qua nunc utitur eccleſia? eſt de neceſſitate præcepti, ut patet in concilio Florentino

rentino. Secundo dico, si aliquæ ecclesiæ utantur forma indicatiua, uidetur pium quod sufficiat. Et hoc etiam ponit Ricardus. Et Durand. quia alia ecclesia non permitteret tantum erroré. Quamuis Capreolus nó putet esse probabile, quod aliquæ ecclesiæ utantur forma indicatiua tantum. Tertio dico, quod ecclesia posset mutare formam, dummodo esset deprecatiua, quia Iacobus non dicit nisi orét. Est ergo forma. Per istam unctionem & suam pijssimã misericordiã indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per uisum, auditum, &c.

QVAERITVR, utrũ hoc sacramentum sit de necessitate salutis? Respó. secundum omnes ꝙ non, sed sola tria, Baptismus, Eucharistia, Pœnitẽtia quæ ordinantur ad gratiam, & remissionem peccatorum. Duo alia sunt, quibus nolle uti esset peccatũ mortale, ut confirmatio, & extrema unctio. Alia duo sunt, quibus licet nolle uti, ut matrimoniũ, & ordo. Vnde si quis etiã ex negligentia non reciperet extremã unctionem, non peccaret motaliter si uero ex contéptu, peccaret mortaliter, ut si quis supposita fide huius sacramenti, nollet uti illo. Ita tenẽt oẽs, & Caieta.

219 *Vnctionis sacramẽtũ est de necessitate salutis.*

DE ministro uero huius sacramenti, dico, quod est solus sacerdos, ut patet ex uerbis Iacobi. Nomine autem sa-

cerdo-

cerdotis intelligimus solum illum, qui ab episcopo ordinatus est sacerdos, & characterẽ sacerdotalem recipit. Et ita iuxta fidẽ catholicam firmiter tenẽdum est. Sic.n. diffinitur in conci. Trid. sessio. 14. de sacramento extremæ unctionis. cano 4. cuius uerba sunt. Si quis presbyteros ecclesiæ, quos beatus Iacobus adducendo esse ad infirmum iniungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quauis cõitate, ob idq; proprium extremæ unctionis ministrum non solum sacerdotem, anathema sit. Et quia hoc ordinatur ad remissionem peccatorum, & omnis sacerdos potest peccata remittere, ac proinde quilibet sacerdos potest hoc sacramentum ministrare, non ex commissione prælatorum, sed ex officio, quia hoc nõ pertinet ad iurisdictionẽ. De iure uero, & nõ de necessitate sacramẽti requiritur ꝙ sit proprius sacerdos. Sed proprio sacerdote deficiente, quilibet sacerdos [preter religiosos] in necessitate potest, & debet communicare infirmum, & ungere.

221 QVAERITVR, an sanis debeat hoc sacramentum conferri? Respondeo secundum S. Thom. & alios ꝙ non. Patet ex uerbis Iacobi. 5. infirmatur quis in uobis. Item quia hoc sacramentum est curatiuum, & exterius debet significa-

Vnctionis sacramentum infirmis dandum.

gnificare quod exterius facit, curatio autem solis infirmis conuenit, ergo soli illi debet inungi. Si autem quando unguntur moriantur, non procedatur ulterius. Si uerò sit dubium; ungat sub dubio dicens, si es mortuus, non te ungo, si uero non est mortuus per istam unctionem & suam piissimam, &c.

222 *Infirmi in mortis periculo sunt ungendi.*

QVAERITVR, utrum omnes infirmi sunt ungendi? Resp. quod communis sententia est, quod solus infirmus, qui est in periculo mortis probabilis, est capax huius sacramenti. Probat S. Th. quia hoc sacramentum est ultima medicina ut etiam sanat ipsum nomen, Extrema unctio, ergo est adhibenda quando non est aliud remedium, nec spes. Nec tamen infirmi omnes qui sunt in tali periculo, sunt ungendi. Nam primo excipiantur pueri, quia in ipsa forma dicitur, indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti. Et eadem ratione excipiuntur perpetuo dementes quia unquam peccauerunt actualiter. Nec beatissima Virgo esset ungenda, quia caruit omni peccato. Aliquis autem, qui adultus baptizatur, si ille confirmetur ad mortem est ungendus, ut tenet Palud & Hostiens. quia instant ei magna certamina. Excipiuntur etiam damnati ad mortem, quia non sunt iam capaces salutis corporalis, qui est unus ef

fectus

fectus huius sacramenti. Excipiuntur etiam furiosi & amentes, qui habēt di lucida interualla nisi fuerint bonæ uitæ & formaliter illud patierint. Hoc est propter defectum uenerationis.

223 *Infirmi quibus corporis partibus ungendi.* QVAERITVR, in quibus partibus est ungendus infirmus. Videtur q; in omnibus, quia significat hoc sacramentū perfectā animæ curationē, ergo debet iungi in toto corpore, quia anima est in qualibet parte corporis. Res. quod in medicationibus corporalibus applicantur medicinæ nō omnib. partibus, quę dolēt, sed ubi est radix morbi. Et quia tres sunt radices morbi spiritualis, uidelicet, ratio, dirigens, appetitus mouens, & prosequens. Principia rationis per quæ intelligit, sunt sensus [nihil.n.est in intellectu quin prius fuerit sensus] ideo unguntur oēs sensus Principium uero mouens appetitū ē dilectio, unde unguntur renes, ubi uiget dilectio. Fœminæ uero propter honestatē, nec in renibus, nec in uētre sunt ungendæ. Pedes uero unguntur, quia sunt prosecutiui, & executiue se habēt. Vnctio quidē in sensibus est de essentia, nō autem unctio in renibus. Qui principiū dirigent, est principiū oīum aliorū. Et ideo ī aliquibus partibus nō unguntur & melius esset qđ nō esset in usu. At mutilati ungunē in partib. pxi mis.

mis. Et etiam cæci à natiuitate sunt in oculis ungendi. Quia tales possunt per aliquas sensatione desiderare uidere mulieres. Est autem in præsentiarum summopere notandum, & firma fide tenendum, ꝙ ritus & usus, quem sancta Romana ecclesia in administratione huius sacramenti obseruat, non repugnat sententiæ apostoli Iacobi, nec est contemnendus, nec mutãdus. Sic enim diffinitur in concilio Tridentino sessione.14. de sacramento extremæ unctionis can.3. cuius uerba sunt. Si quis dixerit extremæ unctionis ritum & usum quem obseruat sancta Romana ecclesia repugnare sententiæ Iacobi apostoli, ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni, anathema sit.

QVAERITVR, utrum hoc sacramẽtum sit iterabile, Respond. quod sic in diuersis infirmitatibus. Quia non habet effectum perpetuum & per iterationem non fit iniuria sacramento qua si insufficiens sit. In eadem infirmitate potest iterari. Quia habet pro materia infirmitatem periculosam, & sic quotiescunque sit in periculo mortis, quia si conualescet & iterum perueniret ad periculum mortis, esset ungendus. Et hæc de extrema unctione sufficiant. 224 *I unctionis sacramẽtum iterabilis.*

culpam & pœnam. Item quilibet iudex in foro contentioso habet potestatem imponendi pœnam pro crimine, & alius tenetur acceptare, quare ergo iudex ecclesiasticus non habebit hanc potestatem in suo foro? Sed iam de fide tenendum est ꝙ cõfessor potest obligare pœnitentem ad aliquam satisfactionem, quia sic diffinitur in concilio Tridentino. Sessione 14. de pœnitentia cano. 15. cuius uerba sunt. Si quis dixerit claues ecclesiæ datas tantum ad soluendum, non etiam ad ligandum, & propterea sacerdotes dum imponunt pœnam confitentibus, agere cõtra finem clauium, & contra institutionem Christi & fictionem esse, quod uirtute clauium, sublata pœna æterna, pœna temporalis plerũque exoluenda remaneat, anathema sit.

210 *Confessor non potest imponere quamcunque uoluerit pœnitẽtiam.*

QVERITVR, utrum sacerdos habent potestatem imponendi q̃cunq; penitentiam uoluerit pro suo arbitrio. Respon. quod oportet ꝙ per pœnitentiam iniunctam à confessore pœnitens satisfaciat pro tota pẽna omniũ peccatorum suorum Nam alias frustra, esset purgatorium. Secundo dico quod sacerdos non potest imponere quantam cunque pẽnam grauem, & quanto posset intolerabili, pœnitens non tenetur obedire. Vtrum autem debeat sacerdos

ponere

ponere aliquam pœnitentiam sub consilio, fac hoc, & si uolueris fac et istud. Palud. cõsulit ita facere, & Syluester & alii, Hoc etiam laudat. S. Th. Propter quod dico, quod talis pœnitentia propter consilium sacerdotis est magis meritoria quam si eam faceret ex arbitrio proprio solummodo.

QVAERITVR, utrum secundus confessor posit commutare uel tollere pœnitentiam impositam a primo confessore: De hoc sunt opiniones, Syluester & isti dicunt q̃ non potest, nisi confiteatur. Sed puto probabilius, quod potest, quia secundus confessor est judex & habet potestatem super istum, & iõ satis est, quod penitens confiteatur peccatum illud, quod non fecerit pœnitentiam sibi iniunctam ab alio, & potest confessor uel tollere totam, uel minuere, uel etiam commutare, Vtrum autẽ confessor teneatur semper aliquam iniungere pœnitentiam pœnitenti, posset dubitari. Sed dico, quòd sic, quia est iudex, & grauiter peccaret, si nullam imponeret nisi esset ex magna & rationabili causa in articulo mortis, uel si uideret, quod penitens nullam acceptaret pœnitentiam (si tamen hoc contingere posit unquam.) Hec de satisfatione dicta sufficiant.

211 *Confessor potest mutare uel tollere pœnitentiam ab alio cõfessore iniunctam.*

SEQVITVR DE SACRAmento Extremæ Vnctionis.

De quo (licet sit sacramentum exeuntium) prius tractatur quàm de matrimonio & de ordine. Quia prius agendum est de sacramentis, quæ pertinet ad omnes Christianos, quam de ijs quæ spectant solum ad certum genus personarum. Et de hac materia tractatur a doctoribus 4. d.23.

PRimo quæritur, an extrema unctio sit sacramentum. Resp. secun-
212 dum oẽs catholicos, ꝙ sic. Quia est inuisibilis gratiæ uisibilis forma, nam significat gratiã interiorem, cum eius effectus sit remouere reliquias peccatorum. Et confert gratiam, iuxta illud Iacob 5.

Extrema unctio est sacramentum.

cob. 5. & in peccatis fuerit, dimittentur ei. Ex quo patet ꝙ si peccator cũ sola attritione recipiat hoc sacramẽtũ recipiet gratiam uirtute illius, & remissionẽ peccatorũ mortaliũ. Itẽ probatur ꝙ sit sacramẽtũ quia in c. ad abolendã. de hæreticis, excõicantur quia aliter sentiũt de sacramẽtis, q̃ sentit Romana ecclesia, sed ecclesia Romana in concilio Florẽtino sub Eugenio 4. determinauit ꝙ extrema unctio est unum de septem sacramentis ecclesiæ. Et in cap. illud superfluum. 95. dist. idem determinatur, ergo ita tenendum est de fide, & oppositum est hæreticum.

QVAERITVR, a quo sit hoc sacramẽtum institutũ, an à Christo? Magister 4. d. 24. ex uerbis Hugonis ait ꝙ ab apost. Ia. 5. Sed cum sacramenta nouæ legis cõferãt gratiã, quã solus Christus confert: tenendum est oĩno quod Christus instituit hoc sacramentum. Nam instituere sacramenta pertinet ad potestatem eccellentiæ, quam solus Christus habuit. Quod aũt dicit Magister, quod fuit ab apostolis institutum, intelligendum est ẜm S. Th. quod est ab apostolis promulgatum. Sed ubi legitur in sacra scriptura huius sacramenti institutio? S. Thom. & omnes alii dicunt quod nõ est expressus locus ubi fuerit institutũ. Habemus tamen quod sit sacramentum 213 *Extrema unctio an à christo instituta sit.*

ex traditione ecclesiæ, q̃ in his quæ sũt fidei, errare non põt, & hoc sufficit nobis. Euangelistæ nõ curauerunt tradere nisi necessaria ad salutẽ, ut de baptismo pœnitẽtia, eucharistia quę sũt sacramẽta necessaria. De cõfirmatiõe vero & extrema unctione propterea siluerũt, q͡a nõ sũt necessaria ad salutẽ, quãuis Marci. 6 uideat̃ fieri de hoc sacramento mẽtio, cũ duodecĩ ungebãt infirmos oleo.

214 *Vnctionis extremæ effectus.* QVAERITVR, quis sit effectus huius sacramenti? Re. ꝙ hoc sacramẽtũ nõ imprimit characterẽ, & ideo est iterabile, patet, q͡a in cõcilio Florẽtino dicitur ꝙ solum tria sacramẽta imprimũt characterẽ, Baptismus, Confirmatio, & Ordo. Secundo dico q̃d effectus huius sacramẽti sunt tres, scilicet, gratię collatio, peccatorum, remissio, infirmantium alleuiatio. Ita.n. iuxta fidẽ asserẽdum est. Nam in Concil. Trid. sessio 14 de sacramento extremæ Vnctionis ca. 2. ita diffinitur. Si qus dixerit, sacram infirmorum unctionem, non conferre gratiã, nec remittere peccata nec alleuiare ĩfirmos, sed iã cessasse quasi olim tm̃ fuerit gratia curationũ, anathema sit. Tertio dico, quòd effectus principalis hui⁹ sacramẽti est remissio peccatorum ꝑ gratiæ collationẽ, minus principalis est sanitas corporis, dicente Iacobo, & alleuiabit eum dominus, & si in

peccatis

peccatis fuerit dimittentur ei. Sed tota difficultas est, ad remissionem quorum peccatorũ ordinetur. Ricardus, Bonauē tura; Scotus, Durandus, & Maioris, dicunt, quod ordinatur ad remissionem uenialium. Sed contra, quia contra uenialia sunt multa remedia, & faciliora, ut aqua benedicta, oratio Dominica, tũsio pectoris, &c. & in cæremoniis huius sacramenti, una est confessio generalis, in qua remittũtur uenialia, ergo nõ ordinatur ad remissionē uenialiũ. Itē, qa si ordinaret ad remissionē uenialiũ, debet conferri sanis. Dico igitur cum S. Thom. quod ordinatur ad reliquias peccatorum, quæ sunt debilitatis potationum tristitia, & alia quę impediunt animam cogitare de Deo. Et ppea confert hoc sacramentum infirmis, ut possint facilius resistere tẽtationibus demonũ quæ tunc maxime insurgunt; & remotio illa est exhilaratio cordis, ut habetur in capitu. unico. de sacra unctione. Idem dicit etiam Palude. Non negamus tamẽ quin remittat uenialia, imo & aliquãdo remittit mortalia. In peccato ergo sunt tria, maculæ, pœna, & reliquiæ. Ad tollendam maculam in ingressu nouæ uitæ ordinatur baptismus Post prestitam uero uitam spiritualem ordinatur pœnitentia ad tollendam maculam. Ad pœnam uero non est aliqd

de pet se ordinatũ. Manet ergo ad reliquias peccatorũ extrema unctio. Et reliquiæ istæ sunt q̃dam qualitates infectiuæ animæ, & naturalis impotentia, & ineptitudo quæ remanet post peccatũ ad exercẽdũ bona opera & ligamẽ quodã animæ ad opera uirtutis, quod prouenit à peccato. De secundo effectus q̃ ẽ sanitas corporalis, dicitur in cõcilio Florentino quod non semper sequitur sed quando expedit infirmis bene ualere.

215 *Extrema unctio est unicum sacramentũ.* QVAERITVR, cũ hic sunt multę unctiones, & multę formę, an unctio sit unicũ sacramẽtũ, uel plura? Resp. fm. omnes quod est unum sacramentum, sicut unũ artificiale, ut una domus, & una curatio, quæ fit in radicibus peccatorũ hoc est in quinque sensibus. Sed quæres in qua illarũ unctionũ datur gratia. Respondet S. Thom. quod in ultima.

216 *Oleum oliuarum est materia sacramenti unctionis.* QVAERITVR, q̃ sit materia huius sacramẽti? Resp. q̃ oẽs conueniunt, quod est oleũ. Et habetur ex uerbis Iacobi. 5. Orant super eum ungentes eum oleo, Et in c. unico. de sacra. unctione, Et in concilio Florentino. Et rõ conueniẽtiæ est, quia hęc curatio est ultima, & debet esse perfecta, ac debet significare spẽ, quia tunc infirmus maxima indigẽt, quæ quidem spes significatur per lenitatem in olei, Oleũ enim est optimũ ad curandũ, quia maxime penetratiuũ est.

est. Nomine aūt olei intelligitur oleum oliuarum, sicut nomine panis intelligitur triticeus, & nomine uini, uitis. Sufficeret aūt oleum rosaceum, nisi sit multum corruptum in c. unico. de sacra unctione præcipitur, quod non mittatur balsamum. Idem habetur in concil. Floren. Hoc autem oleum de necessitate præcepti debet esse benedictum, ab episcopo, ut patet in dicto c. unica. Ratio quare debet esse benedictum est, quia materia omnium sacramentorum habentium materiam, præter actus recipientis debet esse consecrata, seu sanctificata, quia est instrumentum ad conferendam sanctitatem. Materia autem sacramentorum, quibus Christus usus est, non indiget alia sanctificatione, quia per contractum sui sacratissimi corporis eam sanctificauit, ut aquam in baptismo, pane in eucharistia. Materia uero extremæ unctionis, & materia confirmationis indigent benedictione quia his sacramentis non est usus Christus. Posset autem simplex sacerdos ex communicatione Papę oleum cōsecrare, ut tenet Palude, Scotus, & Caietanus. 3. 72. ar. 3. 217 *Oleum unctionis oportet esse consecratum.*

QVAERITVR, an esse uerum sacramentum, si quis ungeret oleo non consecrato, Palude, & Duran. dicitur q̄ Papa non posset ungere oleo non consecrato

ſecrato. Caietanus dubitat, an conſecratio olei ſit de neceſſitate ſacramenti. Et ideo probabiliter credo, quòd nõ eſt de neceſſitate ſacramenti, licet ſi de neceſſitate præcepti. Patet quia Iaco.5. Eſt expreſſa materia huius ſacramenti & forma, & miniſter, & tamen nulla fit mentio de conſecratione olei, ergo. Item in c. paſtoralis. De ſacramentis non iterandis. Innocentius tertius requiſitus, an ille qui erat confirmatus oléo non benedicto, eſſet iterum confirmandus? Reſpondit nihil eſt iterandum, ſed caute ſupplendum, quod incautè fuit omiſſum ergo non erat repetenda forma, ac proinde fuit uerum ſacramentum. Et eadẽ ratio erit de extrema unctione.

QVAERITVR, quæ ſit formæ huius ſacramenti? Reſp. quod forma eſt deprecatiua, quam non tenet eccleſia. Quia ex Iacobo patet ſic debere eſſe, cum dicat, orent pro eo, oratio autem idem eſt quod deprecatio. Ratio uera quare forma huius ſacramenti non eſt indicatiua ſed deprecatiua, eſt, quia iam infirmus eſt a ſe deſtitutus, & eget aliorum precatione. Itẽ quia iam trãſit ad aliud forum, & commendatur alteri foro per hoc ſacramentũ. Forma ergo: qua nunc utitur eccleſia? eſt de neceſſitate præcepti, ut patet in concilio Florentino

218 *Forma ſacramenti unctionis.*

rentino. Secundo dico, si aliquæ ecclesiæ utantur forma indicatiua, uidetur pium quod sufficiat. Et hoc etiam ponit Ricardus. Et Durand. quia alia ecclesia non permitteret tantum errorē. Quamuis Capreolus nō putet esse probabile, quod aliquæ ecclesiæ utantur forma indicatiua tantum. Tertio dico, quod ecclesia posset mutare formam, dummodo esset deprecatiua, quia Iacobus non dicit nisi orēt. Est ergo forma. Per istam unctionem & suam pijssimā misericordiā indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per uisum, auditum, &c.

QVAERITVR, utrū hoc sacramentum sit de necessitate salutis? Respō. secundum omnes ꝙ non, sed sola tria, Baptismus, Eucharistia, Pœnitētia quæ ordinantur ad gratiam, & remissionem peccatorum. Duo alia sunt, quibus nolle uti esset peccatū mortale, ut confirmatio, & extrema unctio. Alia duo sunt, quibus licet nolle uti, ut matrimoniū, & ordo. Vnde si quis etiā ex negligentia non reciperet extremā unctionem, non peccaret motaliter si uero ex contēptu, peccaret mortaliter, ut si quis supposita fide huius sacramenti, nollet uti illo. Ita tenēt oēs, & Caieta.

219 *Vnctionis sacramētū est de necessitate salutis.*

DE ministro uero huius sacramenti, dico, quod est solus sacerdos, ut patet ex uerbis Iacobi. Nomine autem sa

cerdo-

cerdotis intelligimus solum illum, qui ab episcopo ordinatus est sacerdos, & charactere sacerdotalem recipit. Et ita iuxta fide catholicam firmiter tenedum est. Sic.n. diffinitur in conci. Trid. sessio. 14. de sacramento extreme unctionis. cano 4. cuius uerba sunt. Si quis presbyteros ecclesiæ, quos beatus Iacobus adducendo esse ad infirmum iniungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quauis cõitate, ob idq; proprium extremæ unctionis ministrum non solum sacerdotem, anathema sit. Et quia hoc ordinatur ad remissionem peccatorum, & omnis sacerdos potest peccata remittere, ac proinde quilibet sacerdos potest hoc sacramentum ministrare, non ex commissione prælatorum, sed ex officio, quia hoc nõ pertinet ad iurisdictionẽ. De iure uero, & nõ de necessitate sacraméti requiritur q sit proprius sacerdos. Sed proprio sacerdote deficiente, quilibet sacerdos [preter religiosos] in necessitate potest, & debet communicare infirmum, & ungere.

221 *Vnctionis sacramentum infirmis dandum.*

QVAERITVR, an sanis debeat hoc sacramentum conferri? Respondeo secundum S. Thom. & alios q non. Patet ex uerbis Iacobi. 5. infirmatur quis in uobis. Item quia hoc sacramentum est curatiuum, & exterius debet significa-

gnificare quod exterius facit, curatio autem solis infirmis conuenit, ergo soli illi debet inungi. Si autem quando unguntur moriantur, non procedatur ulterius. Si uerò sit dubium, ungat sub dubio dicens, si es mortuus, non te ungo, si uero non est mortuus per istam unctionem & suam piissimam, &c.

222 QVAERITVR, utrum omnes infirmi sunt ungendi? Resp. quod communis sententia est, quod solus infirmus, qui est in periculo mortis probabilis, est capax huius sacramenti. Probat S. Th. quia hoc sacramentum est ultima medicina ut etiam sanat ipsum nomen, Extrema unctio, ergo est adhibenda quando non est aliud remedium, nec spes. Nec tamen infirmi omnes qui sunt in tali periculo, sunt ungendi. Nam primo excipiantur pueri, quia in ipsa forma dicitur, indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti. Et eadem ratione excipiuntur perpetuo dementes quia unquam peccauerunt actualiter. Nec beatissima Virgo esset ungenda, quia caruit omni peccato. Aliquis autem, qui adultus baptizatur, si ille confirmetur ad mortem est ungendus, ut tenet Palud & Hostiens. quia instant ei magna certamina. Excipiuntur etiam damnati ad mortem, quia non sunt iam capaces salutis corporalis, qui est unus ef

Infirmi in mortis periculo sunt ungendi.

fectus

mis. Et etiam cæci à natiuitate sunt in oculis ungendi. Quia tales possunt per aliquas sensatione. desiderare uidere mulieres. Est autem in præsentiarum summopere notandum, & firma fide tenendum, q ritus & usus, quem sancta Romana ecclesia in administratione huius sacramenti obseruat, non repugnat sententiæ apostoli Iacobi, nec est contemnendus, nec mutãdus. Sic enim diffinitur in concilio Tridentino sessione.14. de sacramento extremæ unctionis can.3. cuius uerba sunt. Si quis dixerit extremæ unctionis ritum & usum quem obseruat sancta Romana ecclesia repugnare sententiæ Iacobi apostoli, ideoque eum mutandum, posseque a Christianis absque peccato contemni, anathema sit.

QVAERITVR, utrum hoc sacramẽtum sit iterabile, Respond. quod sic in diuersis infirmitatibus. Quia non habet effectum perpetuum & per iterationem non sit iniuria sacramento quasi insufficiens sit. In eadem infirmitate potest iterari. Quia habet pro materia infirmitatem periculosam, & sic quotiescunque sit in periculo mortis, quia si conualescet & iterum perueniret ad periculum mortis, esset ungendus. Et hæc de extrema unctione sufficiant.

224 *Unctionis sacramẽtum iterabilis.*

SEQVITVR SACRAMENtum Ordinis.

De hoc Magist. & Doct. tractant in 4. d. 24. & deinceps.

PRIMO igitur quæritur, an omnes
225 septem ordines sint ex institutione
diuina? postquam Magister egit de sacramentis, quæ spectant ad priuatum remedium singulorum fidelium, hic incipit tractare de sacramentis, quæ dantur in officium, & bonum commune, ut Ordo, & Matrimonium. Res. igitur primo, q de sacerdotio, & diaconatu, nemo est q ambigat, quin sint à Christo instituti, nec hæretici hoc negant. Sed de aliis est dubiū. Et Magister quidem

Ordines oēs septē an finita Christo instituti.

dem dicit, quòd Christus reliquit oēs illos ordines seruandos in ecclesia. Et Paludanus 4.d.24.q.1.tenet quod omnes septē ordines sunt ex institutione diuina. Itaēt S. Tho. uidetur sentire, quia hic dicit, quòd oēs septē ordines cōferunt gratiā ex opere operato, quòd nō posset esse si ab ecclesia essent instituti? Respon. in primis ꝙ isti septē ordines non sunt nouum inuentum, ut putant hæretici, sed est antiquissimum institutum, quo nullum est antiquius. Quod probatur testimoniis sanctorum. Anacletus qui successit Clementi in c.2.sui decreti dicit. Episcopus Deo sacrificans, testes secum habeat & plures, quàm alii sacerdotes, in solennioribus diebus habeat tres, aut quinque Diaconos, & Subdiaconos, atque reliquos ministros, qui sacris induti, &c. Ecce meminit diaconorum, & subdiaconorū, & aliorum. Et Ambrosius etiam super illud Ephe. 4. ipse dedit quosdam quidem apostolos, alios euangelistas, fundat omnes ordines in sacra scriptura. Et Eusebius lib.6. Ecclesiasticæ historiæ. c. 33. recitat epistolam Cornelii ad Fabianum Antiochenū, in qua numerat omnes ordines ecclesiæ, qui quidem præcessit nós mille annis & supra. Et Hieronymus in argumento quod præponitur epist. 1. Thessalo. dicit. Hos Thes-

salonicenses collaudat apostolus, scribens eis per Titum diaconum, & One siũ acolytũ. In sacra uerò scriptura non est de omnibus mentio. Possumus igitur dicere, q͂ oẽs hi ordines fuerunt instituti à Christo in particulari ipso uiuente, uel saltẽ generaliter quia Christus dedit potestatem ecclesię constituẽdi ministros, & consecrādi eos ad sacrificium eucharistiæ. Et ad hunc sensum oẽs hi ordines sunt instituti a Christo, per hoc, quod dedit potestatẽ ecclesiæ cõsecrandi, & ordinādi, ministros quot quot uiderit expedire.

226 *Ordines oẽs an sint sacramentum.* QVAERITVR, vtrũ ordo sit sacramentum? Respon. & est conclusio catholica ordo est sacramẽtũ. Patet q͂a in concil. Flor. numeratur inter septem sacramenta. Itẽ patet ex eis, quæ superius adduximus cum de sacramentis in genere ageremus q. 5. Et itẽ quia in cõcil. Triden. Sessio. 23. de sacramẽto ordinis cano. 3 sic dicitur. Si quis dixerit ordinẽ siuẽ sacrã ordinationẽ non esse uerè & propriè sacramentum, à Christo domino institutum, uel esse figmentum quoddam humanum excogitatum à uiris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros verbi Dei, & sacramentorum, anathema sit. Sed est dubium, vtrum omnes ordines sunt sacramenta

crameta? Durādus dicit, quod solum sa cerdotium per quod datur potestas spi ritualis, est sacramentum. Alij aūt ordi nes sunt quędā sacramentalia. Adducit ad hoc multas rationes in 4. dist. 14. q. 2. quas ibi poterit uidere. Contrarium tenent oēs doctores, uidelicet q̄ oēs or dines sunt uerum sacramētum. Hoc asse rit S. Th. Albertus Mag. Bonau. Alma. in. Maio. Pau. &c. Et patet quia quilibet ordo est sacræ rei signū, & in eo datur aliqui spirituale; qa si alij ordines essēt sacramētalia, darētur simul cū sacerdo tio. Sed ritus ecclesiæ est in contrariū, imo multi recipiunt minores ordines, nolentes ulterius progredi ergo. Ego, nisi esset opinio tantorū doctorū in cō trariū mallē tenere cum Dur, nescio nū qd cogat ponere quatuor ordines mi- nores esse sacramētum. Nā quæ ptās est illa spiritualis in acolytho adferre ce- reos, & offerre materiā subdiacono. Itē prima tōsura nec est sacramētū nec ꝓ- prie ordo, & in ostiario qui hēt apire fores ecclesię, &c, Sed tñ quia omnes op positū tenent, non auderē hoc tenere, Caiet. in q. quā fecit de ritu ordi nis, te net cum Durando q̄ solū sacerdotium est ordo, & sacramentum à Christo in stitutū, omnia uero alia sunt sacramen talia. Idem uidetur dicere. 3. p. quæ. 64. artic. 3. 1. Dico igitur ad hanc quæstio-

 nem,

nem,quod tenéda est cõis opinio. Secũ do dic, ꝙ opinio Durãdi & Caietani ẽ probabilissima, s. quòd solum sacerdotiũ est sacramẽtum,uel saltem ꝙ quatuor minores ordines nõ sunt sacramẽtũ. Hoc probatur quia sacramentũ est de iure diuino, sed nõ oẽs ordines sunt de iure diuino,ergo.Probatur minor, nã c.à multis,de ætate,& qualitate ordinandorũ.Innocentius vir doctissimus allegans Vrbanum Papam dicit.Vrbanus ait ꝙ solum presbyteratus,& diaconatus sunt sacri ordines,& quod illi solum leguntur fuisse in primitiua ecclesia.Et illa sententia Vrbani habetur.c. nullus dist.60. & in dicto cap.à multis dicit Innocẽtius tertius. Subdiaconatus hodie inter sacros ordines computatur ergo non anteà.Item 1.Timoth.3.& ad Titũ.1. Paulus describit mores episcoporũ & dialogorũ, & nihil dicit de subdiaconis, nec de aliis minoribus ordinibus. Fit mentio de minoribus ordinibus apud Diony. c.3. ecclesiasticæ hierarchiæ,ubi etiam meminit de ostiarijs. Et beatus Ignatius martyr epistola 8.ad Antiochenos cum ducerẽtur ad martyrium, Saluto sanctum presbyterum uestrum,saluto diaconos, subdiaconos,acolytho,exorcistas, &c. Et est determinatio concilij Laodi. cap.23.& Chalced.c.14. & Carthaginensis tertij

c.16.& Carthaginensis quarti cap.6.& Toletani primi cap.18.in omnibus his approbantur minores ordines, ut in epistola secunda beati Clementis, decretum Innocentii, & decretũ Zozini c.3. Sũt ergo minores ordines ab antiquo in ecclesia. Et sic est probabile q̀ sunt de iure diuino,& per cõsequens sacramentum.

127 QVAERITVR, an in nouo testamẽto sit sacerdociũ uisibile,& externũ. Sitque aliqua realis & uera potestas cõsecrãdi uerũ corpus & sanguinẽ Domini nostri Iesu Christi,& peccat remittẽdi & retinẽdi? Respõdetẽ cõclusione affirmatiua firma fide tenẽda, ut diffinitũ n cõcilio Tridẽtino, Sessione 23. de sacramẽto ordinis, Can.1.cuius ita sunt uerba. Si q̀s dixerit non esse in nouo testamẽto sacerdotiũ uisibile & externũ, uel nõ esse potestatẽ aliquãdo cõsecrãdi & offerẽdi uerum corpus & sãguinẽ domini,& peccata remittẽdi,& retinẽdi, sed officiũ tãtũ, nudũ ministeriũ prædicandi euangeliũ, uel eos qui non prædicant, prorsus non est sacerdos, anathema sit.

an in nouo testamento sacerdotiũ sit uisibile & externum.

EST etiam firma fide tenendum quod præter sacerdotium iam dicta sunt in ecclesia catholica alii ordines & maiores & minores. Ita enim diffinitur ubi nunc supra canon. 2. his uer-

bit. Si quis dixerit præter sacerdotium non esse in ecclesia catholica alios ordines & maiores & minores, per quos uelut per gradus quosdam in sacerdotium tendatur anathema sit.

128 *An per dinatione datur spiritus sanctus, & inprimantur character.*

QVAERITVR, an sacram ordinationē detur spiritus sāctus, & imprimatur character indelebilis, ita ut nullo pacto, possit fieri laicus, qui semel prius fuit sacerdos, & Respōdeo affirmatiuè, & ita est firma fide tenēdum. Sic enim diffinitur in conci. Tridenti. ubi supra can. 4. ubi sic dicitur. Si quis dixerit per sacram ordinationē non dari spiritum sanctum, ac proinde frustra episcopos dicere, Accipe spiritum sanctum, aut per eā non imprimi characterem, uel eū, qui sacerdos semel fuit, laicū rursus fieri posse, anathema sit.

129 *In sacramento ordinis requiritur materia.*

QVAERITVR, utrum in hoc sacramēto requiratur aliqua materia, Resp. quod sic. Quia oĩa sacramēta cō stant ex rebus & uerbis, ut ait August. & Magist. Hæc est omnium sententia. Hoc patet ex diffinitis superius in materia de sacramentis in genere. Est autem in sacramento hoc materia illud, per cuius traditionem confertur ordo. Sicut presbyteratus traditus per calicis cum uino, & patenæ cum pane porrectionem. Diaconus uerò p liber euāgeliorū tradōnē. Subdiaconatus p

traditionẽ calicis uacui cum patena uacua ſuperpoſita &c. Vide concil. Florentinum, cujus ſunt verba præcedentia. Sed S.Th. ponit differentiam inter materiam aliorum ſacramẽtorum, & materiam huius. Quia in aliis ſacramẽtis tota efficacia eſt ab ipſo Deo, & ſacramẽto, ſed in hoc efficacia eſt partim à miniſtro, epiſcopus.n.dat poteſtatem. Idcirco in aliis ſacramentis materia concurrit, ut det perfectionem ſacramento, quia miniſter nihil facit, in hoc autẽ ſacramento materia ſe habet ſolum materialiter. Et licet in hoc conueniant omnes, non eſt tamen mihi certum quod ſit neceſſarium ex iure diuino, quod tradatur calix presbytero Quia in ſcriptura non habetur, quod fiebat niſi per manus impoſitionem. 1. ad Timoth. 4. & 5. Nec etiam requiritur manuum impoſitio, ut patet in ea presbyter. de ſacramẽtis non iterandis. Ideo forſan ſolis uerbis conſecrat epiſcopus ſacerdotes, & alios miniſtros. Nolo tamen aliquod nouum aſſerere.

230 *In ſacramento ordinis an requiratur contractus materia.*

QVAERITVR, ſuppoſito quòd requiratur materia, an ſit neceſſarius contractus materiæ, puta calicis, uel libri: Caiet. quolibet. 1. q. 16. dicit, quòd ſine dubio requiritur realis contractus, nec hoc debet haberi ꝓ opinione. Quia in oĩbus aliis ſacramentis ubi eſt mate

ria requiritur cōtractus realis, ut in baptiſmo, confirmatione, & extrema unctione, ergo ēt hic. Et hoc ēt ſignificat in forma, quia dicitur, accipe calicem, uel librum. S. th. in additionibus. q. 34. ar. 5. q. 3. relinquit hoc ſub dubio. Et credo ꝙ poſſet ſuſtineri, ꝙ non eſt neceſſarius iſte contractus. Nec ego dāna. ē eū qui negligentia uel alia ex cauſa non tāgeret calicē & haberē eū pro ſacerdote. Quia tpe apoſtolorū nō erat neceſſarium niſi imponere manus. De aliis minoribus ordinibus non eſt dubium, niſi ꝙ nō reqritur? Verū eſt, qđ ſi deficeret illud, pro quo eccleſia intendit tradere officium, ꝙ non haberet illud. Durandus dicit, quod in ſuo epiſcopatu non tradebatur liber diaconis. Sed ſequēda eſt communis opinio iſte āt contractus debet eſſe ſimul cum uerbis, ut uerificetur forma, quæ de præſenti dicit. Accipe. Sed ſatis eſt, quod ſit ibi ſimultas mortalis ſufficit enim, quod poſt uerba ſine multa mora ſuccedat contractus.

23 *Ordo imprimit characterem.* QVAERITVR, an ordo imprimat characterē? Reſp. quod ſic quia character eſt poteſtas ad aliquid ſpirituale, & hic datur poteſtas circa ſacramētum euchariſtię. Et ita etiam habetur in concilio Florenti. Et de ſacerdotio non eſt dubitandum. De aliis ſi nō ſunt ſacramenta non eſt opus dicere quod impri-

imprimant characterem.

QVAERITVR, an si ordo in his sacramentis.i. an possit fieri diaconus qui nõ est subdiaconus? Res. quòd est preceptũ quòd seruetur ordo, & qui illũ nõ seruaret, peccaret mortaliter. Secũdo dico, quod ille ordo non est de necessitate sacramẽti, Patet in c.unico de clerico ordinato p saltũ. Et qui sic est ordinatus debet suscipere ordines, quos omisit dũtaxat, à quocũq; ordine incipiatur. Si aũt non sit baptizatus, & susceperit ordinẽ, non est ordinatus, ut patet in c.ueniẽs, de presbytero iam ordinato & non baptizato, ubi pręcipitur, quod baptizetur, & iterum ordinetur antequam sit confirmatus, ordo tenet. Et puto, quòd qui ex negligentia hoc præteriret, non peccaret mortaliter, & male faceret. Quia non inuenio præceptum aliquod. 232 *Ordo in ordinibus recipiendis.*

QVAERITVR, an qui suscipit ordines in peccato mortali, peccet mortaliter? Respondeo. ꝙ si suscipiat sacerdotium, peccat mortaliter, & est sacrilegus. Idem est de aliis ordinibus si sint sacramenta. Si autem non sint sacramenta uidetur quod non sit mortale, licet sit graue peccatum, Maxime si suscipiat diaconatũ, quia ordinatũ proxime ad eucharistiã. Sed utrũ peccet mortaliter, q exercet officia sua in 233 *Ordines recipientis i peccato mortali an peccet mortaliter*

 pecca-

peccato mortali? De sacerdotio clarum est. De aliis ordinibus si sunt sacramenta est mortale. Et quia hoc communiter non tenetur, quod tales peccet mortaliter, ideo uerisimilius est quod hæc non sint sacramenta. Nihilominus [circa mortale] grauiter peccat talis.

234 *Ordinum collator quis sit.* QVAERITVR, quis sit collator huius sacramẽti? S. Th. cũ aliis dicit quod solus eps est minister ex officio suo. Patet; quia solus eps põt cõsecrare tẽpla, uasa, & uestes sacras, sed homo magis dicatur diuino cultui per susceptionẽ ordinis q̃ illa, ergo. Itẽ patet ex c. quãto, extra de cõsuetudine. Sed utrũm cõferre ordines possit committi non ẽpo? Respondeo de minoribus ordinibus: iam in iure est collatas potestas aliquibus non episcopis. Possum eñ minores ordines cõferre presbyteri Cardinales & aliqui Abbates sancti Benedicti circa monachos suos, & laicos sibi subditos. Vt habetur 21. d. c. 1. & 2. Et d. 69. cap. quoniam. Et de ętate & qualitate. cap. cũ cõtingat. & c. abbates de priuilegiis. li. 6. & in multis aliis locis iuris. S. Th. 3. p. q. 72. art. 2. & 4. d. 7. q. 3. art. 1. quæstiuncu. 3. ait, quod solus episcopus habet ex officio suo conferre ordines, & quod episcopus nõ põt cõmittere nõ episcopo potestatem conferendi ordines, etiam minores, & si communiter, nihil

effet

esset factum. Papa uero pōt cōmittere sacerdoti collationem minorū ordinū, & re uera iā commisit. Quartò dicit S. Th. quod collatio ordinum ēt minorū non pōt cōmitti non sacerdoti, nec collatio ordinum pōt cōmitti nisi episcopo duntaxat. Idē tenet Palud. 4.d.7.q. 4.conclusionē.2.nā episcopus, & Papa non habent maiorē potestatem circa corpus Christi uerum quàm sacerdos, licet circa corpus Christi mysticum, ꝙ est ecclesia, Papa habeat plenissimā potestatē, ac proinde illa quę spectant ad corpus Christi mysticū, subsunt potestate papæ. Et quia potest conferendi ordines est solum potestas circa corp⁹ Xp̄i mysticū, ideo Papa pōt cōmittere alteri talē potestatē. Quia uero potestas supra corpus Chisti mysticū, præsupponit potestatē supra corpus Christi uerū, ideo Papa non potest cōmittere potestatem conferendi ordines, nisi sacerdoti, qui solus habet potestatem supra corpus Christi uerum.

QVAERITVR, utrū papa possit committere potestatem cōferendi maiores ordines sacerdoti non episcopo. S.Tho.& Palu.&omnes dicunt ꝙ non, nihilominus(ut fertur)Papa de facto commisit quibusdam abbatibus S. Benedicti. Saltem de subdiaconatu uidi ego bullam Papæ quibusdam abbatibus 235 *Papa an possit committere sacerdoti potestatē conferēdi maiores ordines.*

bus

bus ordinis Cistercienſium cõcedentis q̃ possent cõferre subdiaconatũ. Et alii dicunt quod diaconatũ etiam. Si hoc ita eſt, ego dico, quòd factũ tenet ex cepto ſacerdotio, alias eſſet intolerabilis error. Quãuis de hoc dubitet Maioris dicẽs, q̃d Papa extẽdit poteſtatem suã, & quod ſecurius eſſet ab alio ſumere. Sed puto illud ſecurũ & ſine ſcrupulo.

236 SED quæritur utrũ epiſcopi hęretici, ſchiſmatici, aut excõmunicati poſſint ordines conferre. Reſ. quod peccãt tã recipiẽtes, quã ipſi cõferentes. nihilo minus tamen ueros ordines, & uerum ſacramentũ conferunt, non eſt dubiũ.

237 *Fœmina ordinari non poteſt.* QVAERITVR, de impedimentis ordinandorum utrum fœmina poſſit ordinari? Reſp. ſecundũ omnes quod non. Probat S. Tho. quia ordinati in ecclesia pręciuntur aliis, fœminæ uero officium eſt ſubeſſe. Et prohibitum eſt eis in eccleſia loqui, quod eſt officium ſacerdotum. Item ſecundum Paulum. 1. Cor. 11. Mulieres non debent tonderi ſed initium ordinis eſt tonſura.

DE pueris uero non habentibus uſum rationis, dicit S. Tho. quod eſſet contra præceptum eos ordinare ſaltẽ maioribus ordinibus, quia minoribus permittitur in ſeptennio. Secuudo dicit, quod ſi puer in cuius ordinaretur in ſacerdotem, eſſet uerę ordinatus.

Quia

Quia hoc sacramentum non requirit actum ex parte suscipientis sicuti & baptismus,& confirmatio.

QVAERITVR, de ordinãdis q̃ ætates & qualitates & merita requirãtur, ut licite atque legitime ordinẽtur? 238 *Aetas & qualitas ordinandorum.*
Res. quia hac de re ad longũ abundè atq; apertissimo sermone deserũt atque diffiniuit Conc. Trid. sessione 23. de sacramento ordinis, agẽs de reformatione à cap. 4. & deinceps, per quam plura alia uide & consule locũ præallegatũ.

HOMICIDIA autem post baptismum non potest ordinari ex traditione ecclesiæ. Si autem de facto ordinetur, tenebitur. Per homicidium uero intelligitur in proposito, omnis uoluntarie occidẽs, aut mutilas aliũ, uel seipsum post baptismũ siue id fiat licite, siue illicite, o͞is talis est irregularis, ut iudex lictor, & ẽt mandãs præcipies cõsulẽs ut aduocatus. Et extẽditur hæc irregularitas ad eos q cõitãtur malefactorẽ seruãtes, ne rapiẽtur illi q sunt morte plectẽdi quia quodãmodo cooperantur homicidio. Nescio tñ an hoc sit expressũ in iure, si nõ est, nollẽ eos cõdẽnare, nisi propterea, qđ q cõcõmitãtur sic sunt causa mortis, qđ nõ sequeretur mors, si ipsi nõ custudirẽt reũ. Qui aũt pugno extrahit dantẽ, nõ dicitur mutilator; ac pinde nec est irregularis, qa 239 *Homicida & mutilatus nõ põt ordinari, nisi occidat in sui defensionẽ inculpabilem.*

pœnæ

pœnæ iuris sunt restringendæ non ampliandæ. De his qui sunt causa qđ alii citius moriantur, ut assistentes infirmis & uertentes illos, dico ꝙ si hoc faciant hoc prætextu ut citius moriantur forte manent irregulares. Si uero bona fide id faciant, non puto eos incurrere irregularitatem, quæ est grauissima ecclesiæ pœna. Si autem quispiam defendendo alium occidat, antiquitus, & tempore S. Tho. erat irregularis, ut ipse ait 3. p. q. 39. ar. 4. Sed hoc reuocatum est per nouam Clementinā, si se defendat cum moderamine inculpate tutelæ. Et talis non erit irregularis, sed poterit illotis manibus celebrare. Ecclesiastici quoq; ponētes iudices, & exhorantes ut seruēt iustitiam, non sunt irregulares. Non defendens autem alium qui occiditur, si ea officio tenebatur defendere, est irregularis. Si uiro nō tenebatur ex officio non erit irregularis.

10 *clericis tēsura conuenienter datur.*

QVAERITVR, de annexis ordinis. Primo de tōsura, an sit cōueniēs q ecclesiastici tōdeantur? S. Tho. & oēs dicūt esse cōueniēs. Primo rōne figuræ nā significātur ecclesiasticos esse rēges, iuxta illud Petri uox, autem genus electū regale sacerdotium. Et figura circulari, & perfecta, significat pfectionē quā habere debet supra oēs alios q debet regere in spiritualibus. Tondentur autem

in

in ſuperiori parte, ne meus eorum temporalibus impeditur a diuinis contemplandis. Vel ut ait Beda, ut Rabanus, geſtamus coronam non quia Apoſtolus Petrus ſic attonſus eſt, ſed propter paſſionem Chriſti in qua ipſe coronam ſpineam portauit, in concilio Toletano. 4. ſub Iſidoro. c. 41. reprehenduntur omnes clerici qui in ſummitate capitis modicum circulum tondebant, & dicitur quod iſtæ eſt modus hæreticorum, & mãdatur quod detonſo ſuperius, toto capite, inferius ſolum circulum coronæ relinquatur. Hæc in Hiſpania ſeruabantur, iam omnia lapſa ſunt in deterius. Tonſura autem iſta non eſt ordo ſecũdum S. Tho. Nam ordines non dantur ſine celebratione miſſæ, tonſura autem datur extra celebrationem. Item quia per tonſuram nulla poteſtas particularis ſpiritualis datur, nec tonſura ordinatur ad euchariſtiam, ad quã omnes ordines diriguntur, & ſic propriẽ loquendo non eſt ordo quamuis in capitu. cũ cõtingat, de ætate & qualitate ordinandorum, clericatus uocetur, ſed capitur ibi ordo large. Eſt autẽ Hiſpaniæ magnus abuſus quod tonſuratur ſine quacũque intentione ueniendi ad chorum. Et ego non dubito quin peccent pluſquam uenialiter epiſcopi qui

hoc

hoc ſciunt, & tñ de hoc non pœnitent. De dignitate epiſcoporum, cardinaliũ quã antiqua ſit, & utrum dignitas epiſcoporum ſit de iure diuino maior quã cæterorum ſacerdotum, qua raro hac ſcientia fideles indigent, non nihil in præſentiarum ponendum iudicaui.

IN primis firma ſide tenendum eſt in eccleſia catholica eſſe hierarchiam diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex epiſcopis, presbyteris, & miniſtris, ita enim diffinitum eſt in Concilio Trid. ſeſſione 23. Canone 6. his uerbis. Si quis dixerit in eccleſia catholica non eſſe hierarchiã diuina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex epiſcopis, presbyteris, & miniſtris, Anathema ſit. Deinde etiam firmiter tanq̃ de fide eſt tenendum epiſcopos presbyteris eſſet ſuperiores, habereq; poteſtatem confirmandi, & ordinandi, nec huiuſmodi poteſtas eſt epiſcopis, cum presbyteris communis. Tandem firma eſt fide tenẽdum, ordines ab ipſis epiſcopis collatos, eſſe ualidos & firmos ueros & reales, ſine ullo populi uel poteſtatis ſecularis conſenſu aut uocatione. Poſtremo fide item firma eſt tenendum, non eſſe legitimos uerbi, & ſacramentorũ miniſtros, qui nec ubi eccleſiaſtica, & canonica poteſtate ſunt rite ordinati, nec miſſi. Ita enim omnia

nia diffinitá sunt in Concil.Triden.vbi supra Canone 7. cuius uerba sunt. Si quis dixerit episcopos non esse presbyteris superiores, uel non habere potestatem confirmandi, & ordinandi, uel eã quam habent, illis esse cum presbyteris communem, uel ordines ab episcopis collatos sine populi, uel potestatis secularis consensu aut uocatione, irritos esse: Aut eos qui nec ab ecclesiastica, & canonica potestate ritè ordinati nec missi sunt, sed aliunde ueniunt legitimos esse uerbi, & sacramentorum ministros, Anathema sit.

Ex quibus constat hæresim esse, si dicas non esse legitimos ac uerè episcopos, qui authoritate Romani Pontificis sũt assumpti. Hoc corollariũ etiam patet, ubi nunc supra cano. 8. similiter hæresis est, si dixeris sacram unctionẽ qua ecclesia in facta ordinatione utitur, aliasque sacramenti ordinis cæremonias non esse requisitas, sed contemnendas & perniciosas, ut diffinitum est ibidem Can. 5. & hæc de ordine dicta sufficiant.

SEQVITVR DE SACRAmento Matrimonij.

DE sacramento matrimonij tractat Magi.4.d.26.& reijcit illud in ultimum locum, quia munus spiritualitatis habet. Vel quia prius tractandum erat de sacramentis, quæ ordinantur ad propagationem spiritualem, & postremò de matrimonio quòd quidem ordinatur ad propagationem corporalem, seu temporalem.

241 *Matrimoniũ est sacramẽtũ.* QVAERITVR, in primis, utrũ matrimonium sit sacramentum? Respondeo, quod sic, & non est dubium. Nam ad Ephesios, 5. dicitur sacramentum hoc magnum est, ergo autem di-

tò in Christo,& ecclesia. Et ita etiã determinatur in concil. Florentino sub Eugenio 4. Idem patet ex his, quæ superius habes de sacramẽtis in genere, q.5. Iterum in eodem Concil. Tridentino, sessio 24. de sacramento matrimonij eadem sententia diffinitur in Cano. 1. cuius uerba sunt. Si quis dixerit matrimonium, non esse uerè, & propriè vnum ex septem legis Euangelicæ sacramentis à Christo domino institutum, sed ab hominibus in ecclesiam inuectum, anathema sit. Vtrum autem conferat gratiam? Respondeo, quod ex eo quod est sacramentum, confert gratiam non ponentibus obicem, & ritè suscipientibus, & determinatur in concilio Tridentino sessione septima, capitulo sexto, septimo, & octauo. Instituit autem Christus hoc sacramentum Matthæi.10. quando illud commẽdauit, & præcepit inseparabilitatem dicens. Quos Deus coniunxit, &c. ex quo, & ex traditione Apostolorũm, & magis ex traditione ecclesiæ, habemus, quod matrimonium sit sacramentum.

242

An liceat plures uxores simul habere

QVAERITVR, an liceat fideli bus plures simul habere vxores? Respondetur negatiuè, & ita de fide tenẽdum est. Vt diffinitur in Concil. Tridentino, ubi supra Canon. 2. cuius ista

sunt

ſunt uerba. Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere vxores, & hoc nulla lege diuina eſſe prohibitum, anathema ſit.

243 *An matrimoniũ ſit dignus uirginitate.* QVAERITVR, vtrum ſtatus cõiugalis ſit anteponendus ſtatui uirginitatis, uel cœlibatus? Reſpondetur negatiuè, quod nec præferendus, nec ęquãdus eſt illis. Et ita firma fide tenẽdum eſt. Sic enim diffinitur ubi ſupra Cano. 10. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit ſtatum coniugalem anteponendum eſſe ſtatui uirginitatis, uel cœlibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in uirginitate, aut cœlibati, quàm iungi matrimonio, anathema ſit.

244 *Matrimonium per procuratores contractum non eſt ſacramentum.* QVAERITVR, vtrum matrimonium contractum per procuratores ſit ſacramentum? Reſpondet. Caieta. quod non. Quia nullum ſacramentum poteſt confici per procuratores. Item quia receptio gratię eſt actus perſonalis, & non poteſt dari uno pro altero, ſed in quolibet ſacramento nouę legis confertur gratia, ergo. Dominus tamen quod licet talis contractus non ſit ſacramentum, eſt tamẽ uerum matrimonium. Et ita factũ fuit Geneſis 24. per Eliezer ſeruum Abraham, & patrem Rebechæ. dicit Caieta. quod facilius poſſet Papa diſpenſare in hoc matrimonio, quam in eo quod eſt ſacramentum

tum

tum contractum; scilicet inter præsentes & per uerba de præsenti.

SED cum in omni sacramento inueniatur materia, & forma, quæritur quæ sit materia, & quę forma huius sacramenti? Palude. 4. d. 26. ait quòd côiuges se habent, ut materia, & uerba ut forma. Capreo. d. 26. dicit hoc esse probabile. Melius tamen dicitur cum Sāct. Tho. ꝙ uerba unius coniugis sunt materia & uerba alterius sunt forma, puta uerba quæ primo proferuntur sunt materia, & quæ proferuntur ultimo sunt forma, quia perficiunt sacramentum. Ita ait S. Thom. 4. d. 26. q. 2. art. 1. 2. & 4. d. 1. q. 1. ar. 1. quęstiuncula. 52. Et ita tenendum est, sine dubio. 245 *Matrimonÿ materia & forma.*

QVAERITVR, cum in matrimonio inueniantur quatuor, scilicet consensus, contractus, mutua obligatio, seu uinculum, & copula carnalis, quod horum sit matrimonium? Respon. primo quod non est copula carnalis, nam inter Mariam & Ioseph fuit uerum matrimonium sine tali copula. Secundo dico quod nec côsensus est matrimoniū. Patet quia matrimonium semper durat consensus uerò non semper durat, & si dicas quod durat uirtualiter, dico, quod hoc nihil est, quia aliquando pœnitent ambo, & dolent de matrimonio. Tertio dico quod nec ipse contra- 246 *Matrimonium est obligatio mutua inter uirū, & uxorē.*

ctus est matrimonium. Quia contractus non est, nisi expressio consensus, sed consensus non est matrimonium, ergo nec expressio illius. Item quia matrimonium semper durat, estque inseparabile, contractus uerè finitur. Restat igitur quod matrimonium est uinculum, & obligatio illa mutua inter uirum & fœminam. Patet quia matrimonium nihil aliud sonat quam organum quoddam & instrumentum ordinatum ad procreandos liberos, sed uinculum istud ponimus ad copulam carnalem inter uirum & uxorem, requiritur & est necessarium, & sufficiens ad procreationem liberorum ac eorundem instructionem, ergo illud est matrimonium. Istam mutuam obligationem ponit Paulus. 1. Corinthio. 7. Mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir, similiter & uir potestatē sui corporis non habet, sed mulier, &c.

247 *Consensus in matrimonio necessarius.* QVAERITVR, de causa huius uinculi, utrum ad hoc uinculum de causandum requiritur, & sufficiat consensus? Respon. ꝙ consensus requiritur, & est omnino necessarius & sufficiēs causa matrimonii, & in hoc omnes doctores conueniunt. Sed dices, nemo erit certus de matrimonio, quia nemo potest esse certus de consensu alterius

coniugis? Respond. quod non requiritur, ꝙ habeamus certitudinem euidentiæ, aut fidei de consensu alterius, sed sufficit certitudo mortalis ad securitatem conscientiarum.

SED quid si unus coniugum habeat certas coniecturas ꝙ alter coniux non consensit, ut quando quis contraxit cũ puella, quæ omnino respuebat tale coniugium, tamen uicta fuit a parentibus, an talis possit exigere & reddere debitum? Scotus. 3. distin. 4. & alii doctores dicunt, quod quando non constat quòd fuit timor cadens in uirum constantē, & quod ex tali metu consensit, si illa dixit quod accipiebat eum in uirum, deponenda est conscientia, & licitum est reddere & exigere debitum. & nõ est dubium de hoc. Si autem non possit conscientiam deponere, quia uidet maximam resistentiam puellæ, & modo dicit se non consensisse, dico quod hac conscientia durante, non potest petere, nec reddere. Imo dico quòd in tali casu esto illa petat, non potest uir reddere debitum, nec peccat per hoc, sed debet illi dicere, quod consentiat modo. Et si consensit, bene quidem. Si autem dicat, quod nec tunc uult consentire, non potest exigere, nec reddere non est dubium. Si autem sit dubium pro utraque parte.

248 *Dubitans de consensu cõiugis quid facturus.*

deponat conscientiam, & petat & reddat. Quod si nō potuerit conscientiam deponere, non poterit petere, nec reddere debitum. Si uerò habuerit formidinē ꝙ illa non consensit, dico ꝙ sufficeret probabilitas pro altera parte & agat contra illam formidinē. Et in tali casu dicat, quod non consensit, non credat ei, nam si crediderit, non poterit ad eam accedere. Et si illa petierit debitū, faciat eam prius consentire, & postea reddat.

249 *Coniugū altero dicēte se non sensisse, an aliter liber maneat.* QVAERITVR, quid faciendum quando aliquis contrahit cum aliqua secretè, & postea ille negat matrimonium, & contrahit publicè cū alia, an ista prius relicta, possit cōtrahere cum alio? Respondeo, quod si illa habeat apparentias quod ille non cōsensit secum in matrimonio, ut puta quia erat magna inæqualitas inter illos quia ille erat nobilis, & ipsa filia agricolæ, ipse iurat se non consensisse cum ea, tunc apparentia sufficiens est, quod nō consensit, & sic illa poterit transire ad matrimonium aliud. Si tamen illa non potest omnino credere nisi quod consensit, dico quod cum illa conscientia non potest accedere ad aliud matrimonium.

259 *Consensus* QVAERITVR, an requiratur quod consensus interior exprimitur exte-

exterius ad hoc ut fiat matrimonium? Respondeo secundum omnes, quòd sic, patet apud S. Thom. 4. d. 27. q. 2. Et Palud. ubi q. 2. artic. 2. & Durandus ibi. q. 1. & Scotus. q. unica. Et glossa cap. tuæ fraternitatis extra, de sponsalibus. Matrimonium enim est sacramentum, at in sacramento oportet, quod interueniat aliquod signum sensibile. Et in capitu cum apud, de sponsalibus dicitur, quod requiritur expressio exterior, non solum ad hoc quòd cognoscatur, sed etiam ad hoc ut sit matrimonium. Item probatur, quia nunquam homines se contraxisse putant donec proferantur uerba, quantumcunque cognoscant inuicem consensus interiores. Sufficiunt autem signa exprimentia hunc consensum, & illa uocantur in proposito uerba. Et etiam si pater loco puellæ dicat, quòd sic illa præ uerecundia tacente, hoc sufficiat, non est dubium. Si uerò alius à patre exprimeret consensum puellæ, ipsa tacente & consentiente, sufficiet in foro conscientiæ. Sed forte in foro contentioso damnaretur, & admitteretur. *Interior matrimonii debet exterius exprimi.*

151 SED vtrum matrimonium sufficiat consensus, & uerba de futuro? Respond. quod non, sed requiritur quod consensus, & uerba sint de præsenti. Vt expresse habetur in ca. tuæ fraternitati *Consensus & uerba de futuro*

Non suffi ciunt ad matrimonium. de sponsalibus, Accipio te in meam in crastinum & deinceps, non est matrimonium. Si autem dixerit aliqua uerba ambigua, quæ possunt habere duplicem sensum, standū est in foro conscientiæ intentioni, cum qua illa protulit, an scilicet dixerit ea animo contrahendi, an non. In foro autem exteriori standum est coniecturis.

252 *verba proferens consensus sine cōsensu interiori, uere cōtrahis.* QVAERITVR, de illo qui contraxit cum aliqua, proferens exterius uerba, & interius non habens consensum an sit matrimonium? Respondeo, quod non. Quia deficit consensus interior. Ideo caueant sibi fatuæ puellæ. Sed utrum saltem talis tenetur eam ducere in uxorem? Scotus. 4. dist. 30. q. 1. dicit omnino quòd sic, quia fecit illi iniuriam in illo contractu exteriori non cōsentiendo. Idem dicit Adrianus, & Palude. Ideo ne putent isti nequam homines impunè se hęc scelera parare. San. Tho d. 27. q. 1. arti. 2. quæstiuncula. 2. dicit quod in foro conscientiæ non impunem agit, qui sic deludit puellam, non tamen dicit quod tenetur eam ducere. Nec qui dicunt quòd tenetur eam ducere sufficienter probant. Timeo tamen quod est sicut illi dicunt, & est uerisimile, & uellem esse uerum.

253 *Matri-* QVAERITVR, utrum qui contraxit matrimonium, possit ad religionem

nem transire? Respondeo, quod post quàm matrimonium est cõsummatum non potest. Et ita tenent omnes docto-res. Et est determinatio ecclesiæ. Pro bat S.Tho. quia nullus potest dare alie-num, sed cõsummato matrimonio, neu ter coniugum est sui iuris, iuxta illud Pauli, Vir sui corporis potestatem non habet, sed uxor, ergo. Et de hoc sunt multa iura in titulo de conuersione coniugatorum. Sed ab hac regula generali sunt exceptiones. Prima quan do unus coniugum commisit adulte-rium, alter potest transire ad religio-nem libere, ut habetur expresse c. Aga-thosæ. 27. q. 2. Secunda exceptio est si uterque coniugum uoluerit profiteri re ligionem tunc licebit ambobus ingredi eam. Est tamẽ notandom quod de licen tia unius coniugis alter potest transi-re ad religionem, dummodo ille, qui dat licentiam ingrediatur etiam in reli gionem, uel sit in ætate senili, in qua non sit ei periculum continentię. Nam si tale periculum ei immineret, illa li-centia nihil ualeret, & professio alte-rius nulla esset. Si autem sit ætate tam senili, quod iudicio prælatorum non sit ei periculum de castitate, tunc potest dare licentiam, etiam si alter cõiux ma neat in seculo. De istis sunt multa lo-ca in iure uideatis uos illa. Dicit etiam

Matrimoniũ consummatũ trahẽs de præsenti ante copulam potest religionẽ ingredi.

Post matrimoniũ consummatum quis possit religionem ingredi.

Palud.4.d.27.q.3. quod quotiescunque licet uero transire ad religionem, licet etiam ei transire ad sacros ordines in seculo. In nullo doctore hoc inueni, & credo quòd dicit uerum, quia tunc nullum est impedimentum. Vnde si uxor commisit adulterium, maritus potest promoueri ad sacros ordines, etiam si non intrat in religionem. Et idem dicendum est, si uxor extra periculum incontinentiæ, & si dederit uiro licentiam.

254 *Post matrimoniũ ratum, & non consummatũ, altero religionẽ profitẽte, alter potest trãsire ad secũdas nuptias.*

QVAERITVR, utrum post matrimonium ratum non cõsummatum liceat intrare religionem? Respõd. ex sententia omnium, & ex consuetudine, & determinatione ecclesiæ, quod sic, etiã altero coniuge reclamante. Hoc habetur in c. uerum, & in c. ex publico, de cõuersione coniugatorum. Et facta professione alter coniux, qui remanet in seculo, potest transire ad secundas nuptias. Hierony. dicit (& habetur in cap. scribit. 27. q. 2.) de Machario ꝙ post apparatum nuptiarum transiit ad heremum. Et in prologo euangelii Ioannis, dicit quòd Christus assumpsit Ioãnem à nuptijs. Idem dicitur de beato Alexio filio Euphemiani.

255 *Sponso ui matrimo-*

QVAERITVR, si sponsus ui cõsummauit matrimonium, an possit illa transire ad religionem, eo inuito? Videtur

detur ꝙ non, quia iam matrimonium est consumatum. In contrarium est q, a ille fecit iniuriā, ergo uidetur, ꝙ talis iniuria debeat reparari, & cū ipsa ante iniuriam possit ingredi, poterit ēt post acceptam cōtumeliam, De hoc nihil uidi in iure determinatū. Ideo probabilis est utraque pars. Et ita putat Durand. licet ei magis probabile uideatur quòd non potest ingredi religionem, quia iam est ibi uinculum carnale, & non tantum spirituale. Et licet uir malefecerit, non tamen debet hac pœna puniri: Caueret ipsa sibi, uel intraret antea religionem. Palude reputat magis probabiles ꝙ possit transire. Vtraq; opinio uidetur mihi probabilis. Tamen hoc est unum certum ꝙ licet illa inter religionem, matrimonium non dirimetur; nec ille poterit trāsire ad secundas nuptias ipsa uiuente, quicquid dicat Dur.

niū cōsumante an spōsa possit ingredi religionē.

QVOD diximus supra, scilicet ꝙ ante consumationem matrimonii licet ingredi religionem, intelligendum est de religione in quā sit uotum solemne. Vnde a las beatas, quę uocantur terceras, qua puto solū facere uotum simplex, non poterit transire. Quia ob tale uotum non posset dirimi matrimonium, ac proīde in i casar se el que quedaua en el siglo] imò si il

259 *Ante consumationē matrimonij licet intrare religionem, in qua sit uotū solēne.*

le beatæ nuberent, licet peccarent, tenere matrimonium.

De sponsalibus.

257 *Sponsalia quæ dicantur.* SPONSALIA sunt promissio futurarum nuptiarum, quę iam in Hispania ferè non sunt, Sed contract. matrim. de præsenti. Sunt igitur sponsalia, mutua promissio futurarum nuptiarum Nec sufficeret dicere, ego propono te habere in uxorem nolo tamen me obligare. Talia non sunt sponsalia, ut male putat Palud. distinct. 27. sed requiritur stipulatio, & obligatio. Fiũt autem dupliciter, ut ait Sanct. Thom. 4 distinct. 27. q. 2. artic. 1. Vno modo si ne conditione quacunque, & talia statim sunt sponsalia. Alio modo fiunt

258 *Sponsalia & matrimoniũ cũ cõditione adueniẽte cõditione non fiunt.* cum conditione, ut si dicam, ducam te si dederis mihi mille aureos, uel si pater tuus consenserit. Nos simul tractabimus de conditionibus appositis sponsalibus, & de appositis matrimonio.

QVAERITVR, vtrum si sponsalia contrahantur inter personas illegitimas, animo cõtrahendi sub hac cõditione, si Papa dispensauerit, an adueniente conditione, sicut uerba spõsalia. & si fuerunt uerba de pręsenti, an sit matrimonium conditione, aduenien-

te

re. Et augetur dubium, ponamus quod isti postquam uenit dispensatio, habeāt eam ratam. In Flandria, fuit mihi magna cõtrouersia cum aliquibus iuristis super isto casu. Sed respondeo, quòd nõ est matrimonium & oppositum est error intollerabilis. Ratio est quia ante dispēsationem hæc nõ erat uxor istius, igitur nec post. Quia Papa non potest dare uxorem, sed solum dat facultatem ducendi istam. Et si talis transiret ad secundas nuptias, non compelleretur sumere primam consanguineam. Allegabant mihi multa capita iuris, sed nihil omnino faciebant. Secundo dico quod talis contractus non solum non est matrimonium, sed nec sunt sponsalia ullo modo etiam adueniente dispensatione, sed quicquid factum est totum est irritum, & contractus est nullus. Est lex inter stipulantem. ff. de uerb. obliga. paraph. sacram rem, vbi est casus quod si fiat stipulatio de sacra re, uel de re de qua non est commercium, de qua non poterat fieri sine consensu Principis, stipulatio est nulla, & non dedit obligatio adueniente consensu Principis. Adeo est reprobatus ille contractus, ut sit super eo excommunicatio. Sic igitur dico in proposito, quod prædictus contractus est nullus, etiam si iurarem, & peccarem iurando, quia est con-

per hoc sponsalia, aut matrimonium.

cõtra bonos mores. Sed quid de personæ legitimæ, contrahant sub conditione honesta, ut si pater tuus consenserit, utrum adueniente conditione sit matrimonium? Panormita. & canonistę dicunt quod sic, & Palud. uidetur eos sequi. Sed Adrianus, & communis sententia doctorum dicunt, quòd non, sed solum sunt sponsalia. Sanct. Thom. 4.d.27. dicit quod si conditio sit de futuro, etiam si uerba sint de pręsenti, idem est iudicium sicut de consensu de futuro, qui exprimitur per uerba de futuro, ac proinde adueniente conditione manent sponsalia, Et dato quod erronee putatis, talem contractum esse matrimonium, consumet illud, non est adhuc matrimonium, quia ex errore processit. Itaque regula generalis est, si in isto instanti nõ est matrimonium, quicquid postea superueniat, non erit matrimonium, nisi de nouo, & de præsenti iterum.

259 *Conditio impossibilis uel turpis in matrimonio habetur pro non adiecta.*

QVAERITVR, an si quis apponat conditionem impossibilem, scilicet contraho tecum si digito tetigeris cœlum, aut si dederis mihi regnum, an sit matrimonium? Respondeo, quod est determinatio in ca. finali. de conditionibus appositis, ubi Papa in fauorem matrimonii dicit, quod si apponatur in eo conditio turpis, uel impossibilis habea-

habeatur pro non adiecto. Et si absque illa conditione erat matrimonium, etiam erit matrimonium ea apposita. Adrianus dicit, quod uel illa conditio apponitur serio uel loco. Si primus, dicit, quod ibi est uerus consensus, ac proinde matrimonium. Si secundum, dicit quod non est matrimonium, quia non habuit consensum. Si denique non habuit consensum interiorem, quicquid apponatur non erit matrimonium. Si uero habuit consensum, erit matrimonium, esto apponat conditionem impossibilem. De hac conditione impossibile S. Th. nihil dicit.

DE aliis conditionibus dicit S. Tho. quod uel conditio est de præsenti, uel de futuro. Si primum, uel est contraria bonis matrimonii, ut contraho tecum si fueris sterilis, & tunc non tenet matrimonium, siue sit turpis conditio, siue non, uel non est contraria bonis matrimonii & sic siue sit honesta, siue non tenet matrimonium stãte conditione. Videtur loqui S. Th. contra illud capit. sed loquimur in foro conscientię. Vel conditio est de futuro, & tunc si sit necessaria, ut contraho tecum, si sol oriatur cras, est matrimonium. Quia iam habetur talis cõditio pro apposita saltem in suis causis, & sic præsumitur de præsenti. Sed hoc non obstante, si in- 260 *Cõditiones ĩ matrimonio apposite uariæ.*

tentio contrahendi est per crastina die solū sunt sponsalia de futuro. In foro tamen cōtentioso præsumitur de præsenti. Si autē sit conditio contingēs, secundū S. Tho. posita conditione est matrimoniū & nō apposita nō erit matrimoniū, & hoc siue cōditio sit honesta, siue non. At secundum iura, st cōditio turpis, habetur ꝓ nō adiecta ut si dicat, cō traho tecū si occideris inimicū meū & est matrimoniū uerum, Et hęc de his.

DE BIGAMIS.

261 *Bigamus quis dicatur & omnis bigamus est irregularis.*

BIGAMVS dicitur, qui bis duxit uxorem, de quo quęritur, An sit irregularis ad sacros ordines suscipiendos. Resp. quod duplex est bigamia. Quædam proprie dicta, de eo, qui bis duxit uxorem, & de hac loquitur Paulus, Tit. 1. Oportet episcopum sine crimine esse unius uxoris uirum. Alia est bigamia interpretatiua & impropria, quæ habent idem impedimentum ac prima, ut si quis duxit uiduam. Nam una ratio quare bigamus expellitur ab ordinibus, est propter significationem, quia tale matrimonium non significat coniunctionem Christi & ecclesiæ. Quia Christus non habuit nisi unicā uxorē, unicam ecclesiam, eamq; virginē & incontaminatā. Alia est etiā

bigamia

bigamia similitudinaria, quando quis habens unã uxorẽ uiuã, contrahit cum alia. Idẽ est bigamus qui post uotũ, simplex castitatis, duxit uxorẽ. Et qui post susceptor ordines contraxit. Omnes isti sunt irregulares, & repelluntur ab ordinibus suscipiẽdis. Oẽs tamen istæ irregularitates sunt de iure positiuo.

QVAERITVR, vtrum irregularitas bigamię tollatur per baptismũ. Fuit quæstio inter Hieronymum & Augustinum, Hieronymo dicente quod tollebatur, quia manet noua creatura. Augustino uero dicente quod nõ, quia Baptismus solum tollit peccata, non alia uincula, sicut nec tollit matrimonium. Hæc autem opinio Augustini allegatur à Gratiano capi. acutius 26. distin. & omnes canonistæ tenet cum eo, & S. Tho. Maio. uero tenet cum Hierony. Sed tenendum est cum Augustino. Quia signum est quod postquam quis bis contraxit quod non continebit. Et etiam quia esset in illo matrimonio imperfectam significatio cõiunctionis Christi & ecclesię. At utrum possit ecclesia dispensare cum bigamo. Dico quod sic, sed non sine magna causa propter uerba apostoli.

262 *Irregularitas bigamiæ nõ tollitur per baptismũ*

QVAERITVR, vtrũ copula carnalis superueniens sponsalibus de futuro, efficiat matrimonium. S. Thom. distin-

263 *Copula carnalis superueniens sponsali.*

distinguit. In foro conscientiæ si non est consensus, non est matrimonium. In foro autem contentioso, quia non est aliquod signum, quod magis exprimat consensum quàm copula iudicabitur matrimonium, ut habetur in ca. is qui. Et in cap. ult. de sponsalibus. Sed quid si per ignorantiam credebat quod per sponsalia erat iam uxor sua, & isto animo accessit ad illam, & consumauit matrimonium, aliàs non consumaturus; an sit matrimonium? Dico quod non. Et est expressa sententia Sanct. Thom. nihil enim consensui tam contrarium ac error. Item ante hoc non erat matrimonium, & non sunt apposita requisita ad matrimonium, ergo.

bus, an efficiat matrimonium.

264 QVAERITVR, an iste talis accesserit ad sponsam per sponsalia de futuro, non consumandi matrimonii gratia, sed animo libidinoso, si postea contrahat cum alia; an hoc secundum sit uerum matrimonium? Respondeo quod sic. Quia primum non fuit matrimonium, quamuis Papa illegitimauerit secundum in c. is qui, de sponsa. sed hoc fecit papa, quia præsumpsit quod primum fuit uerum matrimonium. Sed quid ille faciet, quia compellitur ab ecclesia manere cum prima. Et generaliter dubitatur quid faciet ille, qui contraxerit primo cum aliqua secre-

Post accessum libidinosum ad sponsam de futuro, cũ alia cõtrahens de præsenti uere contrahit.

te,

te,& consumauit matrimonium nemi- ne sciente, & postea secundo contrahit cum alia publice, si compellatur ab ecclesia excommunicationibus ad manendum cum secunda, quid faciet, cum illa non sit uere uxor. Resp. quod si ille potest cōtrahere matrimonium cum illa, cum qua cogitur manere debet contrahere. Si uero non potest ut in casu præsenti, malum remedium habet. Non.n. habet aliud remedium nisi quòd fuerat patienter, nec apud Deum erit excommunicatus. Debet tamen uitare scandalum, & abire in aliam religionem, ubi poterit audire missam, & communicare manendo cum prima uxore.

265 Sed mouet S.Th.dubiū, in 4. dist. 28. art.2.4. de eo qui post sponsalia de futuro accessit ad uirginem animo libidinoso an talis teneatur eam ducere, quia stuprauit uirginem. Et doctor sanctus cōcepit quod tenetur eam ducere post quam promisit, & si non potest eam ducere, debet eam dotare. Et addit quod hoc est uerum, quando decipit eā, quod quidem est maxime notandum. Nam qui ultroneam uirginem corrumpit, non tenetur eam dotare, quamuis enim promiserit ei se ducturum eam in uxorem aliquando, ipsa tamen bene intellexit ꝙ nō debeat facere qui erat magnā inæqualitas inter eos, &c.

Post sponsalia qui futuro, libidinose corrūpens spōsam tenetur eam ducere.

Virginem ultroneā corrumpēs non tenetur eam dotare.

SEQVITVR DE MATRIMONIO clandestino.

266 *An matrimonium clandestinũ teneat.* QVAERITVR, an matrimoniũ clandestinũ sit uerum matrimoniũ? Respondetur quo talia matrimonia rata erant, & uera, quandiu ecclesia, ea irrata non fecerat. Verum cum sancta Synodus Tridentina animaduertit prohibitiones de non sic contrahendo (propter omnium inobedientiam) iam non prodesse, & grauia peccata prenderet, quæ ex eisdem clandestinis coniugijs ortum habebant, præsertim uerò eorum, qui in statu dãnationis permanerent, dum priore uxore, cum qua clam contraxerant relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio uiuunt. Cui malo cum ab ecclesia (quæ de occultis non iudicat) succurri non possit, nisi efficacius aliud remedium adhibeatur. Idcirco sacri Lateranensis concilij sub Innocentio 3. celebrati uestigiis inhærendo præcipit, ut in posterum antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium parocho, tribus continuis diebus festiuis in ecclesia, inter missarum solemnia publice denuntietur, inter quos matrimonium sit contrahendum. Quibus

bus denunciationibus factis, si nullum legitimum apponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie ecclesiæ procedatur, vbi Parochus uiro & muliere interrogatus & eorum mutuo consensu intellecto, uel dicat ego uos in matrimonio coniungo, in nomine patris & filii & spiritus sancti, vel aliis utatur uerbis iuuat receptum uniuscuiusq; prouinciæ ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium maliciose impediri posse, si tot præcesserint denunciationes, tunc uel una tantum denunciatio fiat, uel saltem Parocho & duobus uel tribus testibus præsentibus, matrimonium celebretur. Deinde ante illius consumationem denunciationes in ecclesia fiant, ut si aliqua subeunt impedimenta, facilius detegantur, nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, ut prædictæ denunciationes remittantur: Quod illius prudentiæ & iudicio sancta Synodus relinquit. Qui aliter quam præsente parocho uel alio sacerdote de ipsius Parochi seu ordinarii licentia & duobus uel tribus testibus matrimonium contrahere attentabũt eos sancta Synodus ad sic cõtrahendũ inhabiles reddit. Et huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsenti decreto irritos facit

cit & annullat. Insuper parochum uel alium sacerdotem, qui cum minori testium numeros, & testes qui sine parocho uel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes, grauiter arbitrio ordinarii puniri præcipit &c. Hæc omnia fere ad uerbum sumpsimus ex prędicto concil. Trid. ses. 24. in decreto de reformatione matrimonii c. 1. Vbi circa finē ordinat, ut parochus habeat librum in quo coniugum, & testiū nomina, deniq; & locum contracti matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat.

267 *Accedens ad spōsam ante benedictionem ecclesiæ nō peccat mortaliter.*

QVAERITVR, an sit peccatum mortale post matrimonium publicum de pręsenti accedere ad sponsam ante solennitatem nuptiarum, quod etiam uocatur matrimonium. Videtur quod sic. quia in cap. nostrates. 30. quęst. 5. est prohibitum. Et etiam quia uidetur quod sit, quidam contemptus ecclesię. In contrarium est, quia talis utitur re sua. Calet. facit de hoc quæstionem, & dicit quod non est peccatum. Patet, quia in lege naturę non erat peccatū, & in iure non est prohibitum tāquam mortale. Nam in illo cap. ut nostrates. dicitur quod non seruare illas conditiones non esset mortale, & est iam usus in multis partibus, ergo non est peccatum. Idem tenet Syluest. in uerbo Debitum

bitum coniugale, parapho. 9. & allegat Innocen. Antonium, & Hostien. in c. 1. de sponsalibus. Imò addit quod si timetur aliquod periculum, uel si differuntur uelationes, consulendum esset eis consummare matrimonium. Et quod hoc sit de mente S. Tho. patet, quia 4. d. 28. artic. 23. dicit quod si sponsus per uerba de futuro petat dubium à sponsa, si illa credit q ipse accedat cum affectu maritali, non peccat redens debitũ, ergo multo minus si sponsus per uerba de præsenti petat. Sic igitur dicendum est quod nõ est peccatum mortale, imò aliquando nõ erit nec ueniale. Notãda sunt tamen uerba concilij Trid. sessio. 24. de reformatione matrimonii. cap. 1. ubi dicitur. Præterea eadem sancta Synodus hortatur, ut coniuges ante benedictionem sacerdotalẽ in templo suscipienda, in eadem domo non cohabitent statuitq; benedictionem à proprio parocho fieri, neq; à quoquam nisi ab ipso parocho, uel ab ordinario licentiã ad prædictam benedictioné faciendam alii sacerdoti concedi posse, &c.

QVAERITVR, utrum cõsensus coactus sufficiat ad matrimonium. v.g. deprehensus est iuuenis cum puella, & cogitur à parentibus puellę contrahere cum ea, uel mortem subire, & ille ex metu cõsentit interius (nam si non con- 268 *Consensus coactus an sufficiat ad matrimonium.*

sentit interius, non est dubium qui nō sit matrimonium etiam si sine metu proferat uerba) an sit matrimonium. S. Thom. 4. di. 9. artic. 1. & omnes doct. ponunt di. de duplici metu. Quidam est metu cadens in uirum constantem, alius cadens in inconstantem. Constantis autem uir ab inconstanti hoc distat quod constans nunquam inducitur aliquo timore ad perdendum famam, ut saluet omnes res suas, quia plus ualet fama quam res. At inconstās potius uult perdere famam, quàm diuitias, & uult incurrere maius malum, ut euitet minus malum. Item uir constans non mouetur à paruo timore, sed à magno, ut à timore mortis, captiuitatis, seruitutis, non à timore perdendi centum aureos. Inconstans uero uir opposito modo mouetur à paruo timore. Hoc supposito, est conclusio. Consensus coactus timore cadente in uirum constantem, impedit matrimonium, consensus uero coactus ex timore non cadente in uirum constantem, non impedit matrimonium. Patet ea. cum locum. Et cap. ueniens. Et cap. consulationi de sponsa. Et expresse in lege metu. ff. qui metus causa. Et c. significauit, de eo qui duxit in matrimonium, quam polluerat per adulterium. Sco. & etiam San. Thom. uidetur dicere

quod

quod hoc est iure naturali, & diuino. Quia in hoc sacramento requiritur maxima libertas, & uerus in emptione, & uenditione & alijs contractibus impedit contractus ergo, & etiam hunc. Et Genesis 2. propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, ipse adhærebit suâ uoluntate motus, & non ab alio. Idem tenet Gabriel, Palude dicit quod hoc est est ex institutione ecclesiæ solum quæ potest dirimere matrimonia inquātum sunt contractus quidam quę tamen seclusa institutione ecclesiæ, essent uera matrimonia. Hoc dicit 4. d. 28. q. 1. articul. 2. Idem tenet Maiori. 4. dist. 25. q. 2. Vtrunque est probabile. Vocatur aut metus cadens in uirum constantem, metus mortis, cruciatus ut dicitur in cap. cum dilectus, de his quæ ui metus ve causa fiunt; Metus stupri in muliere, si quis uellet eam opprimere ut contrahere, & ipsa hoc timens contrahit, nullum est matrimonium. Metus uinculorum & seruitutis. De seruitute habetur in lege, isti quidem. ff. qui metus causa. Et instit. titu. eo. parapho. 1. 2. & 3. De uinculis habetur in l. nec timorem. ff. eod. titul. Et etiam metus eorum malorum quæ istis ęquiparatur. Sed quæritur, si quis contraxerit metu eadē rem in uirum constantem, posteà consummauit

summauit

summauit copulam, an sit matrimoniũ? Dico quod si consentit uoluntarie est matrimonium. Si uero non consentit, non est matrimonium.

269 *Parentes non possunt cogere filios ad matrimonium.*

QVAERITVR, an parẽtes possint cogere filios suos ad matrimonium non expectato eorum consensu? Respõ. quod non. Quia matrimonium est actio personalis, & requirit proprium consensum. Possunt tamen parentes ante legitimam ætatem filiorum pacisci pro eis, & si illi quando uenerunt ad legitimam ætatem non contradixerint, spõsalia reputantur, quia patres sunt procuratores eorum. Sed utrum filii teneantur obedire parentibus in matrimonio, accipiendo quas parentes mandant, uel an peccet mortaliter contrahentes sine consensu parẽtum? Respon. quod liberi cõtrahẽtes sine consensu parẽtum (immo etiam ipsis inuitis) non peccant mortaliter secluso scandalo. Quia licet teneantur eis obedire, non tamen in matrimonio, in quo uno sunt domini sui: Et si aliquæ leges dicant contrarium (como la ley de Torque manda, quod tales exhæredentur.) Dico quod leges ciuiles non habent uim circa matrimonia, nisi sint acceptatæ in iure canonico, hæc autem non est acceptata, immo nec in foro contentioso iudicatur secundum eam, non est du

bium

bium. Vide de hoc Couarruui. 2. par. de ſponſalibus. c. 3. parapho 8. 270

QVAERITVR, utrum error perſonę impediat matrimoniũ. Reſ. Mag. 4. d. 30. & omnes dicunt quod ſic. Error perſonę ut in Iacob. Error conditionis perſonę ut ſi puto me contrahere cum libera, & contraho cum ancilla, non tenet matrimonium. Error perſonę impedit de iure naturali, quia tollit conſenſum Iacob enim non conſenſerat in Liam. Error conditionis impedit iure poſitiuo, ut patet in cap. propoſuit de cõiugio ſeruorum, Factum eſt autem hoc ab eccleſia rationabiliter. Quia contrahens cum ſerua manet quodammodo ſeruus, & filii manent ſerui, non eſt autem ęquum quod quiſpiam ſine culpa ſua puniatur tam graui pœna. Alii errores qualitates, & fortunę non impediunt matrimonium ut ſi putem eam pulchram & eſt defor mis, diuitem & eſt pauper, ſanam & eſt ęgra, bonam & eſt mala &c. Si uero ſeruus putet ſe contrahere cum libera, & ſi illa ſit ancilla, tenet matrimonium, ut dicit San. Tho. in additionibur q. 52. arti. 1. ad primum.

Error perſona quando impediat matrimonium.

QVAERITVR, an uſus matrimonii propter ſolam delectationem ſit peccatum? Reſpondeo ſecundum omnes quod ſic. Quia omnis actus qui non habet 271

Matrimonium uſus pp delecta

tionem est peccatum ueniale. bet bonum obiectum, est malus, sed talis actus non habet bonum obiectum [nam delectatio cum sit quoddam naturale, nullum obiectum bonũ dicit,] ergo ille actus non est bonus, & sic saltem erit otiosus, & per consequens uenialis, cum secundum S. Thom. non detur actus indifferens in indiuiduo. Item talis actus est abusus matrimonii, ergo est peccatum. Antecedens patet, quia matrimonium non fuit institutum ad illud, sed ad generandam prolem. Idem est de eo, qui comedit propter solam delectationem, quia comestionis finis non est ille, sed sustentatio.

272 *Vsus matrimonij ad uitandã tentationem an sit peccatũ* QVAERITVR, vtrũ usus matrimonii propter uitandam tentatione carnis seipso, sit peccatum, Sanct. Thom 4.d.31. q. 2. articu.2.dicit quod est ueniale. Quia non fuit ad hoc institutum, sed ad bonum fidei, puta ad reddendum debitum uel ob prolem generandam. Et hęc est opinio fere omnium sanctorum super illud. 1. Corint 7 Hoc autem secundum indulgentiam dico, quia indulgentia est de peccato ueniali. Sed forte intelligendus est, S.Th. ut ait Palude, quando habet alia remedia ad secundam passionem, puta orationem, uel ieiunium, &c. Si uero non sit aliud remedium, licitum erit

accedere

accedere propter illum finem. Idem dicendum est de illo qui accedit, qui propter abundantiam seminis, quæ impedit sanitatem, de quo S. Tho. ubi supra ad ultimum, dicit quod est ueniale, Albertus autem dicit quòd est licitum sic accedere.

QVAERITVR, an abusus uxoris sit peccatum mortale? Respondet S. Tho. q̄ si sit extra uas fœmineum, est mortale, & non est dubium de hoc. Si autem sit intra uas, dubitant doctores an si fœmina supergrediatur uiro sit mortale? Caietanus ait q̄ si ex hoc impeditur generatio, est mortale. Et ita dicunt omnes doctores Albertus Magnus dicit quòd potest isto modo sequi generatio. Quia matrix non solum est receptiua, sed & attractiua, & ideo credo q̄ non est mortale. Et idem putat Syluester uerbo debitum coniugale. §. 4. dicit tamen quòd tales sunt grauiter reprehendendi. 273 *Abusus uxoris, peccatum est.*

QVAERITVR, an oscula, amplexus, & tactus inter uirum, & uxorē sit peccatum? Responde. secundum Caieta. & Syluestrum, & omnes alios bene sentientes (quod omnes prædicti actus quantumcunque uideatur impudici, si ultimate ordinantur ad copulam) non sunt peccata. Et etiam si non ordinentur ad congressum ipsum, non 274 *Oscula, & actus coniugatorum non sunt peccata mortalia.*

tur q non poteſt mulier ſana relinquere maritum leproſum, & quod tenetur reddere debitum, tamen intelligendum eſt quando hoc poteſt fieri ſine infectione ipſius uxoris.

QVAERITVR, utrum quando mulier patitur mẽſtruum, & ſanguinis fluxum poſſit uir petere debitum, & illa teneatur reddere? Videtur q non. Quia in lege ueteri erat prohibitum, & Hierou. dicit ſuper Eſaiam. 44. quod ſi conceptio fiat tempore menſtrui, proles naſcitur leproſa, monſtruoſa, & debilis, quod & approbant naturales, ergo S. Tho. 4. d. 32. q. 2. artic. 2. dicit duo. Primo quod in lege ueteri erat mortale, non erat præceptum in contrarium. Leuit. 28. Secundo dicit quod præceptum illud partim erat cæremoniale, & partim morale, & ideo etiam nunc obligat ex parte, qua eſt mortale, & ex damno quòd ſequitur in prole. Pro huius igitur declaratione ponit Sanct. Thom. diſtinctionem. Duplex eſt ſanguis fluxus in mulieribus. Quidam innaturalis, perpetuus, ſicut erat ille, quem patiebatur mulier quæ tetigit fimbriam Chriſti. Et ſi uxor talem fluxum patiatur, licitum eſt quod reddat, & petat debitum. Quia melius eſt quod ſequatur fœtus defectuoſus, quam quod nullus ſequatur.

276 *Vir accedens ad uxorẽ mẽſtruatam, an peccet mortaliter*

O 2 Alius

etiam post illos duos menses tenetur reddere ante benedictionem ecclesiæ, sicut nec tenetur marito petenti in ecclesia. Quia utrunque est prohibitum.

IN magnis festiuitatibus dicunt sancti, quod non debent conueniri inuicem, quia oportet uacare diuinis. Si tamen de facto conueniant, licet sit aliqua irreuerentia, non tamen est mortale, & sancti consulunt quod melius est. Vir autem qui habuit rem cum ꝓpria uxore nocte præcedente communionē melius faciet non communicando illo die, sed differat in alium diem, & idem de uxore. Si autem communicent, non erit mortale, sed ueniale propter irreuerentiam. 278 *Accedere ad uxorē in festo an liceat.*

IN loco autem sacro non liceat accedere ad propriam, quia pollueretur ecclesia. Tempore tamen belli quando morantur in ecclesia per multum tempus, dicit Caiet. opusc. 2. quæstionū. q. 14. dubio 4. & Palu. 4. d. 32. quod non licet ullo modo accedere ad suam etiam uxorem. Maio. ait quòd illo tunc licet. Et Syluester dicit quod si timeatur corruptela in uiro, licet uxori reddere ei debitum. Hoc est probabile, & fortè uerum. Sed opinio Caietani est securior. 279 *Accedere ad suā uxorem in ecclesia tēpore belli an liceat.*

QVAERITVR, utrum coniuges possint uouere continentiam? Resp. pri- 280 *Coniuges an possint uouere continentiam*

 mo

mò quod hoc non expedit, si sint in iuuentute pp periculum. Secundo dico quod si ex mutuo consensu hoc fecerint, licitum est, & uotũ tenet. Sed vtrũ alter solus possit uouere. Dico quod male faciet, quia est in iniuriam alterius. Sed quæritur, an si fecerit uotũ uir, possit nihilominus reddere debitum. San. Thò. in additionibus ad tertiam partẽ. q. 53. art. 1. ad 4. dicit quod tunc tenetur reddere, & licitũ est ei exigere cum Paulus dicat, Nolite fraudare inuicem. Et non debet uir ponere se in tale statum, quod non sit potens releuare uxorem ab onere petendi debitum, Caiet. lib. 16. quæstionum 16. dicit quod tale uotum tenet. Et uir non potest petere, licet tamen teneatur reddere. Idem dicit Palu. Sed mihi magis placet opinio. S. Th. Et ita tenendum est.

281 *In matrimonio rato, non consummato an possit Papa dispensari.*

QVAERITVR, vtrũ papa possit dispensare in matrimonio rato non consummato? Cõmunis opinio canonistarum est, ꝙ potest, & quòd sic dispensari possunt transire ad secundas nuptias ex iuxta, & rationabili causa ad petitionem amborum coniugium. Hoc Ioannes Andreas super capit. ex publico. in suis nouellis, Et Archidiaco. in cap. qua propter 27. q. 1. Et Benedictus in capit. ex publico. Syluester allegat pro hac opinione summam Angelicã,

S. Antonius. 3. p. tit. 1. ca. 22. uidetur esse cum canonistis, & dicit se legisse bullas Martini quinti, & Eugenii 4. in quibus dispensatum est circa hoc. Et. Caieta. quodlibet. 1. q. 13. tenet quod papa potest dispensare. Hęc opinio uidetur probabilis, sed malo teneтur cum opinione communi, quod papa non potest dispensare. Nam Paulus dicit 1. Corint. 7. Hi autem qui matrimonium coniuncti sunt, præcepto non ego, sed dominus, uxorem a uiro non recedere. Et Matthæi. 19. Quod Deus coniunxit homo non separet. Et cum Christus dixerit ibidem quòd non licet uxorem dimittere, nisi propter fornicationem, iam inueniretur alia exceptio, scilicet dispensatio papæ. Teneamus igitur cum tota caterua theologorum quod papa non potest dispensare in matrimonio rato. Vide Syluestrum uel Diuortium. §. 3. & 4. 182

QVAERITVR, de impedimentis matrimonii. Sunt quidem aliqua quæ impediunt matrimonium, tamen si fiat, factum tenet, ut est tẽpus in quo matrimonium fieri prohibentur, & tamen si fiat in diebus prohibitis, factum tenet. Alia sunt impedimenta quæ impediunt matrimonium faciendum & dirimunt factum, & hæc sunt sexdecim in his uersibus contenta;

Impedimenta matrimonia duplicia, quædam dirimentia alia impedientia.

Error, conditio, uoto, cognatio, crimen, Cultus disparitas, uis, ordo, ligamen, honestas. Si sis offinis, si forte coiri nequibis. Hac facienda uera connubia facta retractant.

Agamus igitur de his omnibus.

283 *Impotentia perpetua dirimit matrimonium.* QVAERITVR, an si fuerit aliquis impotens ad concubitum, teneat matrimonium cum illo. Respondeo, quod duplex est impotentia. Quædam perpetua, & hæc tam in uiro quam in fœmina irritat matrimonium, ut si spado contrahat matrimonium non tenet, ut in capit. 1. de frigidis & maleficiatis. Si autem post matrimonium superueniat impedimentum non irritat matrimonium. Nam quod semel fuit matrimonium, semper erit firmum. Et hoc impedimentum iure naturali irritat matrimoniũ, sicut iure naturali ꝓhibetur duæ fœminæ contrahere inuicem. Sed quomodo cognosceretur an talis impotentia sit perpetua? Respon. quod debent esse per triennium iuncti, & dare operam rei uxoritiæ, & si post triennium constet de impotentia alicuius debent separari, ut habetur in capitu. laudabile in illo titulo. Sed si statim possit agnosci quod sit impotentia perpetua, statim debent separari. Vide Syluestrum uerb. matrimonium 8. parapho. ultim.

Quæ-

QVAERITVR, de pueris habentibus quidem usum rationis, an possint contrahere ante decimum quartũ annum. Respond. quod non. Quia est determinatio ecclesiæ quòd pueri ante decimum quartum annum, & puellæ ante duodecim non possint contrahere, ut patet in c. puberes, & cap. continebatur despons. impube, quod fuit determinatum propter rationem Aristo, dicentis, quod ante illam ætatem non sunt habiles ad generandum. Si tamen ante prædictam ætatem contrahant, quamuis non sit matrimonium, sunt sponsalia, ex iuris dispensatione, & tenentur postea contrahere, ut patet in capit. unico de despon. impuber. libr. 6. Si autem parum ante legitimam ætatem contrahant & consumment matrimonium, ut puta uir in anno 13. & fœmina in 11. erit uerum matrimonium, ut habetur in capit. de illis. 2. de desponsatione impube. Et etiam citra iuris determinationem, patet quod sit ibi uerum matrimonium, quia illa erant sponsalia, & copula superueniens facit matrimonium, ergo. Et si sint iam habiles ad generandum, etiam si non consummauerint, erit matrimonium; malitia ætatem supplente; ut etiam ait tex. Sponsalia uero ex iuris dispositione possunt celebrari in septennio, & etiam si sint, 284

Pueri ante decimũ quartum annũ non possunt cõtrahere.

Sponsalia circa septẽnium celebrari possunt.

prope septennium, ut tenet S. Tho. 4. d. 27. & est communis opinio, licet Panor mita teneat contrarium.

285 *Maleficiũ & ligamẽ imped. matrimonium.* Sequitur aliud impedimentum scilicet maleficium, quod aliquando arte dæmonis (de quo ait Iob. quòd non est potestas super terram, quæ comparetur ei) inuenitur inter coniuges. Potest enim maritum reddere frigidum, & facere ne possit membrum attingere, & impedire decisionem fœminis applicando actiua passiuis. Quamuis posset esse tãtus amor inter cõiuges, quòd eorum calor prçualeat, & superet ea, quæ dæmon apponit, ut infrigidet. Vnde dicit Albertus magnus quòd ista maleficia maxime contingunt circa rusticos.

286 QVAERITVR, ergo an hoc ligamen impediat matrimonium? Respõdeo, quòd si hoc contingat post matrimonium factum non impedit. Si uero ante matrimonium, tunc si est perpetuum, impedit, si autem sit temporale, non impedit, sic habetur in capite ultimo frigidis. Cognoscetur autem hoc maleficium, si possit cum aliena, & non cum propria. Et debent simul habitare, per triennium, & si non possint conueniri tunc reputabitur maleficium perpetuum.

287 QVAERITVR, an amẽtia seu

furia impediat matrimonium? Respon. ꝙ amentes non possunt contrahere, & si contrahant, matrimonium non tenet. Quia ad matrimonium requiritur consensus & usus rationis, quo illi carent. Item nemo se potest ad aliquid obligare nisi uoluntarie & libere: isti autem non habent libertatem arbitrii, ergo. Ad irritandum uerò matrimonium, nõ sufficit quod amentia præcesserit, uel sequatur ipsum matrimonium, sed requiritur, & sit amens tempore, quo contrahit. Si autem post matrimonium contractum uir inciderit in amentiam, non dirimitur matrimonium: & puto probabilissimum quod tunc non teneatur vxor reddere debitum marito petenti, quia non libere petit nisi timeat corruptelas alias in uiro & quod quærat alienas. *Amentia & furia an impediat matrimonium.*

QVAERITVR, de impedimento criminis quod est incestus, an si quis cognouit aliquam, & postea contrahit cum sorore eius, teneat matrimonium. Resp. quod crimen incestus dupliciter impediet matrimonium. Vno modo propter affinitatem, quia est affinis illius cum qua contrahit per quartum gradum: & de hoc dicemus infra. Alio modo habet impedire matrimonium ex hoc ꝙ cognouit consanguineã eius cum qua contrahit: & de hoc quæri- 282 *Crimen incestus impedit matrimoniũ.*

 mus.

mus uerũ tñ crimen incessus impediat matrimoniũ? Resp. S. Tho. in additio. q. 48. arti. 4. ꝙ si quispiã cognouit consanguineam uxoris ante matrimonium, cõtractum, & ẽt post sponsalia debet matrimonium separari propter affinitatẽ quam contraxit cum sua spõsa cognoscendo consanguineam eius. At si talis incestus sequatur post matrimonium tam contractũ & consummatũ, nõ dirimit illud, sed in pœnam peccati non põt uir petere debitum à propria uxore & si petat peccat mortaliter, nec uxor tenetur ei reddere debitum. Si tamen uxor petat, ne tenetur reddere, quia uxor non debet puniri pro peccato uiri. Habentur de hoc plura capita, in titulo. Si quis cognouerit consanguineam uxoris suæ. Et 32. quæst. 7. capitu. si quis uiduam, & c. qui dormierit, & cap. concubisti. Verum est, quod si quis ignorans esse consanguineam uxoris suæ, accederet ad ea, quod poterit petere debitum ab uxore, quia illud non fuit peccatum incestus, sed fornicationis. Hoc dicunt docto. & Palu 5 dist. 44. q. 1. art. 2. Idem etiam dicendum est si mulier concubuit cum consanguineo mariti intra quartum gradum, eadem. n. pœna punietur, quia maritus, scilicet quòd nõ poterit exigere, & tenebitur reddere debitum.

QVAERITVR, an causa formationis possit uir uxorem dimittere? 289
Resp. quod sic. Est enim expressum in euangelio. Matth. 19. & est secundum ius naturale, quia oportet quod maritus sit certus de prole sua, quod non potest certo sciri, si sit adultera uxor. Item quia matrimonium est contractus, & dant sibi inuicem fidem coniuges, ergo altero frangente, alius remanebit liber. Excipiuntur aliqui casus ab hac regula. Primus si ambo commiserint adulterium, quia iam est ibi recompensatio. Iste casus & alii sequētes sun expressi in iure. 32. quæst. 6. per totam. Secundus si maritus propriam uxorem prostituerit pro pecunia, uel alia re. Hic ponitur in cap. discretioni. de eo qui cognouit consanguineam uxoris suæ. Addit Palude, quod idem est iudicium, si ipse maritus uiderit & non prohibuerit. Tertius ubi uxor putans se cum uiro congredi, decepta est ignoranter; aut contraxit putans esse mortuum, Hoc habetur in capitu. cum per bellicam. 34. q. 1. & 2. & ibidem capi. in lecto. Quartus si fuerit ui oppressa, ut habetur in cap. proposito. 42. q. 5. Quintus si uir postquam reconciliatus est uxori, cognouerit eam, tunc non poterit eā relinquere, ut dicitur. 32. q. 1. capit. 1. & 2. in l. crimen. C. de adulterijs.

Fornicantē uxorem potest dimittere maritus nisi in quibusdam casibus.

rius. Sextus si uxor infidelibus ab eo repudiata contraxerit cum aliquo, & postea ueniant ambo ad fidem, debent rerum conuenire, extra de diuortiis cap. gaudemus.§.ultimo.

290 *Vir quãdo tenetur uxorẽ adulterã dimittere.*

QVAERITVR, an uir teneatur dimittere uxorem adulteram? Resp. ꝙ non, sed potest cũ ea manere, nisi uxor sit adeo incorrigibili, ꝙ ratione scandali ne maritus in peccatis eius uideatur consentire, tunc enim tenetur ab ea separari. Hæc uera separatio ab uxore adultera, quo ad thorum quidem potest fieri sine iudicio ecclesiæ, quo ad habitationem uero non. Ita tenent omnes doctores. Limitat tamen Siluest. uerbo diuor.8.quod illud est uerum, quoniam adulterium est occultum si enim sit notum, ꝙ adultera illa cum mœcho plures dies habitauerit, tunc sine licentia ecclesiæ potest ab ea separari quòad habitationem. Patet ex cap. significasti de diuortiis, ubi est casus expressus. Idem tenet Ioan. And. in c. plerunque de donationibus inter uirum & uxo.

291 *Ordo impedit matrimonium.*

QVAERITVR, an ordo impediat matrimoniũ. Respon. quod sic, sed solum de iure positiuo. Vnde etiam dicit S. Thom. quod papa ex rationabili causa potest dispensare. Nec Græci sacerdotes utentes uxoribus, faciunt contrarius diuinum. Dico igitur quod sacer-

cerdos, diaconus, & subdiaconus, non possunt contrahere, quia est prohibitum ab ecclesia. Si autem contrahant, matrimonium est ipso facto nullum. Si uero post matrimonium ratum quispiam ordinetur, non dirimitur matrimonium, sed tenetur manere cum uxore, ut patet in extrauaganti antiqua, Ioan. 22.

QVAERITVR, an si quis occiderit propriè uxorē, ut contrahat cum cōcubina matrimoniū sit ualidū? Resp. φ tale matrimoniū est irritū & nullum ex determinatione ecclesię in c. Sup hoc de eo qui duxit in matrimoniū quā pol luerat per adulterium. Sed si econtrario uxor uirum occiderit, ut contrahat cum adultero, matrimonium tenebit, quia in iure de hoc nihil est cautum. Si uero aliquis dederit fidem concubinæ, quod uxore mortua contrahet cum illa non potest contrahere cum ea. Vide iura in illo titulo, de eo qui duxit, &c. At si quispiam occiderit uxorem deprehēsam in adulterio, peccat mortaliter secundum S. Tho. quamuis iura hoc non puniant. Si uero talis adultera sit à iudice damnata ad mortem, poterit maritus eā occidere sicut lictor. quicquid dicant canonistæ. Non potest tamen maritus ad hoc cogi sicut lictor.

292 *Occidens uxorem, ut contrahat cū concubina, non pōt cū ea cōtrahere.*

Occidens uxorem in adulterio deprehensam, peccat.

QVAERITVR, utrum uotum

impediat matrimoniũ. Resp. q duplex est uotum. Quoddam est solenne, alterum uero simplex. Votum solenne impedit contrahendum, & dirimit contractum. Votum autem simplex impedit contrahendum, sed non dirimit contractũ. Sunt de hoc multa iura expressa in titulo de uoto. Et qui post uotum simplex castitatis cõtraxit, peccat quotiescunq; exigit debitũ, potest tamẽ reddere nõ solum quando uxor petierit, sed etiam quandocunq; sibi uidebitur honestum accedere ad eam, aut quando senserit quod ipsa uult, aut quod eget; aut quod est periculum incontinentiæ, vt dicit S. Tho. in additionibus q. 84. art. 1. ad quartum.

Votũ simplex & solẽne impedit matrimoniũ sed diuersimode.

294 QVAERITVR, an cultus dispa ritas (hoc est infidelitas) impediat matrimonium? Resp. quod inter infideles sunt uera matrimonia. Et ita tenent omnes, & est determinatio ecclesiæ in cap. gaudemus, de diuortiis. Secundò dicit S. Tho. quòd inter infideles nõ est tàm perpetuum, & tàm indissolubile matrimoniũ, sicut inter fideles, quia non est sacramentum, ac proinde nec confert gratiã, sed est quidã contractus humanus. Si aũt contrahat fidelis cum infideli, matrimoniũ est nullum de iure positiuo, quia est prohibitum ab ecclesia, ut patet in concilio Tol. 4. capitu. 26. &

Fidelis cũ infideli cõtrahere nõ potest.

26.& in concil. Agathensi.cap.67.

QVAERITVR, an cognatio carnalis impediat matrimonium? Respon. primò, quod iure naturali prohibiti sunt parentes contrahere cum liberis. Nam omnes homines, etiam gentiles damnant talia cõnubia, nec de hoc quispiam dubitet. Et sunt egregiæ rationes assignatæ in sacra scriptura. Vide S. Thom. & etiam cum aliis descendentibus, &c. Item in primo gradu transuersali inter fratres & sorores, probabile est quod est contra ius naturale. Prohibiti uero sunt ab ecclesia quatuor gradus, qui irritant matrimonium; ut patet in capit. non debet, de consanguinitate & affinitate. Fuerunt antiquitus prohibiti septem gradus, ut patet 35. & 5. Papa tamen potest dispensare in gradibus qui nõ sunt prohibitis iure naturaliter si pax inter familias, uel ob confederationem regnorum, uel ob aliam rationabilem causam. In 4. autẽ gradu causa rationabili est, quòd ipsi contrahentes petant. Dispensatio tamen in gradibus iure humano prohibitis fieri solita, successit causa quæstus nihilominus tenet. De cõputatione consanguinitatis uide Syluestrum & alios. Impedit etiam matrimonium affinitas, usque ad quartum gradum, ut patet in capitul. non debet, de consanguinitate

285 *Cognatio carnalis in quibus gradibus impediat matrimoniũ.*

286 *Affinitas usque ad quartum gradum.*

tate & affinitate. Et non solum affinitas inter cõsanguineos uxoris, sed etiã inter consanguineos scorti, & concubinæ meæ. Quamuis (ut credo) hęc ultima affinitas contrahat propter ius humanum & non ex natura rei ut prima. Est autem regula ad computandum affinitatem quod in eodem gradu sum affinis Petro.in quo uxor eius est mihi consanguinea.

287 *Publica honestas ex sponsalibus impedit matrimonium ut affinis.*

De impedimẽto publicę honestatis causato ex sponsalibus de futuro, dico quod est uinculũ inuentum ab ecclesia quæ decreuit, quod per hoc quod aliquis contraxit sponsalia cum Maria, non possit contrahere cum consanguinea eius usque ad quartum gradum. Et impedit matrimonium eodem modo, ac affinitas, ut patet in c. ex sponsalibus de sponsalibus lib. 6.

278 *Parentes an teneantur alere filios illegitimos.*

QVAERITVR, an parentes teneantur alere filios illegitimos? Resp. quod nõ est dibitandum quin tã pater quam mater teneantur alere filios, qui nondum attigerunt usum rationis. Quia omnes gentes putant damnabile relinquere filios in ætate infantili, in qua non possunt sibi uinctum quęrere. Et si exponant eos ui ab aliis alantur uidetur certe quod peccẽt mortaliter. Secundo dico quod considerando prædictos filios postq̃ habent usum rõnis, est

est distinguendum. Nam quidam filii il legitimi sunt, qui uocantur naturales, soluti cum soluta, suscepti concubina. Alii sunt ex concubitu damnato, ut suscepti ex adultera, uel mortali, qui uocantur spurii. Et in iure determinatur, q parentes teneantur alere primos filios, qui habentur à concubina tanquã ab uxore. Alios uero filios spurios nõ tenentur parentes alere. Et in pœnam illas damnati coitus prætereunt in testamentis, ut homines ab huiusmodi concubitu pessimo arceantur. 299

Sed quid de casu qui sæpe est in usu, ego habeam filiam spuriam; quam non possum instituere hæredem, quia leges hoc uetant, uoco amicum meum, & cõstituo eũ hæredem tali pacto, quod oĩa bona det filiæ meæ, utrum talis amicus teneatur dare bona illa filiæ? & utrum filia cum bona conscientia possit ea retinere, accipere & possidere, postquã lege municipali prædicta bona sunt ualidata? Respon. quod omnia promissum est de iure naturali adimplẽdũ; & ideo talis amicus in foro conscientiæ tenetur dare ea bona filię meæ; si rex illa non confiscauerit, & illa licitè recipiet, & possidebit licitè in foro conscientiæ, nõ est dubium.

Amicus cui pater reliquit bona pro filio spurio, tenetur illæ ei dare, & spurius licite recipit.

QVAERITVR, an cognatio spirituali impediat matrimonium? Cogna- 300

Cognatio

gna-

ſpiritualis impedit matrimonium. gnatio iſta ſpiritualis diffinitur a S.Th. & aliis, ꝙ ſit propinquitas quædam orta ex hoc ꝙ aliquis confert ſacramentum, uel tenet aliquē ad ſuſcipiendū ſacramentū, baptiſmi ſcilicet, uel confirmationis. Triplex eſt igitur cognatio ſpiritualis. Quædā quæ uocatur paternitas, quæ eſt inter regenerantem, & regeneratū, & capio regenerationē ut ſe extendat ad confirmationē, nā in propoſito idē eſt iudiciū de confirmante, & de baptizante, & talis non poteſt cōtrahere cū baptizato, uel confirmato. & cū uxore eius iā ab eo cognita, & cū filiis eorum. Secunda uocatur cōpaternitas, quæ eſt inter patrem ſpiritualē. Vide c.primum de cognatione legali libro 6. ubi omnia iſta ponuntur.

201 *Cognatio legalis impedit matrimoniū.* Cognatio legalis contrahitur per hoc quod quis adoptat ſibi filium. Et ſunt duæ ſpecies cuius cognationis, ſcilicet paternitas, & fraternitas. Paternitas contrahitur inter adoptantem & filium adoptiuum, qui quidem non poſſunt contrahere. Fraternitas uero contrahitur inter filios naturales adoptantis, & inter adoptiuum. Et etiā impedit matrimonium ſi filius adoptiuus tranſit in poteſtatem adoptantis, ſed ſi non tranſit (quod ſit quando adoptans moritur, uel quando adoptatus emancipatur ab adoptante) tunc poteſt con-

contrahere cũ filiabus adoptãtis, ut patet in c.si qua.de cognatione legali.

302 *Qui affinitatis gradus impediũt matrimoniũ contrahẽdum uel dirimũt cõtractũ ex uetustioribus*

QVAERITVR, an omnes illi, & soli consangninitatis, & affinitatis gradus qui Leuit. 18. exprimuntur, possint impedire matrimonium contrahẽdum & dirimere contractum? Respondetur negatiuè q. nec omnes illi, nec illi soli, & ita firma fide tenendum est, nam in concilio Tridẽ. sessio. 24. can. 3. hoc diffinitur his uerbis. Si quis dixerit eos tantum consanguinitatis, & affinitatis gradus qui in Leuitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum, Anathema sit.

303 *An ecclesia possit certas leges statuere circa matrimoniũ.*

QVAERITVR, an in ecclesia chatolica sit authoritas, & potestas ad cõdendum de nouo aliquã legitima impedimẽtá, quæ impediant matrimonium contrahendum, & dirimant contractum? Similiterque habeat potestatem deponendi, & annullandi ea impedimenta, quæ olim legitimè impediebant matrimoniũ contrahendum, & dirimebant contractũ? Respondetur affirmatiuè, & ita firma fide tenendum est, sic.n. diffinitur in illo 3. Cano. his uerbis. Si quis dixerit non posse ecclesiam in nonnullis illorum Leuitici impedimentis dispensare aut construere ut plures impediant & dirimant, Ana-

thema sit. Item probatur quod ecclesia catholica prædictam habeat potestatem. Nam olim consanguinitas impediebat, & dirimebat matrimonium usque ad septimum gradũ, postmodũ autem fuit ordinatum & stabilitũ, ut non impediat nisi usque ad quartum gradũ, ut habes consanguinitate, & affinitate. c. quatenus. Item olim usque ad concil. Trid. affinitas ex fornicatione contracta impediebat, & dirimebat matrimonium usque ad quartum gradum. At uerò nunc post concilium prædictum non impedit nec dirimit nisi usque ad secundum gradum, ut habes sessione proprius allegata. c. 4. ¶ Item cognatio spiritualis quæ nascitur ex administratione sacramenti baptismatis, & sacramenti confirmationis olim per tres gradus matrimonium impediebat. At iam post prçallegatum concilium duntaxat in duobus gradibus matrimonium impedit & dirimit, ut habes in loco nunc præallegato. cap. 2.

Itẽ publicæ honestatis iustitia, quæ ex spõsalibus? de futuro oriebatur impediebat, & dirimebat matrimonium; etiam si essent inualida sponsalia, dum tamen inualidatio illa non perueniret ex defectu consensu contrahentium. At uero post Triden. concil. c. 3. loco citato nihil impediunt, si sint inualida: Vn-

decun-

decunque,inualidatio fuerit orta.

Item publicæ honestatis iustitię quæ olim per plures gradus imp: diebat, & dirimebat matrimonium, iam nunc ut patet in capit.illo.2.proximè allegato, non credit primum gradum.¶ Item clã destinus matrimonii contractus tempo ribus anectatis non dirimebat matrimonium sic contractum, nunc iam dirimit ipsum ut sancitum est in eodem concil. Sessio.de reformatione matrimonii.c.1. Habet ergo ecclesia potestatem,& authoritatem ad condendum de nouo legitimo impedimenta,quæ &impediant & dirimant matrimonium,& ut quę olim illud legitimè impediebant & diri mebant,iam neutrum faciant. 304

An aliqui bus causis d ſ olui possit uinculum matrimonij, tam alias ualidis.

QVAERITVR, an sint aliquæ causæ propter quas matrimonium inter fideles semel ualidũ & firmum dissolui quo ad uinculum possit? Res. ꝙ si de matrimonio rato & consummato sit sermo, sub Deo & Christo Iesu domino nostro[sola morte alterius coniugũ accepta]nulla est causa, nullaque potestas, qua possit matrimonium quo ad uinculum dissolui. Hæc sentẽtia est cõmunis,& unaminis, omnium sanctorum doctorum assertione probata, quæ liquido constat, de illo,Matt.19.Quos Deus coniunxit, homo non separet. Essetque hæreticum appositum asse-

rere

rere. Dicimus secundo, quod sit de matrimonio rato non tamen cõsummato loquamur, una est causa, qua quo ad uinculum dissolui potest. Et hæc est solennis professio religionis. Et ita firma fide tenendum est. Sic enim usus totius ecclesiæ catholicæ docuit ab antiquo, & insuper ita diffinitum est in cõcilio Trid. session. 24. de matrimonio. can. 6. cuius uerba sunt. Si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solennem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, Anathema sit. Est & alia causa qua dictum matrimonium quo ad uinculum dissolui potest, dispensato uidelicet summi pontificis. Quod quidem non aliter probatur nisi per hoc quod summus pontifex aliquoties dispensauit, & licentiam facultatemque contulit, ut tales coniuges ad secundas nuptias transirent Hoc tamen non tantam firmitatẽ aut probabilitatem habent, qn oppositum securius & probabilius dici posset, ut habes supra q. 299. Tertio dicimus quod matrimonii uinculum inter ueros coniuges nec dissoluitur, nec dissolui potest per adulterium alterius coniugum unde ta'i adulterio interueniente, neutrum coniugum potest aliud matrimonium contrahere; Et firma fide tenendum est, sic

enim

enim diffinitur in loco ſtatim allegato. Cano. 7. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit eccleſiam errare, cum docet & docuit iuxtam euangelicam & apoſtolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonii uinculum non poſſet diſſolui & utrunq; uel etiam innocentem qui cauſam adulterio non dedit, non poſſet altero coniuge uiuente, aliud matrimonium con trahere, mœcharique eum, qui dimiſſa adultera aliam duxerit, & eam quæ dimiſſo adultero alii nupſerit, Anathema ſit.

Quartò dicimus quod nec per hæreſim nec per moleſtam cohabitationē, nec per affectatam abſentiam a con iuge, poteſt inter ueros coniuges uinculum diſſolui matrimonii, & ita firma fide tenendum eſt. Sic enim diffinitur, ubi ſupra cano. 5. cuius uerba ſunt. Si quis dixerit propter hæreſim aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam à coniuge diſſolui poſſe matrimonii uinculum, Anathema ſit. 305 *quando diuortiū pōt fieri.*

QVAERITVR, an ī eccleſia inter uerò coniuges poſſet multis de cauſis diuortium quo ad thorum, ſeu quo ad cohabitationem fieri? Reſpondetur affirmatiue, quod multas eccleſia catholica habet cauſas propter quarū quamlibet pōt ſupradictum facere di-

uortium. Et ita firma fide tenendum est, quoniam sic diffinitur ubi supra ca no.8.ubi sic habetur. Si quis dixerit ecclesiam errari cum ob multas causas separationes inter coniuges, quo ad thorum, seu quo ad cohabitationem, ad certum incertum uel tempus fieri posse decernit, anathema sit.

309 *Iure nuptiæ certis tēporibus celebrari nō dēnt.* QVAERITVR, an solennitas nuptiarum certis tpibus fieri prohibita licita sit, sintque merito obseruandæ benedictiones, aliæque cæremoniæ quibus ecclesia in solénitate nuptiarū utitur. Resp. affirmatiuè, & ita scd̄m fidē tenendum est, qm̄ sic diffinitur in prædicto concil. & sess. cano. 11. cuius uerba sunt. Si quis dixerit prohibitionem solennitatis nuptiarū certi anni tēporibus, superstitionē esset tyrānicā, ab ethnicorū superstitione profectam, aut benedictiones & alias cærimonias, quibus ecclesias in illis utitur damnauerit, Anathema sit. Sunt āt causæ matrimoniales ad iudices ecclesiasticos deferendæ, ad quos propriè spectant, sic. n. diffinitū est in prædicto concilio & sessione. Cano. 12. his uerbis. Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, Anathema sit.

307 *Professi solenniter.* QVAERITVR, an professi solenni uoto castitatem, & etiam illi, qui in sacris ordinibus sunt constituti pos-

sint matrimonium contrahere, quod firmum sit, & ualidum. Respondetur negatiuè, neque enim licitè contrahere possunt, quod si contrahant totum est irritum & inane, nam ita diffinitur vbi supra cano. 9. his uerbis. Si quis dixerit clericos in sanctis ordinibus constitutos, uel regulares castitatem solenniter professos posse matrimonium contrahere, contractumq; ualidum esse, non obstante lege ecclesiast ca, uel uoto, & oppositum nihil aliud esse quàm damnare matrimonium, posseq; omnes contrahere matrimonium, qui non sentiũt se castitatis, etiam si eam uoluerint, habere donum, Anathema sit. Cum Deus id rectè pœnitentibus non deneget, nec patiatur nos supra id quod possumus tentari. *castitatẽ matrimoniũ cõtrahere nequeunt.*

QVAERITVR, an rationabiliter ecclesia prohibuerit sacerdotibus, ne matrimonium contraherent (nec. n. huiusmodi prohibitio est de iure diuino, ut dicit D. Tho. 22. q. 88. arti. 11. & patet, quia orientali sacerdoti est licita copula carnalis vxoris, quàm habuit priusq; ordinaretur.) Et uidetur quòd non, quia orientales sacerdotes ut dixi mus, sunt uxorati. Itẽ quia multa scãdala per arrogationẽ huius legis nõ uisserẽtur, quę passim contingunt, ergo melius esset, qđ quilibet sacerdos suo arbi 308 *Sacerdotes iure non nubũt in ecclesia latina.*

rio relinqueretur, ut ille qui uellet cõtinenter uiuere, ita uiueret; & qui uellet uxorem ducere, eam ducere. Præterea legales sacerdotes uxores habebat. Item & fortius, quia in primitiua ecclesia non solum simplices sacerdotes, sed etiam episcopi erant uxorati, ut patet ex apost. 1. Thim. 3. oportet episcopum irreprehensibilẽ esse, unius uxoris uirum. Quæst. grauissima est, ad quam respondetur magnis ex causis & sanctissimæ hanc legem ab ecclesiam inductam, hactenus conseruatam, nec unquam erit dicẽs ut rescindatur, Primum patet ubi simul ad hoc ultimum respondetur argumentum. Nam primitiua ecclesia dum adhuc rudis ex gentibus constituebatur, leuiora dedit præcepta, ne territi fugerẽt, ne laqueũ viderentur iniicere, & plus imponere oneris, quam posset hominum sustinere fragilitas. Ideoque apostoli non præcipiunt cõtinentiæ cælibatum, sed uirginitatem cõsulunt, ieiunia nõ improbãt. At ex eorum traditione obseruari docet Hieronymus tum in epistola ad Marcellam, tum in libro de celebratione paschæ. In tenella igitur adhuc ecclesia dum ecclesiasticus ordo instituit, propter conuersorum paucitatẽ admissum est sacerdotibus uti matrimonio prius contracto. Roborata uerò eccle-

sia

sia hominibusq; ad potiora prouocatis, addicto est ecclesiastico ordinis cœlibatus, ut non nisi deinceps cœlebs uicturus admittatur ad ordines. Hinc Ambrosius in epistola ad Eph. c. 4. ibi. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos, si ait. Postquam omnibus locis ecclesiæ sunt constitutæ, & officia ordinata, aliter cōpōsita res est quā cęperat.
309 Rationē aūt huius mutationis assignat Hiero. cōtra Iouinia. lib. 1. c. 16. Si laicus inquit & quicūque fideli, orare nō potest, nisi careat officio coniugali (1. Cor. 7. sacerdoti cui ſp pro populo offerenda sunt sacrificia, ſp orandum est. Si ſp orandū est ſp carēdum matrimonio. Nam in ueteri lege qui pro populo hostias offerebant, nō solū in domibus suis non erant, sed purificabantur ad tēpus ab uxoribus separati uinū & siceram non bibebant, quæ solent libidinē ꝓuocare. Et Ambr. in. 1. ad Tim. epist. c. 3. ibi diaconi sint unius uxoris uiri, sic ait. Veteribus enim idcirco cōcessum est Leuitis & sacerdotibus uxores ad usum habere quia multū tēpus ocio uacabant à ministerio aut sacerdotio; multitudo. n. erat sacerdotum & magna copia Leuitarum, & unusquisq; certo tpe seruiebat diuinis cæremoniis secundum institutum Dauid. Hic. n. 24. classes cōstituit saceedotum, ut uicibus

 deserui-

deseruirēt. Vnde Abia octauā classem habuit, cuius uice Zacharias fugiebatur sacerdotio. Lucæ 1. sicut continetur in Paralipomenon.lib.1.cap.24. ita ut tēpore quo nō illos contingebat deseruire altari, domorum suarum agerent curā. At ubi tempus imminebat ministerii, purificati aliquantis diebus accedebat ad templum offerre Deo. Nunc
309 aūt 7.diaconos esse oportet, aliquātos presbyteros, ut bini sint per ecclesias, & unus in ciuitate episcopus, ac per hoc omnes a conuentu fœminæ abstinere debere, quia necesse est eos quotidie præsto esse in ecclesia, nec habere dilationem, ut post conuentum legitimè purificentur: sicut ueteres, &c. Hactenus Ambrosius. De gentilium uero sacerdotum castitate audi Hierony. lib.2.cō tra Iouinia.c.3.epistola 6. Antequam, inquit, religio nostra fulgeret ī mūdo, unicubas semper habuisse inter matronas decus, per illos fortunæ muliebri sacra fieri solidum. Nullū sacerdotem bigamum, nullum flaminem biamaritū leges. Hierophantes quoque Atheniensium usque hodie cicutę sorbitione castrari, & postquam in purificatum fuerint electi, uiros esse definitę.

310 QVOD uero nunc non expediat, ut prædicta ecclesiæ, prohibitio, ne sacerdotes sint coniugati, rescinda-

tur probatur; Primo, quia matrimonii onera multa sunt, totumque hominem requirunt, & tenetur uxoratus uxoris filiorumque curam habere. 1. Ti. 5. Si quis suorum & maxime domesticorum curam non habet fidé negauit, & est in fideli deterior, quod modo ergo sacerdos miles Christi uxoratus & multis filiis circunseptus poterit semper diuino intendere ministerio? 2. Tim. 2. Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus. &c. Preterea si hęc rescinderetur lex, maior esse ambitio circa beneficia ecclesiastica non solum obtinenda, sed etiam multiplicanda. Nam plura non sufficerent multis filiis onerato, cum tanta, nunc si pro filiis illegitimis procurandis ambitio. Preterea tota honestas & habitus clericorum perirent, & uacarent, uestibus pretiosis, ut uxoribus placerent, eorũq; castitas non esset maior. Si enim liceret eis uel unam habere, cum ad eam uisitandum plures deberent accedere, nequaquam essent una contenti. Hinc de beato legimus Augustino, fœminarum uero ullam in domo eius mansit, nec ét germana, nec filię fratris, quę Deo pariter seruiebant, dicebat enim q; & si de eis non posset oriri suspicio, tamen de aliis quę ad eas aduentarent, posset oriri. Preterea in eleemosynis

elargiẽdis patres pauperum essent multò contractores quàm nunc sunt.

Ad illud de sacerdotibus orientalibus, Respondetur quod ex dispensatione ecclesiæ Græcis sacerdotibus permissum est uti matrimonio ante ordines contracto. Schismatici enim cum essent, uoluit pia mater ecclesia uel sic in gremium suum eos recipere. Cæterum post ordines sacros receptos matrimonium contrahere nemini permissum est, ut patet in canonibus apostolorum. Canone 25. Et in Concilio Neocæsariensi. Ca. 1. & in c. cum olim, de clericis coniugatis. Ad aliud uero argumentum ꝙ plura scandala sacerdotum uitarentur. Respondetur quod hæc scandala non patit cœlibatus, sed abolito amoris & timoris Dei libera concupiscentia, appetitur effrenis, hortor utitur, & interdum pontificum, & aliorum promouentium uitio, hæc accidunt, qui non doctores, non meliores, sed nobiliores, ditiores, & arguriores clerum eligunt, & simpliciores quosque (probos tamen & innocentes tanquam in idoneos,) repellunt, qui affinibus cognatis & amicis(quali terrenæ forent militiæ) officia largiuntur, non utilitati consulentes egentis ecclesiæ, sed potentem aut amicorum parere uolentes iussioni. Quodque his

dete-

deterius est illi donant clericatus gradum quorum fuerunt aliquando obsequijs deliniti, magis personæ commodum, quam accipientis personam attendentes. Quibus dicitur Micheæ 3. qui ædificatis Sion in sanguinibus & Hierusalem in iniquitate. Igitur quisquis se non continere iudicauerit, se initiare ordinibus non sinat, sed utatur sibi admisso fornicationis remedio in matrimonio. Si autem sacris se initia fecerit., factum est ei licitum quod prius licuisset. Et si putans se continere posse, ordinatus fuerit, & postea carnalis petulantia sic efferbuerit, ut sibi ei impossibile uideatur continere, oret Deum, & in eo confidens dicat cum apostolo. Omnia possum in eo qui me confortat. Audiatque Christum dicentem Lucæ 11. Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur uobis. Impossibile autem dicunt, non quia gratia Dei assistente impossibile sit, sed quia negligentia torpentes, non conatur ut sint continentes. Orent ergo huiusmodi, abstineant, ieiunent, corpus inedia subiiciant, occasiones libidinem prouocantes fugiant, ad bona opera se cōferant, & diuino cultu auxilio poterunt continere, quod sibi prius impossibile suspicari fuerant. Dicit enim Phili. 4.

negligens se non posse continere, non quia non pôt, sed quia non uult. Nam deliciarum affluentiam, epularum & poculorum copiam resecare iste nõ cupit, mulierculam consortia & alia concupiscentiæ incentiua uitare refugit, ocium studio repellere negligit, iuxta Hieronymi consiliũ ad Rusticum monachum. Ama studia scripturarum, & carnis uitia nõ amabis. Itaq; plerisque sacerdotibus non uirtus continendi, sed uoluntas deest. Vellent nanque pleriq; hominum esse boni, sed non sunt, non quia esse non possunt, sed quia nõ uolunt, ut ait Augustinus lib. de peccatorum meritis c. 17. Nã contra naturam est corpus uoluptatum sine uoluptate frui, teste Hierony contra Iouinia; lib. 2. ca. 37. epistola. 6. Istis quoque dicit Chryso. homilia in Psalmum 50. Non possum (ait) me continere, hoc pusillanimitatis est, & negligentiæ tuæ, quia Dei præcepta cõtemnere malles, quàm facere.

LAVS DEO, PAX
uiuis, Requies
defunctis.

Finis Summæ de septem Ecclesiæ mysterijs, & sacramentis, ad laudem Dei omnipotentis.

DE CLAVIBVS.

Hæc materia tractatur in 4. distinct. 18. & D. Tho. in additionibus ad tertiam partem. q. 17. claues enim in ecclesia esse debent.

DICITVR autem clauis potestas, qua remouetur obstaculum intrandi regnum cœlorum. Impedimétum enim totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis consequutum, per passionem Christianorum est, & ideo post passionem uidit Ioan. Apocal. 4. in cœlo ostium apertum. Sed alicui ad hoc quotidie manet clausum propter peccatū originale, quod contraxit, & propter actuale quod committit, & propter hoc egemus sacramentis, & clauibus ecclesię, in quibus efficacia passionis manet. Quia ex latere dormientis in cruce sacramenta fluxerunt quibus ecclesia fabricatur.

Hanc autem clauium potestaté apostolis contulit Christus, ut expresse determinatur in cap. firmiter, de summa Trinita. & fide catholi. Quando autem fuerit apostolis collata? Amachanus absurdè errans lib. 11. de quęstionibus Armenorum, capitu. 14. & 15. contra omnium doctorum sententiam dicit ꝙ

Matt.3. cum dominus duodecim apostolos elegerit, Sed patet hoc esse falsum quia Mat.16. pro magno uni promisit Petro dicens. Dabo tibi claues regni cœlorum, non ergo antea habebat, aut nihil promisit. Item antequam ipse eos consecrasset, sacramentumque constituisset, potestatem dedisset consecrandi, ac si Cæsar constitueret regē aliquē super regno non constituto. Dico ergo quod, quod in cœna [Matthæi 26.] contulit totam potestatem ordinis. Potestatem autem iurisdictionis in foro interiori, Ioann. 20. Accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata, remittuntur eis. Potestatem autem iurisdictionis in foro exteriori. Matthæi 20. Quæcunque alligaueritis super terram &c. Nec in conuenit quod apostolis Christus (potestatem iurisdictionis excellentiæ habens) apostolicā potestatem consummatum & perfectā contulerit ante sacerdotium. Vnde & ecclesia nunc temporis iurisdictionem in foro exteriori dat etiam non sacerdotibus, & potestatem ordinis det iis, quibus nondum contulit potestatem iurisdictionis.

¶ Et nota quod illa potestas data in foro Exteriori Matt.18. (ibi enim fundāt scholastici auctoritatem excommunicandi. Et Hierony. ibidem, & August. lib.

lib. 1. contra aduerſarium legis & prophetarum. c. 27.) Aduertendum inquã & hæc poteſtas excommunicandi poteſt dici clauis regni cœlorum, & ſi regnum cœlorum capitur pro eccleſia militante. Auguſtin. loco citato, & ſuper Ioan. tract. 50. & habetur. 24. q. 1. capitu. quodcunque. Si autem regnum cœlorum capiatur pro eccleſia triumphante, poteſt dici clauis indirecte & ſecundario. Nam quatenus excommunicatio excludit à ſacramentis. quibus regnum cœlorum aperitur, poteſt dici quòd claudit regnum cœlorum, Quatenus uero abſolutio ab excommunicatione admittit ex ſacramenta, ex conſequenti regnum cœlorum appetit.

Sed utrum omnes apoſtoli habuerunt claues? Et uidetur quòd non. Quia Matthæ. 16. ſoli Petro ſunt promiſſæ. Reſp. cum Caieta. lib. de primatu Romanæ eccleſiæ c. 2. & 6. quod ſine dubio omnes apoſtoli à Chriſto & non à Petro ſuſceperunt claues. Patet in capitu. firmiter de ſumma Trinitate & fide catholica etiam habetur in capitul. loquitur. 24. queſtio. 1. & ex Hiero. li. 1. contra Iouinianum. Petro autem collatæ ſunt claues. Ioann. 21. ibi, paſce oues meas. Eadem enim poteſtas requiritur an paſcendas oues Chriſti,

&

& ad aperiendum uel claudendum regnum cœlorum. Nam quando Christus uiuus erat & præsens, non egebat Vicario, cõsentaneum est ergo ut post resurrectionem eum instituerit, & non uidetur ubi nam hoc fecerit, nisi Ioan. ultim.

Dico præterea, quod sicut peculiariter claues Petro commissæ sunt Matthæi 16. sic Ioan. ultim. aliqua peculiaris potestas data est Petro præter cæteros, potestas enim Petri in duobus maximè excessit potestatem aliorum apostolorum. Primum, quia Petri potestas etiam se extendit supra ipsos apostolos. Nam ut arguit Innocent. de maioritate & obedientia cap. 6. qui dixit, Pasce oues meas, non distinguens inter has oues & alias, alienum a suo demonstrant ouili, qui Petrum Pastorem non recognoscerent. Quo eodem argumento utitur Bonifacius octauus in extrauaganti, Vnam sanctam. Secũdo excellebat in hoc, quod potestas Petri erat ordinaria in uniuersum orbem, aliorum uero apostolorum erat extraordinaria ex priuilegio peculiari. Vnde factum est ut successores Petri successerint in uniuersa potestate, respectu omnium ouium Christi. Successores uerò apostolorum non successerunt apostolis in potestate

testate extraordinaria. Imo crediderim omnem potestatem episcoporum (qui sunt apostolorum successores) a Petro, & successoribus Romanis Pontificibus esse deriuatam, ita quod successor Petri est immediatus Vicarius Christi, & à Christo accepit potestatem, ut diffinitur in Concil. Flor. & in Conc. Constant. sessio. 8. Sed successores apostolorum, nec susceperunt potestatem ab ipsis apostolis, nec a Christo immediate, sed mediate a Romano Pontifice. Et sic intelligo decretum Leonis papę 16. dist. cap. ita dominus. Eodem modo dico, claues Petri in duobus differre Clauibus apostolorum. Primo in uniuersitate, accepit enim ad aperiendum, non huic aut illi, sed omnibus fidelibus, nullo excepto. Secundo quia sic ętas accepit, ut ab eo accipiant omnes quicunque claues habuerint. Nam quod apostoli non acceperint à Petro fuit ex peculiari priuilegio, quo & Paulus & gloriabatur potestatem apostoli eam non ab hominibus accipit. Et quamuis in cap. firmiter dicatur: Christum contulisse clauem apostolis, & eorum successoribus, dico quod non est eadem ratio de Apostolis, & successoribus. Apostolorum. Quia apostoli ex priuilegio immediate a Christo acceperunt potestatem ligandi, atque

soluendi, etiam in totum orbem, quod male Turrecremata negat. Sed successores apostolorum, cum manifeste ordinentur ab hominibus, potestatem ordinis non immediate à Deo accipiunt, potestatem autem iurisdictioni, accipiunt à Romano pontifice immediate. Sed nihilominus Christus confert claues successoribus, licet per medios ministros. Quemadmodum idem ipse est, qui tollit peccata mundi, licet per ministros sacramentorum.

SED unde constat claues Petro & cæteris apostolis concessas nunc in ecclesia permanere, cum non maneat potestas faciendi miracula, quæ apostolis est collata, nec baptizandi in nomine Iesu Christi, quod apostoli fecerunt? Respondeo, constat potestatem istam uiuentibus apostolis ad alios esse deriuatum. Patet hoc Actum 10. Attendite uobis & uniuersio gregi, &c. Et 1. ad Timothe. 4. & ad Titum 1. Secundo dico, secundum finem catholicam tenendum esse, claues apostolis concessas, nunc in ecclesia perseuerare. Patet ex c. firmiter. Et ex Ecclesia consuetudine, quæ est columna & firmamentum ueritatis. Et Matth. ult. Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi. Petro enim non sunt datæ claues propter ipsum; sed pro-

propter ecclesiam. Quare perseuerante ecclesia, potestas data Petro debuit perseuerare. Et sic intelligatis decretũ August. 24. q. 1. c. quodcunque. Vnde & patet quare dicantur claues ecclesiam: quia scilicet propter ecclesiam apostolis & successoribus datæ sunt. Claues autem ecclesiæ appellari frequentissimum est, ut apud Augustinum libro primo de doctrina christiana cap. 28. refertur.

CLAVIS autem potestas ligandi atque soluendi, quia ecclesiasticus iudex dignos recipere, nidignos excludere debet à regno, ut dicit Magister sententiarum. 4. distinct. 18. & Glossa ex Hieroni. Matth. 16. Et comprobatur a Ioan. Papa. 22. in extrauaganti, quia quorundã, de uerborum significatione. Et aduerte regnum cœlorum multipliciter. c. 1. Primo pro sacra scriptura, ut Matth. 21. Auferetur à uobis regnum Dei, &c. Secundo pro ecclesia militante, ut Matthæ. 13. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, &c. Et Matt. 25. Simile est regum cœlorum decem uirginibus, &c. Tertio ut etiam includat duplicem statum, scilicet militantem, & triumphantem, ut Matt. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, &c. quia ipsorum est regnum cœlorum, nisi abun-

dauerit iustitia uestra, &c. non intrabitis in regnum cęlorum. Aperire autem regnum cœlorum contingit dupliciter, uno modo ex auctoritate, & potestate, ut papa cum explicat locum scripturę, diffiniendo uerum sensum. Item cum sacerdos ex officio baptizat. Secundo modo non ex auctoritate, sed per simplex ministerium, laicus qui baptizat in necessitate, & uir doctus qui aperit locum abdictum sacrarum literarum, aut qui docet qua uia ad regnum cœlorum perueniendum sit. Dicendum ergo, clauem esse potestatem aperiendi & claudendi regnum cœlorum si sit plenaria potestas quomodocunque accipiatur regnum cœlorum. Et hac promisit Deus Petro, eaque utitur pontifex quando diffinit aliquid secundum fidē tenendum, uel dispensat in uoto, uel relaxat iuramentum, id enim est aperire regnum cœlorum ex auctoritate & potestate. Secundo dico quòd præcipuus actus clauium est ligare & soluere, & sic per eum diffinitur, sicut diffinitur humanus intellectus per discursum, & potentia uisiua per uisionem coloris.

Sed quæritur, utrum si sit idem clauis cum charactere? D. Th. 4. d. 18. dicit quod sic. Cōtrariū dicit Scotus dist. 19. q. 1. & Marsil. 4. q. 12. artic. 1. Sed distinguendum est de claue ordinis, & de

claue iurisdictionis, utraque enim requiritur ad aperiendum regnum cœlorum. Clauis iurisdictionis non est idem cum charactere. Clauis ordinis idē est cum charactere sacerdotali. Character enim est potestas sacerdotalis, quæ datur sacerdoti ad consecrandum. Datur etiam eidem ad absoluendum a peccatis, ita quod inde habet homo potestatem absoluendi, unde habet quod sit sacerdos. Est ergo una potestas, quę ad duos actus se extendit, scilicet consecrandi, & absoluendi. Quemadmodum eadem potentia est qua simplicia intelligimus, & qua discurrimus.

QVIA verò actus clauium requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur, quia per clauem recipit iudex ecclesiasticus dignos, & excludit indignos, ideo indiget iudicio discretionis, & ad explendum actum oportet ut habeat iurisdictionem. Vnde ponitur duplex clauis, scientiæ scilicet & iurisdictionis. Et scientia quæ est habitus non est clauis, sed auctoritas scientiæ actum exercendi. Communiter etiā doctores ponunt Clauem ordinis, & clauem iurisdictionis. Quę distinctionę necessaria est si potestatem excommunicandi, & absoluendi ab excommunicatione, ad claues dicimus pertinere

cum diuino August.

10 Potestas clauium se extendit ad remissionem culpæ. Nam licet Deos remittat per se culpã, uirtute tamen eius sacerdos agit instrumentaliter, ut instrumentum animarum, nam alias ad remissionem culpæ non exigeretur uotum recipiendi effectum clauim. Vide Caieta. in opuscul. 27. quæstionum & quę. 12. de effectu absolutionis. Et Adrianum quęst.2.de clauibus. Et Thomam Valdensem lib. de sacramentis, ca.1.usque ad 149. inclusiue. Extenditur etiam potestas clauium ad remissionem pœnæ æternę, quod sit quando remittitur culpa, & etiam temporalis in eo qui cum contritione accedit. Nam sit applicatur nobis in sacramento meritum passionis Christi ad remissionẽ culpæ ita quoque eius satisfactio ad remissionem pœnæ remittere enim huiusmodi pœnam pertinet ad remissionem peccati. Et quamuis D. Tho. uideatur dicere quod claues remittuntur pœnam proportionabiliter ad peccata (ut si peccatum est paruum parua pœna remittitur, si magnum multum pœnę, sed non tota quia alias, frustra imponeretur satisfactio.) Tum tamen tene claues tantum pœnæ remittere cæteris partibus cum peccatum est paruũ, quãtum si esset magnum. Quia sacramentũ

æqua-

equaliter se habet & dispositio est æqualis. Nihilominus habita ratione cõtritionis, confessor debet iniungere satisfactionem. Qua nescit, an tota pœna remissa sit. Et ꝙ pœnitentia non sit moderanda secundum quantitatem peccati, sed secundum contritionem pœnitentis, patet ex Innocenti. c.6. de pœnitentiis & remissionibus.

Potest autem sacerdos ligare ad pœnam. Scot. dist. 18. & 19. asserit nullam pœnitentiam obligari ad acceptandum penitentiam, quam iniungit sacerdos. Idem Gabri. dist. 16. q. 2. Quia ad satisfactionem pro pœna duo sunt remedia alterum in hac uita, alterum in purgatorio? ergo pænitens poterit suo cedere fauori. Quia ex misericordia Dei satisfactio præsens acceptatur pro futura pœna. Secundo dicit quòd si pœnitens acceptet pœnitentiam iniunctam tenetur illã implere sub mortali, quod tamen uidetur irrationale. Nam si sacerdos non potest obligare ad mortale; mea acceptatio non inducit peccati mortalis obligationem; non enim uolo implere pœnitentiam iniunctam, nisi eo modo quo sacerdos obligare potest. Propterea Caieta. quæstio. [?] 2. satisfactione ad 2. tenet contrarium, quod non tenetur acceptare pœnitentiam, nec acceptatam sub mortali 11

adimplere D.Tho.hic non dicit, an teneatur, ſed quod ſacerdos ligat, nec dicit an ad mortale, uel ueniale. Sed diſt. 16. in expoſitione textus dicit quòd eſt præceptum de ſatisfactione. Et ita tenet Syluester, uerbo Confeſſio. 1.§. 2. Et ita tenendum eſt quod eſt præceptum obligans ad mortale, ſi pœnitentia iniuncta ſit rationabilis. Probatur,
11 quia eſt ſacrilegium uoluntarie relinquere ſacramẽtum imperfectam. Item in foro contentioſo iudex habet poteſtatem imponendi pœnam pro delicto, quam reus ſubire tenetur, ergo & iudex eccleſiaſticus in foro conſcientiæ, Item in cap. omnis utriuſque ſexus de pœniten.& remiſſio. iniunctam pœnitẽtiam pro uiribus ſtudeat adimplere. Item ſuadetur ex capi. ulti. de maledicis. Vide de hoc ſupra in materia de ſatisfactione quæſtio.109.

12 Eſt autem ſacerdoti prudentia neceſſaria ad imponendum pœnitentibus pœnitentiam. Si ſciret quantę pœnæ ſit debitor pœnitens, cum ſit iudex, tenetur æqualem imponere. Sed in pœnitentiæ in iniunctione multa debent penſari, ut habetur in c.8. de pœnitẽti. Nihilominus arbitrium ſacerdotis non debet eſſe aut ſeuerum aut remiſſum, uidentur enim ridiculæ pęnitentiæ huius temporis. Sed in tribus caſibus licet

cet pœnitentiam leuem iungere. Primo in articulo mortis & ubicunque pęnitens est impotens ad pœnitentię gratiam implendam. Secundo quando indulgentia conceditur pœnitenti ex rationabili causa, illa enim habetur loco satisfactionis. Secus quando indulgẽtia est indiscreta, ut habetur cap. 17. de pœniten. Tertio si appareat magna cõtritio, & peccatum non fuerit adeo graue. His adderem etiam, cum pęnitens est tam imbecilli animo ut per grauem pęnitentiam scandalizaretur.

Sed an unus confessor possit mutuare pœnitentiam iniunctam ab alio confessore? Resp. quod si pœnitentia fuit irrationabilis, pęnitens non tenetur eam implere; nec habet opus commutatione. Si autem pœnitentia erat rationabilis, sed sit dura pœnitenti, non potest commutari nisi a superiori. Quia par in parem non habet potestatem. Et ita intelligo decretum Vrbani Papæ de pœnitentia. d. 6. ca. ulti. placuit ut deinceps nulli sacerdoti liceat quælibet commissum alteri sacerdoti ad pęnitentiam suscipere sine eius consensu cui se commisit, nisi pro ignorantia illius cui pœnitens confessus est. Sed uide de hoc in materia de satisfactione quęstio. 211.

Sacerdotes legales non habebant

claues. Quia illius sacerdotii potestas non sic extendebat ad cœlestia, sed ad cœlestium figuras. Et in hoc præfertur sacerdotium Christi legali sacerdotio, per hoc quod Christus assistens pontifex futurorum bonorum ad tabernaculum cœleste introducit, &c. Illi ergo sacerdotes non habuerunt claues sed in eis clauium figura præcessit. Christus autem habuit clauem auctoritatis inquantum Deus, eccellentiæ inquātum homo, habuit enim potestatē aperiendi, & claudendi regnum cœlorum. Soli uero sacerdotes ordinari ab ecclesia habent claues ordinis, & potestatem absoluendi a peccatis in foro pœnitentiæ. Hæc conclusio habetur in Concil. Florentin. Etiam in materia de ordine latius ostendimus contra hæreticos. Clauem autem iurisdictionis (quæ non directe se extendit ad ipsum cœlum sed mediante militante ecclesia) non sacerdotes habere possunt, ut Archidiacon. de electione. Lege quartum argumentum. D. Thom. in additioni, ad tertiam partem. quæstion. 19. artic. 3. unde nota qnod fœminę nullā potestatem spiritualem habent. Vnde de legibus & præceptis earum debet iudicari, id quod de legibus matris familias in domestica gubernatione. Nam si materia est grauis, & præce-

ptum

ptum necessarium ad conseruationem boni communis, obligabit praeceptum Abbatissae ad peccatum mortale. Sin autem materia non est grauius, quamuis ipsa uelit obligare ad mortale, lex eius & praeceptum non obligat ad mortale. Verum est, quod cum ex uoto obedientiae monachae teneantur suae superiori obedire, forsitan cū exigeret obedientiam a subditis, etiā in re non admodum graui, si subditae uiolant obedientiam uotum suum uidetur infringere. Sed hoc mihi certum non est. Illud uerò primo loco diffinitum est mihi certissimum. Vnde perperam monachas instituunt, qui absolutè docent, praecepta suarum superiorum non obligare eas ad peccatum mortalem. Quēadmodum si quis doceret, leges principum foeminarum nullus ad mortales obligare. Sed uerum est non habere potestatem obligandi in ordine ad finem super naturalem, hoc enim pertinet ad usum clauium.

MALI sacerdotes usum habēt clauium. iniquitas. n. ministri non tollit liberalitatem domini, sed sacerdos est solum minister, ergo non potest sua malitia donum a Deo transmissum per eum nobis auferre. Praeterea, nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis, ergo nullus posset uti clauibus in

absoluendo nisi existens in gratia, nullus se sciret absolutum, quod est inconueniens. Hæresis fuit Vuicleph condẽnata in Conci. Constant. Sess. 8. & 15. quod mali sacerdotes priuantur iurisdictione, que ẽt manifesto ecclesiæ usu condemnatur. Sed contra uidetur id quod habetur 24.q. 2. cap. audiuimus, & 1.q.1.cap etiam corde, sed loquitur de diuiso ab ecclesia, ut patet legenti. Est ẽt argumentum ca. remissionem.1. q.1.& de consec.d.4.& ca. quomodo ex August. sed loquitur de sanctis, uel bonis catholicis, uel de publicis peccatoribus, quia non tolerantur.

16 Schismatici, hæretici, excommunicati, degradati vsum clauiũ non habent, quia priuantur subditis, in quos potestatem, quam habent exerceant. Sicut nec possent consecrare non habentes panem, nec baptizare, si non habeant aquam. Illi ergo qui priuati sunt non possunt usum clauium habere Sed nota quod in Concil. Constant. statutum est non teneri fideles uitare excommunicatos nisi sint nominatim excommunicati, uel manifesti percussores clericorum. Vnde fit ut non omnes excommunicati & suspensi priuati sunt iurisdictione illi uidelicet qui tolerantur, & quos euitare non debent. Tempore autem Diuus Thom. nondum

fuerat

fuerat constitutum. Peccant tamen illi administrantes sacramenta, quia concilium dicit hanc relaxationem in nullo de excommunicatis debere suffragari. Hoc tamē intellige cum grano salis, peccat enim si est in mora petendę absolutionis. Item quando licitè potest se excusare ab administratione sacramentorū. At quando tenetur administrare sacramenta petenti, non peccat administrando, aliàs esset perplexus.

SED nunquid in mortis articulo huiusmodi poterunt absoluere? D. Th. hic in additionibus. quæ. 19. art. 6. nullum casum excipit. Sed sup. quæ 8. generaliter dixit in articulo mortis quemlibet sacerdotem absoluere posse. Sed 3. p. q. 82. arti. 7. ad 2. dicit quòd solus baptismus permittitur esse ratus hæreticis, & schismaticis in art. necessitatis. In nullo autē casu possunt consecrare, vel aliud sacramentum conferre. Et idē hac q. artic. 5. ad 3. Et est communis opinio. Sed Palu. d. 25. q. 1. circa finem tenet, ꝙ in articulo mortis licitum est ab hæretico recipere pœnitentiam, quia est sacramentum necessitatis sicut baptismus. Idem Syluester uerbo confessor. 1. parapho vlt. Et Maio. d. 17. Et Glō. de spons. cap. 11. Et re uera debet excommunicatis catholicis non dubito, quin in articu mortis possint sacra-

mentum pœnitentię miniſtrare. Non enim uideo cauſam, quare fideles in articulo mortis præſente ſacerdote catholico priuentur ſacramento neceſſario ex iure diuino. Nec eſſet minus intolerabile prohibere abſolutionem in articulo mortis, quam reſeruare caſus, præſertim cum communiter homines habeant attritionem. Item licet recipere baptiſmum, ergo abſolutionem, quia utrunque eſt in diuino præcepto, & ſacramentum neceſſitatis. Item cap. quod non eſt de reg iur. dicitur, quòd neceſſitas non habet legem. Et idem mihi probabile eſt de hæretico, à quo periculum non timetur, & qui nõ errat in articulo ſacramenti pœnitentiæ, præſertim ſi de iure diuino quilibet ſacerdos habeat auctoritatem in articulo mortis. Non ualet quod afferri ſolet in contrarium de Hermelgil. ex 13. q. 1. cap. vlt. tum quia ibi loquitur de communione, quæ non eſt ſacramentum neceſſitatis; tum quia id fecit, ne faueret Arriano epiſcopo, quoniam pater ob id deſtinaret.

Sacerdos autem non poteſt uti claue in quemlibet, ſed in eos tantum qui & in ſortem uenerint, niſi in neceſſitatis articulo, ubi nemini ſacramenta ſunt deneganda. Hanc opinionem D. Tho. probabiliorem facit Martinus 5. qui

qui in Concilio Constantiensi circa finem, inter reliquas interrogationes ponit hanc. Verum credat auctoritatẽ iurisdictionis Papæ, & episcopi esse maiorem in soluendo, ligandoq; auctoritate simplicis sacerdotis, etiam habentis curam animarum. Proprius uerò sacerdos in aliquibus casibus non debet absoluere sibi subditum, sed remittere ad superiorem. Prius, quando est solennis pœnitentia imponenda, quia eius proprius minister est episcopus. Sed iam hæc pœnitẽtia recessit ab usu. Secundus de excommunicatis, quando inferior sacerdos non potest absoluere. Tertius, quando inuenit irregularitatem contractam, pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus de incendiarijs. Quintus quando est consuetudo in aliquo episcopatu quòd enormia crimina ad errorem seruantur episcopo. Et nota solutionem ad primum in additio. q. 20. arti. 2. in qua dicit, quòd sacerdos non debet audire confessionem mulieris, cum qua peccauerit, sed debet ad aliũ mittere, nec illa debet ei confiteri, sed petere licentiam ad alium eundi, uel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret, tum propter periculũ, tum quia est minor uerecundia, si tamẽ absolueret, absoluta esset. Et quòd

August. dicit, nullus officio sacerdotis uti debet nisi immunis ab illis sit, quæ in aliis iudicat. Dicit tamen D. Tho. intelligendum secundum congruitatem, & non secundum necessitatem sacramenti. Et hæc de clauibus dicta sufficiant.

SEQVITVR VLTIMVS de excommunicatione tractatus.

De excommunicatione tractatur in 4. dist. 18. & à S. Thom. ibi, & in additionibus. q. 21. Nos breuiter absoluemus hunc tractatum quatuor punctis.

Primò dicemus quid sit excommunicatio, & quæ causæ illius.

Secundò de casibus, in quibus potest homo peccare, ex hoc solum quod est excommunicatus.

Tertiò de eo, qui potest excommunicare.

Quartò, & ultimo dicemus de excommunicatione minori, quid sit, quæ causæ eius, & quis possit ab ea absoluere.

QVO ad primum, excommunicatio est separatio à communione ecclesiæ, quò ad fructū, & suffragia generalia, Et diffinitio excommunicationis maioris. Pro cuius intelligentia

gentia est notandum, quod excommunicatio nõ est peccatum, nam quodlibet peccatũ(etiam ueniale) est maius malum quàm excommunicatio, sed est pęna, pœna autem est priuatio alicuius boni,& sic excõmunicatio est priuatio communicationis ecclesiæ, quæ quidẽ est quoddam bonum. Secundo notã, est quod inter Christianos sunt quatuor gradus communicationis. Primus est cómmunicatio humana, quæ etiam inuenitur inter infideles, sicut comedere simul, colloqui, tractare, & hæc communio non est proprie fidelium, sed conuenit eis quatenus ciues,& politici sunt. Secundus est communicatio, quæ consistit in hoc quòd est simul conuenire in ecclesia ad orandum, ad recipiendum sacramentà, ad electionẽ canonicam actiuam,& passiuam, & ad audiendum diuina officia. Tertius est cõmunicatio bonorum & suffragiorum, quæ ex intentione ecclesiæ applicãtur, seu offeruntur pro omnibus Christianis. Quartus est commũnicare, seu habere partẽ in bonis & meritis aliorũ fidelium, quæ titulo charitatis applicantur omnibus existentibus in gratia, secundum illud Psal. 118. Particeps ego sum omnium timentium te,& custodientium mandata tua. His suppositis sit prima propositio. Excommunicatio

non priuat quarta communicatione. Probetur quia illa communicatio fundatur in charitate, charitatem autem non expellit nisi peccatum, sed excommunicatio non est peccatum, ut diximus, ergo. Secunda propositio. Excommunicatio priuat hominem reliquis tribus communicationibus. Vnde solet ab aliis definiri (& bene) Excommunicatio est priuato a quacunque licita communicatione fidelium. Consule Caie. quodlibet. 2. q. 2. Et nota antiquam consuetudinem ecclesiæ in excommunicatione, ꝙ gradatim fideles communicatione priuabantur? Et forte tot erant genera excommunicationum quot genera communionum. Vnde Sylue. tria genera ponit uerbo. Excommunicatio. 1. §. 1. Aliquandò enim priuabantur sola communione eucharistiæ, quæ antonomaticæ, communi dicitur, ut tradit Dyon. de eccl. hierar. c. 3. & ostendit Vald. libr. de sacramentis. c. 95. Et de hoc intelligo decretum Ioannis Papæ. 3. q. 4. c. Engeltudram, Aliquando priuabantur Christi fideles ecclesiastico conuentu ad officia diuina audienda, uel ab oratione communi, quæ omnes poterant appellari minores excommunicationes, & eas uidelicet. 3. q. 1. ca præsenti, Et 11. q. 3. cap. ad mensam. Et in Concil. Niceno. 11. Et

Chry-

Chrysosto.homi.57.in Matthæum circa finem. Aliquando fideles priuabantur omni communione; quasi præscisi ab ecclesiastico corpore, & hanc ueteres appellabant Anathema, qua uoce Iudæi extremam detestationem significare solebant, teste Hierony. super 1.c. epistolæ ad Gala. Nos hac tempestate duas tantum excommunicationes nouimus, minorem, qua quis priuatur communionem passiua sacramẽtorum omnium, maiorem, qua et priuatur alijs fidelium communicationibus, ut habes de clerico excommunicato.c.vlt.

QVAERITVR, vbi habetur in sacra scriptura, quod ecclesia possit hac pœna punire? Respon. ꝙ excommunicatio fundatur in auctoritate Pauli 1. Corinth. 5. Iam iudicaui, in præsens tradere huiusmodi hominem sathanæ in interitum carnis. Et re uera intelligitur quod tulit in eum sententiam excommunicationis ut S.Thom.exponit. Item fundatur in auctoritate.1. Ioan.5. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis. Qui quidem locus licet multipliciter intelligatur, uidetur tamen quod sensus legitimis, & literalis sit ille, de quo dicitur. Si ecclesiam non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus. Item ad Tit. 3. Hæreticum hominẽ post primam, & secundã

2 *Ex quib. scripturis locis sumitur ritus excõicãdi.*

monitionem de uita. Quem locum adducit S. Thom. ad hoc propositum in 4. d. 43. & quæstionibus de malo. q. 3. art. 15. 4. & ita uidetur exponere, & fortè illa est expositio literalis, & Matthæi 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus.

3 *Excōicatio quō priuatur à receptione sacramētorum.*

QVAERITVR, quomodo intelligatur quod excōicatio priuata receptione sacramentorum? an sit sensus quod faciat eam illicitam; ita uidelicet quòd non potest excommunicatus sacramentum suscipere sine hoc quòd peccet tamen si de facto suscipiat, uerum suscipiat sacramentum. Vel an sit sensus, quòd non potest sine peccato suscipere, nec si de facto suscipiat, tenet sacramētum, ita quod ultra hoc quod peccat, sacramentum est nullum? Hæc quæstio est una de vtilioribus, & difficilioribus totius huius materiæ. Et tota difficultas est de sacramento pœnitentiæ, vtrum sit nullum per hoc, quod sumitur ab excōicato. Pro cuius intelligētia est in primis notandum, quòd excōicatio non habet ex iure diuino priuare à receptione sacramentorum, nec à participatione sacrificiorum ecclesiæ. Nam de iure diuino nullus est excommunicatus, licet ueniat excommunicandus ab ecclesia, secundum eius placitum & limitationem. Secundò no-

ta

ta, quod in potestate ecclesiæ est, facere ꝙ sacramentum pęnitentiæ, & sacramentum matrimonii fit nullum, ubi susciperetur ab excommunicato, etiam inuincibiliter ignorante se esse excommunicatum. Quod tñ non posset ecclesia facere de aliis sacramentis imprimentibus characterem, quia habent determinatim materiam de iure diuino, quę non potest subtrahi, nec mutari. Hoc supposito dico ꝙ de hac re sunt diuersæ sententię, licet oẽs conueniant in hoc, quod si excommunicatus sciens uel inuincibiliter ignorans se esse excommunicatum, suscipiat aliquod sacramentum, peccat mortaliter, & est sacrilegus. Si uero accedat bona fide cum ignorantia inuincibilis iuris uel facti, excusatur a mortali, & de hoc non est dubium. Sed loquendo de annullatione, quidam dicunt quòd si excommunicatus etiam inuincibiliter ignorans esse excommunicatum, accedat ad sacramentum pęnitentię, & absoluatur, nullum omnino sacramentum suscipit. Probant, quia excommunicatio tollit iurisdictionem, ita ꝙ excommunicatur nullius est subditus, sed nullus sacerdos potest absoluere non subditum, ergo. Patet consequentia, quia licet ignorantia excusat à peccato tamen non potest facere, quod sit uali-

dum id,quod esset irritum, si fieret cũ sciẹntia opposita. Et hinc est quod vsus ecclesiæ habet, quod ante absolutionem à peccatis permittatur absolutio ab excommunicatione, ne annulletur sacramentum. Secundo, alij dicunt quod si excommunicatus accedat ad sacramentum pœnitentiæ cum ignorantia inuincibili, quæ excuset illum à sacrilegio, uerum suscipit sacramentum, nec tenetur amplius confiteri de illis peccatis, sed quærere absolutionem ab excommunicatione, & interim non miscere se diuinis. Hæc sententia est Caietani in summæ. verbo, Impedimenta absolutis. Et Palu. 4. dist. 18. q. 4. Adrian q. 2. de confessione circa finem. Probat, quia licet absolutio sacramentalis sit, iure prohibita excommunicatio, nullo tamen iure est irrita, si de facto suscipiatur, nec usus ecclesiæ habet contrarium, & qui hoc cogitant decipiuntur, ergo. Item alia sacramenta non annullantur per hoc quòd suscipiantur ab excommunicato, ergo nec hoc: nam detis unde habeatis contrarium. Item quia alias iniusta esset sententiæ ecclesiæ, si uellet ignorantiã inuincibilem condemnare. Si quis autem excommunicatus per ignorantiam uincibilem, accedat ad sacramentum pœnitentiæ, dummodo confiteatur fi-

ctionem,

ctionem, uerè suscipit sacramentum, & recedente fictione, consequitur effectũ. Hanc solus Caieta. tenet expressè. Et probatur, quia pœnæ non sunt amplian dæ, sed potius restringendę, ut patet de de regu. iu. in 6. reg. 15. & 49. Item eodẽ iure excluditur excommunicatus à par ticipatione sacramenti matrimonii, & sacramenti absolutionis; sed ecclesia prohibens excommunicato matrimonium, non irritat illud, sed si fiat, tenet, ut patet extra de eo, qui duxit eam, quam polluit per adulterium cap. 6. & de matrimoniis contractis contra inter dictum ecclesiæ cap. 2 Vnde ergo discri men in uerbis eisdem generalibus? Si autem quis celebrauerit pro excommu nicato & applicuerit ei sacrificium, siue inuincibiliter, siue uincibiliter igno ret excommunicationem, applicatio facta tenet. Prohibentur enim christiani communicare, non tamen inualidatur communicatio.

4 *Excõica ti an pos sint conferre sacramẽtũ.*

QVAERITVR, utrum annulletur sacramentum per hoc quod confer tur ab excommunicato? Responde tur, & sit prima propositio. Si sacer dos excommunicatus quacunque excommunicatione, etiam propter noto riam clerici percussionem, tenet conferre quodcunque sacramentum, excepto sacramento pœnitentię uerè sa-

cra-

cramentum confert, quamuis peccet. Nec de hoc est dubium, siue faciat scienter, siue ignoranter, & tam ubi toleratur, quàm ubi non toleratur. Secunda. Loquendo de sacramento pœnitentiæ si sacerdos sit excommunicatus non nominatim, aut propter notoriam clerici percussionem, & tenet absoluere, verum sacramentum confert. Ita determinatur in extrauaganti Concilii Constant. ante quod nullus excommunicatus poterat conferre sacramentum pœnitentiæ. Et hęc secunda propositio intelligenda est vt prima, uidelicet tam ubi talis sacerdos toleratur ab Ecclesia, quàm vbi non toleratur, & tam ubi crimen, propter quod est excommunicatus: est secretum, quàm ubi est publicum. Tertia, si sacerdos sit excommunicatus nominatim, aut propter notoriam clerici percussionem, & cum hoc toleratur ab Ecclesia, uerum sacramentum pœnitentiæ confert, si de facto conferat illud. Patet, quia licet iure nihil sit de hoc cautum, tamen non est credendum, quòd ecclesia toleraret eum in publica administratione sacramentorum, & cum hoc uellet quòd facta per ipsum essent irrita, profecto esset intolerabilis error. Quarta, si sacerdos sit excommunicatus nominatim, aut pro-

pter notoriam clerici percussionem, &c. non tolleretur ab ecclesia, tenet absoluere nullum omnino confert sacramentum, Patet, quia ista seruabatur ante Concilium Constan. & ibi relinquitur ita seruandum perpetuis temporibus quo ad ista duo genera excommunicationem, ergo. Item quia talis nullam omnino habet iurisdictionem, ergo.

QVAERITVR, de causa excõmunicationis an sit peccatum mortale? Quęstio hæc potest dupliciter intelligi. Primo de iure id est utrum non debeat ecclesia excommunicare, nisi propter mortale. Secundo de facto, an si excommunicet propter ueniale, uel aliud factum quod non sit peccatum, excommunicatio teneant, in primo sensu cõis opinio est quod nullus potest iure excommunicari, nisi propter mortale. Patet ex uerbis domini Matth. 18. vbi tradita fuit potestas excommunicandi, si peccauerit in te frater tuus &c. Clarum est quòd de venialibus nõ requiritur illa diligentia. Item ex concilio Melden. 11. quęst. 3. cap. nemo. Et hoc tenendum est pro certo, licet aliquando uiderim oppositum defendi. Secundo, dico ꝙ licet excommunicatio possit iure ferri pro quolibet mortali, quia finis ipsius est solus Christus, ut

Excõica tio propter quid adhibenda

ut patet 1. Corin. 5. quem tollit quodli libet mortale, tamen non debet ferri nisi pro grauissimis criminibus, de quibus aliter non sperauit sanitatem, Patet, quia est ultima medicina ecclesiastica, & nocet plusquam si gladijs feriretur, ut ait Augustinus. Item, quia excommunicatio non debet ferri quousque peccator non audiat ecclesiam. Item, quia Paulus non meminit excommunicationis, non propter incestum: cum tamen essent plura alia crimina: Vnde patet ꝙ pro temporali dãno non potest ferri excommunicatio, nisi sit nimis graue. Et quidem iudices pessimè faciunt, & grauiter peccant concedendo excommunicationes pro rebus leuibus. por las uuas manzanas, &c. Et est una de pessimis consuetudinibus quorundam ministrorum, ecclesiastica potestate abutentium ista quæ omnia iam corrupta sunt. Et anathematis nomen (quo audito maiores nostri tremebat) irrisioni nostris temporibus expositum est. Et ego credo, quod istæ excommunicationes non obligant, nisi præsumatur esse mortale id, pro quo feruntur non enim de hoc dubito.

Sed utrum statim ꝙ homo peccat mortaliter, possit excõicari? Respon. ꝙ non, quousque sit contumax & re-

bellis

bellis ecclesiæ. Patet Matth.18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum. adhibe tecum, dic ecclesiæ & ultimo uenit excõmunicatio sit tibi quasi ethnicus, Idem constat ex Paulo, Hæreticum hominem post primam, & secundam admonitionem de uita. Vnde de iure nullus potest excommunicari, nisi præcedat trina admonitio? ut patet in cap. sacrosancta de senten.excommunicatio, Trina tamen admonitio non est de essentia excommunicationis, ut bene notat Palu.distinct.8.in 4.& Duran. ibidem, & Glossa in capite prædicto; & in cap.statuimus. Nec hoc est contra euangelium, nam in euangelio ostenditur ordo iuris, non tamen dicitur, quod ille est necessarius. Verum est ꝙ non expedit aliter fieri quàm in euangelium expressum est. Nihilominus si quis semel admonitus excommunicaretur pro mortali, excommunicatio esset ualida. Non dubito tamen, quin admonitio sit de essentia excommunicationis, ita quod si quis excommunicaretur antequam esset admonitus, excommunicatio non teneret. Contra hoc potest fieri unum argumentum quia incurrentes excommunicationes latas in iure, non admonentur prius: ut patet de incendiariis, de percussoribus clericorum, & capitu. qui quidem ipso

facto

facto incurrunt in sententiam, ergo? Respond. quod tales iam sunt admonito ab ecclesia, & a lege Christi prohibente talia crimina, & ista est sufficiens admonitio.

7 *An excõmunicatio iniusta sit ualida.* QVAERITVR, utrum excommunicatio iniusta sit ualida, uel utrum habeat aliquem effectum? Nota quod excommunicatio, sicut & quælibet alia sententia, dupliciter potest esse sed iniusta. Primo quia ipso iure est nulla, vt si aliquis excommunicet non subditum; talis continet intollerabilem errorem, & nullum effectum habet, tam in foro exteriori, quàm in interiori. Ita dicitur extra, de sententia excommunica. Per tuas, & c. statuimus in cap. eod. tit. Secundo dicitur excommunicatio iniusta ex parte iudicis, quia uidelicet malè iudicauit, quacunque ex causa id fiat siue ex odio, siue ex defectum probationis, siue ex ignorantia; talis tamen non est ipso iure irrita. Et de hac est nostra disputatio modo, vtrum licet? Et quæstio nimis grauis, & de qua sunt diuersæ sententiæ. Caieta. 22. q. 70. artic. 4. 2. tenet expressè, quod talis sentẽtia omnino est nullum, ita quod nullum prorsus habet effectũ apud Deum nec apud homines. Probat quia excommunicatio non potest ferri nisi pro mortali, sed iste, ut supponimus

mus, non peccauit mortaliter, ergo. Item quia sententia iniusta non est sententia, nam secundum S. Tho. 2.2. q. 70. art. 4. iudicium institutum non est iudicium, ergo Adri. quodlibet. 6. tenent eadem sententiam. Tenent Ricard. 18. q. 5. art. 3. Alex. 4. p. q. 82. membro vltimo. Sylu. verbo excommunicatio, 1. Parapho. 2. & 3. Palu. d. 19. q. 1. art. 3. & Durand. d. 18. q. 4. Gratia. 11. q. 2. ca. qui iustus, & uidetur esse sententia S. Tho. q. 21. additio. art. 4. omnes isti dicunt, quod excommunicatio iniusta ex parte causæ si non sit iure irrita, est ualida. Horum sententia uidetur fundari in c. per tuas de sententia excommu. parapho. Verum inanis, ubi dicitur, quòd iniustè excommunicatus debet recurrere ad superiorem, & petere absolutionem ab excommunicatione iniusta, ne ecclesiæ sententiam contemnere uideatur, & ex hoc amplius ligetur. Reuera uidetur mihi, quod omnes isti doctores loquantur breuior quam oporteat, ideo dicam uobis quod sentio. Et sit prima propositio. Iniuste excõicatus nõ priuatur suffragiis ecclesiæ communibus. Hanc tenent omnes doctores, etiam illi, qui asserunt sententiam iniustam ligare. Signanter Ricardus art. 7 quæstio. 2. & Palude quæst. 1. arti. 1, & Alex. ubi supra membro 1. solus

Duran.

Durand.eam negat. Sed rationes Caietani, & Adria. sufficienter eam probant, ecclesia enim non approbat iniquam uoluntatem, & sententiam iudicis quantum ad hoc, cum sit damnum innocentius, sine aliqua utilitate publica. Secunda propositio, talis sententia, quæ non est ipso iure irrita, quantum ad hoc ualida est, quod sic excommunicatus non solum propter scandalum sed absolutè tenetur uitare omnem communionem, & uitari. Has duas propositiones tenet beatus Gregor. homi. 26 tractans illud Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata, & ei Pater hæc 2. ex multis iuris capitibus, & ex Vrbano Papa 1. q. 3. cap. quibusdam. Quia si semel daretur facultas, cuilibet discernendi, an causa sit iusta, uel non, esset magna confusio & schisma, ideo ecclesia iustissimè pcipit, ut talis remedia quęrat iuris, & interim sententiam timeat, & ei pareat. Tertia propositio, si talis participaret in diuinis, uel alij eidem communicarent publicè, easdem pœnas incurreret coram ecclesia, ac si sententia iusta esset. Si enim non est delata appellatio ad superiorem, & conuincor de communicatione contra præceptum ecclesiæ, iudex profectò iustè me condemnabit, tanquam irregularem. Hęc innocentius extra, de sent. excom muni-

munica.c.40.& Greg.in homil. citata. Quarta propositio, licet ex vi præcepti ecclesiastici etiam in secreto ille nō te neatur euitare, & euitari quia præceptum ecclesię ęqualiter obligat excōmunicatum in publico, & in secreto ex ephiceia tamē, siue ex licentia præsum pta, aut ratihabitione potest communi care sine scandalo. Quia in aliis præceptis sanè interpretamur intentionem ecclesię, cum non est uerisimile ipsam uelle obligare. Hic autem nullo pacto est uerisimile ecclesiam ad abstinendū obligare uoluisse. Nec enim uult alicui innocenti inferre damnum, nisi propter bonum publicum. Priuare autem in publico, necessarium est ad publicā utilitatem, in secreto autem priuare non est necessarium. Hanc puto esse mentem & Caiet. S. Tho.

8 *An excōicatio ignorata liget.*

QVAERITVR, vtrū excōmuni[...]io ignorata liget? Ad hoc sit prima propositio. Si ignorantia inuincibilis sit facti & iuris, idest, si sit talis quæ excuset à tota culpa mortali, excusat et à canone, non incurritur excommunicatio. In hoc omnes conueniunt, nec potest negari. Quia excommunicatio non potest ferri nisi pro mortali, sed iste non peccauit mortaliter, ut supponimus, ergo. Patet hæc de constitutio. ca. 2. rem quæ culpa caret in damnum uocari

uocari non conuenit. Secunda, si quis peccet mortaliter, & excõicatio non sit formaliter lata pro illo facto, non incurrit sententiam canonis, id est, si aliquis sciat se peccare mortaliter, & ignoret inuincibiliter id, pro quo lata est excommunicatio, non est excommunicatus. ver. gra. occido Petrum, & scio me peccare illum occidendo, ignoro tamen inuincibiliter illum esse clericũ, non incurro excõicationẽ. Patet quia excõicatio non est lata contra percussorem hominis, sed clerici, ut expresse habetur cap. si uero extra de sententia excõicationis. Tertia, si factũ, pro quo lata est excõicatio, sit aliàs licitum, vel non commendatũ iure diuino, ignorantia canonis excusat à pœna: ver. gra. si Papa nunc sub pœna excommunicationis præciperet, ne quis uestiretur serico, & ego ignorem canonem istum, non incurrerem excommunicationẽ, quia non pecco mortaliter, cum ignorem inuincibiliter. Probatur ex capit. proposuisti. 82. distinctio. quarta, in omnibus statutis latis ab ordinarijs citra Papam ignorantia iuris, si sit inuincibilis excusat à sententia canonis, etiam si faciam mortale, pro quo est formaliter lata excommunicatio, uerbi grat. Episcopus fert sententiã excommunicationis in concubinarios; ergo

ignoro

ignoro illam, nō incurro eam, esto sim concubinarius. Et hoc generaliter est verum in omnibus quorumcunque prę latorum inferiorum, citra Papam. Et etiam in religionibus patet, quia ista habetur extra de sententia excommunicationis lib. 6. capit. ut animarum periculis ubi hoc ipsum expressè continetur. Et in his quatuor propositionibus omnes conueniunt doctores nemine discrepante. Sed tota difficultas est de sententiis iurislatis a Papa, quibus est annexa excommnnicatio. V. g. lata est in iure excommunicatio contra incendiarios, est dubium, an cadens in factum & ignorans inuincibiliter ius incurrat excommunicationem? De hoc sunt diuersæ sententiæ inter docto. Adria. q. 3. de clauibus. Sco. d. 16. q. 98. Maio. d. 18. q. 2. & Glo. in cap. a nobis, de sententia excommunicationis, & in c. ut animarum. Ioan. And. ibi, Bart. in cunctos populos de summa Trin. omnes isti tenent partem affirmatiuam, uidelicet quod ignorantia iuris non excusat à pœna, seu excommunicatione. Probant ex prædicto cap. ut animarum. in quo Papa in fauorem animarum instituit, quod non incurrat excommunicationem, qui sciens factum, ignorat ius, sed præcipit id. obseruari in statutis ordinariorum inferiorum, nul-

nullam prorsus faciens mentionem de statutis Papæ, ergo cùm solum exceperit summus pontifex ordinatorum sententias, fit, ut sententia iuris communis in sua ui perseueret. Item quia ignorantia iuris, cui est annexa irregularitas, excusat à tali pœna, ut habetur in c. cum illorum de sententia excommunicationis, ergo nec ignorantia iuris, cui est annexa excommunicato, excusabit ab ea. Hæc est horum sententia, & quidem uidetur, quod sit tutior, presertim quia fauet usus ecclesiæ, quæ communiter irretitos his laqueis remittit ad superiores per confessores, etsi pœnitentes laborent inuincibili ignorantia. Oppositam sententiam tenet Syluestr. uerbo excommunicatio. 2. §. 3. & excommunicatio ultim. §. 3. & uerbo, Ignorantia. 1. §. 8. & Summa Angel. Et uidetur esse Caiet. & Anto. Quod omnes tenent, quod ignorantia inuincibilis iuris excusat ab excommunicatione. Probatur, excommunicatio non potest ferri nisi pro contumacia, ut patet ex euang. sed qui ignorat inuincibiliter non est contumax, ergo, Item si aliquis sciat substantiam mali actus, & ignoret inuincibiliter aliquam circunstantiam eius, non imputatur ei ad malitiam talis circunstantia, ergo. Ad argumenta utriusque opinionis

nis poteſt faciliter reſponderi. Et quã-uis ſapientiſſimus magiſter Victoria in neutram partem aperte declinet, tamen primam ſententiam reputat tutiorem. Et ideo tenendum eſt quod ſi fiat id, pro quo lata eſt formaliter excommunicatio incurritur, eſto inuincibiliter ignoretur ius. Nec ualet ſolutio Syluestri, quia etiam pontifex eſt ordinarius, & quod eius ſententię etiã excipiuntur in illo cap. ut animarum periculis, quia eſt contra communem uſum loquendi. Nam in titu de officio iudicis ordinarii iuriſperiti communiter diſtinguunt ordinarium a ſummo pontifice.

QVAERITVR, an incurrat ſententiam excommunicationis, qui facit, aut omittit aliquid inuincibiliter credẽs ſe incurrere excommunicationem propter illud. V. g. furatus ſum decem aureos in eccleſia, & credo inuincibiliter quod ob illud crimen ſit poſita excommunicatio cum tamen non ſit, eſt dubium, an incurram. Et uidetur quod ſic, quia qui facit actum alias bonum, ſi cogitat eſſe malum, peccat propter illam conſcientiam, ergo. Reſpondeo, quod in tali caſu pecco mortaliter, & incurro tantam culpam, & pœnã quantam incurriſſem, ſi de facto fuiſſet impoſita excõicatio pro illo opere, ſicut

9 *Qui credis incurrere excommunicationem quæ non eſt, an ſit excommunicatus.*

ego cogito, quia conſcientiæ eſt quæ damnat, uel abſoluit. Secundo dico q̃ talis quandiu habet illam conſcientiã, debet ſe in omnibus habere, ac ſi uere eſſet excommunicatus, nam alias peccabit propter conſcientiam, quam habet. Tertio dico, quod talis de facto nullam excommunicationem incurrit. Probatur quia ipſe non potuit ſupra ſe ferre talem ſententiam nec alius tulit, ergo. Item quia ſi ille cogitaſſet eodem modo quod propter illud opus incurrebat mortem temporalem non incurriſſet illam propter ſolam ſuam imaginationem, ergo. Ad argumentum in contrarium dico, quod non eſt idem iudicium de culpa & de pœna, nam culpa pendet ex uniuſcuiuſque uoluntate pœna autem non niſi a iure, uel a iudice.

10 *An liceat communicare cũ excõicato.* Iam uero de ſecundo principaliter quæritur, utrum liceat communicare cum excommunicato, Hic ſunt breuiter tria definienda. Primum in quibus ſit licitum communicare cum excommunicato, & in quibus non. Secundum an incurrat aliquam cenſuram, qua participat cum excommunicato in prohibitis. Tertium an ſit ſemper mortale peccatum participare cum excommunicatis in prohibitis, Quo ad primum, ſit prima propoſito, poſt concil. Conſtan. duo genera excommunicatorum

torum tenemur uitare, s. excommunicatos nominatim, & excommunicatos propter notitiam clerici percussionem cum his[inquam] est prohibitum participare in his, quæ in hoc carmine continentur. *Os, orare, uale, communio mensa negatur.* Hoc tamen intelligendum est, quando tales excommunicati non tolerantur in ministerio ecclesiæ: Nam si tolerantur per communem errorem, iam diximus supra quod sacramenta ab eis collata sunt ualde ac proinde non tenemur uitare eos, etiam in istis. Hoc patet ex iure, & ex prędicto concil. Secunda, cũ omnibus excommunicatis, quocunque modo sunt excõmnnicati est licitũ participare in his, quæ hoc carmine cõtinentur. *Vtile, lex, humile, res, ignorantia, necesse.* Vide in Sũma Caiet. declarationem horum uerborum. Tertia, excõmunicatos non nominatim, nec propter notoriam clerici percussionem, nullus tenetur uitare post concilium Constan. etiam in contentis in primo uersu. Vnde possumus cum eis colloqui, diuina officia audire, inducere eos administrandum sacramẽta, si eis ex officio uel ex commissione hoc incũbat, quia sic ordinauit Concilium in fauorem animarum Hoc est aliquorum non omnium. Nam Syluest. Caiet. & Adria. tenent oppositum

quo ad participationem ſacramentorum tam actiuam quam paſſiuam, aiūt enim eos peccare in tali adminiſtratione ſacramentorum, ac proinde nō licere fidelibus eos inducere ad eam. Forſitan concilium non ordinauit, niſi quòd facta per tales eſſent ualida, quia hoc maximè expediebat animabus. Quò ad ſecundum de quantitate pœnæ, ſit prima propoſitio. Qui participat in prohibitis cum excommunicatis, de quibus loquitur prima propoſitio, incurrit ſententiam excommunicationis maioris in duobus caſibus. Primo quādo participatur crimine, pro quo fuit lata excommunicatio. Secundo quādo excōmunicatio fertur ſub hæc forma. excommunicamus Petrum, & omnes participantes, & cum illo communicātes. Extra hos duos caſus ſolum incurritur excommunicatio minor, & de hoc non eſt dubitandum, Secunda propoſitio, participare cum excommunicatis, de quibus in prima propoſitione, eſt peccatum mortale, ſolum in tribus caſibus, ſcilicet ſi participet in diuinis, uel in crimine, uel in cōtēptu eccleſiæ, ſeu clauium. In omnibus alijs ſolū erat ueniale participare cum eis. Hæc omnia habentur ex determinatione concilij Conſtantien. ut Adria. Antonin. Caiet. Sylue. & uſus eccleſiæ teſtatur. Hoc,

dico,

dico, quia illa determinatio non extat apud nos, nec in prædicto conci. ex defectu impressorum. Sed multi testantur se uidisse illam. Et Papa Eugen. in quibusdam ordinationibus reuocauit omnia facta in concilio Basiliensi, ubi fuit ordinatũ, quòd oẽs excõicatio uitarentur, quod erat contra determinationẽ Concilij Constant. Nota hic quod quilibet fidelis tenetur iure diuino uitare excommunicatum (quocunq; modo sit excõicatus) in duobus casibus, præter eos, quos recensuimus. Primus, quando eius conuersatio est mihi nociua, quia moueat nocendo in fide, uel circa bonos mores. Secundus, quando ex mea conuersatione ipse sumit fauorem, para autorizar su doctrina falsa o error, propter quod est excommunicatus. Extra hos duos casus non est de iure diuino uitare excommunicatum, sed solum de iure positiuo.

11 QVAERITVR, vtrum excommunicatum ab episcopo Salmantino, uel Burgensi, &c. teneatur uitare qui sunt de alio episcopatu, supposito quod sciant illum esse excommunicatum? Videtur quod non, quia supra Burgenses nullam potestatem habet episcopus Salmantinus, quomodo ergo poterit illos obligare ad non participandum cum suo excommunicato? Sco-

An excõmunicatus, ab uno epõ, teneatur uitari ab his, qui sunt alterius episcopatus.

tus 4 distin. 19 q. 5 respondet [& bene] quòd omnes qui sunt in ecclesia Dei, tenetur uitare eum, in quocunque loco existat excommunicatus. Sed tamen non bene respondet ad argumētum in contrarium, nam dicit quod Episcopus non habet de iure diuino potestatem excommunicandi, nam sic non posset obligare non subiectos ad non participandum cum suo excommunicato, sed habet talem potestatem ex concessione Papæ, à qua habet, quòd posit priuari omnibus suffragijs, & communicationibus licitis. Sed dico quod episcopus de iure diuino habet potestatem excōmunicandi subditos ex officio, & ordinaria & propria potestate. Et quicquid potest papa in toto orbe, potest etiam Episcopus in suo episcopatu, stando duntaxat in iure positiuo, paucis exceptis, ut creare episcopum. Vnde ad argumentum, quo modo potest episcopus obligare, non nisi subditos dico quod potest ex eo quod est de iure diuino, quod excommunicatus in uno loco utetur in omnibus aliis, ut patet ex serie euangelica. Si ecclesiam non audierit, sit tibi quasi ethnicus & publicanus. Omnibus Christianis dicitur illud, non solum dicitur illis, qui unius sunt episcopatus, sed omnibus. Secundo dico cum Maior. 4.

dist.

dist. 18. q. 4. quod illa obligatio non prouenit ex senten. episcopi, sed ex dispositionis iuris humani, quod quid in præcipit, quod excommunicatus in uno episcopatu uitetur in aliis omnibus ut habetur in Concilio Niceno, ca. 5. & in concilio Sardicen. c. 16. & 17. & in concilio Cirroteno cap. 2. & 3. Hæc autem habetur. 11. q. 3. in multis capit. capit. si quis præsbyter, & c. quisquis &c.

QVAERITVR, an obligatio ad non participandum cum excommunicatis sit tanta, quod obliget ad obseruantiam, etiam cùm periculo mortis? V.g. Tyrannus uel alius excommunicatus minatur mihi mortem, nisi communicem cum illo, uel dicam ei missam, an teneatur mori potius quàm id facere? Est quæstio grauius; & disputatur in prima secundæ. q. 69. ar. 4 Sunt opiniones; quidam dicunt quod lex humana ex natura sua & de qui se non potest obligare ad sui obseruantiam cum periculo mortis, & si aliquando obligat est de per accidens, quia scilicet adiungitur bono communi, uel fidei, uel religiosis, Probant, quia debet, esset iusta, ut si papa obligaret me ad nunquam comedendum carnes, feria sexta, certè esset lex impia ergo. Caietanus prima secunde loco citato; re-

12 *An obligatio, ad non participandum, obliges et usque ad mortem.*

net oppositum. Dicit enim quòd Papa & Rex possunt concedere legem, quæ ex sua natura & de per se obligat ad sui obseruantiam cum periculo mortis. Dicit secundo, quod si aliqua lex non obligat isto modo, est solum ex benignitate legislatoris, qui noluit obligari cum tali periculo, non autem ex ui legis. In summa autem sua dicit multa respondens ad quæst.

Primo ait quod in humanis non est mortale communicare cum excommunicatis in prohibitis, & quòd ab excommunicatione propter talem metum excusatur. Secundo dicit, quod in diuinis etiam secluso contemptu ecclesiæ nullo modo licet communicare cum excommunicatis, etiam ob uitandam mortem. Quia talis participatio est mortalis, quæ nullo metu excusatur, ut dicitur in capit. sacramentis, extra de sententia excommunicatio. Certè ista sententia est nimis grauis & odiosa, Vnde dico, quòd metus mortis excusat a mortali & ab excommunicatione propter participationem in diuinis cũ excommunicatus incurrendam secluso contemptu ecclesiæ. Probo, quia non est uerisimile, quod ecclesia intendit obligare ad obseruantiam suarum legum cum detrimento salutis propriæ. Cum ergo excommunicatio sit

pœ-

pœna ecclesiastica, & de iure positiuo, non est dicendū quòd obligat cū periculo mortis. Et sic ad ca. sacramētis dico quòd illa decretalis est intelligēda, quando in contemptum ecclesiæ minatur mors. Vel quando committitur peccatum mortale, interueniente morte. Vel quando participat in crimine criminoso cū excommunicato ut ait San. Tho. quodlibeto 12. art. 9. & Syluester verbo metus, parapho 7. & Durandus dist. 18. q. 5.

QVAERITVR, vtrū ipsemet excommunicans teneatur uitare fideles? & loquor de omnibus excommunicatis quocunque modo. Respondeo, & sit prima propositio, excommunicatus, cuius excommunicatio est occulta, non tenetur ratione excommunicationis abstinere in publico consortium aliorum, & communionem, etiam in diuinis, sed potest & debet se in omnibus ita habere, ac si non esset excommunicatus. 19 *An excōcatus spōte tenetur uitare cōsortia fidelium.*

Hęc est conclusio Syluestri, uerbo excōmunicatio. 3. §. 5. Probatur, nullus tenetur se infamare, imo oēs tenētur iure diuino, & naturali ad tuendam famam maximè propriam (curam habe de bono nomine) ergo. Item, quia quilibet tenetur nō scandalizare alios, sed si excōmunicatus secrete, fugeret alio-

rum consortia, scandalizarentur illi ne scientes causam, ergo nõ debet fugere. Secunda, publicè excommunicatus tenetur uitare alios fideles tam in publico quam in secreto, de hoc non est dubium. De quantitate publici excommunicati publice, si communicet cũ alijs in diuinis, & prohibitis, idem est iudicium ac de peccato participantium cũ eo, non peccat ille magis quàm illi, excepto quod fideles post concilium Cõstantiense habent facultatem inducendi excommunicatos non nominatim, nec propter notoriam clerici percussionem ad aliqua, in quibus si se intromitterent, sibi excommunicati non rogati grauiter peccarent.

14 *An excõmunicatus debeat uitare alium excõicatum.*

Sed vtrum unus excõicatus teneatur uitare alium excommunicatum. Videtur ꝙ non, quia olim leprosi, qui hos excommunicatos figurabant, poterant inuicem colloqui, & conuersari, ergo. Item quia excõmunicati, nõ sunt iã de corpore mystico ecclesiæ, à quo separat excõicatio, ergo? Resp. quod sine dubio tenendum est quod ita est prohibitũ excõicato participare cum alijs excõmunicatis, sicut cũ alijs fidelibus, & equè peccat communicans cum illis, ac cum istis. Et omnes excommunicati, sic ad inuicem communicantes, incurrunt excommunicationem minorem.

rem. Patet, quia aliàs excommunicati essent melioris conditionis, ut hic, quàm non excõicati, qui quidem priuantur illa conuersatione, item, quia adhuc sunt membra ecclesię per fidem. Secundo dico, quod excommunicati ob hoc solum qđ sunt excommunicati, nõ sunt exempti à legibus & præceptis suorum prælatorum, & papę. Quia non sunt omnino extra ecclesiam, sicut ethnici, nec sunt totaliter abscissi & ideo tenentur superioribus parere, & secus facientes peccant, & incurrunt alias excommunicationes & pęnas.

Dico ultimo, quod titulo excõicationis maioris prohibetur non solum licita conuersatio cum excommunicato, sed etiam illicita. Vnde mulier subiicies se excommunicato grauius peccare quam si peccaret cum non excommunicato. Itaque præter malitiam quàm habet illud peccatum ex suo genere habet aliquam rationem circunstantiæ excõmunicationis. Hoc patet, quia in prohibitione cõicationis, includitur prohibitio illicitæ communicationis, a fortiori, & non dubites de hoc.

Dico denique, non sacerdotes posse excommunicare, dummodo, iurisdictionem habeat in foro contentioso, ut Archidiaconi, Legati, & Electi. Sed est graue dubium, an occulte excom-

An occulto excommunicatus possit excõicare.

municatus possit excommunicare, ita quod talis sententia ualeat. Palu.4.dist. 18.q. 1. respondet, quod sic, probat ex cap. ad probandum, de sententia & re iudicata. Et ex l. Barbarius.ff. de re iudicata. Et habetur.3.q.7. cap.1. & quę. 4.c. nonne. Idem tenet Gratianus.3.p. q.6.in fine. Contrarium Syluester uerbo excommunicatio.2.paraph. 1. Nam Alexander.24.q.1. cap. audiuimus dicit, excommunicatum excommunicare non posse, nec enim deiicere potest quemquam iam postratus. Idem patet in cap.aduersus de immunitate ecclesiarum,& ibi Glossa, Et in c.exceptionem de exceptionib. Ad hoc respondetur, publicè excommunicatum suspensum esse ab officio, & beneficio ecclesiastico de iure communi, ecclesiastico tamen,nam a ciuili non est suspensus, ita quod sententiæ non ualent, nisi cum per annum perseuerat in excommunicatione, ut habeatur extra de hæreticis, cap. & communicatus, parapho, credentes. Suspensus, quoque est a beneficio suscipiendo, ita quod non possit accipere, nec retinere si accipit, patet de clerico excommunicato cap. postulastis. A fructibus etiam percipiendis beneficii, quod habuit ante excommunicationem, ipso iure suspenditur, de appellatio. capitu. pastoralis. parapho

uerum

uerum quia. Sed non priuatur beneficiis habitis ante excommunicationem eo ipso, priuandi tamen sunt & explorandi si diu in excommunicatione permaneat, ut patet de ætate & qualitate. c. cum bonæ memoriæ. Et de hæreticis cap. excommunicamus, parapho. credentes. Quæro an ab officio sunt suspensi? Patet. 14. q. 1. c. audiuimus. Et de excessibus prælatorum capitu. ultimo. Et omnes iurisperiti atque theologi ita sentiunt. Occulte autem excommunicatus non est suspensus ab officio. Nam publici officii gesta ab excommunicato occulto ualent, nec sunt irrita, quam diu toleratur ab ecclesia. Et hæc est opinio communis Ricardi. 4. distinct. 18. articul. 7. quæstion. 1. Caietanus in summa. uerbo, absolutio. Innocen. capitul. ueritatis. de dolo & contuma. Panormita. ibidem Syluestr. uerbo excommunicatio. 3. parapho. 10. 11. & 23. Nam si actus occultè excommunicati imitaretur, postea cum detegeretur excommunicatio, multi de suo statu dubitarent. Item patet ex concil. Constantin. in quo ad euitanda scandala, & multa pericula, solum priuamur à communicatione excommunicatorum, qui sunt specialiter nominati, uel percussores clericorum, & tamen si essent irrita quæ facerent, tenemur abstine-

re. Item in c. ex pia. de exceptio. libr. 6. Item sententia lata ab excommunicato occultè: tenet quantum ad exteriora, & non solum ratione scandali. 8. q. 4. cap. nonne, Credo tamen quod per talem sententiam non priuatur excommunicatus suffragiis communibus. Quia ex parte ferentis erat nulla, sed ualida ratione præcepti ecclesiastici, & propter utilitatem communem. Confirmatur, quia concilium Constant. uoluit illam indulgentiam esse, non in reuelationem excommunicati, sed populi Christiani, ergo cum priuare suffragiis pertineat ad autoritatem ipsius excommunicati, non debet reuelari suffragiis inquam, idest bonis interioribus, quæ Deus præbet mēbris suæ ecclesiæ. Nam bene priuat eum orationibus publicis, missa, officio diuino. An autem publice excommunicatus possit dare facultatem audiendi confessionem, Palu. 4. dist. 23. q. 2. tenet quod sic. Ego credo quod non, quia est suspensus: Occulte autem excommunicatus licite potest alteri committere, ipse uero licite absoluere non potest.

Excōmunicatio minor quid. Quo ad quartum ultimum de excommunicatione minori, dicimus primo, quod excommunicatio minor est censura ecclesiastica, qua homo

ex

excluditur à passiua tantum participatione sacramentorum,& ex consequenti à passiua electione canonica. Quia sic disponit ius extra, de clerico excommunicato. Et hęc excõmunicatio post concilium Constanti. in duobus tãtum casibus incurritur.Primus si participatio interueniat cum nominatím excõmunicatis publicè.Secundus si cum excommunicatis propter manum uiolentam in clericum notoriam (extra casus iure præmisso) & peccat mortaliter, peccato sacrilegij excommunicatus minore excommunicatione, si se ingerit passiuè participationi cuiusque sacramenti. Quia exclusus ab ecclesia, indignus accedit, sicut excommunicatus maiore, ingerens se diuinis. Participantes autem excommunicato minore, nullam ex participatióne incurrunt censuram. Quia excommunicatio minor nõ transit in tertiam personam.

Sed utrum quilibet sacerdos possit absoluere ab excommunicatione minori? Respondeo quod non secundum Caietanum,uerbo, absolutio, & uerbo excommunicatio minor, circa finem. Et Syluester uerbo absolutio, in parapho.2. Et est communis opinio. Probat Caietan. quia quæcunque excommunicatio est uinculum fori contentiosi 16 *Quis põt absoluere ab excõicatione minori.*

tentiosi

tentiosi, ergo exigitur in absoluēte potestas iurisdictionis in eodem foro, at simplex sacerdos non est iudex, nec habet nisi potestatem ordinis, ergo. Confirmatur ex cap. nuper. de sententia excommunicationis. Oportet ergo recurrere ad ministrum ecclesiæ habentem alias potestatem iurisdictionis. Et posset Diaconus, imo simplex clericus habens iurisdictionem, absoluere à minore excommunicatione, multo magis quàm a maiore, Quoniam utriusq; absolutio non spectat ad potestatem ordinis, sed iurisdictionis. Et ista pro materia excommunicationis sufficiant.

LAVS DEO.

INDEX QVAESTIONVM ET ARTICVLORVM, IN hac summa contentorum.

A priorem, B posteriorem Pagellam denotat.

QVAESTIO PRIMA. de Sacramentis in communi,

De Baptismo.

vtrum

QVAE-

QVAESTIO SECVNDA de Confirmatione.

QVAESTIO TERTIA de Eucharistia.

Christi

QVAESTIO QVARTA de Pœnitentia.

QVAESTIO QVINTA de extrema unctione.

QVAESTIO SEXTA DE Ordine.

QVAESTIO SEPTIMA de Matrimonio.

vtrum

QVAESTIO OCTAVA
De Clauibus.

vtrum

vtrum

vtrum

Quæ-

QVAESTIO NONA de Excommunicatione.

cum